

Komplexná rekonštrukcia historickej
budovy Slovenského národného divadla

Štúdia uskutočniteľnosti

Verzia: 1.0 (final)

Slovenské
národné
divadlo

Obsah

Použité skratky, značky a vysvetlenie pojmov	4
Zoznam tabuľiek, obrázkov a grafov	6
1. Úvod	11
2. Manažérské zhrnutie	14
3. Úvodné informácie o investícii a zdôvodnenie investície	23
3.1 Zadávateľ vypracovania štúdie (investor)	23
3.2 Kultúrno-ekonomický kontext investície	25
3.2.1 Prínosy segmentu kultúry	25
3.2.2 Divadelný sektor ako súčasť kultúrneho a kreatívneho priemyslu	26
3.2.3 Postavenie divadla medzi jednotlivými oblasťami kultúry na Slovensku	29
3.2.4 Potenciál kultúry vrátane segmentu divadiel v Bratislave	32
3.2.5 Význam historickej budovy Slovenského národného divadla	36
3.3 Súčasný stav HB SND a identifikácia potrieb	41
3.4 Súlad so stratégiami	45
3.5 Ciele projektu	46
4. Analýza dopytu a ponuky	51
4.1 Určenie trhu	51
4.2 Analýza dopytu	51
4.2.1 Historický dopyt vo vybraných divadelných destináciach regiónu a v Bratislave	52
4.2.2 Historický dopyt vo vzájomnom súčetnom sčítaní	57
4.2.3 Prognóza dopytu	67
4.2.4 Utilizácia budov SND	68
4.3 Analýza ponuky	69
4.3.1 Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti štátu	70
4.3.2 Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja	72
4.3.3 Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Bratislava	74
4.3.4 Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti iných právnických alebo fyzických osôb	75
4.4 Cenová politika	76
5. Technická časť	79
5.1 Súťaž lokalít	79
5.2 Architektonická štúdia	79
5.3 Projektová dokumentácia	79
6. Opis a analýza alternatív	80
6.1 Východiskový stav	80
6.1.1 Súčasný stav HB SND	81
6.1.2 Rámec kapacitného a dispozičného riešenia rekonštrukcie	95
6.1.3 Rámec technologickej modernizácie budovy	97
6.1.4 Podmienky Krajského pamiatkového úradu	97
6.2 Nulový variant	99
6.3 Variant A Rekonštrukcia historickej budovy	100
6.3.1 Architektonické riešenie	101
6.3.2 Dispozičné riešenie	101
6.3.3 Stavebnotechnické riešenie	115
6.3.4 Navrhované technológie	118
6.3.5 Harmonogram projektu	122
6.3.6 Rozpočet objektu	122
6.4 Variant B Rekonštrukcia historickej budovy s rozšírením prístavby	124
6.4.1 Architektonické riešenie	124
6.4.2 Dispozičné riešenie	125
6.4.3 Stavebnotechnické riešenie	126
6.4.4 Navrhované technológie	126

6.4.5 Harmonogram projektu.....	126
6.4.6 Rozpočet objektu	126
6.5 Variant C Rekonštrukcia historickej budovy s vybudovaním Nového pavilónu.....	127
6.5.1 Architektonické riešenie.....	127
6.5.2 Dispozičné riešenie.....	128
6.5.3 Stavebnotechnické riešenie	131
6.5.4 Navrhované technológie	131
6.5.5 Harmonogram	131
6.5.6 Rozpočet	131
6.6 Možnosti využitia a posúdenia využitia zmluvných štandardov FIDIC.....	131
7. Posúdenie vplyvov na životné prostredie (EIA).....	135
8. Ekonomické zhodnotenie.....	140
8.1 Výdavky a prínosy	141
8.1.1 Výdavky	141
8.1.2 Prínosy	145
8.1.3 Prevádzkové výnosy	146
8.2 Celospoločenské prínosy	150
8.3 Základné parametre	153
8.3.1 Metóda diskontovaných peňažných tokov (DCF).....	153
8.3.2 Referenčné obdobie projektu (časová os, výstavba a prevádzka)	153
8.3.3 Stále ceny	154
8.3.4 DPH	155
8.3.5 Diskontné sadzby	155
8.3.6 Zhrnutie predpokladov finančnej a ekonomickej analýzy	156
8.4 Finančná analýza.....	156
8.4.1 Zostatková hodnota.....	156
8.4.2 Finančná výnosnosť investície	158
8.4.3 Financovanie projektu.....	165
8.5 Ekonomická analýza	165
8.5.1 Úprava peňažných tokov projektu	166
8.5.2 Zostatková hodnota.....	166
8.5.3 Diskontovanie a ukazovatele ekonomickej analýzy	167
8.5.4 Pomer prínosov a nákladov (B/C)	168
9. Analýza citlivosti a rizík.....	171
9.1 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV (z angl. „switching values“)	175
9.2 Analýza scenárov	176
9.3 Kvalitatívna analýza rizík.....	177
10. Organizačné zabezpečenie projektu.....	183
11. Zhrnutie	193
12. Prílohy.....	195
Príloha A Vstupné dáta do modelu CBA	196
Príloha B Rozbor položiek rozpočtu stavebných nákladov - Variant A	197
Príloha C Finančná a ekonomická analýza	200

Použité skratky, značky a vysvetlenie pojmov

BA	Mesto Bratislava
BBD	Bratislavské bábkové divadlo
BCR	Pomer prínosov a nákladov
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
Bpv	Výškový systém Balt po vyrovnanie
CCP	Celková cena práce
CBA	Analýza nákladov a výnosov (Cost-Benefit Analysis)
CEBR	Centrum pre výskum ekonomiky a podnikania
CMY	Azúrová, purpurová, žltá (cyan, magenta, yellow)
CO kryt	Kryt civilnej ochrany
CRT monitor	Cathode Ray Tube monitor
ČKA	Česká komora architektov
ČKAIT	Česká komora autorizovaných inžinierov a technikov
DCF	Metóda diskontovaných peňažných tokov (Discounted cash-flow)
DF	Divadelná fakulta
DK	Dom kultúry
DMX	Digital Multiplex
DPH	Daň z pridanej hodnoty
DPOH	Divadlo Pavla Országha Hviezdoslava
DSZ	Dokumentácia pre stavebný zámer
EIA	Posúdenie vplyvov na životné prostredie
EIRR	Ekonomická miera návratnosti projektu (economic internal rate of return)
ENPV	Čistá súčasná ekonomická hodnota
EPS	Elektrická požiarna signalizácia
ERR	Miera ekonomickej návratnosti investície
FDS	Primeraná finančná diskontná sadzba
FIDIC	Medzinárodná federácia konzultačných inžinierov
FIRR	Finančná miera návratnosti projektu (financial internal rate of return)
FNPV	Čistá súčasná finančná hodnota projektu (financial net present value)
FNPV-C	Čistá súčasná finančná hodnota investície
FRR-C	Miera finančnej návratnosti investície
FTE	Ekvivalent plného pracovného úvæzku (full-time equivalent)
GR	Generálny riaditeľ
HB SND	Historická budova Slovenského národného divadla
HD	Vysoké rozlíšenie (high-definition)
HDD	Pevný disk (hard disk drive)
HM	Hrubá mzda
HMBA	Hlavné mesto Bratislava
HSV	Hlavná stavebná výroba
IKP	Inštitút kultúrnej politiky
IKT	Informačné a komunikačné technológie
JRC EÚ	Spoločné výskumné centrum EÚ (Joint Research Centre)

KKP	Kultúrno kreatívny priemysel
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad
kv	Kvartál v roku
KWh	Kilowatthodina
LED	Light-emitting diode
L+S	Lasica a Satinský
ĽZ	Ľudské zdroje
MaR	Meranie a regulácia
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MJ	Merná jednotka
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
NB SND	Nová budova Slovenského národného divadla
ND	Národné divadlo
NP	Nadzemné podlažie
NPV	Čistá súčasná hodnota (net present value)
NS	Nová scéna
OP	Obostavaný priestor
OPII	Operačný program Integrovaná infraštruktúra
OZ	Obchodný zákonník
PH	Pridaná hodnota
PKO	Park kultúry a oddychu
POO	Plán obnovy a odolnosti
PP	Podzemné podlažie
PS	Prevádzkový súbor
PVC	Polyvinylchloríd
Q	Kvartál v roku
RGB	Červená, zelená a modrá (red, green and blue)
RND	Radošinské naivné divadlo
SACE	Slovenská asociácia konzultačných inžinierov
SBS	Súkromná bezpečnostná služba
SND	Slovenské národné divadlo
SO	Stavebný objekt
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TZB	Technické zariadenia budov
UNIKA	Sadzobník pre navrhovanie ponukových cien projektových prác a inžinierskych činností.
ÚOŠS	Ústredný orgán štátnej správy
VO	Verejné obstarávanie
VŠMU	Vysoká škola múzických umení
VZT	Vzduchotechnika
WTP	Ochota platiť (willing to pay)

Zoznam tabuľiek, obrázkov a grafov

Tabuľka 1 Porovnanie posudzovaných alternatív.....	19
Tabuľka 2 Prínos investícií do umenia a kultúry	26
Tabuľka 3 Informácie o sektore KKP v SR	26
Tabuľka 4 Pridaná hodnota v sektore KKP v rokoch 2014 - 2019, v mil. EUR.....	27
Tabuľka 5 Podiel PH oblastí KKP na pridanej hodnote celého sektora KKP v rokoch 2014 - 2019, v %	28
Tabuľka 6 Zamestnanosť v sektore KKP v rokoch 2014 - 2019 (priemerný evidenčný počet osôb prepočítaný na plný pracovný čas).....	29
Tabuľka 7 Dospelí - návštevnosť divadiel na Slovensku (2016, v %)	30
Tabuľka 8 Dospelí - reálne výdavky na návštěvu divadiel (v %)	32
Tabuľka 9 Postavenie Bratislavы na základe Monitora kultúrnych a kreatívnych miest.....	33
Tabuľka 10 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá vo Viedni	52
Tabuľka 11 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá vo Varšave	53
Tabuľka 12 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Budapešti	54
Tabuľka 13 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Prahe	54
Tabuľka 14 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Brne	54
Tabuľka 15 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Bratislave	55
Tabuľka 16 Porovnanie vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá - Bratislava, Brno a Praha.....	56
Tabuľka 17 Výkony SND ako celku (2003 - 2020)	62
Tabuľka 18 Výkony SND v delení podľa budov a scén (priemerné hodnoty 2003 - 2019)	63
Tabuľka 19 Prognóza dopytu - predstavenia domáčich súborov (priemerné ročné výkony)	67
Tabuľka 20 Prognóza dopytu - predstavenia hostujúcich súborov (priemerné ročné výkony).....	68
Tabuľka 21 Prehľad vyťaženosťi sál na sezónu 2022/2023 v NB SND	69
Tabuľka 22 Priemerné vstupné v HB SND	77
Tabuľka 23 Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND - odhad za HB ND do modelu CBA	77
Tabuľka 24 Tržby za krátkodobý prenájom v HB SND (ročne)	77
Tabuľka 25 Podiel tržieb z diváckeho bufetu na tržbách za predstavenia	78
Tabuľka 26 Objemové a plošné bilancie súčasného stavu HB SND	85
Tabuľka 27 Porovnanie celkových nákladov podľa jednotlivých variantov	99
Tabuľka 28 Prehľad prevádzkových výdavkov HB SND - nulový variant (ročne).....	100
Tabuľka 29 Plošné kapacity HB SND podľa jednotlivých podlaží - Variant A	103
Tabuľka 30 Výmera plôch podľa ich využitia - Variant A.....	104
Tabuľka 31 Variant A - Harmonogram projektu.....	122
Tabuľka 32 Rozpočet stavebných nákladov - Alternatíva A	123
Tabuľka 33 Rozpočet stavebných nákladov - Variant B	126

Tabuľka 34 Variant C - Navrhované plošné kapacity - NOVÝ PAVILÓN SND	130
Tabuľka 35 Rozpočet stavebných nákladov - Variant C	131
Tabuľka 36 Investičné výdavky spojené s investičnou prípravou a počiatočnou investíciou (podľa jednotlivých variantov)	142
Tabuľka 37 Projekcia prevádzkových nákladov - mzdové výdavky	143
Tabuľka 38 Prognóza dopytu - predstavenia domácich súborov (ročné výkony)	146
Tabuľka 39 Prognóza dopytu - predstavenia hostujúcich súborov (ročné výkony)	147
Tabuľka 40 Priemerné vstupné v HB SND	148
Tabuľka 41 Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND - odhad za HB ND do modelu CBA	149
Tabuľka 42 Tržby za krátkodobý prenájom v HB SND (ročne)	149
Tabuľka 43 Podiel tržieb z diváckeho bufetu na tržbách za predstavenia	150
Tabuľka 44 Prínos investícií do umenia a kultúry	153
Tabuľka 45 Referenčné obdobie nákladovo-výnosových analýz podľa odporúčania Európskej komisie	154
Tabuľka 46 Referenčné obdobie nákladovo-výnosových analýz podľa metodiky MK SR - IKP	154
Tabuľka 47 Výpočet zostatkovej hodnoty - Variant A	156
Tabuľka 48 Výpočet zostatkovej hodnoty - Variant B	157
Tabuľka 49 Výpočet zostatkovej hodnoty - Variant C	157
Tabuľka 50 Zostatková a diskontovaná zostatková projektu - Variant A	157
Tabuľka 51 Zostatková a diskontovaná zostatková projektu - Variant B	157
Tabuľka 52 Zostatková a diskontovaná zostatková projektu - Variant C	157
Tabuľka 53 Finančná výnosnosť investície - Variant A	158
Tabuľka 54 Finančná výnosnosť investície - Variant B	158
Tabuľka 55 Finančná výnosnosť investície - Variant C	158
Tabuľka 56 Vývoj finančných tokov referenčného (nultého) stavu projektu (finančná analýza) - Variant A, B, C	159
Tabuľka 57 Vývoj finančných tokov projektu (finančná analýza) - Variant A	159
Tabuľka 58 Vývoj finančných tokov projektu (finančná analýza) - Variant B	160
Tabuľka 59 Vývoj finančných tokov projektu (finančná analýza) - Variant C	162
Tabuľka 60 Zostatková a diskontovaná zostatková hodnota - Variant A	166
Tabuľka 61 Zostatková a diskontovaná zostatková hodnota - Variant B	166
Tabuľka 62 Zostatková a diskontovaná zostatková hodnota - Variant C	166
Tabuľka 63 ENPV projektu - Variant A	167
Tabuľka 64 ENPV projektu - Variant B	167
Tabuľka 65 ENPV projektu - Variant C	167
Tabuľka 66 ERR projektu - Variant A	167
Tabuľka 67 ERR projektu - Variant B	167
Tabuľka 68 ERR projektu - Variant C	168

Tabuľka 69 Pomer prínosov a nákladov projektu - Variant A	168
Tabuľka 70 Pomer prínosov a nákladov projektu - Variant B.....	168
Tabuľka 71 Pomer prínosov a nákladov projektu - Variant C.....	168
Tabuľka 72 Vývoj finančných tokov referenčného stavu projektu (ekonomická analýza) - Variant A, B, C	169
Tabuľka 73 Vývoj finančných tokov projektu (ekonomická analýza) - Variant A	169
Tabuľka 74 Vývoj finančných tokov projektu (ekonomická analýza) - Variant B.....	169
Tabuľka 75 Vývoj finančných tokov projektu (ekonomická analýza) - Variant C.....	170
Tabuľka 76 Analýza citlivosti (1/3) - Variant A.....	171
Tabuľka 77 Analýza citlivosti (2/3) - Variant A.....	171
Tabuľka 78 Analýza citlivosti (3/3) - Variant A.....	172
Tabuľka 79 Analýza citlivosti (1/3) - Variant B.....	172
Tabuľka 80 Analýza citlivosti (2/3) - Variant B.....	173
Tabuľka 81 Analýza citlivosti (3/3) - Variant B.....	173
Tabuľka 82 Analýza citlivosti (1/3) - Variant C	173
Tabuľka 83 Analýza citlivosti (2/3) - Variant C	174
Tabuľka 84 Analýza citlivosti (3/3) - Variant C	174
Tabuľka 85 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV - Variant A	175
Tabuľka 86 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV - Variant B	175
Tabuľka 87 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV - Variant C.....	176
Tabuľka 88 Analýza scenárov.....	176
Tabuľka 89 Pravdepodobnosť, ERR a ENPV jednotlivých scenárov - Variant A	176
Tabuľka 90 Pravdepodobnosť, ERR a ENPV jednotlivých scenárov - Variant B	177
Tabuľka 91 Pravdepodobnosť, ERR a ENPV jednotlivých scenárov - Variant C	177
Tabuľka 92 Matica závažnosti rizík a ich pravdepodobnosti	180
Tabuľka 93 Matica rizík	181
Tabuľka 94 Matica projektového tímu	184
Tabuľka 95 Prehľad hlavných mísťnikov projektu podľa investičných fáz	191
Tabuľka 96 Porovnanie posudzovaných alternatív.....	193
Tabuľka 97 Rozbor položiek rozpočtu stavebných nákladov - Variant A	197
 Graf 1 Dospelí - obľúbenosť jednotlivých oblastí kultúry (2016 vs. 2019, v %)	30
Graf 2 Dospelí - podiel respondentov, ktorí aspoň raz navštívili uvedené kultúrne podujatie/inštitúciu za posledných 12 mesiacov na Slovensku (2016 vs. 2019, v %)	31
Graf 3 Podiel zastúpenia žánrov podľa sledovaných kategórií z celkového počtu žiadostí a roku	34
Graf 4 Preferencie správanie obyvateľov Bratislavы v oblasti kultúry.....	35
Graf 5 Príťažlivosť Bratislavы pre návštevníkov podľa návštevníkov Bratislavы	36

Graf 6 Počet predstavení v HB SND (2003 - 2020).....	58
Graf 7 Ponúknutá kapacita predstavení v HB SND (2003 - 2020, v tisícoch miest)	59
Graf 8 Návštevnosť predstavení v HB SND (2003 - 2020, v tisícoch návštevníkov).....	60
Graf 9 Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie v HB SND (2003 - 2020).....	61
Graf 10 Využitie hľadiska v HB SND (2003 - 2020, v %)	62
Graf 11 Porovnanie rastu reálnej mzdy v priemysle a podielu výdavkov na rekreáciu a kultúru (v %) ..	65
Graf 12 Výška čistých peňažných výdavkov súkromných domácností na rekreáciu a kultúru (v EUR, osoba/mesiac)	66
 Obrázok 1 Pôdorys 1. NP	86
Obrázok 2 Pôdorys 2. NP	87
Obrázok 3 Pôdorys 3. NP	88
Obrázok 4 Pôdorys 4. NP	89
Obrázok 5 Pôdorys 5. NP	90
Obrázok 6 Pozdĺžny rez s pohľadom - Variant A	100
Obrázok 7 Situácia, Variant A, rekonštrukcia HB SND	105
Obrázok 8 Pôdorys 2. PP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	106
Obrázok 9 Pôdorys 3. PP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	107
Obrázok 10 Pôdorys 1. PP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	108
Obrázok 11 Pôdorys 1. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	109
Obrázok 12 Pôdorys 2. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	110
Obrázok 13 Pôdorys 3. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	111
Obrázok 14 Pôdorys 4. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	112
Obrázok 15 Pôdorys 5. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND	113
Obrázok 16 Pozdĺžny rezopohľad, Variant A, rekonštrukcia HB SND	114
Obrázok 17 Situácia s vyznačením umiestnenia prístavby - Variant B	125
Obrázok 18 Ortophotomapa s vyznačením umiestnenia prístavby - Variant B	125
Obrázok 19 Variant C - Situácia s umiestneným Novým pavilónom	129
Obrázok 20 Variant C - Hmotový koncept, rez, Nový pavilón.....	129
Obrázok 21 Variant C - Hmotový koncept, funkčná schéma, Nový pavilón	130
Obrázok 22 Časový harmonogram a postupnosť krokov - zisťovacie konanie	137
Obrázok 23 Schematické znázornenie postupnosti krokov procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (Povinné hodnotenie).....	139

1. Úvod

Predkladaná štúdia uskutočniteľnosti bola spracovaná na základe Zmlúv o dielo 27/GR/2022 a 749/GR/2022 uzavretých medzi Slovenským národným divadlom so sídlom Pribinova 17, 819 01 Bratislava 111, IČO: 00164763 ako Objednávateľom a Ernst & Young, s.r.o. so sídlom Žižkova 9, 811 02 Bratislava, IČO: 35839121 ako zhotoviteľom. Predmetom vyšie uvedených zmlúv je vypracovanie štúdie realizovateľnosti komplexnej rekonštrukcie Historickej budovy Slovenského národného divadla (ďalej len „štúdia“).

Štúdia obsahuje nasledujúce časti:

- ▶ Úvodné informácie o investícii a zdôvodnenie investície
  - ▶ Zadávateľ vypracovania štúdie (investor)
  - ▶ Kultúrno-ekonomický kontext investície
  - ▶ Súčasný stav HB SND a identifikácia potrieb
  - ▶ Súlad so stratégiami
  - ▶ Ciele projektu
- ▶ Analýza dopytu a ponuky
  - ▶ Určenie trhu
  - ▶ Analýza dopytu
  - ▶ Analýza ponuky
  - ▶ Cenová politika
- ▶ Opis a analýza alternatív
  - ▶ Východiskový stav
  - ▶ Nulový variant
- ▶ Opis variantov v rozsahu
  - ▶ Architektonické riešenie
  - ▶ Dispozičné riešenie
  - ▶ Stavebnotechnické riešenie
  - ▶ Navrhované technológie
  - ▶ Harmonogram projektu
  - ▶ Rozpočet objektu
- ▶ Možnosti využitia a posúdenia využitia zmluvných štandardov FIDIC
- ▶ Posúdenie vplyvov na životné prostredie (EIA)
- ▶ Ekonomické zhodnotenie
  - ▶ Výdavky a prínosy
  - ▶ Celospoločenské prínosy
  - ▶ Základné parametre
  - ▶ Finančná analýza
  - ▶ Ekonomická analýza
  - ▶ Analýza citlivosti a rizík

- ▶ Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV (z angl. „switching values“)
- ▶ Analýza scenárov
- ▶ Kvalitatívna analýza rizík
- ▶ Organizačné zabezpečenie projektu.

Základným podkladovým technickým dokumentom na účely spracovania tejto štúdie je **stavebný zámer verejnej investície a súvisiaca dokumentácia z decembra 2020**, a to v nasledujúcom rozsahu:

- ▶ Zameranie stavby
- ▶ Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Interiér“
- ▶ Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Exteriér“
- ▶ Stavebno-technický prieskum historickej budovy SND vrátane podrobnej pasportizácie budovy
- ▶ Odborný posudok stavu zavlhnutia, poškodenia vodorozpustnými soľami a návrh riešenia vlhkostnej sanácie spodnej stavby objektu
- ▶ Akustické posúdenie divadelnej sály historickej budovy SND
- ▶ Ideová štúdia historickej budovy SND
- ▶ Ideová štúdia Nového pavilónu SND
- ▶ Základná koncepcia požiarnej ochrany
- ▶ Stavebný zámer.

Štúdia realizovateľnosti predstavuje štúdiu uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti sa spracovávajú pre investičné projekty v zmysle § 19a zákona č. 523/2004 o rozpočtových pravidlach verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a nariadenia vlády SR č. 174/2009 Z. z. o podmienkach vypracovania štúdie uskutočniteľnosti investície a štúdie uskutočniteľnosti koncesie. Vzhľadom na celkové náklady projektu je táto štúdia uskutočniteľnosti vypracovávaná v zmysle § 19a zákona č. 523/2004 a v zmysle nariadenia vlády č. 174/2009.

Štúdia uskutočniteľnosti slúži na overenie dosiahnutia finančnej a ekonomickej efektívnosti investície, dosiahnutia stanovených cieľov a hľadá alternatívu s najlepšou hodnotou za peniaze. V súlade s dokumentom MF SR Metodika na prípravu a hodnotenie investičných projektov sa vypracuje vždy aspoň jedna verzia štúdie uskutočniteľnosti a podľa potrieb sa následne aktualizuje. Investor v zmysle dokumentu MF SR Metodika na prípravu a hodnotenie investičných projektov vypracuje štúdiu uskutočniteľnosti, ktorá má strategický rozmer a neobsahuje konkrétné a finálne technické riešenia. Štúdia uskutočniteľnosti sa sústredí na detailné definovanie cieľov, problémov a alternatívnych riešení. Štúdia uskutočniteľnosti sa pripravuje pre investície do kultúrnej infraštruktúry pred architektonickou súťažou, resp. po architektonickej súťaži, no vždy pred obstaraním projektovej dokumentácie pre úroveň dokumentácie pre stavebné povolenie. Pre investície do národných kultúrnych pamiatok sa odporúča pri spracovaní štúdie uskutočniteľnosti disponovať investičným zámerom a rozhodnutím Pamiatkového úradu SR k investičnému zámeru. Uvedené znižuje riziko výraznej zmeny vybraného technického a architektonického riešenia počas realizácie investície a tým zmeny zásadných parametrov investície (napr. harmonogram, investičné výdavky, možnosti prístupov pre znevýhodnené skupiny - debarierizácia a pod.), ktoré boli spracované v rámci štúdie uskutočniteľnosti.

Štúdiu uskutočniteľnosti je potrebné dopracovať a aktualizovať, ak zo stavebného konania alebo obstarávania kapitálového statku vyplynú zásadné zmeny pre realizovanú investíciu oproti vybranej alternatíve analyzovanej v rámci štúdie uskutočniteľnosti.

Pri spracovaní tejto štúdie bolo postupované podľa Metodiky pre vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti v oblasti kultúry: Príručka k analýze nákladov a prínosov pre kultúrne investičné projekty Inštitútu kultúrnej politiky Ministerstva kultúry SR, verzia 2.5.2022, ako aj Rámca na hodnotenie verejných investičných projektov v SR Útvare hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR.¹

---

¹ Metodické dokumenty sú dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Metodika-pre-vypracovanie-studie-uskutochnosti-MK-SR-20220504.pdf>; <https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/hodnotenie-investicnych-projektov/hodnotenie-investicnych-projektov.html>.

2. Manažérské zhrnutie

Zadávateľ vypracovania štúdie (investor)

Slovenské národné divadlo (ďalej len „SND“) ako správca majetku štátu, ktorý je predmetom projektu, t. j. historická budova SND (ďalej aj „HB SND“).

SND je štátnej profesionálnej, reprezentatívnej národnnej kultúrnej ustanovizeň. SND je jednou z najvýznamnejších kultúrnych inštitúcií Slovenska. Tvoria ho tri zložky so stálym profesionálnym umenieckým súborom: Činohra, Opera a Balet. SND spolu so Štátnym divadlom Košice sú jedinými slovenskými divadlami s troma súbormi, t. j. operným, baletným a činoheronym. Ide o štátne divadlo zriadené Ministerstvom kultúry SR v postavení štátnej príspevkovej organizácie, ktorá svoju činnosť zabezpečuje vlastnými príjmami a príspevkom zo štátneho rozpočtu.

Partneri a spolupracujúce subjekty

Pri príprave tejto štúdie spolupracoval investor a zhотовiteľ štúdie s **Inštitútom kultúrnej politiky Ministerstva kultúry SR** v rovine koncepcnej (vzájomná výmena odborných materiálov a informácií, odborná oponentúra interného návrhu štúdie), ako aj dátovej (poskytnutie dát).

Útvar hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR vystupuje ako orgán zodpovedný za posudzovanie investičných projektov.

V rámci prípravy štúdie boli zrealizované **neformálne odborné technické stretnutia** so zástupcami Bratislavského samosprávneho kraja, Magistrátu hlavného mesta SR Bratislava a Divadelného ústavu Bratislava.

Typ investície

Investícia spočíva v rekonštrukcii kultúrnej infraštruktúry.

Kultúrno-ekonomický kontext

Predmetom predkladaného investičného projektu je obnova historickej budovy SND, ktorá je národnou kultúrnou pamiatkou, počas celej svojej existencie slúžila ako divadlo, pričom z dôvodu modernizačného dlhu sa dostala do neprevádzkovateľného stavu. Dôvodom sú zastarané, čiastočne nefunkčné alebo nefunkčné divadelné technológie, ako aj nevyhovujúci stavebno-technický stav budovy. Budova sa nachádza v historickom centre Bratislavu na Hviezdoslavovom námestí.

Investičný zámer Rekonštrukcia historickej budovy SND sa nachádza v Zásobníku investičných zámerov na roky 2022 až 2030 (k 2. 5. 2022). Zásobník obsahuje celkovo 522 investičných zámerov, z toho 154 je v skupine Rekonštrukcia nehnuteľnosti s celkovou sumou kapitálových výdavkov viac 489 mil. EUR, pričom na predmetný zámer je plánovaných 72,5 mil. EUR s DPH zo štátneho rozpočtu, no bez definovania finančného krytie. Strategické zdôvodnenie projektu odkazuje na zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, §3 ods. 2; zákon č. 385/1997 Z. z. o Slov. národnom divadle, §4 ods. 3. Projekt sa zároveň nachádza v Aktualizácii investičného plánu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na roky 2022 - 2026 medzi požadovanými investičnými projektami. Hodnota projektu sa bude priebežne v investičnom pláne aktualizovať vzhľadom na zvolený variant rekonštrukcie, budúci vývoj cenovej hladiny, spresnenie odhadu nákladov na základe vypracovania projektovej dokumentácie a obstaranie zhотовiteľa.

HB SND sa zaraďuje medzi najznámejšie kultúrne a historické atraktivity v Bratislavskom kraji v rámci kultúrno-historického turizmu ako súčasti poznávacieho turizmu. Poznávací turizmus je jedna z foriem turizmu. „Obnova kultúrno-historických pamiatok na území BSK“ je jednou z aktivít v rámci opatrenia Rozvoj poznávacieho turizmu v prioritnej oblasti 1 Rozvoj udržateľného cestovného ruchu Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Bratislavskom kraji do roku 2030 (z apríla 2022). Obnova HB SND je konkretizovaná aj v Akčnom pláne Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Bratislavskom kraji do roku 2030 ako jedna z aktivít vytvárania podmienok pre rozvoj kultúrno-historického turizmu na plnenie opatrenia 1.1. Rozvoj poznávacieho turizmu (pričom zodpovedným subjektom je MK SR

a predpokladaným zdrojom financovania štátnej rozpočet).

Rekonštrukciu HB SND je možné považovať za úlohu SND v zmysle zákona o správe majetku štátu (SND je vo vzťahu k HB SND správcom majetku štátu) a zákona o Slovenskom národnom divadle. Rekonštrukciu HB SND teda nemožno vnímať ako zriadenie nového divadla, ale aj v kontexte starostlivosti o majetok štátu, ktorý je zároveň národnou kultúrnou pamiatkou.

Historická výkonnosť NB a HB SND 2015 - 2019 bola cca 671 predstavení ročne (bez hostujúcich predstavení). Podľa kontraktu SND s MKSR na rok 2022 (prvý bežný postpandemický rok a zároveň bez HB) má SND odohrať 525 predstavení, z toho 400 činoherných, 80 operných a 45 baletných, čo je za balet a operu mierne nad historickým priemerom NB 2015 - 2019 (444 činohra, 64 opera a 36 balet), ale výrazne menej, ako bola výkonnosť HB a NB spolu 2015 - 2019 (457 činohra, 132 opera a 82 balet). Súčasne plánované využitie NB (t. j. bez HB) zodpovedá približne rozdielu celkovej výkonnosti SND (NB + HB) a minulej výkonnosti HB. Vychádzajúc z historických údajov možno povedať, že NB nedokáže plne uspokojiť dopyt, ktorý pre SND ako celok v minulosti existoval. Vzhľadom na historické štatistiky možno predpokladať aj v budúcnosti dopyt približne na rovnakej úrovni, pokiaľ bude obnovená strana ponuky (HB). Zároveň neexistujú reálne kapacitné možnosti NB, aby NB mohla dodatočne saturovať aktuálne neuspokojený dopyt príslušný HB. Rekonštrukciou HB dôjde k oživeniu plnej výkonnosti oboch budov, pričom zásadné priestory v NB sa neuvoľnia, keďže už súčasnú vyťaženosť NB, čo sa týka Sál opery a činohry, možno považovať za maximálnu.

Cieľ projektu

Cieľom projektu je obnova historickej budovy Slovenského národného divadla pri zachovaní jej funkčného využitia a pri súčasnom zachovaní historickej hodnoty národnej kultúrnej pamiatky. Obnova má zabezpečiť modernú úroveň technického zázemia budovy, technologického zázemia divadla, priestorového a funkčného zázemia pre umelcov a návštevníckeho zážitku mimo herného predstavenia, a tým poskytnúť slovenskej verejnosti službu zodpovedajúcu súčasným štandardom. Zavedením opatrení, ako sú modernejšie technológie, regulácia kúrenia/chladenia a moderné osvetlenie, dôjde k zlepšeniu energeticko-teplelných vlastností budovy. V neposlednom rade dôjde k obnove národnej kultúrnej pamiatky, a to výkonom špecializovaných umelecko-remeselných činností a iných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia alebo rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti s cieľom zachovať jej pamiatkové hodnoty. **Parciálnymi cieľmi** teda sú:

- ▶ zabezpečenie prevádzkyschopnosti budovy v súlade s aktuálne platnými technickými požiadavkami a normami;
- ▶ vytvorenie moderného divadelného priestoru z hľadiska zázemia divadla, technologickej úrovne divadelnej technológie a komfortu návštevníka;
- ▶ zabezpečenie čo najnižšej energetickej náročnosti budovy;
- ▶ obnova umelecko-historickej hodnoty budovy.

Súčasný (nulový) stav

Definovanie súčasného stavu vychádza zo skutočnosti, že **HB SND bola v máji 2021 uzatvorená pre divadelnú prevádzku**, a to z dôvodu nefunkčných, príp. zastaraných alebo čiastočne funkčných divadelných technológií, ako aj nevyhovujúceho stavebno-technického stavu budovy, ktoré znemožňovali riadnu divadelnú prevádzku.

Prevádzka budovy po máji 2021 bežala v obmedzenom režime, t. j. budova sa sporadicky prenajímalala pre krátkodobé prenájmy na účely rôznych kultúrno-spoločenských podujatí, ktoré si nevyžadujú divadelné technológie a divadelné zázemie. Divadelná činnosť bola však prerušená úplne. Poskytovaný bol len priestor samotnej sály a zázemia, príp. verejné priestory pre divákov. Realizácia týchto podujatí si vyžaduje navozenie vlastnej techniky zo strany organizátora.

V súčasnosti trvá stav, keď je v dôsledku rozhodnutia Inšpektorátu práce budova HB SND uzatvorená úplne.

Technicko-prevádzkový úsek SND zabezpečuje nevyhnutnú údržbu a zákonom stanovené povinnosti

(odborné prehliadky a skúšky, nutná údržba, temperovanie, vetranie, stráženie a pod.) a prípadnú havarijnú údržbu a opravu. V dlhodobej perspektíve s postupným znižovaním nákladov na jej prevádzku. Pokiaľ by takýto stav pretrvával, viedol by k postupnému chátraniu objektu.

Rozhodujúce prvky budovy ako strecha, opláštenie prístavby, izolácia podzemných častí sú za hranicou svojej funkčnosti. Podobne je na tom technické zariadenie budovy - so zastaranou kotolňou a rozvodmi tepla, rozvodmi elektrickej energie, umelého osvetlenia či vzduchotechnických zariadení. Absentujú moderné elektronické prvky zabezpečenia a ochrany budovy pred požiarom, monitorovanie kamerovou sústavou, elektronický klúčový systém a pod.

Zastaraná, príp. čiastočne nefunkčná alebo vôbec nefunkčná je divadelná technológia pozostávajúca z nasledujúcich častí: javisková mechanika (javiskové ťahy, zdvíhacie javiskové stoly, prepadiško, divadelná točňa), riadiaci systém javiskových mechanizmov, scénické osvetlenie, elektroakustické ozvučenie a videotechnika.

Nedostatky súčasnej divadelnej techniky a technológie podľa investora

Ťahy

HB SND používala kombináciu elektrických a ručných pasportových ťahov. Ručné ťahy (aktuálne 25 ks) znamenajú zvýšenú personálnu potrebu na ovládanie. Elektrické ťahy a ich synchronizácia bol v skutočnosti prototyp, ktorý vekom prišiel o certifikáciu a čiastočne funkčnosť (vzhľadom na stále sa sprísňujúce normy). Elektrické pasportové ťahy (aktuálne 25 ks) sú aktuálne nefunkčné a v malom počte. Elektrické bodové ťahy (aktuálne 4 ks) sú výbavou HB SND, no na pevnej pozícii (potrebou sú mobilné bodové ťahy prostredníctvom tzv. prelaňovacieho roštu, ktorý by umožnil zmenu pozícii bodových ťahov nad plochou javiska).

Točňa

Momentálne je osadená rámová jednoduchá lanom poháňaná točňa, ktorá na rozdiel od novších technológií má tendenciu sa vychýliť pri nerovnomernom začažení. Zároveň je to veľké technologické teleso, ktoré je možné meniť alebo rekonštruovať len počas veľkých generálnych rekonštrukcií. Je potrebné, aby teleso točne po rekonštrukcii bolo v kondícii, do ktorej nebude treba vážnejšie zasahovať.

Svetelné batérie

V súčasnosti má HB SND dve svetelné batérie a dve bočné batérie. Je nutná ich renovácia vzhľadom na výraznú zmenu technológie, čo by mohlo zmeniť jej robustnosť a vytvoriť priestor na väčšie množstvo prospektových ťahov alebo navýšením počtu svetelných batérií. Zmena technológie sa dotkla hlavne svetelných zdrojov zmenou z výbojok a halogénov na LED zdroje svetla. Tie nepotrebuju také robustné telá kvôli odvodu tepla, aj výkon svetiel je výrazne nižší. Spôsob ovládania hlavne inteligentných svetiel sa vývojom zmenil. Tým pádom aj lamelové privádzace kabeláže nie sú potrebné také robustné.

Riadiaci post scénických technológií

Súčasný stav riadenia technológií je rozdelený na niekoľko pracovísk a vzájomne nespojiteľných technológií. Nie je možná vzájomná kontrola a ovládanie z rôznych postov.

Inšpicientsky systém

Zastaraný systém a zastaraná ústredňa v analógovom vyhotovení svojou poruchovosťou a vplyvmi rušenia rôznymi parazitnými rušivými vplyvmi. Nemá možnosť hierarchie komunikácie. Ústredňa je pôvodná od zásadnej rekonštrukcie divadla, ktorá sa uskutočnila v rokoch 1969 - 1972. Systém nástupnej signalizácie je starší, bez renovácie. Ovládací pult neposkytuje dostatočný komfort ovládania.

Kamerový systém

Kamerový systém a monitory sú zastarané (CRT monitory pre pohľad na dirigenta, javisko atď., ktorých predaj sa skončil cca pred 5 rokmi a výroba asi pred 7 rokmi). Používa sa historický analógový systém s analógovou ústredňou na prepínanie pohľadov.

Chýbajú videorozvody signálu (obraz javiska) do šatní účinkujúcich a obslužného personálu pre lepšiu koordináciu pri skúšobnom procese a realizácii inscenácií.

Akustika sály

Do sály je potrebné vrátiť pôvodný luster (repliku), keďže súčasná svetelná guľa je len náhradné osvetlenie, ktoré narúša prirodzenú akustiku sály. Pri rekonštrukcii je veľmi dôležitý výber sedadiel, podlahoviny, čalúnenia v hľadisku pre zlepšenie akustiky v sále. Súčasné použité materiály pohlcujú výšky a skracujú dozvuk. Električková doprava prechádzajúca pri budove spôsobuje hluk a otrasy v sále i v celej budove.

Pri subjektívnom posúdení hluku v práznej divadelnej sále, počas rušného dňa (napr. vianočné trhy, prejazd električky alebo sanitky so sirénou) alebo za daždivého počasia návštevník zistí, že hluk z exteriéru preniká vo zvýšenej miere. K najhoršiemu stavu prichádza počas predstavenia v piane alebo krátkych tichých pasážach, kde tento hluk naruší umelecký zážitok.

Po spustení požiarnej opony je v sále výrazne nižší hluk, čo je hned postrehnutelné aj subjektívne. Na javisku je výrazne slabé miesto pre prechod hluku do sály, a to strecha nad povraziskom.

Pri plnom obsadení hľadiska, kompletnom orchestri v jame, spustených zamatovalých šáloch okolo javiska, osadených kulisách a množstve účinkujúcich na scéne priestor sály nedosahuje požadovanú kvalitu (tryedu hluku N-15). Táto hodnota by nemala byť prekročená v žiadnom tretinootávovom pásmi, pri plnej prevádzke vzduchotechniky ani pri krátko trvajúcom prechode električiek okolo budovy.

Energetická náročnosť

Energetická náročnosť súčasného scénického a pracovného osvetlenia, keďže použité sú klasické žiarovky.

Historické údaje k investícii

HB SND od svojho vzniku (1886) slúžila výhradne ako divadelný priestor, od roku 1920 ako sídlo Slovenského národného divadla. V období vzniku to bola moderná stavba s dostatočnými priestorovými a technickými parametrami, ale priemyselný pokrok napredoval veľkým tempom a už koncom storočia sa javili niektoré technológie ako zastarané. Niekoľkými menšími priebežnými rekonštrukciami (1904, 1936 a 1950) a jedinou zásadou (1969 - 1972) sa divadlo snažilo vždy prispôsobiť rastúcim nárokom vtedajšej doby, či už zo stránky technickej a technologickej, kapacitno-priestorovej alebo diváckeho pohodlia.

Budova ako kvalitné výtvarné architektonické dielo profánneho typu patrí medzi **pamiatkovo chránené s významou umelecko-historickou hodnotou**. Zachovaný historický interiér a špecificky existencia diváckych lóží poskytuje **neopakovateľný divácky zážitok**, ktorý nie je nahraditeľný v žiadnej inej budove v Bratislave. Význam budovy taktiež predurčuje jej **lokalitu**, a to, že sa nachádza v srdci historického centra Bratislavы, čím predstavuje jednu z najvýznamnejších historických atrakcií mesta, a teda pútač pre turistický ruch. Ide o jeden z **najcennejších reprezentačných priestorov Bratislavы**.

Napriek tomu, že stav budovy sa zhoršoval už dlhší čas, finančné prostriedky na renováciu nebolo možné alokovať. Potreba financovania rekonštrukcie HB SND sa dostala na úroveň vlády SR koncom roka 2017, keď sice vláda vyčlenila 980 000 EUR na rekonštrukciu, čerpala sa z nej však len malá časť a viac ako 954 000 EUR bolo o dva roky neskôr v roku 2019 vyčerpaných na nevyhnutnú modernizáciu riadiaceho systému javiskových zariadení v NB SND.

Varianty riešenia investície

Na účely tejto štúdie uskutočniteľnosti boli rozpracované **3 varianty riešenia investície**, a to vzhľadom na pripravenosť projektovej dokumentácie a potreby HB SND vnímané investorom. Dva varianty vychádzajú priamo zo stavebného zámeru (A a C), zvyšný variant nadvázuje na stavebný zámer, ale nie je v ňom riešený, ide o ideový zámer investora (B).

Riešené varianty sa líšia investičnými výdavkami na rekonštrukciu/výstavbu, prevádzkové príjmy sú totožné. Prevádzkové výdavky sa diferencujú najmä vo vzťahu k spotrebe energií, bežnej údržbe

a prevádzkovým kapitálovým výdavkom.

Projektové varianty sú navrhnuté v kontexte, že vlastníkom budovy je štát a SND je správcom majetku štátu, pričom budova môže slúžiť primárne len na divadelnú činnosť a vzhľadom na jej stavebno-technický a technologický stav je nevyhnutná rekonštrukcia. Uvedené konštatovanie vyplýva zo stanoviska Ministerstva kultúry SR ako rezortné príslušného ministerstva. Historickú budovu Slovenského národného divadla je možné využiť výlučne na prevádzkovanie divadelnej umeleckej činnosti z dôvodov:

- ▶ jednoznačne zadefinovaný účel budovy už od počiatkov jej výstavby ako divadelnej budovy,
- ▶ zákonná povinnosť chrániť pamiatkové hodnoty budovy,
- ▶ špecifické podmienky lokality stavby,
- ▶ jednotná spoločenská a politická objednávka pre zachovanie účelu stavby.

Identifikované projektové varianty

Variant A - Rekonštrukcia historickej budovy SND - predstavuje výlučne rekonštrukciou HB SND vrátane prístavby, tzn. nedôjde k rozšíreniu budovy či jej nadstavbe. Objekt sa tvarovo ani rozmerovo z exteriéru meniť nebude. **Slabým miestom** tohto variantu je, že nedokáže naplniť všetky aktuálne kapacitné požiadavky najmä čo sa týka vytvorenia skúšobne orchestra, dostatočného zázemia pre baletné sály, príp. ich presun do priestorov s denným svetlom.

Variant B - Rekonštrukcia historickej budovy SND s rozšírením prístavby - predstavuje rekonštrukciu HB SND v rozsahu variantu A, no doplnenú o výstavbu rozšírenia existujúcej prístavby s cieľom prepojenia s existujúcim objektom HB SND v časti na pozemku SND smerom ku Komenského parku v dĺžke 33,5 a šírke 6,8 m. Výsledkom bude rozšírenie o nové zákulisné priestory, pričom tento variant reaguje najmä na chýbajúcu skúšobňu orchestra, ktorú nemožno vyriešiť v existujúcom objekte HB SND, resp. prístavby k HB SND. Zároveň rieši problém nadmerného hluku (v okolí sa nachádzajú obytné budovy), ktorý spôsobuje manipulácia s nákladným výťahom za budovou pri manipulácii s kulisami a technikou. Zamýšľaným rozšírením prístavby by došlo k jeho prekrytiu. **Slabým miestom** tohto variantu, vzhľadom na skutočnosť, že ide len o úroveň ideového zámeru investora, je zatiaľ neznáme stanovisko Krajského pamiatkového úradu Bratislava k rozšíreniu prístavby alebo Magistrátu Hlavného mesta SR Bratislava, čo sa týka zámerov na revitalizáciu Komenského námestia.

Variant C - Rekonštrukcia historickej budovy s vybudovaním Nového pavilónu - predstavuje rekonštrukciu HB SND v rozsahu variantu A, no doplnenú o výstavbu nového pavilónu SND na pozemku v bezprostrednom susedstve divadla. Potreba nového pavilónu vznikla z nedostatku chýbajúcich priestorov pre skúšobne umelcov, ako sú skúšobné javisko, baletné skúšobne a spevácke skúšobne. Súčasťou návrhu nového pavilónu sú aj 3 podzemné poschodia navrhnuté na parkovanie automobilov. Variant C sice vhodne rieši doplnenie chýbajúcich kapacít v historickej budove, ale jeho **kritickou prekážkou** je súčasný platný právny stav, ktorý znemožňuje využitie daného pozemku na výstavbu nového pavilónu, keďže tento je zmluve viazaný s treťou stranou na výstavbu polyfunkčného objektu.

Stavebno-technické a technologické riešenia navrhnuté v stavebnom zámere je potrebné vnímať ako východiskové, ktoré si vyžadujú ďalšiu špecifikáciu pri príprave následnej technickej dokumentácie. Detailné dispozičné a kapacitné delenie priestorov budovy bude potrebné vyšpecifikovať v architektonickej štúdii a v projektovej dokumentácii vyššieho stupňa. Napriek tomu, že stavebný zámer vo svojej návrhovej časti presne určuje využitie každej miestnosti, je nevyhnutné toto určenie pri príprave technickej a projektovej dokumentácie v ďalších fázach projektu spresniť.

Nad rámec stavebného zámeru je potrebné v budúcnosti pri výbere vhodného variantu zväziť úpravy technologickej vybavenia oproti navrhnutým riešeniam v stavebnom zámere, uvedené v kapitole 6.1.3 Rámec technologickej modernizácie budovy tejto štúdie.

Riziká pri nerealizácii investície

Hlavným rizíkom pri nerealizácii investície je postupné schátranie jednej z najvýznamnejších národných kultúrnych pamiatok na území Bratislavы, nachádzajúcej sa v centre Starého Mesta, a strata jedinečného priestoru určeného pre divadelnú činnosť národného významu, ako aj jedného z najcennejších reprezentačných priestorov Bratislavы.

Zhrnutie posudzovaných alternatív riešenia

V tabuľke nižšie je uvedené porovnanie posudzovaných alternatív. Investičné výdavky zahŕňajú prvotné kapitálové výdavky na rekonštrukciu objektu. Prevádzkové výdavky priamoúmerne diferencujú podľa rozličného obostavaného priestoru, resp. podlahovej plochy medzi jednotlivými variantami, t. j. zo zvyšujúcim sa objemom budovy rastú aj prevádzkové náklady. Vlastné príjmy, prevádzkové úspory a ekonomicke/kultúrne prínosy sa nemenia v rámci jednotlivých variantov, keďže sú naviazané na počet návštevníkov alebo rozsah krátkodobých prenájmov budovy, ktoré sú vo všetkých variantoch rovnaké. Zostatková hodnota sa priamoúmerne mení v závislosti od pôvodných investičných nákladov.

Tabuľka 1 Porovnanie posudzovaných alternatív

Parameter	Nulový variant	Variant A	Variant B	Variant C
Celkové výdavky investície v mil. EUR (v stálych cenách)	0,158	144,000	147,925	184,169
z toho investičné	0,00	37,964	40,181	61,390
z toho prevádzkové	0,158	106,036	107,744	122,779
Prínosy spolu (v stálych cenách)	0,00	54,666	55,553	64,037
z toho vlastné príjmy	0,00	32,923	32,923	32,923
z toho prevádzkové úspory	0,00	1,060	1,060	1,060
z toho ekonomicke prínosy	0,00	12,944	12,944	12,944
z toho zostatková hodnota	N/A	7,739	8,626	17,110
Trvanie investičného procesu (v mesiacoch)	N/A	84	84	84
FNPV v mil. EUR	N/A	- 62,912	- 65,305	- 87,940
ENPV v mil. EUR	N/A	- 49,299	- 51,572	- 73,238
FIIRR v %	N/A	- 32,8%	- 30,4%	- 19,8%
EIRR v %	N/A	- 26,7%	- 25,1%	- 17,6%
BCR	N/A	0,29	0,28	0,23
Životnosť projektu	N/A	30 rokov	30 rokov	30 rokov
Súlad s cieľmi/stratégiou (áno/nie/čiastočne)	N/A	áno	áno	áno

Zdroj: predkladaná štúdia

Poznámka

Údaje sú uvádzané kumulatívne za celé referenčné obdobie 30 rokov.

V prípade investičných výdavkov variantov B a C, tieto sú nacené bez techniky a mobiliáru v rozšírenej časti prístavby (var. B), resp. v novom pavilóne (var. C).

Nulový variant predstavuje pokračovanie súčasného stavu, t. j. budovu nie je možné z dôvodu nevyhovujúceho technického stavu budovy, zariadení a technológií a zabezpečenia bezpečnosti na pracovisku využívať ako divadlo. Zo stránky prevádzkovej sa budova nevyužíva vôbec, t. j. ani na účely krátkodobých prenájmov. Technicko-prevádzkový úsek SND zabezpečuje nevyhnutnú údržbu a zákonom stanovené povinnosti (odborné prehliadky a skúšky, nutná údržba, temperovanie, vetranie, stráženie a pod.) a prípadnú havarijnú údržbu a opravu. Pokial by takýto stav pretrvával, viedol by k postupnému chátraniu objektu. Z finančného hľadiska HB SND negeneruje žiadne príjmy.

Z vyhodnotenia variantov sú zrejmé nasledujúce závery:

- ▶ Projekt v žiadnom variante nie je finančne ani ekonomicky návratný.
- ▶ Finančná čistá súčasná hodnota projektu FNPV, resp. hodnota finančnej miery návratnosti FRR je v každom variante záporná, čo je dôsledkom skutočnosti, že počas životnosti projektu celkové investičné a prevádzkové výdavky výrazne prevyšujú príjmy.
- ▶ Ekonomická čistá súčasná hodnota projektu ENPV, resp. hodnota ekonomickej miery návratnosti ERR je v každom variante taktiež záporná, čo je dôsledkom skutočnosti, že aj po započítaní ekonomických prínosov celkové investičné a prevádzkové výdavky stále výrazne prevyšujú príjmy a ekonomicke prínosy projektu.
- ▶ Vzhľadom na záporné hodnoty ENPV je aj hodnota ukazovateľa BCR (pomer prínosov a nákladov) veľmi nízka.
- ▶ V relatívnom vyjadrení ako ekonomicky najvhodnejší sa javí variant A, mierne pred variantom B. Mimo ekonomického vyjadrenia variant B lepšie rieši chýbajúce kapacitné nároky oproti variantu A, ktorý predstavuje obnovu budovy v jej existujúcom objeme. Variant C vychádza ako ekonomicky najnevýhodnejší, hoci najlepšie rieši chýbajúce kapacitné nároky. Vzhľadom na vyšie uvedené, ako aj riziká jednotlivých variantov investor preferuje variant A.

Pri hodnení parametrov výnosnosti treba vziať do úvahy špecifikum, že divadelná prevádzka SND je verejnou službou, ktorá nie je založená na komerčnom princípe, keď príjmy musia prevyšovať výdavky, inak nie je investícia zisková. Finančná výkonnosť SND je založená na dofinancovaní nákladov prostredníctvom transferov zo štátneho rozpočtu a transferov z iných zdrojov, ktoré nie sú pokryté výnosmi z vlastnej činnosti (hlavnej, resp. podnikateľskej). Pre SND ako celok platí, že pomer výnosov – tržieb za vlastné výkony a tovar voči výnosom z bežných transferov zo štátneho rozpočtu je na úrovni 27 % (za roky 2016 - 2019; 4,78 mil. EUR tržieb za vlastné výkony a tovar vs 18,22 mil. EUR výnosov z bežných transferov zo štátneho rozpočtu). Podiel transferov na celkových výnosoch predstavuje 68 % (v prípade bežných transferov zo štátneho rozpočtu, resp. 81 % v prípade všetkých transferov a rozpočtových príjmov). Práve z tohto dôvodu je potrebná verejná intervencia a dofinancovanie rekonštrukcie a prevádzky HB SND. Ak by bola rekonštrukcia HN SND komerčne výhodná, tak by sa naopak dalo argumentovať, že verejná intervencia je zbytočná a investíciu by mal zrealizovať súkromný sektor.

Vysoká záporná hodnota FNPV ako FRR je spôsobená tým, že model na výdavkovej strane berie do úvahy príslušné výdavky, no na príjmovej strane nezahŕňa transfery zo štátneho rozpočtu a z iných zdrojov, a to z dôvodu, že ide o výdavok na strane štátu. Ďalším faktorom výrazne ovplyvňujúcim najmä výšku FNPV sú kapitálové výdavky na údržbu a obnovu technického vybavenia stavby a ich častí, resp. strojov, prístrojov, zariadení a ich častí.

Záporná finančná návratnosť projektu tohto typu ako verejne prospešnej činnosti (kultúra, zdravotníctvo, školstvo a pod.) je bežným a prirodzeným javom.

V nadväznosti na finančnú výkonnosť sa v ekonomickej analýze premietajú pozitívnych externalít, príp. negatívnych. Vo vzťahu k predkladanému projektu sa do ekonomickej analýzy nezahŕňali žiadne negatívne externality a v rámci pozitívnych boli započítané ekonomicke prínosy. Vychádzajúc z metodiky pre tvorbu CBA v oblasti kultúry² boli kultúrne prínosy kalkulované ako násobok jednotkovej sumy (9,26 EUR) a počtu návštěvníkov. Celková výška kultúrnych prínosov však nie je dostatočná, aby dostatočne zlepšila ekonomickú výnosnosť projektu. V súvislosti s ekonomickými prínosmi je potrebné spomenúť, že popri kvantifikovaných prínosoch je možné identifikovať nekvantifikovateľné spoločensko-ekonomicke prínosy, ktoré sa objavujú, ale keďže sú nekvantifikovateľné, nie je možné ich premietnuť do modelu ekonomickej analýzy. Nekvantifikovateľné spoločensko-ekonomicke prínosu sú napríklad: synergia s cestovným ruchom (HB SND predstavuje dominantnú, emblematickú historickú budovu

² Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Metodika-pre-vypracovanie-studie-uskutočnitelnosti-MK-SR-20220504.pdf>.

v jadre historického centra Bratislavы, a teda atrakciu kultúrneho turizmu); špecifické postavenie SND ako národnej kultúrnej ustanovizne; divadelný sektor ako generátor zamestnanosti a ekonomických hodnôt; spoločenský význam kultúry a divadla. Ďalšou exaktne nekvantifikovateľne hodnotou je historicko-umelecká hodnota HB SND.

Limitácie a obmedzenia štúdie

Pri spracovaní štúdie boli použité vstupy prijaté od zadávateľa, tretích strán alebo získané vlastným zberom. Okrem písomných informácií a dát spracovateľ vychádzal aj z informácií poskytnutých ústne, ktoré považoval za relevantné, presné a pravdivé, a teda sa na tieto spoľahlol.

Spracovateľ štúdie nesie zodpovednosť v zmysle dohodnutých zmluvných podmienok výlučne voči klientovi. Spracovateľ štúdie nijakým spôsobom nenesie zodpovednosť voči tretím stranám.

Spracovateľ nenesie zodpovednosť za žiadne manažérské rozhodnutia týkajúce sa tejto štúdie. Spracovateľ nie je zodpovedný za použitie alebo realizáciu tejto štúdie.

Spracovateľ nenesie zodpovednosť za zmenu skutočností, ktoré slúžili ako vstup do tejto štúdie a ku ktorým môže dôjsť v dôsledku okolností, ktoré sa nedali v čase spracovávania tejto štúdie predpokladať.

Spracovateľ sa plne spoľahol na presnosť, pravdivosť a úplnosť informácií a podkladov prijatých od zadávateľa alebo tretích strán. Spracovateľ tiež predpokladá, že všetky prijaté informácie boli získané zákonným spôsobom a ich použitie spracovateľom nebude mať za následok porušenie dohôd, zmlúv alebo práv tretích strán.

Výstupy a výsledky finančnej a ekonomickej analýzy platia len pre riešenie projektu v nich modelované a nedajú sa aplikovať na akékoľvek iné riešenia alebo varianty projektu.

Spracovateľ nenesie zodpovednosť za akékoľvek čiastkové interpretácie obsahu tejto štúdie.

V prípade, ak dôjde k akejkoľvek zmene projektu, napr. čo sa týka parametrov objektu, ako aj jeho obchodného modelu, výstupy a výsledky finančnej a ekonomickej analýzy obsiahnuté v štúdii nie sú interpretovateľné vo vzťahu k projektu za zmenených podmienok.

Výstupy štúdie a ich interpretácia boli vykonané na základe predpokladov uvádzaných v štúdii. Akákoľvek zmena okolností v týchto predpokladoch môže mať vplyv na výstupy štúdie.

3. Úvodné informácie o investícii a zdôvodnenie investície

3.1 Zadávateľ vypracovania štúdie (investor)

Slovenské národné divadlo (ďalej len „SND“) je štátnej profesionálnej, reprezentatívnej národná kultúrna ustanovizeň. Slovenské národné divadlo je jednou z najvýznamnejších kultúrnych inštitúcií Slovenska. Svoje dejiny začalo písť po vzniku prvej Česko-slovenskej republiky v roku 1920. Sídli v Bratislave. Dnešné Slovenské národné divadlo je tzv. divadlom verejnej služby³. SND tvoria tri zložky so stálym profesionálnym umenieckým súborom: Činohra, Opera a Balet. SND spolu so Štátnym divadlom Košice sú jedinými slovenskými divadlami s troma súbormi, t. j. operným, baletným a činoherným. Divadelné výpravy pre všetky tri zložky sú zhotovované v Umelecko-dekoračných dielňach SND. SND spravuje dve budovy - historickú budovu SND (ďalej len „HB SND“), ktorá sa nachádza v centre Starého Mesta na Hviezdoslavovom námestí, a novú budovu SND (ďalej len „NB SND“) na nábreží Dunaja (Pribinova ulica 17). HB SND je od mája 2020 pre divadelnú činnosť zatvorená. Od zatvorenia sa v nej nepravidelne konali iba podujatia, pri ktorých netreba využívať javiskové ľahy ďalšiu divadelnú technológiu. SND je repertoárovým divadlom - teda v jeho repertoári je viacero inscenácií. Predstavenia na všetkých scénach SND sa konajú počas divadelnej sezóny počas pracovných dní aj víkendov. Divadelná sezóna trvá od začiatku septembra do konca júna.

Ide o štátne divadlo zriadené Ministerstvom kultúry SR v postavení Štátnej príspevkovej organizácie, ktorá svoju činnosť zabezpečuje vlastnými príjmami a príspevkom zo štátneho rozpočtu.

SND vykonáva umeniecké aktivity v súlade so zákonom č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle v znení zákona č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a so Štatútom Slovenského národného divadla:

- ▶ rozvíja národnú divadelnú kultúru, ktorú prezentuje aj v zahraničí,
- ▶ realizuje tvorbu nových dramatických, hudobno-dramatických a tanečných diel,
- ▶ zabezpečuje kvalitné uvádzanie reprízovaných inscenácií,
- ▶ realizuje výrobu scénických a kostýmových výprav,
- ▶ vydáva a rozširuje periodické a neperiodické publikácie, propagačné materiály,
- ▶ usporadúva výstavy, ktoré propagujú jeho činnosť,
- ▶ zabezpečuje ďalšie významné kultúrne a spoločenské aktivity,
- ▶ rozvíja spoluprácu s partnerskými divadlami a festivalmi na Slovensku a v zahraničí.⁴

Organizačné členenie/sídlo SND

Štatutárnym orgánom SND je generálny riaditeľ, ktorého vymenúva/odvoláva minister kultúry SR. Generálny riaditeľ riadi, kontroluje a zodpovedá za celkovú činnosť SND ministru kultúry, zastupuje SND navonok a v jeho mene nadobúda práva a zaväzuje sa.

SND tvoria tri zložky so stálym profesionálnym umenieckým súborom:

- ▶ Činohra,

---

³ Divadlo verejnej služby (nazývané aj štatutárne) je považované za základný typ divadla. Bolo zriadené z nadobohných pohnútok poskytovať kultúrnu službu verejnosti. Jeho zriaďovateľom je štát, kraj alebo obec. Jeho zriaďovateľ tiež zabezpečuje jeho kontinuálne financovanie vo forme dotácií a subvencíí. Takéto divadlá sú repertoárové (majú v repertoári viacero titulov), ensamblové (majú stály súbor alebo viac súborov) a majú stále pôsobisko.

⁴ Spracované podľa: <https://snd.sk/>, https://sk.wikipedia.org/wiki/Slovensk%C3%A9_n%C3%AArodne%C3%A9_divadlo.

- ▶ Opera,
- ▶ Balet.

Okrem vyššie spomenutých zložiek SND tvoria nasledujúce organizačné útvary:

- ▶ Umelecko-dekoračné dielne (zhotovujú divadelné výpravy pre činohru, operu a balet),
- ▶ Ekonomický úsek,
- ▶ Úsek ľudských zdrojov,
- ▶ Úsek komunikácie a obchodu,
- ▶ Technicko-prevádzkový úsek.

História SND

SND je jedna z najvýznamnejších kultúrnych inštitúcií Slovenska. Pod značkou SND začal v roku 1920 pôsobiť operný a činoherný súbor Východočeského divadla z Pardubíc pod vedením Bedřicha Jeřábka. História SND sa formálne začala 1. marca 1920 premiérou opery Bedřicha Smetanu *Hubička*. Dejiny HB SND na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave však siahajú až do roku 1776. Vtedy na jej mieste stálo mestské divadlo, ktoré dal postaviť gróf Juraj Csáky.

Dnešnú HB SND postavenú v eklektickom štýle otvorili v roku 1886. Na doskách bratislavského mestského divadla spočiatku vystupovali rôzne nemecké a maďarské súbory a od roku 1920 je sídlom SND.

Prevažná časť vtedajšieho repertoáru bola uvádzaná v češtine, keďže v tom čase nebolo dosť slovenských hier, prekladov, hercov ani spevákov. Prvým slovenským titulom v SND boli Tajovského jednoaktovky *Hriech a V službe*. V roku 1921 nastúpili do Činohry SND prví slovenskí herci - Andrej Bagar, Ján Borodáč, Oľga Országhová-Borodáčová, Jozef Kello a Gašpar Arbét. Tí vytvorili jadro Propagačného činoherného súboru SND, ktorý v rokoch 1921 - 1922 putoval po slovenskom vidieku a hral v slovenskom jazyku.

V roku 1932 sa činoherný súbor rozdelil na slovenskú a českú činohru. Slovenskú viedol režisér Ján Borodáč, českú režisér Viktor Šulc. V roku 1938 českú činohru SND zrušili a väčšina českých hercov zo Slovenska odišla. Nastúpila plejáda mladých slovenských hercov, ktorí sa na ďalšie desiatky rokov stali oporami súboru. Išlo o osobnosti ako Mikuláš Huba, František Dibarbora, Karol L. Zachar, Viliam Záborský, František Zvarík, Ladislav Chudík a Július Pántik. Aj nasledujúce generácie hercov či sólistov opery a baletu dosiahli obdivuhodné úspechy doma i v zahraničí. Dnešné SND tvoria tri zložky so stálym profesionálnym umeleckým súborom: Činohra, Opera a Balet.

Súbory SND pôvodne hrali v troch divadelných budovách - súbor činohry hral v budove Divadla Pavla Országha Hviezdoslava na Laurinskej ulici a na Malej scéne Slovenského národného divadla na Dostojevského rade. Do 50. rokov 20. storočia sa v HB SND uskutočňovali činoherné, operné i baletné predstavenia. V roku 1954 prešla budova rekonštrukciou z dôvodu rastúcich nárokov divadelnej prevádzky. Od roku 1955 bola HB vyhradená len Operé a Baletu SND.

V prvom štvrtroku 2007 sa SND presťahovalo do novej budovy SND na Pribinovej ulici 17, v ktorej pod jednou strechou (od 14. apríla 2007) hrajú všetky tri súbory v troch divadelných priestoroch - opernej a baletnej sále, činohernej sále a v experimentálnom štúdiu, ako aj tzv. Modrom salóne. Popri NB SND nadálej ostala v prevádzke aj HB SND, kde striedavo účinkovala opera, balet i činohra. Divadlo Pavla Országha Hviezdoslava bolo neskôr odpredané mestu Bratislava a v Malej scéne sídli Divadlo Malá scéna STU.

Nová budova SND

Novú budovu SND navrhli architekti Martin Kusý, Pavol Paňák a Peter Bauer, ktorých architektonický návrh zvíťazil v konkurencii päťdesiatich troch projektov. Budova má sedem podlaží, vyše dvetisíc miestností a tri hlavné sály (Sála opery a baletu - 861 miest, Sála činohry - 649 miest, Štúdio - 240 miest).

Noblesu budovy Slovenského národného divadla podporuje aj niekoľko exteriérových, ako aj interiérových umeleckých diel. Pred novostavbou je fontána autorov Alexandra Biľkoviča, Il'ju Skočeka a Pavla Bauera. Vo vstupnej hale je umiestnený prameň architekta Bauera a maliara Dušana Buřila, pred budovou je kaskáda Petra Rollera a dve veže architekta Bauera.

Budova bola otvorená 14. apríla 2007.

3.2 Kultúrno-ekonomický kontext investície

Účelom tejto kapitoly je všeobecne opísť kultúrno-ekonomický kontext investície, ktorej predmetom je rekonštrukcia budovy divadla, konkrétnie historickej budovy SND v Bratislave, a to v rozsahu opisu:

- ▶ prínosov segmentu kultúry,
- ▶ ekonomickej výkonnosti divadelného sektora,
- ▶ kultúrneho potenciálu Bratislavы,
- ▶ významu HB SND.

3.2.1 Prínosy segmentu kultúry

„Kultúru môžeme vnímať ako vnútorme pestrú, bohatú a štruktúrovanú oblasť rôznorodých individuálnych, skupinových a spoločenských záujmov, aktivít, činností, obsahov a prejavov. Kultúra je faktorom organizovania a dotvárania života ľudských spoločenstiev, fenoménom, organizujúcim a stmeľujúcim sociálny celok. ... Silný kultúrny sektor predstavuje nástroj pre propagáciu národných a európskych hodnôt prostredníctvom posilňovania identity občianstva na lokálnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni v kontexte sebauvedomenia jednotlivca a podpory jeho pocitu príslušnosti k sociálnej skupine.

Okrem spomenutých sociálnych vplyvov kultúra nespochybneľne ovplyvňuje aj ekonomický a hospodársky rozvoj. Ekonomický prínos kultúrneho odvetvia legitimizuje verejné intervencie v danej oblasti a ich finančnú podporu z verejných zdrojov. Vo väčšine krajín EÚ je kultúrny sektor priamo a veľmi silne závislý od verejného financovania. ... Prínos kultúry v jednotlivých oblastiach je v poslednom období predmetom čoraz väčšieho záujmu politikov a ekonomických odborníkov - najmä v kontexte snahy o posúdenie dôležitosti a efektívnosti verejných intervencií v kultúrnom sektore.“⁵

Podľa výskumu Centre for Economics and Business research (CEBR) je prínos investícií do umenia a kultúry nasledujúci.

---

⁵ Čierna, M.: Slovenské divadlo v číslach. Divadelný ústav, Bratislava 2017, s. 3-62-63.

Tabuľka 2 Prínos investícií do umenia a kultúry

Ekonomické dopady	Sociálny prínos	Dopad na prostredie
Zamestnanosť	Vzrast sociálneho kapitálu	Redukcia vandalizmu
Investície	Zmeny v vnímaní priestoru	Hrdosť obyvateľstva
Hodnota nehnuteľností	Dobrovoľníctvo	Nárast pocitu verejného bezpečia
Spotreba obyvateľstva a návštevníkov	Komunitná cohézia	Využitie nadbytočných priestorov
Atraktívnosť pre kvalifikovanú pracovnú silu	Sebadôvera obyvateľstva	
	Edukačná hodnota	
	Zlepšenie zdravia a kvality života	
	Redukcia kriminality	

Zdroj: Čierna, M.: Slovenské divadlo v číslach. Divadelný ústav, Bratislava 2017, s. 3-64.

3.2.2 Divadelný sektor ako súčasť kultúrneho a kreatívneho priemyslu

„Kreatívny priemysel môžeme definovať ako priemysel, ktorý má svoj pôvod v individuálnej kreativite, zručnostiach a talente, a ktorý má potenciál tvorby bohatstva a pracovných miest prostredníctvom využitia intelektuálneho kapitálu.“

Kultúrne odvetvia definujeme ako tie, kde sa ekonomická hodnota produktov odvíja od ich kultúrnej hodnoty. Pojem kultúrne odvetvia, resp. kultúrny priemysel sa začal používať na odlišenie medzi tradičným umením a novými odvetviami komerčnej zábavy, ktoré vznikli ako výsledok technologického pokroku, a spôsob ich produkcie má viac menej priemyselný charakter a masovú spotrebú. Výstupom kultúrnych odvetví sú materiálne a nemateriálne statky určené pre spotrebiteľov, ktorým slúžia skôr na estetické a expresívne účely, ako na praktický účel.“⁶

V podmienkach SR sa poskytujú informácie o sektore KKP v nasledujúcej štruktúre:

- ▶ z pohľadu odvetví KKP (jednotky poskytujúce služby),
- ▶ z pohľadu produktov súvisiacich s KKP (výrobky/služby KKP vyprodukované všetkými odvetviami ekonomiky).

Tabuľka 3 Informácie o sektore KKP v SR

Odvetvia KKP vychádzajúce z klasifikácie NACE	Základné oblasti KKP v rámci odvetvovej klasifikácie NACE.	Skupiny produktov súvisiace s KKP
Kultúrne dedičstvo	Zahŕňa činnosti knižníc, archívov, múzeí a prevádzku historických pamiatok a turistických zaujímavostí.	Kultúrne dedičstvo, archívy, knižnice
Periodická a neperiodická tlač	Zahŕňa činnosti súvisiace s tvorbou, vydávaním, publikovaním a distribúciou kníh, periodickej a neperiodickej tlače v rôznych formátoch.	Knihy a tlač
Vizuálne umenie a remeslá	Zahŕňa činnosti súvisiace s maľbou, sochárstvom, fotografiou a špecializovaným dizajnom.	Umelecké diela a služby vizuálneho umenia

⁶ Čierna, M.: Slovenské divadlo v číslach. Divadelný ústav, Bratislava 2017, s. 3-65.

Odvetvia KKP vychádzajúce z klasifikácie NACE	Základné oblasti KKP v rámci odvetvovej klasifikácie NACE.	Skupiny produktov súvisiace s KKP
Architektúra	Zahŕňa činnosti súvisiace s architektonickými službami.	Architektonické činnosti
Interpretačné (scénické) umenie	Zahŕňa rôzne formy umeleckých predstavení, ako sú divadelné, tanecné, hudobné a koncerty, či už klasickej, alebo populárnej hudby, a prevádzku kultúrnych zariadení.	Služby scénického umenia
Audiovizuálne médiá	Zahŕňa činnosti súvisiace s filmom, videom, hudbou, televíziou a rádiom a inými audiovizuálnymi formátmi.	Audiovizuálne médiá
Reklama	Zahŕňa činnosti súvisiace so službami v oblasti reklamy.	Služby v oblasti reklamy
Umelecké vzdelávanie	Zahŕňa činnosti súvisiace s umeleckým (hudobným, tanecným, výtvarným a iným) vzdelávaním.	Interdisciplinárne produkty
Podporné služby pre oblasť KKP	Zahŕňa činnosti maloobchodu, správy kultúry, ochrany autorských práv, kultúrnych a rekreačných združení.	Vedľajšie produkty KKP

Zdroj: Zhrnutie výsledkov satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu SR (2014-2019)

Vplyv sektora kultúry a kreatívneho priemyslu na celú ekonomiku je možné posudzovať z dvoch pohľadov:

- ▶ Ako vplyv odvetví KKP (poskytovateľov) na ekonomiku a ich porovnanie s ostatnými odvetviami. Do analýzy sa zahrnie celá produkcia, resp. pridaná hodnota hlavných odvetí KKP.
- ▶ Ako vplyv produkcie, resp. pridanej hodnoty KKP, ktorá sa vyčlenila tak z hlavných, ako aj podporných a ostatných odvetí ekonomiky (len produkty KKP).

Vo výsledných prehľadoch uvádzaných v rámci tejto kapitoly bude uplatňovaný druhý pohľad, t. j. pridaná hodnota tvorená len produktmi KKP za roky 2014 až 2019⁷, a to za ukazovatele:

- ▶ pridaná hodnota v sektore KKP,
- ▶ zamestnanosť v sektore KKP.

Pridaná hodnota v sektore KKP

Pridaná hodnota (ďalej len „PH“) v sektore KKP predstavuje novovytvorenú hodnotu, ktorú vytvorila každá jednotka tohto sektora zapojená do výrobcnej činnosti produkujúcej produkty KKP. Počíta sa ako rozdiel produkcie KKP a k nej vyčíslenej medzispotreby (nákladov na spotrebované energie, tovary a služby) zo všetkých odvetví ekonomiky.

Tabuľka 4 Pridaná hodnota v sektore KKP v rokoch 2014 - 2019, v mil. EUR

Oblast kultúry (odvetvia)	Pridaná hodnota					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kultúrne dedičstvo	80,733	91,709	105,674	104,394	106,160	122,603
Periodická a neperiodická tlač	103,102	125,925	113,247	100,778	99,104	86,668

⁷ Na účely relevantnosti prezentovaných skutočností boli v rámci prehľadov zvolené roky, ktoré neboli ovplyvnené pandémiou ochorenia covid-19.

Oblast kultúry (odvetvia)	Pridaná hodnota					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vizuálne umenie a remeslá	30,462	33,804	39,632	44,556	36,928	36,567
Architektúra	61,624	88,640	94,314	109,669	148,531	120,263
Interpretačné (scénické) umenie	96,588	87,885	113,238	127,678	130,441	137,025
Audiovizuálne médiá	97,462	113,577	123,157	124,394	155,322	163,936
Reklama	225,987	246,407	243,370	185,536	217,929	266,187
Umelecké vzdelávanie	78,740	84,792	93,037	99,112	102,832	117,269
Podporné služby pre oblasť KKP	61,674	76,284	93,384	100,389	132,371	128,029
Odvetvia mimo KKP (ale produkty KKP)	228,687	254,848	334,658	363,051	339,949	364,491
KKP spolu	1 065,059	1 203,872	1 353,710	1 359,558	1 469,567	1 543,038
Ekonomika spolu	68 907,40	71 446,19	73 436,20	76 430,46	80 379,86	84 021,07
Podiel PH KKP na PH celej ekonomiky (%)	1,55	1,69	1,84	1,78	1,83	1,84

Zdroj: Zhrnutie výsledkov satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu SR (2014 - 2019)

Tabuľka 5 Podiel PH oblastí KKP na pridanej hodnote celého sektora KKP v rokoch 2014 - 2019, v %

Oblast kultúry (odvetvia)	Pridaná hodnota					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kultúrne dedičstvo	7,58	7,62	7,81	7,68	7,22	7,95
Periodická a neperiodická tlač	9,68	10,46	8,37	7,41	6,74	5,62
Vizuálne umenie a remeslá	2,86	2,81	2,93	3,28	2,51	2,37
Architektúra	5,79	7,36	6,97	8,07	10,11	7,79
Interpretačné (scénické) umenie	9,07	7,30	8,37	9,39	8,88	8,88
Audiovizuálne médiá	9,15	9,43	9,10	9,15	10,57	10,62
Reklama	21,22	20,47	17,98	13,65	14,83	17,25
Umelecké vzdelávanie	7,39	7,04	6,87	7,29	7,00	7,60
Podporné služby pre oblasť KKP	5,79	6,34	6,90	7,38	9,01	8,30
Odvetvia mimo KKP (ale produkty KKP)	21,47	21,17	24,72	26,70	23,13	23,62
KKP spolu	100	100	100	100	100	100

Zdroj: Zhrnutie výsledkov satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu SR (2014 - 2019)

Z prezentovaných ekonomických ukazovateľov vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

- ▶ Podiel PH za Interpretačné (scénické) umenie, do ktorého spadajú divadelné predstavenia, zaznamenal v absolútном vyjadrení kontinuálny nárast od roku 2016 do konca sledovaného obdobia (v roku 2015 bol zaznamenaný 8,98 % pokles oproti roku 2014).
- ▶ Podiel PH za Interpretačné (scénické) umenie na pridanej hodnote celého sektora KKP za sledované obdobie je v priemere na úrovni 8,65 %.

Zamestnanosť v sektore KKP

Zamestnanosť v sektore KKP je udávaná priemerným evidenčným počtom osôb prepočítaným na plný pracovný čas.

Tabuľka 6 Zamestnanosť v sektore KKP v rokoch 2014 - 2019 (priemerný evidenčný počet osôb prepočítaný na plný pracovný čas)

Oblasť kultúry (odvetvia)	Zamestnania KKP (zamestnanci a podnikatelia)					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kultúrne dedičstvo	2 739	3 017	2 954	3 167	3 028	3 175
Periodická a neperiodická tlač	3 017	3 100	3 461	3 504	3 087	2 807
Vizuálne umenie a remeslá	1 174	1 221	1 372	1 544	1 475	1 707
Architektúra	1 412	1 455	1 669	1 921	1 968	2 043
Interpretačné (scénické) umenie	2 450	2 695	2 706	2 543	2 795	2 684
Audiovizuálne médiá	1 977	2 012	2 127	2 372	2 416	2 557
Reklama	2 376	2 459	2 558	2 930	2 904	3 089
Umelecké vzdelávanie	3 262	3 681	3 581	3 532	3 714	4 284
Podporné služby pre oblasť KKP	1 234	1 181	1 140	1 082	1 031	1 229
Odvetvia mimo KKP (ale produkty KKP)	11 161	10 858	10 732	10 580	10 870	10 846
Zamestnanosť KKP spolu	30 801	31 679	32 300	33 175	33 288	34 421
Zamestnanosť celej ekonomiky	2 183 898	2 229 169	2 277 725	2 321 208	2 365 677	2 391 696
Podiel zamestnanosti KKP na celej ekonómike (%)	1,41	1,42	1,42	1,43	1,41	1,44

Zdroj: Zhrnutie výsledkov satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu SR (2014 - 2019)

Z prezentovaných ekonomických ukazovateľov vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

- ▶ Podiel zamestnanosti za Interpretačné (scénické) umenie na zamestnanosti celého sektora KKP za sledované obdobie je v priemere na úrovni 8,12 %, čo predstavuje priemernú zamestnanosť na úrovni 2 645,50 osoby prepočítaných na plný pracovný čas.

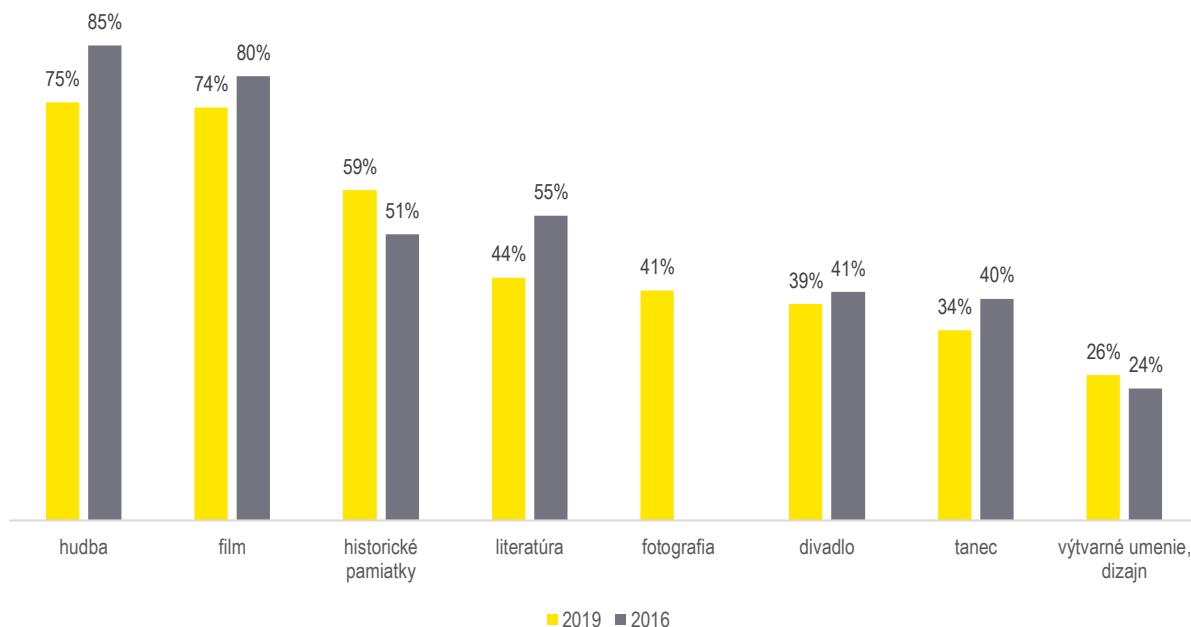
3.2.3 Postavenie divadla medzi jednotlivými oblastami kultúry na Slovensku

Nasledujúce zhodnotenie oblúbenosti a návštevnosti divadiel pochádza z výsledkov kontinuálneho empirického výskumu spotreby kultúry, pravidelne vykonávaného Národným osvetovým centrom. Ide o zisťovanie za roky 2016 a 2019 na vzorke približne 1 200 respondentov. **Prezentované výsledky sa vzťahujú na populáciu Slovenska ako celok.**

Vzťah ku kultúre, miera oblúbenosti jednotlivých parciálnych oblastí kultúry

Divadlo v porovnaní s inými oblastami kultúry patrí medzi menej oblúbené. Uvedené konštatovanie je pravdepodobne spôsobené tým, že ide o celoslovenský reprezentatívny prieskum, pričom regióny Slovenska nemajú také pokrytie divadlami ako Bratislava. V prípade Bratislavы je situácia opačná, t. j. divadlo patrí medzi preferovanejšie kultúrne žánre (podrobnejšie pozri v nasledujúcej podkapitole). V porovnaní s rokom 2016 bol až na prípad historických pamiatok zaznamenaný v roku 2019 všeobecný pokles záujmu o jednotlivé druhy kultúry. Hoci poradie oblúbenosti ostalo takmer totožné, namerané hodnoty vzťahu k jednotlivým oblastiam kultúry boli v priemere nižšie o 3,5 % bodu.

Graf 1 Dospelí - obľúbenosť jednotlivých oblastí kultúry (2016 vs. 2019, v %)

Zdroj: Spotreba kultúry (Reprezentatívny kvantitatívny prieskum, 2019, Národné osvetové centrum)⁸

Návštevnosť divadiel

Záujem obyvateľov Slovenska o divadlo zaostáva za hudbou, filmom, literatúrou a historickými pamiatkami. Divadelné predstavenie navštívilo v roku 2016 67,5 % dospelých respondentov, čo je o 17,4 % menej ako ôsmakov, ktorí navštívili divadlo za rovnaké obdobie.

Najvyšší záujem prejavili dospelí respondenti o činohru, ktorej predstavenia navštívila v divadle aspoň raz za uplynulých 12 mesiacov takmer polovica (48,8 %) z nich. Muzikál si pozrelo 28,3 % respondentov, operu alebo operetu 18,1 %. **Najnižší záujem bol o balet**, ktorý za sledované obdobie navštívilo len 7,6 % dospelej populácie. Uvedené konštatovanie je všeobecné, pre celé územie Slovenska. V prípade Bratislavы a konkrétnie SND má záujem o balet rastúcu tendenciu. V zahraničí navštívilo divadelné predstavenie 11,8 % respondentov. Jednou z foriem kontaktu s divadelným umením je aj divadelný festival, ktorý spolu s baletom patrí medzi najmenej vyhľadávané podujatia. Za posledný rok ho na Slovensku navštívil každý desiaty respondent, v zahraničí 1,7 % respondentov.

Tabuľka 7 Dospelí - návštevnosť divadiel na Slovensku (2016, v %)

Frekvencia návštevnosti divadiel	Činohra	Opera, opereta	Muzikál	Balet	Divadelný festival	Ochotnícke divadlo
Aspoň 1x za mesiac	2,2	0,5	1,0	0,3	0,2	0,5
3x - 6x za posledných 12 mesiacov	13,8	3,9	4,2	1,6	0,6	4,6
1x - 2x za posledných 12 mesiacov	32,8	13,8	23,0	5,7	9,7	28,8
Ani raz za 12	51,3	81,8	71,7	92,4	89,5	66,1

⁸ Dostupné na: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/12/Spotreba-kult%C3%A9ry-Reprezentat%C3%ADvny-kvantitat%C3%Advny-prieskum.pptx>.

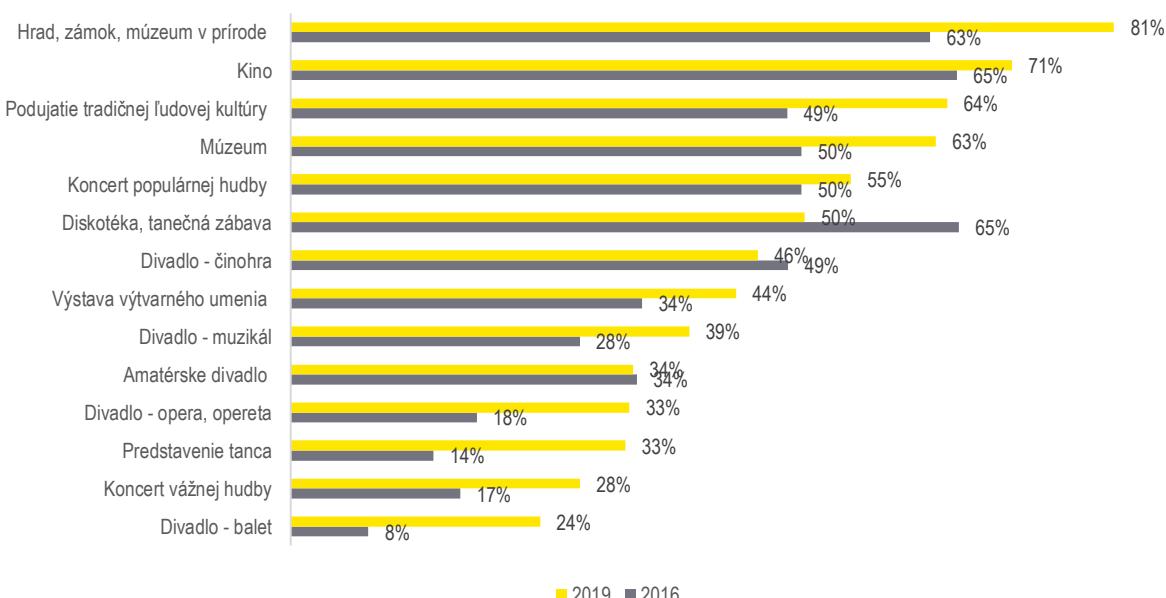
Frekvencia návštevnosti divadiel	Činohra	Opera, opereta	Muzikál	Balet	Divadelný festival	Ochotnícke divadlo
mesiacov						
Spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Kontinuálny sociologický výskum spotreby kultúry v Slovenskej republike (záverečná správa z výskumu), Národné osvetové centrum, november 2016⁹

Záujem o návštevu divadla však prevyšuje jeho reálnu návštevnosť. Svedčí o tom skutočnosť, že až 75 % respondentov roku 2016 vyjadrilo záujem vidieť niektoré z divadelných predstavení častejšie ako v priebehu predchádzajúcich 12 mesiacov. **Dôvody, pre ktoré respondenti nenaštěvujú divadlo častejšie,** sú v prvom rade vzdialenosť od miesta bydliska, nedostatok času, vysoká cena vstupeniek, v prípade predstavení ochotníckych divadiel aj nedostatok informácií o konaní predstavenia.

Celkové porovnanie roku 2016 s rokom 2019 je uvedené v nasledujúcom grafe. Medzi rokmi 2016 a 2019 sa divadelné žánre ako balet alebo opera/opereta opäťovne tešili nižšej preferencii medzi jednotlivými oblasťami kultúry, ale ich rozdiel oproti preferovanejším sa znížil. Najobľúbenejším divadelným žánrom pretrváva činohra.

Graf 2 Dospelí - podiel respondentov, ktorí aspoň raz navštívili uvedené kultúrne podujatie/inštitúciu za posledných 12 mesiacov na Slovensku (2016 vs. 2019, v %)

Zdroj: Spotreba kultúry (Reprezentatívny kvantitatívny prieskum, 2019, Národné osvetové centrum)¹⁰

⁹ Dostupné na: https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/03/zaverecna-sprava-z-vyskumu-spotreby-kultury-2016_final.pdf.

¹⁰ Dostupné na: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/12/Spotreba-kult%C3%A9ry-Reprezentat%C3%ADvný-kvantitat%C3%Advný-prieskum.pptx>.

Výdavky

Z respondentov, ktorí navštívili divadlo za posledných 12 mesiacov aspoň raz, polovica vydala na tento účel menej ako 20 EUR, tretina viac ako 20, ale menej ako 50 EUR. Z celkového počtu respondentov až 57 % deklarovalo ochotu vydať na návštevu divadla viac finančných prostriedkov v prípade, ak by im to ich finančná situácia dovolila.

Tabuľka 8 Dospelí - reálne výdavky na návštevu divadiel (v %)

Výdavky na návštevu divadiel	%
0 €	23,3
Menej ako 20 €	30,9
Od 21 do 50 €	32,0
Od 51 do 100 €	10,1
Viac ako 100 €	2,1
Neviem	1,5
Spolu	100,0

Zdroj: Kontinuálny sociologický výskum spotreby kultúry v Slovenskej republike (záverečná správa z výskumu), Národné osvetové centrum, november 2016¹¹

3.2.4 Potenciál kultúry vrátane segmentu divadiel v Bratislave

„Bratislava ako hlavné mesto Slovenskej republiky je jedným z významných centier kultúrneho života a umenia na Slovensku. Rozvoj kultúry, ochrany kultúrneho dedičstva a využívanie kultúrnych pamiatok a zariadení umožňuje kultúrno-umelecké využitie obyvateľstva a zároveň poskytuje nové možnosti pre rozvoj kultúry. Využívanie jedinečných osobitostí mesta prostredníctvom kultúrnych a vzdelávacích podujatí a aktivít zvyšuje atraktivitu mesta, podporuje cestovný ruch a zdravý lokálpatrotizmus obyvateľov Bratislav.“

Kreatívny priemysel

„V prípade Bratislav môžeme hovoriť o skutočnom ekosystéme kreatívneho priemyslu, keďže všetky klúčové segmenty sú lokalizované. Od koncentrácie talentov, firiem, podporných inštitúcií a partnerov, ktorí prispievajú k tomu, že Bratislava je unikátnym územím s úrodným zázemím na rozvoj tohto priemyslu. V centre bratislavského kreatívneho a kultúrneho ekosystému sa nachádza talent, základná hmota pre koncepciu, výrobu, distribúciu kreatívnych tovarov a služieb. Mesto disponuje významnými intelektuálnymi kapacitami, je prvým univerzitným, vedeckým a vzdelanostným pólom SR. V oblasti vedy a výskumu má Bratislava dominantné postavenie v Slovenskej republike. Na medzinárodnej úrovni mesto vyniká vo vede.“

Kreatívny priemysel sa vo významnej miere podielal na zmenách kultúrnej mapy Bratislavы za posledné desaťročie. Vznik a rozvoj nových priestorov a centier ktoré tvoria ohniská kultúrnych aktivít, je zrejme najviditeľnejší a najcharakteristickejší efekt prirodzeného rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu v Bratislave v ostatnom období.

Hlavné mesto Bratislava je absolútnym centrom kreatívnej ekonomiky na Slovensku. Vďaka koncentrácií ľudí pracujúcich v kultúre, inováciach a ďalších činnostiach s vysokou pridanou hodnotou je v meste a jeho širšom regióne najvyššia priestorová koncentrácia kreatívneho priemyslu. Kreatívny priemysel je nielen významným ekonomickým faktorom rozvoja, ale prináša do mesta aj špecifickú skupinu ľudí, ktorí v tejto oblasti pracujú, a zároveň vytvára novú kvalitu a atmosféru aj pre návštevníkov. Potenciál

¹¹ Dostupné na: https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/03/zaverecna-sprava-z-vyskumu-spotreby-kultury-2016_final.pdf.

kreatívneho priemyslu sa prejavuje aj v jeho vplyve na regeneráciu zanedbaných zón a vytváranie nových fyzických aj virtuálnych klastrov.“¹²

Postavenie Bratislavы na základe Monitora kultúrnych a kreatívnych miest

Monitor kultúrnych a tvorivých miest bol spustený v júli 2017, na základe kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov meria kultúrny a tvorivý potenciál miest. Vyvinul ho interný vedecký útvar Európskej komisie, Spoločné výskumné centrum (JRC). Monitor sa aktualizuje každé dva roky, aby zostal koncepcne aj štatisticky spoľahlivý pri porovnávaní krajín a miest z časového hľadiska a tiež zachytil rozvoj miest. Pomáha tvorcom politiky, ako aj kultúrnemu a tvorivému sektoru identifikovať miestne silné stránky a oblasti, v ktorých je potrebné zlepšenie, a poučiť sa zo skúseností porovnatelných miest. Poukazuje aj na silné prepojenie medzi kultúrnou vitalitou a jednotlivými rozmermi života v meste počnúc jeho sociálnou rozmanitosťou a ekonomickej činnosťou.

Nástroj vychádza z troch hlavných indexov - kultúrna vitalita, tvorivá ekonomika a priaznivé prostredie. Indexy sú štruktúrované v deviatich dimenziách a merané sú 29 ukazovateľmi: od počtu múzeí a koncertných sál cez zamestnanosť v kultúrnom a tvorivom sektore či patentové prihlášky IKT až po úroveň dôvery občanov voči ostatným občanom v ich meste. Zoskupuje údaje z rôznych verejných zdrojov (napríklad Eurostatu a Eurobarometra) a z experimentálnych údajov (napr. TripAdvisor).

Tabuľka 9 Postavenie Bratislavы na základe Monitora kultúrnych a kreatívnych miest

	Bratislava (SK)	Brno (CZ)	Prague (CZ)	Warsaw (PL)	Budapest (HU)	Vienna (AT)
Cultural and Creative Cities Index	31.9	20.0	32.7	27.0	32.8	33.4
- Cultural Vibrancy	25.7	21.2	40.6	19.9	22.1	39.2
- Cultural Venues & Facilities	28.9	22.0	48.0	15.0	16.3	26.2
Sights & landmarks	28.9	11.8	29.9	9.6	14.7	22.9
Museums & art galleries	26.7	12.2	77.0	11.8	18.3	21.7
Cinemas	42.4	27.3	24.5	19.6	12.6	22.9
Concert & music halls	10.2	17.9	70.8	13.6	19.1	37.8
Theatres	35.1	30.7	43.1	16.2	17.0	21.8
+ Cultural Participation & Attractiveness	22.5	20.5	33.3	24.7	27.9	52.2
- Creative Economy	44.4	15.3	28.1	37.5	47.3	25.6
+ Creative & Knowledge-based Jobs	35.3	25.5	34.7	22.1	27.3	31.2
+ Intellectual Property & Innovation	7.4	8.8	16.9	29.7	7.4	15.6
+ New Jobs in Creative Sectors	72.0	8.3	27.0	56.8	87.3	24.9
- Enabling Environment	19.3	26.8	26.0	20.4	25.0	37.5
+ Human Capital & Education	24.6	40.5	33.7	26.8	23.9	32.8
+ Openness, Tolerance & Trust	12.5	16.6	16.9	11.3	28.3	37.6
+ Local & International Connections	20.3	9.5	22.8	21.5	21.5	39.3
+ Quality of Governance	28.6	49.7	45.8	38.0	17.6	68.1

Zdroj: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/countries-and-cities/bratislava>

Z prezentovaných ukazovateľov vyplývajú nasledujúce skutočnosti:

- ▶ Bratislava je druhá najlepšia v oblasti kreatívnej ekonomiky v rámci sledovaných miest (v časti s názvom Nové pracovné miesta v oblasti kreatívnych odvetví katapultujú hlavné mesto Bratislava do vedúcej pozície s výrazným náskokom oproti Viedni a Prahe).
- ▶ Pri počte kultúrnych zariadení a miest pre kultúru dosahuje Bratislava pomerne dobré umiestnenie, porovnatelné s okolitými mestami, s výnimkou Viedne a Prahy, ktoré dosahujú vyššie hodnotenie.

¹² Kultúrna Bratislava 2020 - Analytická časť Koncepcie udržateľného rozvoja kultúry.

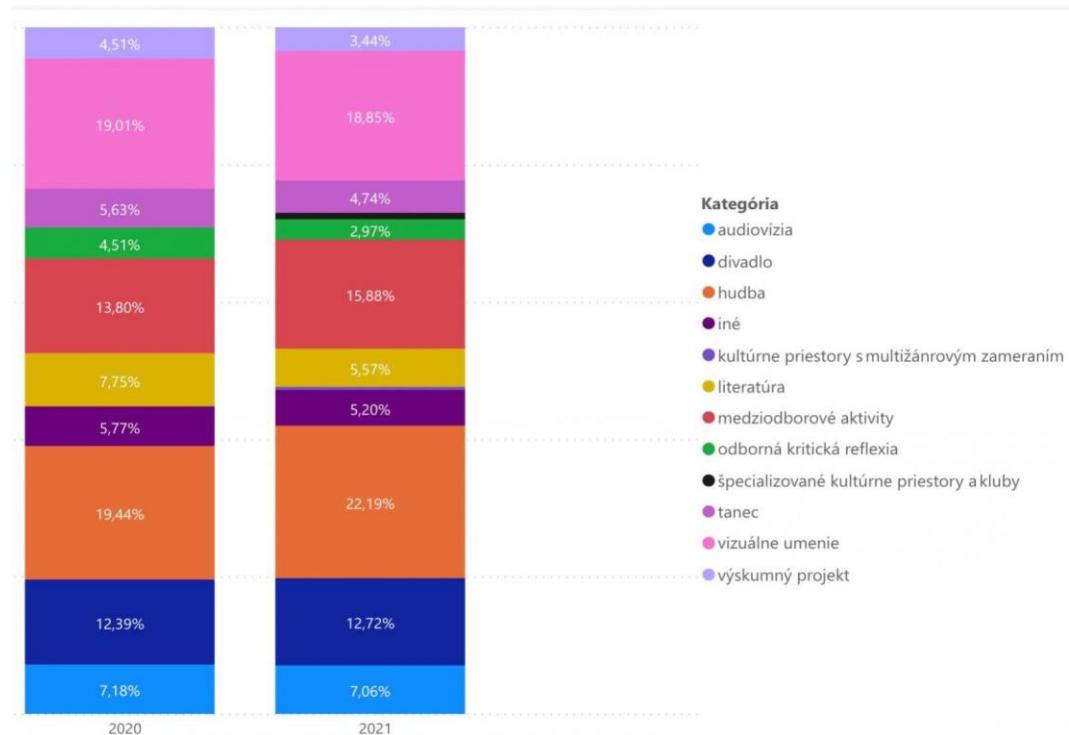
V segmente divadiel dosahuje druhé najlepšie hodnotenie za Prahou, výrazne pred Varšavou a Budapešťou.

Rozmanitosť kultúrnej ponuky

„Bratislava má bohatú a dynamicky sa rozvíjajúcu kultúrnu a umeleckú scénu tvorenú subjektmi občianskej, nezriadovanej a nezávislej kultúrnej scény, ktoré nie sú zriaďované inštitúciami verejnej správy. Jej aktivity sú pre mesto nenahraditeľné - dodávajú mu osobitý charakter, energiu, autentickosť a identitu, zvyšujú kvalitu života a atraktivitu pre obyvateľov aj návštevníkov. Každodenná práca a dobrovoľná aktivita množstva jednotlivcov, skupín a malých organizácií je za podstatnou časťou spoločenského a kultúrneho diania v meste. Sú to organizátori kultúrnych podujatí aj festivalov, prevádzkovatelia galérií, divadiel a kultúrnych priestorov, umelci, dramaturgovia a kurátori. Obraz Bratislavu a kvalitu života v nej do veľkej miery tvoria práve aktivity a subjekty občianskej, nezriadovanej a nezávislej kultúrnej scény.“

Podobne ako v prípade mapovania aktérov, mesto Bratislava nedisponuje dátami o komplexnej kultúrnej ponuke v Bratislave. Čiastočný obraz o rozmanitosti kultúrneho života a ponuky občianskych kultúrnych a komunitných organizácií a iniciatív poskytujú dáta zbierané mestom prostredníctvom Nadácie mesta Bratislavu (od roku 2020).

Graf 3 Podiel zastúpenia žánrov podľa sledovaných kategórií z celkového počtu žiadostí a roku

Zdroj: Kultúrna Bratislava 2020 – Analytická časť Koncepcie udržateľného rozvoja kultúry/Nadácia mesta Bratislavu, 2020-2021

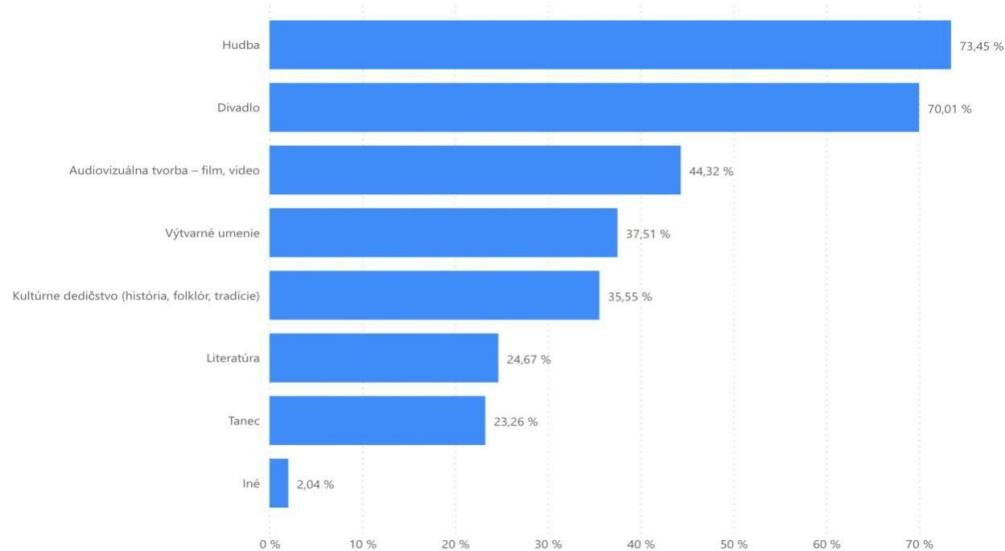
Najviac je zastúpená hudba a vizuálne umenie, potom divadlo a medzioborové aktivity. Pomer sa mierne zmení, keď spomenieme len kultúrne podujatia a vynecháme tvorbu a uvedenie diela, štipendijný program či činnosť kultúrnych priestorov.“¹³

¹³ Kultúrna Bratislava 2020 – Analytická časť Koncepcie udržateľného rozvoja kultúry.

Kultúrne správanie obyvateľov Bratislavы

Hlavné mesto SR Bratislava počas leta a jesene 2020 na vzorke 1 277 respondentov zmapovalo potreby a kultúrne správanie obyvateľiek a obyvateľov Bratislavы s nasledujúcimi výsledkami.

Graf 4 Preferencie správanie obyvateľov Bratislavы v oblasti kultúry

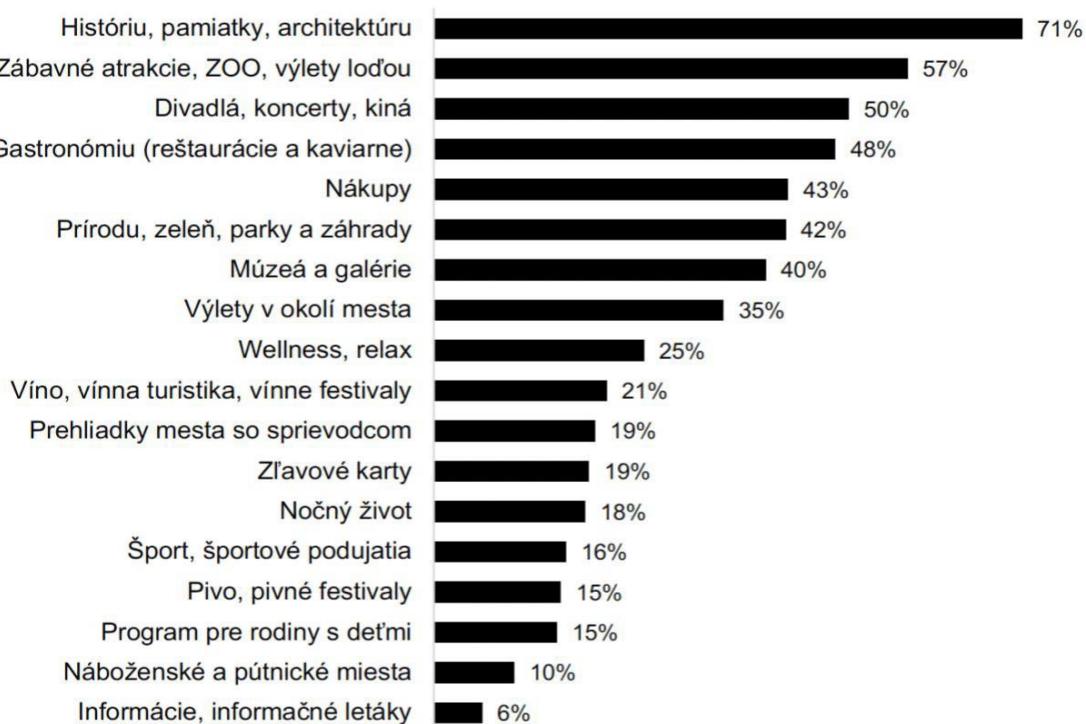
Zdroj: Kultúrna Bratislava 2020 – Analytická časť Konceptie udržateľného rozvoja kultúry/Mapovanie potrieb a kultúrneho správania obyvateľiek a obyvateľov Bratislavы, leto – jeseň 2020 (% z 1 277 respondentov)

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že pre obyvateľov Bratislavы je divadlo druhá najpreferovanejšia voľba zo žánrov kultúrnej ponuky, čo je jednoznačným dôkazom atraktivity divadelnej scény v rámci hlavného mesta.

Kultúrne preferencie návštevníkov Bratislavы

V marci 2021 bola spracovaná analýza socioekonomických účinkov cestového ruchu v Bratislave, ktorá skúmala preferencie návštevníkov pri plánovanej ceste do Bratislavы (otázka v prieskume: „Ak by ste plánovali cestu do Bratislavы, zaujímali by ste sa o...“). Účastníci prieskumu mali na výber široké spektrum možnosti výberu mimo kultúrneho segmentu.

Graf 5 Príťaživosť Bratislavы pre návštevníkov podľa návštevníkov Bratislavы

Zdroj: Analýza socioekonomických účinkov cestového ruchu v Bratislave, MARK BBBDO Bratislava, s.r.o., marec 2021

Z výsledkov prieskumu vyplýva, že i napriek širokospektrálnym možnostiam trávenia času návštevníkmi Bratislavы sú divadlá spolu s koncertmi a kinami dôvodom návštevy až u 50 % respondentov. Prieskum jednoznačne ukázal, že divadlo ako také predstavuje pre návštevníkov Bratislavы pridanú hodnotu stráveného času na území mesta.

3.2.5 Význam historickej budovy Slovenského národného divadla

Pôvodný objekt divadla na mieste dnešnej HB SND bol postavený v rokoch 1774 - 76 ako účelová budova Mestského divadla podľa projektu Mateja Walcha. Divadlo stálo na južnom predmestí pred Rybnou bránou a v roku 1793 na náklad grófa J. Csákyho ju rozšírili o ďalšiu sálu. Napriek rôznym úpravám a prestavbám budova obyvateľom mesta nevyhovovala, preto na jej mieste postavili v roku 1886 novú, terajšiu budovu divadla. Projekt v eklektickom (niekde uvádzanom aj ako novorenesančnom) slohu, ktorý je typický pre súdobé stavby divadiel v rámci strednej Európy, vytvorili viedenskí architekti Ferdinand Fellner a Herman Helmer, ktorí projektovali divadlá v Budapešti, Brne, Berlíne (Theater unter den Linden), Sofii, Karlových Varoch či Zürichu a iných európskych mestách. Interiér vyzdobili dnes čiastočne zničenými alegorickými obrazmi od K. Spányho vo foyeri a maľbami od baróna L. Lüttgendorfa-Leinburga v hľadisku. Nad hlavným portálom umiestnili kamennú skupinu múzy Tálie od viedenského sochára T. Friedla a postavičky puttov so symbolmi tragédie a komédie z dielne Viktora Tilgnera. V ováloch nad lodžiou sa pôvodne nachádzali kamenné busty hudobných skladateľov. Pred budovou postavili umelecky hodnotnú Ganymedovu fontánu, ktorej autorom bol V. Tilgner z roku 1888. V čase svojho vzniku to bola jediná okrasná fontána v Bratislave, ostatné slúžili ako zdroj vody pre obyvateľov mesta. Fontána je stvárnením príbehu z gréckej mytológie, príbehu chlapca Ganymeda, ktorého najvyšší boh Zeus unáša v podobe orla na Olymp. Súčasťou fontány sú však aj typické dunajské ryby - zubáč, kapor, sumec a šľuka. Výsledkom je dielo, bez ktorého si Slovenské národné divadlo ani nevieme predstaviť.

Staggionové divadlo v období monarchie slúžilo nemeckým a maďarským súborom, po vzniku

Československa je od roku 1920 sídlom Slovenského národného divadla. Do 50. rokov 20. storočia sa hrala v objekte činohra, opera aj balet, po zriadení samostatnej činohry SND v Divadle Pavla Országha Hviezdoslava od roku 1955 budova slúžila len scéne Opery a Baletu SND.

Historická budova SND nebola pôvodne prispôsobená rastúcim nárokom divadelnej prevádzky, preto rekonštrukciou v roku 1934 bolo vybudované nové technické zariadenie javiska, v povojskowych rokoch 1949 - 1950 boli nutné opravy základov budovy poškodených bombardovaním, obnovilo sa hľadisko, foyer a salónik na 1. NP. Technické zariadenia divadla slúžili až do jeho ostatnej zásadnej rekonštrukcie, ktorá prebehla v rokoch 1969 - 1972. Autorom rekonštrukcie bol Ing. arch. Rajmund Hirth, návrh bol spracovaný na základe konceptu vedúceho technického odboru divadla SND Vladimíra Hazucha. Nôvum spočívalo okrem modernizácie technológie a obnovy interiérov v dobudovaní modernej prístavby z východnej časti objektu od Komenského námestia.

Budova je od 50. rokov kultúrnou pamiatkou, čo znamenalo, že fasáda, interiér hľadiska, foyer a salón nesmeli zmeniť architektonický výraz. Veľké zásahy však boli vykonané v hľadisku, zmenil sa počet miest pre návštěvníkov (kvôli väčšiemu pohodliu všetky ostatné priestory sa zmodernizovali), zriadila sa centrálna šatňa v suteréne (pod hľadiskom), bufety na II. poschodí a fajčiarne na prízemí a III. poschodí. Priestory po oboch stranach javiska sa upravili na šatne účinkujúcich, sklady garderóby, technické miestnosti a ladiarne (v suteréne). V modernej prístavbe sú pracovne pre režisérov, dirigentov, inšpicientov, šatne, skúšobne a pracovne vedenia Opery a Baletu SND. Pod prístavbou a pod príhláškou Komenského námestia sú tri podzemné podlažia, pričom na II. poschodí je sklad dekorácií a na III. poschodí sú umiestnené dve priestranné skúšobné sály baletu.

Objekt SND dnes pozostáva z dvoch funkčne prepojených stavebných hmôt - pôvodnej historickej časti postavenej v roku 1886 a prístavby z roku 1972. Historické krídlo, prístupné z Hviezdoslavovho námestia, tvorí päťpodlažný objekt obopínajúci po celej výške divadelnú sálu a javisko s povraskom, budova je podpivničená na celej ploche polozapusteným podlažím. Prístavba, prístupná z Komenského námestia, je v nadzemnej časti päťpodlažná, v podzemí disponuje spolu troma podlažiami presahujúcimi pôdorys nadzemnej časti - ide o dve podzemné podlažia pod spevnenou plochou námestia.¹⁴

Umelecko-historický opis exteriéru HB SND

Objekt divadla tvorí východné ukončenie Hviezdoslavovho námestia a je situovaný medzi Jesenského ulicou, Gorkého ulicou a Komenského námestím. Divadlo sa nachádza na mieste staršieho Mestského divadla z roku 1775 a do veľkej miery opakuje jeho pôdorysnú stopu. Priečelie budovy je orientované na západ - smerom k bývalej promenáde a je ozvláštnené vystupujúcim zaobleným rizalitom s predsunutým portikom. Severná, západná a južná fasáda sa nachádzajú vo viac-menej pôvodnom stave, iba východná fasáda bola v roku 1972 prekrytá novou prístavbou objektu zázemia.

Priečelie objektu má 4 nadzemné podlažia, z ktorých 2. nadzemné podlažie nie je výškovo plnohodnotné, a preto je označované ako mezanín. Priečelie je orientované do dnešného Hviezdoslavovho námestia a je koncipované na spôsob trojdielnej symetrickej fasády, kde zo základnej plochy fasády vystupuje masívny rizalit so zaoblenými okrajmi. Rizalit je 5-osový a obe bočné časti sú 3-osové. Z rizalitu vystupuje 4-stĺpový portikus obdĺžnikového pôdorysu, ktorý je v hornej časti stvárnený ako balkón s balustrádovým typom zábradlia.

Vo vertikálnom smere je priečelie členené na tri základné úseky:

- ▶ parter,
- ▶ fasáda,
- ▶ strešná atika.

Parter je dvojpodlažný a zahŕňa obdlžníkové okná prízemia a štvorcové okná mezanínu. Povrchovo je upravený na spôsob omietkovej rustiky, ktorá svojou plasticitou imituje kamennú rustiku. Parter je od vrchnej fasády oddelený plastickou jednodielou kordónovou rímsou. Nad parterom pokračuje hlavná

¹⁴ Zdroj: Stavebný zámer verejnej práce SND Bratislava - rekonštrukcia, 2020

časť fasády, ktorá je hladko omietaná a vybavená vysokým pilastrovým poriadkom. Pilastre s klasickým delením (pätká - driek - hlavica) sú postavené na kordónovej rímskej a nesú trojdielu korunnú rímsu. Okenné otvory na „piano nobile“ sú oproti ostatným výrazne prevyšené a sú opatrené frontónmi segmentového tvaru. Všetky okenné otvory priečelia majú plastické omietkové pasparty v pozitívnom alebo negatívnom vyhotovení. Najvyšším úsekom priečelia je strešná atika, stvárnená v podobe novorenesančnej slepej kužeľkovej balustrády.

Rizalit hlavného priečelia je vzhľadom na svoju dominantnú polohu stvárnený odlišne od zvyšku priečelia. Parter je v tomto úseku prevyšený, čiže prechádza cez dve poschody. Vstupné otvory parteru (5) sú polkruhovo ukončené, čím sa líšia od ostatných, obdĺžnikovo koncipovaných otvorov fasády. Aj strešná atika nad rizalitom je stvárnená odlišne – je plná a v tomto plnom poli sa nachádza v pozlátenom vyhotovení názov divadla. Najhodnotnejšie je poňatá stredná časť fasády rizalitu – päť veľkorozmerných obdĺžnikových otvorov otvára priehľad do tzv. lodžie, ktorej valená klenba je zdobená polychrómou výmaľbou v duchu renesančného maliarstva. Na úrovni 4. n. p. sa v rizalitovej časti nachádza päť oválnych otvorov opatrených bustami významných literátov a hudobných skladateľov (Goethe, Shakespeare, Mozart, Liszt, Katona).

Bočné fasády sú 13-osové a preberajú základné členenie hlavnej fasády na masívny parter, dvojpochodné poschodie s vysokým pilastrovým poriadkom a atikový nadstavec. Dvojpochodný parter je opatrený výraznou kvádrikovou rustikou, ktorá dodáva budove dojem masívnosti a stability. Okná 1. poschodia sú zvýraznené na spôsob piano nobile mohutnými segmentovými frontónmi. Fasádu pri pohľade zdola uzatvára masívna 3-dielna korunná rímsa so zuborezom a nad ňou sa ešte nachádza atiková kužeľková balustráda, ktorá je najviac vnímateľná pri diaľkových pohľadoch. Spodná časť fasády je obložená výrazným kamenným soklom s profilovanou rímsičkou. Aby nepôsobili dlhé fasády divadla (severná a južná) príliš stereotypne a fádne, opatrili ich architekti bočnými plytkými rizalitmi – jeden je 3-osový a druhý 5-osový.

Zadná fasáda je v súčasnosti zakrytá novodobou prístavbou s výnimkou dvoch krajných osí, pôvodne mala 9 okenných osí. Vertikálnym smerom je členená rovnako ako zvyšné tri fasády. Rozdiel bol vo stvárnení strednej časti, ktorá nebola poňatá tak reprezentačne ako priečelie. Stred fasády bol lemovaný dvomi dvojicami polostípov nesúcimi vykrepovanú časť korunnej rímsy. V atikovej časti sa nad každou dvojicou stípov nachádzalo súsošie dvoch putti nesúcich oválnu kartušu s mestským erbom. Nepriamou súčasťou zadnej fasády bola aj štítová stena javiskovej kupoly osadená voči fasáde v druhom pláne. Na tejto štítovej stene sa nachádzal výrazný letopočet výstavby budovy – 1886.

Strešná krajina divadelnej budovy sa začínala za kužeľkovou balustrádou tvoriacou atiku objektu. Atika dodávala divadlu výnimočný až palákový charakter, ktorý ho odlišoval od okolitej „bežnej“ zástavby. Tento dojem ešte umocnilo tvarovanie striech, ktoré architekti navrhli veľmi výrazné, až dramatické. Gradáciu dosiahli pompéznym tvarovaním strešných hmôt. Nad vstupným rizalitom a vestibulom sa vypína menšia kupola s kovovou krytinou. Nasleduje manzardová strecha hľadiska s bridlicovou krytinou, nad ktorou sa vypína nad úroveň prednej kupoly vetracia vežica s výrazným architektonickým tvaroslovím. A na záver nasleduje najvyššia kupola nad javiskom, tiež pokrytá kovovou krytinou. V celom koncepte strechy je jasne badateľná výšková a hmotová gradácia až po najvyššiu javiskovú kupolu, ktorá bola v čase vzniku ešte lemovaná štvoricou masívnych komínov s ozdobnými hlavicami (komíny boli odstránené pri obnove v rokoch 1969 – 72).

Pôvodná farebnosť fasád z obdobia výstavby divadla bola o niečo jednoduchšia. Ako dokazujú historické zábbery a kolorované pohľadnice, v čase vzniku boli fasády dvojfarebné, pričom medzi oboma odtieňmi neboli až taký veľký kontrast ako dnes. Plochy stien (parter aj poschodia) boli opatrené hnedookrovou farbou svetlejšieho odtieňa, ktorý mal vytvárať ilúziu kamenného muriva. Všetky steny boli totiž opatrené výzdobným systémom na spôsob kvádrikovej rustiky a hnedookrová farebnosť mala podčiarkovať charakter prírodného materiálu. Plastické tvaroslovie, ako pilastre, portikus a rímsy, boli zvýraznené svetlejšou lomenou bielou farbou.

Pri úprave fasád v r. 1936 bol ponechaný dvojfarebný rozvrh farebnosti, ale s obráteným systémom – plochy stien boli svetlejšie a tvaroslovie bolo tmavšie. Pri oprave fasád v r. 1950 už bol použitý trojfarebný rozvrh s tým, že parter bol najtmavší, plocha steny na poschodiach bola svetlejšia a tvaroslovné články boli najsvetlejšie. Tento princíp bol zachovaný aj pri poslednej obnove fasád v r. 1972,

s tým drobným rozdielom, že parter bol opatrený oveľa tmavším odtieňom hnedej farby než predtým. Okenné výplne boli v pôvodnom farebnom riešení biele, až pri poslednej obnove dostali tmavohnedý náter.¹⁵

Umelecko-historický opis interiéru HB SND

Dispozičnú skladbu interiéru divadla, ako aj celú stavbu navrhli skúsení viedenskí architekti Ferdinand Fellner ml. a Hermann Helmer. V tom čase už mali za sebou viacero divadelných realizácií po celej Európe a aj bratislavské divadlo navrhli v špičkovej kvalite.

Divadlo bolo navrhnuté na pozdĺžnom pôdoryse, pri ktorom bolo priečielie zvýraznené predstavaným rizalitom a portikom. Najdôležitejšia bola pozdĺžna os objektu a na ňu sa nabaľovali jednotlivé priestory aditívnym spôsobom. Hlavný nástup do divadla bol cez portikus a zádverie, ktoré patrili ešte do jeho vonkajšieho pôdorysu. Zo zádveria sa vstupovalo piatimi veľkými dvernými otvormi do vstupného vestibulu, ktorý bol primárny uzlovým komunikačným priestorom. Výzdoba tohto vestibulu bola koncipovaná úmerne jeho významu - jeho architektonický aparát aj plochy stien a klenby boli opatrené ornamentálnou štukovou výzdobou v bielo-zlatom vyhotovení. Celý priestor bol osvetlený veľkým centrálnym lustrom a jeho osvetlenie bolo podporené bočnými konzolovými svietidlami na pilastroch. Výber farebnosti výzdobných prvkov si určila mestská rada s prihlásením na vôle miestneho obyvateľstva. Bolo zrejmé, že vkus návštevníkov divadla bol ovplyvnený charakterom výzdoby starého csákyovského divadla, a presadilo sa pranie zachovať vernosť tradícií.

Bolo určených viacero spôsobov, ako sa z vestibulu dostať do hládiska. Na prízemie sa vchádzalo piatimi veľkými vstupmi priamo z vestibulu. Do mezanínu sa išlo jedným schodiskom a na poschodia iným schodiskom. Do lóží na 1. a 2. poschodí sa okrem toho dalo dostať ešte ďalšími schodiskami umiestnenými po bokoch hládiska. Návštevníci mohli odísť nielen cez hlavný vestibul, ale aj ktorýkoľvek bočným východom. Na tento účel slúžili aj dva menšie bočné vestibuly (severný a južný), v ktorých sa nachádzali po dva široké východy.

Ďalším ťažiskovým priestorom, tentoraz na 1. poschodí, bol foyer, neskôr označovaný ako salónik. Nemal hlavnú väzbu na priestor hládiska, ale slúžil počas prestávok na konverzáciu, na jedenie (bol tam pôvodne cukrárenský pult) a na prechod k lodžii a na balkón. Foyer bol opatrený ešte bohatšou výzdobou ako vestibul, okrem štukovej výzdoby bielo-zlatej farebnosti sa tam nachádzala aj sochárska výzdoba (putti na rímsach stien), maliarska výzdoba (štyri alegorické maľby v ránoch a tri nástenné maľby v lunetách od maliara Spányika) a rezábarska výzdoba (pozlátené garniže nad vonkajšími vstupmi).

Hládisko má podkovovitý tvar a z hládiska situovania ide o centrálny priestor vložený medzi vstupné priestory (vestibul so schodiskami) a javisko so zázemím (kulisáreň, kancelárie a šatne). Medzi javiskom a hládiskom sa ešte nachádza segmentový útvar orchestrisku, zapustený pod úroveň terénu. Orchestrisko bolo pôvodne oveľa menšie a neskôr bolo dvakrát rozširované - v 1. polovici 20. storočia smerom k javisku a do bokov a potom v roku 1972 smerom do hládiska. Za orchestriskom sa na prízemí nachádzajú miesta na sedenie a po bokoch sú lóže. Do jedných aj druhých sa vchádza z okružnej chodby obopínajúcej podkovovitý tvar hládiska. Tento pravok okružných chodieb je zachovaný aj na vyšších podlažiach, ale vždy v inom priestorovom vyhotovení. Z výškovej stránky má hládisko štyri štandardné úrovne (parter - mezanín - 1. poschodie - 2. poschodie). Koncipované sú tak, že každé vyššie podlažie je zasunuté oproti spodnému smerom dozadu, čím sa dosiahla lepšia viditeľnosť do iných lóží po obvode hládiska. Zvláštnosťou hládiska je najvyššia úroveň, tzv. amfiteáter, bežne nazývaný galéria. Galéria nie je vysunutá do priestoru ako ostatné podlažia, ale je zapostená dovnútra - diváci sledovali dianie cez pozdĺžne otvory v stenách (teraz sú tieto priestory určené na technickú obsluhu predstavení).

Výzdoba hládiska sa nachádzala jednak na strope, jednak na priečeliach jednotlivých lóží. Na strope išlo o ornamentálnu štukovú výzdobu v bielo-zlatej farebnosti, ako je to vo vstupnom vestibule. Stropnému priestoru dominujú štyri veľké plochy s nepravidelným orámovaním, ktoré boli pôvodne vybavené maľbami baróna Willibalda Lea Freiherr von Lütgendorff-Leinburg na motívy dobových divadelných hier.

¹⁵ Zdroj: Stavebný zámer verejnej práce SND Bratislava - rekonštrukcia, 2020/Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Interiér“

Maľby boli zatreté pri rekonštrukcii interiéru divadla v roku 1935. Najpôsobivejšia je výzdoba lóžových priečelí, zhotovená kombináciou dreva a štuky. Opakuje sa tu tradičná bielo-zlatá farebnosť ako v ostatných ťažiskových priestoroch divadla. Lóže svojou členitosťou a farebnosťou (tapety a čalúnenie) pôsobia v otvorenom priestore veľmi dramaticky a umocňujú celkový veľkolepý dojem z hľadiska. Vysoký portál medzi hľadiskom a javiskom je vytvorený z ocele (kvôli požiarnej bezpečnosti) a tiež na sebe nesie ornamentálnu výzdobu v bielo-zlatej farebnosti. Vo vrchole portálu sa nachádza erb mesta vo farebnom vyhotovení.

Po bokoch javiska a za ním sa nachádzajú priestory zázemia určené pre účinkujúcich a technický personál. Bočné zázemia sú 1-traktové, resp. 2-traktové a nachádzajú sa v nich aj podkovové schodiská cez všetky podlažia. Hlavné javisko má štvorcový pôdorys a nachádza sa v ňom veľká kruhová točna. Pôvodná točna z r. 1886 bola prvý raz vymenená v r. 1935 a potom v r. 1972. Za javiskom je situované ešte menšie, zadné javisko štvorcového pôdorysu. Za zadným javiskom sa východným smerom nachádza už len nová prístavba z r. 1972, ktorá tvorí v súčasnosti zadnú fasádu divadelnej budovy. Prístavba je so starou budovou prepojená dvomi bočnými krčkami a sú v nej umiestnené pracovne, šatne, skúšobne, technické a sociálne priestory. Priestory divadla pokračujú východným smerom aj v podzemí až popod Komenského námestie - nachádzajú sa tu dve baletné sály a sklady dekorácií a rekvízít. Zvláštnosťou je hydraulický veľkoplošný výtah, ktorým sa spúšťa do podzemia celý nákladný príves s dekoráciami a kulisami a tie sa po vyložení v suteréne vyťahujú ďalším výtahom priamo na javisko.¹⁶

Rekonštrukcie

V období vzniku to bola moderná stavba s dostatočnými priestorovými a technickými parametrami, ale priemyselný pokrok napredoval veľkým tempom a už koncom storočia sa javili niektoré technológie ako zastarané. Niekoľkými menšími priebežnými rekonštrukciami (1904, 1936 a 1950) a jedinou zásadnou (1969 - 1972) sa divadlo snažilo vždy prispôsobiť rastúcim nárokom vtedajších čias, či už zo stránke technickej a technologickej, kapacitno-priestorovej, alebo diváckeho pohodlia.

Jednou z prvých vecí, ktoré bolo treba v divadle meniť, bolo osvetlenie. Plynové osvetlenie bolo v roku 1885 vybrané z úsporných dôvodov, hoci už vtedy bolo v ponuke drahšie osvetlenie elektrické. V roku 1904 došlo v tomto smere k modernizácii a plynové osvetlenie bolo vymenené za elektrické. Elektrikárske práce si vyžadovali zasekanie káblov do stien, po čom nasledovalo premaľovanie všetkých priestorov.

V rokoch 1935 - 1936 rekonštrukčné práce zahrnuli interiér aj exteriér budovy. Najväčším zásahom bola prestavba javiska - podlaha a točna boli vymenené za železné a podobne bolo modernizované aj povrazisko. V krove nad javiskom sa tiež udiala výmena drevenej konštrukcie za železnú. Pri týchto prácach bola rozobratá aj vysoká strecha s priečnou manzardovou strechou nad povraziskom.

Rekonštrukcia z rokov 1949 - 1950 spočívala v oprave základov poškodených bombardovaním, ako aj v obnove hľadiska, foyeru a salónu na I. poschodí. Technické zariadenie z 30. rokov slúžilo ešte dlho po druhej svetovej vojne, až do zásadnej rekonštrukcie divadla, ktorá sa uskutočnila v rokoch 1969 - 1972.

Koncept tejto rekonštrukcie, ktorej súčasťou bolo vybudovanie modernej prístavby v zadnej časti budovy (Komenského námestie), vypracoval vtedajší vedúci technického odboru SND Vladimír Hazucha. Autorom projektu bol Ing. arch. Rajmund Hirth. Generálnym projektantom bol Stavoprojekt Bratislava, projektantom zakladania Hydroconsult Bratislava a scénickú technológiu vypracoval podnik Banské projekty Bratislava a Divadelná služba z Újezdu pri Brne. Generálnym dodávateľom bol Bratislavský stavebný podnik, pričom na realizácii stavby sa podieľalo vyše 120 dodávateľov.

Budova je pamiatkovo chránená, preto musela ostať v pôvodnom slohu fasáda, interiér hľadiska, vstupný foyer a salón na I. poschodí. Všetky dovtedajšie problémy, neriešené desaťročia, sa podarilo sanovať počas tejto rekonštrukcie. Odstránil sa problém s presakováním spodnej vody (vybudovaním tesniacich stien okolo budovy do hĺbky 8 metrov), zrušil sa CO kryt pod hľadiskom (na jeho mieste bola vybudovaná

¹⁶ Zdroj: Stavebný zámer verejnej práce SND Bratislava - rekonštrukcia, 2020/Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Exteriér“

centrálna šatňa s bufetom) a vybudovala sa nová prístavba za zadnou fasádou, ktorá rozšírila priestory zázemia na požadovaný počet. V hľadisku sa nanovo prestavala stupňovitá podlaha a znížil sa počet sedadiel. Zredukovala sa tiež výzdoba lóží a ich steny boli opatrené tapetami. Galéria na najvyššom podlaží javiska bola prebudovaná na technické a osvetľovacie zázemie. Bola odstránená pôvodná železná opona, ako aj starý elektrický luster. Väčší počet hercov si vyžiadal zväčšenie javiska smerom dozadu a pri tej príležitosti bola vymenená aj javisková točňa. Priestorové problémy orchestrska boli vyriešené jeho rozšírením na úkor hľadiska. Vďaka týmto zásahom sa počet sedadiel zredukoval na 620, čo bola zhruba polovica kapacity divadla v roku 1886. Samozrejmomou súčasťou tejto obnovy bola aj kompletná výmena technologických zariadení, sietí a svetelného parku. Zriadili sa bufety na II. poschodí a fajčiarne na prízemí a III. poschodí. Priestory po oboch stranách javiska sa upravili na šatne účinkujúcich, sklady garderóby, technické miestnosti a ladiarne (v suteréne). V modernej prístavbe boli zriadené pracovne pre režisérov, dirigentov, inšpicientov, šatne, skúšobne a pracovne vedenia Opery a Baletu SND. Pod prístavbou a pod príahlým Komenského námestím sú tri podzemné podlažia, pričom na II. poschodí je sklad dekorácií a na III. poschodí sú umiestnené dve priestranné skúšobné sály baletu.

Posledný výraznejší zásah v exteriéri budovy sa uskutočnil v roku 2003, keď študenti VŠMU pod vedením pedagóga doc. Jaroslava Kubu vytvorili kópie búst nachádzajúcich sa v Galérii mesta Bratislavu a osadili ich na pôvodné miesta do oválnych otvorov rizalitu.¹⁷

3.3 Súčasný stav HB SND a identifikácia potrieb

Definovanie súčasného stavu vychádza zo skutočnosti, že **HB SND bola v máji 2021 uzatvorená pre divadelnú prevádzku**, a to z dôvodu nefunkčných, resp. čiastočne funkčných a zastaraných divadelných technológií, ako aj nevyhovujúceho stavebno-technického stavu budovy, ktoré znemožňovali riadnu divadelnú prevádzku.

Napriek tomu, že stav budovy sa zhoršoval už dlhší čas, finančné prostriedky na renováciu nebolo možné alokovať. Potreba financovania rekonštrukcie HB SND sa dostala na úroveň vlády SR koncom roka 2017, keď sice vláda vyčlenila 980 000 EUR na rekonštrukciu, čerpala sa z nej však len malá časť a viac ako 954 000 EUR bolo o dva roky neskôr v roku 2019 vyčerpaných na nevyhnutnú modernizáciu riadiaceho systému javiskových zariadení v NB SND.

Prevádzka budovy po máji 2021 bežala v obmedzenom režime, t. j. budova sa sporadicky prenajímalala pre krátkodobé prenájmy na účely rôznych kultúrno-spoločenských podujatí, ktoré si nevyžadujú divadelné technológie a divadelné zázemie. Divadelná činnosť bola však prerušená úplne. Poskytovaný bol len priestor samotnej sály a zázemia, príp. verejné priestory pre divákov. Realizácia týchto podujatí si vyžaduje navozenie vlastnej techniky zo strany organizátora.

V súčasnosti trvá stav, keď je v dôsledku rozhodnutia Inšpektorátu práce budova HB SND uzatvorená úplne.

Technicko-prevádzkový úsek SND zabezpečuje nevyhnutnú údržbu a zákonom stanovené povinnosti (odborné prehliadky a skúšky, nutná údržba, temperovanie, vetranie, stráženie a pod.) a prípadnú havarijné údržbu a opravu. V dlhodobej perspektíve s postupným znižovaním nákladov na jej prevádzku. Pokial' by takýto stav pretrvával, viedol by k postupnému chátraniu objektu.

Stavebno-technické a technologické nedostatky HB SND podľa stavebného zámeru

Z pohľadu statiky a stability objektu možno jeho stav označiť za stabilizovaný, neboli zaznamenané mimoriadne vážne či nebezpečné poruchy. Zaznamenané poruchy sú podľa predbežného posúdenia pomerne stabilizované, podľa užívateľov nie je zreteľný progres. Predbežne možno označiť ako príčinu najvýznamnejších porúch nevhodné riešenie styku pôvodnej budovy a prístavby a dlhodobé zatekanie. Poveternostné podmienky môžu spôsobiť ďalší rozvoj zaznamenaných porúch s následne rádovo

¹⁷ Zdroj: Stavebný zámer verejnej práce SND Bratislava - rekonštrukcia, 2020/Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Exteriér“

nákladnejšou sanáciou. Viaceré steny sú zasiahnuté vlhkosťou. Z pohľadu statiky poškodená je stropná konštrukcia nad skladom kulíš v suteréne pod vonkajším pojazdom a náimestím. Tu dlhodobým vplyvom vlhkosti prišlo k degradačným procesom železobetónu, odpadáva krycia vrstva betónu a výstuž koroduje.

Z pohľadu statiky nosných konštrukcií je významný výskyt porúch na najvyššom strope v oblasti plochých striech a konštrukcií nad úrovňou strešného plášťa. Pri prípadnej rekonštrukcii je reálne uvažovať o výmene strešného plášťa v oblasti plochých striech, pri pôvodnej budove je reálny predpoklad aj väčšieho poškodenia nosných prvkov a ich nedostatočnej únosnosti pre zaťaženia v zmysle nových normových predpisov. Taktiež je vhodné preriešiť styk pôvodnej budovy a prístavby s vytvorením funkčnej dilatácie.

Rozhodujúce prvky budovy ako strecha, opláštenie prístavby, izolácia podzemných častí sú za hranicou svojej funkčnosti. Podobne je na tom technické zariadenie budovy - so zastaranou kotolňou a rozvodmi tepla, rozvodmi elektrickej energie, umelého osvetlenia či vzduchotechnických zariadení. Absentujú moderné elektronické prvky zabezpečenia a ochrany budovy pred požiarom, monitorovanie kamerovou sústavou, elektronický kľúčový systém a pod.

Zastaraná, príp. čiastočne nefunkčná je divadelná technológia pozostávajúca z nasledujúcich časti: javisková mechanika (javiskové ľahy, zdvíhacie javiskové stoly, prepadiisko, divadelná točňa), riadiaci systém javiskových mechanizmov, scénické osvetlenie, elektroakustické ozvučenie a videotechnika.

Samostatným problémom je priestorová akustika sály, ktorá pri plnom obsadení nedosahuje požadovanú kvalitu. Sála musí spĺňať zvukovú pohodu triedy hluku na úrovni N-15. Dodržanie prísnych akustických norem si vyžaduje skutočnosť, že ide o opernú sálu. Na tento účel by mali byť vymené všetky výplne ústiace do sály za požiaro-zvukové uzávery (hlavné dvere, dvere na lóžach, pozorovacie okná atď.), nahradené povrchy za materiály s predpísanou pohltivosťou alebo odrazom (napr. koberce, sedadlá), a to všetko v zmysle pamiatkového výskumu a reštaurovania.

Zostarol, samozrejme, aj interiér historickej budovy rekonštruovaný v duchu estetiky prelomu 60. a 70. rokov minulého storočia.

Nedostatky súčasnej divadelnej techniky a technológie podľa investora

Ľahy

HB SND používala kombináciu elektrických a ručných pasportových ľahov. Ručné ľahy (aktuálne 25 ks) znamenajú zvýšenú personálnu potrebu na ovládanie. Elektrické ľahy a ich synchronizácia bol v skutočnosti prototyp, ktorý vekom prišiel o certifikáciu a čiastočne funkčnosť (vzhľadom na stále sa sprísňujúce normy). Elektrické pasportové ľahy (aktuálne 25 ks) sú aktuálne nefunkčné a v malom počte. Elektrické bodové ľahy (aktuálne 4 ks) sú výbavou HB SND, no na pevnej pozícii (potrebou sú mobilné bodové ľahy prostredníctvom tzv. prelaňovacieho roštu, ktorý by umožnil zmenu pozícíí bodových ľahov nad plochou javiska).

Točňa

Momentálne je osadená rámová jednoduchá, lanom poháňaná točňa, ktorá na rozdiel od novších technológií má tendenciu sa vychýliť pri nerovnomernom zaťažení. Zároveň je to veľké technologické teleso, ktoré je možné meniť alebo rekonštruovať len počas veľkých generálnych rekonštrukcií. Je potrebné, aby teleso točne po rekonštrukcii bolo v kondícii, do ktorej nebude treba vážnejšie zasahovať.

Svetelné batérie

V súčasnosti má HB SND dve svetelné batérie a dve bočné batérie. Je nutná ich renovácia vzhľadom na výraznú zmenu technológie, čo by mohlo zmeniť jej robustnosť a vytvoriť priestor na väčšie množstvo prospektových ľahov alebo navýšením počtu svetelných batérií. Zmena technológie sa dotkla hlavne svetelných zdrojov zmenou z výbojok a halogénov na LED zdroje svetla. Tie nepotrebuju také robustné telá kvôli odvodu tepla, aj výkon svetiel je výrazne nižší. Spôsob ovládania hlavne inteligentných svetiel sa vývojom zmenil. Tým pádom aj lamelové privádzace kabeláže nie sú potrebné také robustné.

Riadiaci post scénických technológií

Súčasný stav riadenia technológií je rozdelený na niekoľko pracovísk a vzájomne nespojiteľných technológií. Nie je možná vzájomná kontrola a ovládanie z rôznych postov.

Inšpiciency systém

Zastaraný systém a zastaraná ústredňa v analógovom vyhotovení svojou poruchovosťou a vplyvmi rušenia rôznymi parazitnými rušivými vplyvmi. Nemá možnosť hierarchie komunikácie. Ústredňa je pôvodná od zásadnej rekonštrukcie divadla, ktorá sa uskutočnila v rokoch 1969 - 1972. Systém nástupnej signalizácie je starší, bez renovácie. Ovládací pult neposkytuje dostatočný komfort ovládania.

Kamerový systém

Kamerový systém a monitory sú zastarané (CRT monitory pre pohľad na dirigenta, javisko atď., ktorých predaj sa skončil cca pred 5 rokmi a výroba asi pred 7 rokmi). Historický analógový systém s analógovou ústredňou na prepínanie pohľadov.

Chýbajú videorozvody signálu (obraz javiska) do šatní účinkujúcich a obslužného personálu pre lepšiu koordináciu pri skúšobnom procese a realizácii inscenácií.

Akustika sály

Do sály je potrebné vrátiť pôvodný luster (repliku), keďže súčasná svetelná guľa je len náhradné osvetlenie, ktoré narúša prirodzenú akustiku sály. Pri rekonštrukcii je veľmi dôležitý výber sedadiel, podlahoviny, čalúnenia v hľadisku pre zlepšenie akustiky v sále. Súčasné použité materiály pohlcujú výšky a skracujú dozvuk. Električková doprava prechádzajúca pri budove spôsobuje hluk a otrasy v sále i v celej budove.

Pri subjektívnom posúdení hluku v práznej divadelnej sále počas rušného dňa (napr. vianočné trhy, prejazd električky alebo sanitky so sirénou) alebo za daždivého počasia návštevník zistí, že hluk z exteriéru preniká vo zvýšenej mieri. K najhoršiemu stavu prichádza počas predstavenia v piane (hudobná pasáž hraná v tichej dynamike (zvuku) alebo krátkych tichých pasážach, kde tento hluk naruší umelecký zážitok.

Po spustení požiarnej opony je v sále výrazne nižší hluk, čo je hned postrehnutelné aj subjektívne. Na javisku je výrazne slabé miesto na prechod hluku do sály, a to strecha nad povraziskom.

Pri plnom obsadení hľadiska, kompletnom orchestri v jame, spustených zamiatových šánoch okolo javiska, osadených kulisách a množstve účinkujúcich na scéne priestor sály nedosahuje požadovanú kvalitu (triedu hluku N-15). Táto hodnota by nemala byť prekročená v žiadnom tretinootávovom pásmi, pri plnej prevádzke vzduchotechniky ani pri krátko trvajúcom prechode električiek okolo budovy.

Energetická náročnosť

Energetická náročnosť súčasného scénického a pracovného osvetlenia, keďže použité sú klasické žiarovky.

Aktuálny stav exteriéru a interiéru z hľadiska pamiatkovej ochrany

Exteriér - aktuálny stav

Posledná komplexná pamiatková obnova sa uskutočnila na objekte v rokoch 1969 - 1972. V tom čase boli ošetrené všetky omietkové, kamenné, drevené a kovové prvky fasád. Tento zásah sa udial remeselným, umelecko-remeselným alebo reštaurátorským spôsobom podľa toho, o akú náročnosť prácišlo. Po roku 1972 už k väčším zásahom do fasád nedošlo - uskutočnili sa iba dielčie opravy náterov na okenných výplniach, omietkových povrchoch a kovových prvkoch.

Technický stav základných omietkových plôch je vcelku vyzdvihujúci, iba s menšími lokálnymi poškodeniami. Povrch omietok je už mierne narušený poveternostnými vplyvmi, za čo môžu predovšetkým krakelované nátery, prepúšťajúce vlhkosť do hĺbky omietkovej vrstvy.

Omietkové výzdobné prvky (ornamentálna výbava, konzoly, hlavice, atiková balustráda) boli pri poslednej obnove ponechané v origináli vzhľadom na náročnosť ich spracovania. Povrch výzdobných a dekoratívnych prvkov v súčasnosti narúša poveternostná erózia. Deštrukčným faktorom je tiež krakelovanie náterových vrstiev, ktoré podporuje postup hĺbkového narušenia omietok. Okrem poveternostných faktorov sú fasády ako celok poznačené aj vrstvou prachových a mastných depozitov, ktoré sa usádzajú zvlášť v škáračach a na vodorovných plochách a zhoršujú ich technický stav. Okrem

technických defektov pôsobia depozity aj v estetickej rovine - znehodnocujú celkový vzhľad objektu.

Drevené konštrukcie dverí a okien nie sú hlbkovo degradované, preto ich je nutné iba repasovať a nie nahradzať novým materiálom. Vďaka častejším opravám náterov sa pôvodné výplne zachovali v dobrej technickej kondícii, aj keď oproti pôvodnému stavu bola pozmenená ich farebná úprava.

Kameň ako materiál bol pôvodne použitý na podporný systém balkóna, na balkónovom zábradlí a na sochárskej výzdobe hlavného priečelia. Všetky natierané prvky (stípy, piliere a balustráda balkóna) sú v lepšom stave než sochárska výzdoba, ktorá natretá nebola. Technický stav natieraného kameňa je vyhovujúci a jeho povrch vykazuje iba drobné poškodenia a lokálne ottery náteru. Naopak, technický stav vrcholových súsoší je veľmi zlý a vyžaduje okamžitý reštaurátorský zásah. Materiál je narušený miestami až do hlbky a k tomu prispievajú vo veľkej mieri aj celoplošné depozity a machové porasty.

Kovové doplnky fasád sú v podobe kandelábrových svietidiel priečelia, konzolových svietidiel bočných fasád, ozdobných váz a atikových mušlí. Prvky zo železa (svietidlá) boli počas celého obdobia existencie divadla najčastejšie natierané, a preto nevykazujú zlý technický stav.¹⁸

Interiér - aktuálny stav

Interiér divadla bol od počiatku opravovaný a obnovovaný častejšie než exteriér, ale na rozdiel od exteriéru neboli zásahy do interiéru (s výnimkou javiskovej časti) razantného charakteru. Pri úpravách interiéru (vstup, schodiská a hľadisko) v roku 1935 a v rokoch 1949 - 1950 sa zásahy obmedzili v podstate len na premaľovanie stien a obnovu výzdobných prvkov, pričom pôvodný charakter interiéru ostal v podstate zachovaný. Samozrejme, že v oblasti „mäkkého“ interiéru (koberce, závesy, sedadlá a pod.) dochádzalo aj k výmenám za nové kusy, ale bolo to vždy v podobnom duchu, aký bol načrtnutý pri stavbe divadla architektmi Fellnerom a Helmerom. V oblasti „tvrdého“ interiéru (podlahy, steny a klenby) dochádzalo iba k minimálnym zásahom do pôvodného konceptu materiálovej skladby a farebnosti povrchov.

Zmenu priniesla až obnova v rokoch 1969 - 1972, ktorá sa zásadným spôsobom dotkla všetkých priestorov divadla a zasiahla do jeho materiálového vyhotovenia, ako aj do výrazových kvalít. Priestory boli rozdelené do dvoch kategórií z hľadiska ich pamiatkových hodnôt - v prvej kategórii sa ocitli priestory s výrazným architektonickým aparátom a ornamentálou výzdobou (vestibuly, salónik na poschodí a hľadisko) a v druhej sa ocitli všetky ostatné priestory. K prvej kategórii sa pristupovalo citlivejšie a bola obnovená reštaurátorským spôsobom, k druhej kategórii sa však pristupovalo novátoriským spôsobom, ktorý nerešpektoval ich pôvodný výzor ani výzdobu. Celkovo sa dá povedať, že zásah z roku 1972 nemal parametre pamiatkovej obnovy a šlo skôr o rekonštrukciu než konzerváciu pamiatky. Prejavilo sa to okrem iného tým, že v interiéroch divadla ostalo len minimum pôvodnej hmotovej substancie a väčšina pôvodných povrchov bola vymenená za nové.

Výzdobné prvky interiérov v podobe architektonického tvaroslovia a ornamentálnej výzdoby sú zachované takmer v intaktnom rozsahu vďaka ich konzervovaniu v roku 1972.

Vďaka častejším opravám náterov sa pôvodné drevené výplne zachovali v dobrej technickej kondícii, aj keď oproti pôvodnému stavu bola pozmenená ich farebná úprava. Drevené konštrukcie dverí a okien nie sú hlbkovo degradované, preto ich je nutné iba repasovať a nie je ich potrebné nahradzať novým materiálom.

Technický stav interiérového kameňa je preto vyhovujúci a jeho povrch vykazuje iba drobné poškodenia a lokálne ottery a odbitia.

Pôvodné kovové prvky sa v interiéroch nachádzajú iba v obmedzenom počte. V prvom rade sú to niektoré mosadzné kovania exteriérových dverných výplní (kľučky a štítky) a tiež zábradlia v lóžach. Povrchy týchto prvkov vykazujú znaky opotrebenia, ale nie v takej mieri, že by ich bolo nutné vymeniť. Väčšina kovových doplnkov (napr. svietidlá, dverné kľučky na lóžach) pochádza z obdobia poslednej obnovy

¹⁸ Zdroj: Stavebný zámer verejnej práce SND Bratislava - rekonštrukcia, 2020/Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Exteriér“

(1972) a ich stav, so známkami mierneho opotrebenia, zodpovedá ich veku.¹⁹

3.4 Súlad so stratégiami

Súlad s investičnou stratégou Ministerstva kultúry SR

Investičný zámer Rekonštrukcia historickej budovy SND sa nachádza v Zásobníku investičných zámerov na roky 2022 až 2030 (k 2. 5. 2022).²⁰ Zásobník obsahuje celkovo 522 investičných zámerov, z toho 154 je v skupine Rekonštrukcia nehnuteľnosti s celkovou sumou kapitálových výdavkov viac ako 489 mil. EUR, pričom na predmetný zámer je vyčlenených 72,5 mil. EUR s DPH. Strategické zdôvodnenie projektu odkazuje na zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, §3 ods. 2; zákon č. 385/1997 Z. z. o Slov. národnom divadle, §4 ods. 3.²¹ Zásobník investičných zámerov je zoznam všetkých investičných potrieb, malých či veľkých, ktoré MK SR eviduje vo svojich organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti a v ďalších organizáciách napojených na rezort. V zásobníku investičných zámerov MK SR na roky 2022 až 2030 sa nachádzajú investičné zámery bez finančného krytie. Investičný zásobník MK SR predstavuje základný nástroj riadenia investícií. Projekt sa zároveň nachádza v Aktualizácii investičného plánu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na roky 2022 - 2026 medzi požadovanými investičnými projektmi. Hodnota projektu sa bude priebežne v investičnom pláne aktualizovať vzhľadom na zvolený variant rekonštrukcie, budúci vývoj cenovej hladiny, spresnenie odhadu nákladov na základe vypracovania projektovej dokumentácie a obstaranie zhotoviteľa.

Investičná stratégia MK SR, verzia z 13. 5. 2022 stanovuje pri komplexných investíciách 16 cieľov kultúrnej politiky na posúdenie s cieľmi kultúrnej politiky. Riešená investícia prispieva k napĺňaniu 2 cieľov:

- ▶ Pamiatkový fond - *Cieľom politiky v oblasti pamiatkového fondu je identifikovať, poznávať, chrániť a prezentovať tieto pamiatky a ich pamiatkové hodnoty pre súčasnú generáciu a budúce generácie.*
- ▶ Divadlo a tanec - *Cieľom politiky v oblasti divadla a tanca je rozvíjať tvorbu, prezentáciu a poznanie divadelného a tanečného umenia.*

Súlad s regionálnymi stratégiami

HB SND sa zaraďuje medzi najznámejšie kultúrne a historické atraktivity v Bratislavskom kraji v rámci kultúrno-historického turizmu ako súčasti poznávacieho turizmu. Poznávací turizmus je jedna z foriem turizmu. Kultúrno-historický turizmus sa chápe ako forma poznávacieho turizmu, ktorého hlavným motívom je návšteva miest a atraktivít, ktoré majú kultúrnu, historickú a umeleckú hodnotu, a účasť na podujatiach kultúrneho a kultúrnohistorického charakteru. „Obnova kultúrno-historických pamiatok na území BSK“ je jednou z aktivít v rámci opatrenia Rozvoj poznávacieho turizmu v prioritnej oblasti 1 Rozvoj udržateľného cestovného ruchu Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Bratislavskom kraji do roku 2030 (z apríla 2022). Obnova HB SND je konkretizovaná aj v Akčnom pláne Koncepcie rozvoja cestovného ruchu v Bratislavskom kraji do roku 2030 ako jedna z aktivít vytvárania podmienok pre rozvoj kultúrno-historického turizmu na plnenie opatrenia 1.1. Rozvoj poznávacieho turizmu (pričom

---

¹⁹ Zdroj: Stavebný zámer verejnej práce SND Bratislava - rekonštrukcia, 2020/Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Interiér“

²⁰ Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Kopia-Zasobnik-investicnych-zamerov-20220502.xlsx>

²¹ Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/01/Kopia-Zasobnik-investicnych-zamerov-20220502.xlsx>

zodpovedným subjektom je MK SR a predpokladaným zdrojom financovania štátny rozpočet).²²

3.5 Ciele projektu

Cieľ projektu

Obnova historickej budovy Slovenského národného divadla pri zachovaní jej funkčného využitia a pri súčasnom zachovaní historickej hodnoty národnej kultúrnej pamiatky.

Obnova má zabezpečiť modernú úroveň technického zázemia budovy, technologického zázemia divadla, priestorového a funkčného zázemia pre umelcov a návštevníckeho zážitku mimo herného predstavenia, a tým poskytnúť slovenskej verejnosti službu zodpovedajúcu súčasným štandardom.

Zdôvodnenie cieľa projektu

Historická budova **od svojho vzniku (1886) slúžila výhradne ako divadelný priestor**, od roku 1920 ako sídlo Slovenského národného divadla. V období vzniku to bola moderná stavba s dostatočnými priestorovými a technickými parametrami, ale priemyselný pokrok napredoval veľkým tempom a už koncom storočia sa javili niektoré technológie ako zastarané. Niekoľkými menšími priebežnými rekonštrukciami (1904, 1936 a 1950) a jedinou zásadnou (1969 - 1972) sa divadlo snažilo vždy prispôsobiť rastúcim nárokom vtedajšej doby, či už zo stránky technickej a technologickej, kapacitno-priestorovej alebo diváckeho pohodlia.

Budova ako kvalitné výtvarné architektonické dielo profánneho typu patrí medzi **pamiatkovo chránené s významnou umelecko-historickou hodnotou**. Zachovaný historický interiér a špecificky existencia diváckych lóží poskytuje **neopakovateľný divácky zážitok**, ktorý nie je nahraditeľný v žiadnej inej budove v Bratislave. Význam budovy taktiež predurčuje jej **lokalitu**, a to, že sa nachádza v srdci historického centra Bratislavы, čím predstavuje jednu z najvýznamnejších historických atrakcií mesta, a teda pútač pre turistický ruch. Ide o jeden z **najcennejších reprezentačných priestorov Bratislavы**.

Objekt historickej budovy SND sa po 50-ročnej nepretržitej prevádzke od poslednej rozsiahlejšej rekonštrukcie dostał do stavu, ktorý **neumožňuje prevádzku budovy ako takej, ako ani prevádzku divadla**. Dôvodom sú **kritické stavebno-technické nedostatky a nedostatky divadelnej technológie**, ktoré robia historickú budovu SND morálne a technologicky zastaralou, v niektorých prípadoch na hrane životnosti. Ide o výsledok dlhodobej nízkej alokácie finančných prostriedkov na jej najmä kapitálovú údržbu.

Budovy divadiel, tak ako všetky iné druhy budov, si vyžadujú postupom času rozsiahlejšie rekonštrukcie, ktoré prispôsobujú ich technický a technologický stav danej dobe. Medzi podobné prípady obnov divadelných budov, čo sa týka dôvodov a cieľov ich obnovy, patrí hned' niekoľko investičných akcií v Českej republike:

- ▶ zrealizovaná rekonštrukcia budovy **Štátnej opery v Prahe** (dokončená na konci roku 2019 v hodnote približne 1,3 mld. Kč/50,5 mil. EUR)²³,

---

²² ANALYTICKÁ ČASŤ Koncepcie rozvoja cestovného ruchu BSK do roku 2030; STRATEGICKÁ ČASŤ Koncepcie rozvoja cestovného ruchu BSK do roku 2030; AKČNÝ PLÁN Koncepcie rozvoja cestovného ruchu BSK do roku 2030 (dostupné na: <https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2022/03/19-priloha-1-analyticka-cast-koncepcie-rozvoja-cr.pdf>, <https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2022/03/19-priloha-2-strategicka-cast-koncepcie-rozvoja-cr.pdf>, <https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2022/03/19-priloha-3-akcny-plan-koncepcie-rozvoja-cr.pdf>).

²³ Informácie dostupné na: <https://operaplus.cz/tag/rekonstrukce-statni-opery/>.

- ▶ práve rozbiehajúca sa generálna rekonštrukcia **Novej scény Národného divadla v Prahe** (začiatok 2. pol. 2022 v plánovanej hodnote 700 mil. Kč/27,5 mil. EUR)²⁴,
- ▶ zrealizovaná rekonštrukcia budovy **Janáčkovho divadla v Brne** (dokončená na jeseň roku 2019, v hodnote cca 770 mil. Kč/30,2 mil. EUR)²⁵.

Podobnosť týchto investičných projektov spočíva v skutočnosti, že budovy neboli zásadnejšie obnovované 40 - 50 rokoch, bez ohľadu na dobu výstavby danej budovy. Zároveň išlo technické a technologické pozdvihnutie kvality samotnej budovy a divadelnej technológie spolu s obnovou historickej hodnoty budovy.

Čo sa týka **rekonštrukcie Štátnej opere v Prahe**, ide o približne rovnako starú budovu z konca 19. storočia, ktorej primárne využitie bolo vždy ako divadlo. Ostatná generálna obnova prebehla v 70. rokoch minulého storočia. Pred rekonštrukciu v rokoch 2017 - 2019 bola budova v stave zodpovedajúcim približne 40 rokom prevádzky bez väčšej rekonštrukcie vnútorných priestorov. Najmä rad technológií bol morálne aj technologicky zastaraný, niektoré na hrane životnosti, ako napríklad javiskové technológie, elektroinštalácie, vzduchotechnika a podobne. Zostarol, samozrejme, aj interiér historickej budovy rekonštruovaný v duchu estetiky prelomu šesdesiatych a sedemdesiatych rokov minulého storočia. **Rekonštrukcia Novej scény ND v Prahe** bola súčasťou dlhoročného zámeru Národného divadla modernizácie areálu nových budov z 80. rokov 20. storočia okolo Námestia Václava Havla. Oprava sa bude týkať skôr neverejných priestorov, fasáda zostane zachovaná. Nová scéna dostane modernejšie javisko, hľadisko a javiskové technológie. V prípade **Janáčkovho divadla v Brne** ide o budovu z roku 1965, pričom zázemie nebolo opravované od vzniku budovy. Rekonštrukcia prebiehala v rokoch 2017 - 2019. Cieľom rekonštrukcie bolo zlepšenie zázemia divadla, sociálnych zariadení, strechy, modernizácie interiérov a diváckych priestorov aj bufetu. Počítalo sa tiež s opravami javiskových technológií aj s rekonštrukciou rozvodov. Samotnej generálnej prestavbe predchádzali viaceré rekonštrukčné a obnovovacie práce menšieho rozsahu, napr. 44 mil. Kč v roku 2015.

Parciálne ciele

Zabezpečenie prevádzkyschopnosti budovy v súlade s aktuálne platnými technickými požiadavkami a normami

Mnohé zariadenia nespĺňajú technické normy, príp. neprešli revíznymi skúškami. Prostredníctvom stavebno-technickej rekonštrukcie a výmeny technickej infraštruktúry (kotolňa, kúrenie, vzduchotechnika, elektroinštalácie, výťahy a pod.) má dôjsť k tomu, aby budova bola riadne a bezpečne prevádzkyschopná.

Vytvorenie moderného divadelného priestoru z hľadiska zázemia divadla, technologickej úrovne divadelnej technológie a komfortu návštevníka

Zázemie pre umeleckých zamestnancov, resp. celú umeleckú prevádzku by malo zodpovedať súčasným štandardom, či už zo stránky dispozičnej, kapacitnej, alebo hygienickej. Ide o zázemie tvorené najmä adekvátnym priestorom v šatniach (s personalizovanými skrinkami) a v skúšobniach. Adekvátnym priestorom sa myslí dostatočná výmera a vybavenosť.

Divadelné technológie sú s divadlom zviazané už od starovku a sú neodmysliteľnou potrebou divadelnej prevádzky. Úroveň týchto technológií sa odvíjala od technologickej úrovne danej doby. Scénické

²⁴ Informácie dostupné na: <https://operaplus.cz/nova-scena-narodniho-divadla-se-bude-rekonstruovat-za-cca-700-milionu-korun>.

²⁵ Informácie dostupné na: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-brno-brno-zpravy/619775/oprava-janackova-divadla-skoncila-stala-770-milionu-vandalove-uz-znicili-kamenne-oblozeni.html>; https://www.irozhlas.cz/kultura/divadlo/janackovo-divadlo-brno-oprava-otevreni-janacek-festival_1811172004_haf; <https://www.brno.cz/brno-aktualne/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/a/mesto-chce-dokoncit-opravu-janackova-divadla/>.

technológie v sebe premietali postupný vývoj remesiel, priemyslu, mechanizácie, automatizácie až k robotizácii. Základnými technologickými prvkami divadla sú nasledujúce technologické celky.

Javiskové (scénické) technológie, do ktorých patria pevné aj pohyblivé konštrukcie a zariadenia inštalované v priestore javiska pod ním a nad ním. Zároveň sa medzi ne zaraďujú aj všetky mechanické a elektronické prvky súvisiace s chodom a riadením scénickej technológie. Scénická mechanika sa zvykne deliť do dvoch základných skupín, kde deliacou líniou je hracia plocha javiska: horná (sféra) scénická technológia a dolná (sféra) scénická technológia. Hornú sféru tvoria najmä **povrazisko (ťahy)**, ktoré slúžia na realizáciu vertikálneho pohybu nad javiskom a využívajú sa na zavesenie a následnú rýchlu výmenu dekorácií, častí kulís alebo osvetľovacích a iných prevádzkových zariadení) a **svetelné batérie**, ktoré slúžia na umiestňovanie svetelných zdrojov nad javiskom. Do dolnej sféry patria **točna a javisko (javiskové stoly)**. Riadiaci systém javiskových mechanizmov predstavuje veľmi dôležitú súčasť javiskovej technológie, zahrňuje ovládanie najmä ťahov, opony, javiskových stolov, točne, osobných prepadiel, hľadiskovej elevácie, zadného horizontu.

Súčasťou **svetelnej techniky** je riadenie osvetlenia javiska, riadenie osvetlenia hľadiska, riadenie osvetlenia silových stmievanych kanálov, distribúcia a prepínanie DMX signálov a efektové svetlá. **Svetelná rézia** je centrom riadenia osvetlenia celej javiskovej, ako aj hľadiskovej časti, vybavená svetelnými puliami, videomediaservermi pre ovládanie videoprojektorov v hľadisku a na javisku, resp. LED zobrazovacích stien a podlahy na javisku, riadiacimi jednotkami a stmievacími/spínačmi. **Scénické osvetlenie (osvetlenia scény)** tvoria svetelné batérie osadené profilovými hlavami, tzv. spotmi; sledovacie reflektory; profilové reflektory umiestnené na rôznych svetelných spotech v hľadisku/nad hľadiskom; tzv. baletné veže, taktiež vybavené profilovými reflektormi; videoprojektory pre prednú a zadnú projekciu. **Hľadiskové osvetlenie** zabezpečuje osvetlenie hľadiska a lóží, taktiež **osvetlenie orchestriska**. Zabezpečený musí byť dostatok elektrických prípojných miest v priestore javiska a hľadiska.

Videotechnika zahŕňa videoprojekciu, video informačný systém, titulkovacie zariadenie (pri operných a herných predstaveniach v inom jazyku na preklad textu), videoprojektory a LED zobrazovacie steny, resp. podlahy. Ďalej **kamerový systém**, ktorého súčasťou je kamera snímajúca obraz dirigenta, ako i kamery inštalované v priestoroch javiska a hľadiska; profesionálne kamery pre zabezpečenie záznamov z premiér, predstavení, reklamných šotov a pod.; bezpečnostný kamerový systém v interiéri, ako aj exteriéri budovy. **Videomediaservery** sú využívané v systéme prenosu obrazu, ale aj dát a zvuku, resp. na ovládanie LED zobrazovacích jednotiek. Divadlo by malo mať vytvorenú **optická sieť** s prípojnými miestami určenými na javisku, v hľadisku, v orchestrisku, vo zvukovej rézii, v zázemí a miestnosti pripájania prenosových TV vozov.

Pod komponent **elektroakustické ozvučenie** spadá: základný ozvučovací systém, interkom, inšpicientske pracovisko a dorozumievanie, nástupná signalizácia, hlásenia, odposluchy, divácke priestory a pod. V prípade horších akustických priestorov prichádza do úvahy **systém virtuálnej akustiky**. Ozvučovací systém vrátane rôznofrekvenčných reprosústav je riadený dvoma zvukovými réziami s mixážnym pultom (pevná a sálová) a ďalším vybavením. Potrebný je systém bezdrôtových mikrofónov a odposluchové reproduktory. Popri základnom môže byť k dispozícii aj **mobilný ozvučovací systém**. V prípade dostatočných priestorových možností prichádza do úvahy **nahrávacie štúdio**. **Inšpicientský (komunikačný) systém** zabezpečuje hlasovú, zvukovú a svetelnú komunikáciu počas predstavení, ako i počas bežnej prevádzky divadla. Je najdôležitejšou časťou počas predstavenia, pretože na základe pokynov inšpiciente je koordinovaný dej predstavenia, súčinnosť a časová koordinácia jednotlivých javiskových profesíí, ako i príprava a vlastný nástup hercov na scénu. Inšpicientsky systém pozostáva z: centrálnej jednotky, konfiguračného softvéru, prenosných bezdrôtových interkomov, svetelnej pevnej, ako aj bezdrôtovej signalizácie pre nástupy a zmeny na javisku, prehrávača nahratých hlásení atď.

Atribúty modernej divadelnej technológie

Technológie ako také podliehajú extrémne rýchlemu vývoju, preto je žiaduce navrhovať a inštalovať čo najmodernejšie, ktoré vytvárajú predpoklad ich efektívneho využívania počas čo najdlhšieho obdobia. Platí to najmä pri tých, ktorých výmena je komplikovaná, napr. keď je spojená so stavebným zásahom.

Moderná viacúčelová koncepcia sál kladie zvýšené nároky na technické vybavenie a zázemie v ich

réziach. Každý typ prevádzky si žiada iné komponenty technického vybavenia v rozdielnych konfiguráciách. Do koncepcie je preto nutné zahrnúť pokiaľ možno všetky možné varianty a usporiadania, aby bola variabilita maximálne umožnená.

Jedným z najznámejších spodných strojních technológií je **prepadlisko**. V súčasnosti sú už elektrické plne automatické prepadiiská vyrábané divadelnej scéne priamo na mieru z ľahšieho hliníka.²⁶ Vo svojej zmodernizovanej verzii sú významou strojnou technológiou predovšetkým veľkých divadiel **javískové stoly**. Ich pôvodné riešenie bolo z dreva s ručným pohonom, neskôr však boli nahradené prepracovanejšími systémami, ako výťahovým, hydraulickým, skrutkovým a reťazovým typom. Súčasným najefektívnejším systémom, ktorý vyhovuje všetkým prevádzkovým podmienkam, je „systém tlačných reťazí“, ten bol objavený v Nemecku v 90. rokoch 20. storočia a našiel využitie aj mimo divadelnej scény. Efektivita spočíva v zamyskeľnosti jeho jednotlivých článkov, ktoré umožnia ohyb reťaze iba v jednom smere.²⁷ **Točňa** je taktiež viactypovou technológiou, ktorá existuje vo forme priamo zabudovanej so zabudovaným pohonom, ďalej tiež vo forme rozložiteľnej, skladajúcej sa z niekoľkých dielov podlahy (pohon sa musí zvlášť namontovať), ako súčasť kazety, teda celého systému spodnej strojnej technológie (pohon závisí od kvality technického spodného celku) a vo forme točne valcovej. S posledným spomínaným typom otáčavého javiska, teda s valcovou točou, súvisí vývoj otáčavého hľadiska.²⁸

Veľkú časť horných strojních technológií pokrýva **systém ťahov**, a to buď ručných, alebo elektrických. Ich pomer v reálnom fungovaní je skutočne vyrovnaný a oba majú svoje miesto. Elegantnú prácu pri premenách počas inscenácie zastane oveľa lepšie cit ľudskej ruky, a teda práca ručného ťahu, ktorý bol v druhej polovici 20. storočia obohatený o vynález vačkovej pákovej brzdy, ktorá zabraňuje samovoľnému pohybu a stala sa tak významným bezpečnostným prvkom divadelných ťahov. Naproti tomu pre všetky prestavby a presuny scény či zavesenie svetelných zdrojov sa oveľa lepšie osvedčil ťah elektrický, ktorý ušetrí prácu zo stránke časovej i zamestnaneckej. Relatívnymi novinkami v ťažných systémoch sú funkcie plynulého rozjazdu a mikrojazdy. Horné strojné technológie fungujúce na ťažnom systéme sú tiež sufity, šály, rundhorizont a opona.²⁹

Druhú polovicu 20. storočia a koniec 20. storočia sprevádzala modernizácia v zmysle počítačom riadených **svetelných zariadení**, nízkovoltových svetelných zdrojov s halogénovými žiarovkami, technológiou s plynulou premenou farieb a hľadáčikov so systémom zoom. Riadiaci počítač je obohatený o väčšie množstvo okruhov a pamäte, čo zaisťuje viac možností a väčšiu kapacitu. Systém elektrického osvetlenia sa stal neoddeliteľnou súčasťou umeleckej a produkčnej divadelnej formy, ktorá sa dokázala osamostatniť na súčasnú podobu light designu a stala sa tak bezpečnou modernou strojnou scénickou technológiou.³⁰ Moderné a progresívne riešenie scénického osvetlenia (osvetlenia scény) musí stavať na použití úsporných technológií so znížením prevádzkových nákladov na odber elektrickej energie a životnosť svetelných zdrojov.

Po roku 2000 sa začali objavovať **mediaservery** riadené DMX signálom na využitie v systéme prenose obrazu, ale aj dát a zvuku.

²⁶ KOLEGAR, Jan. Historie scénických technologíí. Brno: Janáčkova akademie múzických umení v Brně, Brno 2011. str. 45.

²⁷ DRHA, Vojtěch. Mechanické zajištění hydraulických zdvihačích systémů pro jevištní techniku. Brno 2018. Diplomová práce na fakultě strojního inženýrství Vysokého učení technického v Brně. Vedoucí práce Ing. Jan Pavlík, Ph.D. [online]. ©2018 [cit. 2019-04-26] str. 20. Dostupné z: https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=174591.

²⁸ KOLEGAR, Jan. Historie scénických technologíí. Brno: Janáčkova akademie múzických umení v Brně, Brno 2011. str. 48.

²⁹ KOLEGAR, Jan. Historie scénických technologíí. Brno: Janáčkova akademie múzických umení v Brně, Brno 2011. str. 50.

³⁰ KOLEGAR, Jan. Historie scénických technologíí. Brno: Janáčkova akademie múzických umení v Brně, Brno 2011. str. 33.

Prepojenia javiska, orchestra, sálovej rézie, zvukovej rézie, svetelnej rézie, štúdia, skúšobní a pod. **optickou kabelážou** patria medzi štandardné technologické vybavenie moderných budov.

Z hľadiska diváckeho komfortu je potrebné doriešiť bezbariérovosť objektu (dostatočný počet bezbariérových toaliet); vzhľadom na opotrebovanosť obnoviť mobiliár, vymeniť interiér - sedadlá, lóže, mezanín, občerstvovacie priestory a pod. Vylepšiť akustickú pohodu budovy novým interiérom v zmysle pamiatkovej obnovy s dôrazom na naplnenie noriem. Eventuálne prichádza do úvahy otvoriť budovu verejnosti prostredníctvom verejne prístupnej kaviarne aj mimo času hrania predstavení.

Zabezpečenie čo najnižšej energetickej náročnosti budovy

Ide o pamiatkovo chránenú budovu, na ktorej nie je možné vykonať mnohé úsporné opatrenia (napr. zateplenie fasády, výmenu okien a pod.). No čo sa týka najmä osvetlenia (pracovného, scénického) a strojového/prístrojového vybavenia, ich výmena vytvára predpoklady na významné energetické úspory, keďže rekonštrukciou by malo dôjsť k výmene prakticky všetkých technických zariadení, divadelnej techniky, ako aj osvetlenia, taktiež k zavedeniu inteligentných spôsobov merania a regulácie.

Obnova umelecko-historickej hodnoty budovy

Cieľom je snaha prinavrátiť pamiatku podľa možností do najautenticejšej podoby, tvarovej a farebnej jednoty, pri rešpektovaní predchádzajúcich obnov, ktorými objekt prešiel, s dôrazom na integritu a originálny výtvarný výraz fasády.

Všetky projektové varianty v tejto štúdii uskutočniteľnosti riešia naplnenie všetkých vyššie uvedených parciálnych cieľov.

4. Analýza dopytu a ponuky

4.1 Určenie trhu

Umiestnenie SND na trhu je podmienené jeho postavením ako národnej kultúrnej inštitúcie a zákonným vymedzením predmetu jeho činností. Primárnu kultúrnou službou ponúkanou SND je, okrem iných, realizácia tvorby nových dramatických, hudobno-dramatických a tanečných diel a výkon divadelnej činnosti, a to v žánroch činohra, opera a balet. **Špecificky vo vzťahu k HB SND ide predovšetkým o predstavenia opery a baletu. Doplnkovou službou je poskytovanie prenájmu priestorov.**

Na účely jednoznačného určenia trhu SND, či už z hľadiska územného, alebo z hľadiska užívateľa služby/cieľovej skupiny, nie sú dostupné dátá. Nie sú teda známe sociodemografické ani behaviorálne znaky návštevníkov SND. Taktiež neexistujú dostupné dátá ku geografickému vymedzeniu trhu SND vrátane podielu zahraničných návštevníkov. Objektívne možno predpokladať, že absolútна väčšina návštevníkov pochádza z Bratislavы alebo jej okolia. Zvyšnú časť divákov predstavujú jednak domáci návštevníci z iných regiónov Slovenska alebo zahraniční. Čo sa týka zahraničných návštevníkov, možno predpokladať návštevníkov, ktorí cielene prišli do divadla alebo k návšteve mesta ako takého pridali návštevu divadla.

Za priamu konkurenciu SND možno považovať tradičné bratislavské „kamenné“ zriaďované divadlá, ako aj niektoré dlhodobo etablované nezriaďované divadlá. Zvyšné divadlá možno považovať za nepriamu konkurenciu. Voči svojej konkurencii má SND konkurenčnú výhodu, ktorá spočíva v dominancii a prestíži vyplývajúcej z toho, že ide o národné divadlo. Špecificky vo vzťahu k HB SND, vzhľadom na jej zameranie na operu a balet, sa konkurencia významne zužuje. V Bratislave formálne nie je evidovaná iná baletná scéna okrem SND, napriek tomu za čiastočnú konkurenciu možno považovať súkromné Slovenské divadlo tanca. V prípade opery sú formálne evidované v priebehu posledných rokov 1 až 2 operné scény v nezriaďovaných dividlách, tieto však nepredstavujú priamu konkurenciu Operе SND.

Podľa divadelných profesionálov zároveň nemožno predpokladať, že by Štátна opera v Banskej Bystrici (ako operná scéna) alebo Štátne divadlo v Košiciach (tiež divadlo s činohrou, operou a baletom) predstavovali priamu konkurenciu pre SND. Trh uvedených scén je skôr situovaný regionálne ako celonárodné.

4.2 Analýza dopytu

Analýza dopytu je spracovaná použitím metódy historického dopytu s využitím sekundárnych zdrojov informácií, z interných štatistik investorov. Ostatné možné metódy (metóda štatisticky podložených benchmarkov (referenčných hodnôt) z okolitých/podobných krajín alebo primárny prieskum trhu napr. využitím dotazníkového prieskumu, prípadne doplnený o kvalitatívne metódy, ako sú focus groups a in-depth interview) neboli využité z dôvodu dostatočnej robustnosti historických dát.

Prognóza potenciálneho dopytu priamo vychádza z analýzy historického dopytu v delení opera, balet a činohra. Zároveň prognózovaný dopyt nemožno považovať za novoznáknutý, keďže predstavuje priemernú historickú výkonnosť HB SND za ostatných 5 predpandemických rokov 2015 - 2019. Taktiež podkladové štatistiky neumožňovali deliť historický dopyt na domáci a zahraničný.

Budúci dopyt je prognózovaný na základe historických priemerov z nasledujúcich dôvodov:

- ▶ relatívne stabilná výkonnosť SND počas dlhodobého obdobia³¹,

³¹ Na základe interných štatistik SND.

- relatívne stabilný podiel výdavkov domácností na rekreáciu a kultúru³².

Pokiaľ tieto dve premenné ostávajú dlhodobo stabilné, nemožno očakávať zásadný rastový trend návštevnosti divadiel vrátane SND.

4.2.1 Historický dopyt vo vybraných divadelných destináciách regiónu a v Bratislave

Nasledujúca kapitola poskytuje stručný štatistický prehľad o výkonnosti divadiel vo vybraných mestách v okolí Bratislavы. Každá divadelná destinácia je analyzovaná samostatne z dôvodu, že pri príprave štatistik každé mesto, resp. krajina používa vlastnú metodiku a rôznu mieru detailu. Preto dáta za jednotlivé destinácie **nie sú porovnateľné**, porovnatelný je skôr celkový trend vývoja v divadelnom odvetví (návštevnosť, počet predstavení a pod.). Vplyvom pandémie ochorenia covid-19 sa rok 2020 z pohľadu divadelnej tvorby podstatne líšil od tých predchádzajúcich. Pandémia výrazne zasiahla do rôznych oblastí spoločenského života, umeleckú sféru vrátane divadelnej nevynímajúc.

Pri každej divadelnej destinácii sme sa zamerali na nasledujúce oblasti:

- celkový počet divadiel³³;
- celkový počet miest na sedenie;
- celkový počet predstavení;
  - absolútne počty a trend za roky 2017 - 2020;
- počet návštevníkov divadelných predstavení;
  - absolútne počty a trend za roky 2017 - 2020;
  - priemerný počet návštevníkov na predstavenie za roky 2017 - 2020;
  - počet návštevníkov na tisíc obyvateľov za roky 2017 - 2020 (báza na účely porovnania vybraných divadelných destinácií s Bratislavou).

Rakúsko – Viedeň

V dlhodobom horizonte (2000 - 2019) Viedeň vykazuje stabilnú výkonnosť v segmente divadiel. Počas tohto obdobia počet predstavení osciluje okolo hodnoty 3 640 (od 3 513 do 3 792) a počet návštevníkov okolo 2,475 mil. návštevníkov (od 2,331 mil. do 2,756 mil. návštevníkov). Dátovou bázou sú primárne štatistické zisťovania bez povinnosti poskytovať informácie za jednotlivé divadelné a koncertné pódia. Za sekundárne zdroje sú vo väčšine považované výročné správy daných inštitúcií. V rámci nižšie uvedenej štatistike sú uvedené predstavenia a návštevy vybraných spolkových divadiel a súkromných divadiel na území Viedne. Nezávislé skupiny, orchestre, viacúčelové sály a pod. sa v súčasnosti systematicky nezaznamenávajú v primárnych štatistikách.

Tabuľka 10 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá vo Viedni

	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel	n/a	n/a	n/a	n/a
Počet miest na sedenie	11 296	11 162	11 666	n/a
Počet predstavení	3 552	3 719	3 640	1 993
Počet návštevníkov	2 331 182	2 462 982	2 361 248	1 276 672

³² Na základe údajov Štatistického úradu SR.

³³ Do porovnania vstupujú všetky existujúce divadelné scény v rámci vybranej destinácie v regióne (činohra, opera, balet, muzikály, bábkové divadlo, komorné divadlo a pod.).

	2017	2018	2019	2020
Ø počet účastníkov na predstavenie	656	662	649	641
Počet návštevníkov na tis. obyv.	1 248	1 304	1 245	668

Zdroj: KULTURSTATISTIK

Poznámka

Zahrnuté sú 4 federálne divadlá (*Staatsoper, Volksoper, Burgtheater, Akademietheater*), *Theater in der Josefstadt, Kammerspiele, Volkstheater, Theater der Jugend*, 3 divadlá združené pod hlavičkou Vereinigte Bühnen Wien (*Raimundtheater, Theater an der Wien a Ronacher*), celkovo teda o 11 zriadených divadiel.

Poľsko – Varšava

Tabuľka 11 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá vo Varšave

	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel*	36	36	33	33
Počet miest na sedenie*	14 545	15 781	16 137	15 926
Počet predstavení**	11 289	12 732	13 919	5 336
Počet návštevníkov***	2 892 000	3 625 700	4 125 000	1 312 600
Ø počet účastníkov na predstavenie	256	285	296	246
Počet návštevníkov na tis. obyv.	1 639	2 039	2 320	738

Zdroj: Rocznik Statystyczny Warszawy

Poznámka

*divadlá: dramatické, bábkové, hudobné (opery, operety)

** divadelné predstavenia (činohra, bábkové, opera, opereta)

***návštevníci výlučne za vybrane divadelné predstavenia

V dlhšom časovom horizonte (od 2010 do 2019) Varšava vykazuje kontinuálny medziročný rast v troch parametroch, a to:

- ▶ v počte predstavení,
- ▶ v celkovej návštevnosti,
- ▶ v relatívnej návštevnosti na tis. obyv.

K medziročnému poklesu došlo len pri parametroch počet divadiel (pokles cca 8 % medzi rokmi 2018 a 2019) a priemerný počet návštevníkov na predstavenie (pokles cca 3 % medzi rokmi 2015 a 2017). Celkový počet predstavení narásol z cca 8-tisíc v roku 2010 takmer na 14-tisíc v roku 2019. Počet návštevníkov narásol z viac ako 2 mil. v roku 2010 na viac ako 4 mil. v roku 2019. Počet návštevníkov na tisíc obyvateľov narásol z cca 1,2 tis. na začiatku sledovaného obdobia na cca 2,3 tis. (2019).

Maďarsko – Budapešť

V dlhodobom kontexte (medzi rokmi 2000 až 2019) je pre Budapešť typický kontinuálny medziročný rast počtu predstavení, celkovej návštevnosti, ako aj relatívnej návštevnosti na tisíc obyvateľov na úrovni 5 % ročne, čo predstavuje **viac ako zdvojnásobenie sledovaných parametrov**. K medziročnému poklesu došlo len v niekoľkých rokoch. Počet predstavení narásol z viac ako 6-tisíc na začiatku milénia na viac ako 15-tisíc, resp. 18-tisíc (2019, 2018). Počet návštevníkov narásol z viac ako 2 mil. na začiatku milénia na viac ako 5 mil. Počet návštevníkov na tisíc obyvateľov narásol z cca 1,2-tisíc na začiatku milénia na cca 3-tisíc (2018, 2019).

Tabuľka 12 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Budapešti

	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel	n/a	n/a	n/a	n/a
Počet miest na sedenie	n/a	n/a	n/a	n/a
Počet predstavení	17 535	18 336	15 533	10 172
Počet návštěvníkov	5 500 000	5 446 000	5 003 000	2 808 000
Ø počet účastníkov na predstavenie	317	297	322	276
Počet návštěvníkov na tisíc obyv.	3 141	3 114	2 857*	1 617

Zdroj: <https://www.ksh.hu/>

Poznámka

* Nie finálne dátá z dôvodu revízie.

Česká republika – Praha

Tabuľka 13 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Prahe

	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel	102	108	127	128
Počet miest na sedenie	15 974	15 953	19 888	21 798
Počet predstavení	16 349	16 566	17 486	7 140
z toho na domácej scéne	11 563	11 730	11 942	4 588
Počet návštěvníkov	3 415 739	3 599 109	3 817 379	1 382 133
z toho na domácej scéne	2 489 919	2 626 452	2 778 064	1 015 369
Ø počet účastníkov na predstavenie	209	217	218	194
z toho na domácej scéne	215	224	233	221
Počet návštěvníkov na tisíc obyv.	1 923	2 007	2 098	761

Zdroj: Národní informační a poradenské centrum pro kulturu (NIPOS), KULT (MK) 1-01 Roční výkaz o divadle

Poznámka

Štatistika zahŕňa všetky divadlá bez ohľadu na zriaďovateľa so sídlom v Prahe, divadlá bez stagion, počet miest v stálych scénach a všetky štandardné divadelné žánre vrátane napr. bábkového divadla, tanca a pohybového divadla, multimediálnych predstavení, literárnych večerov a iných. Štatistika nezahŕňa predstavenia v zahraničí.

Počet predstavení a Počet návštěvníkov - zahŕňa výkony na domácej scéne, ako aj hostovania iných scénach v Prahe, ako aj na iných scénach v ČR.

Počet návštěvníkov na tisíc obyvateľov - zahŕňa len predstavenia na domácej scéne.

Česká republika – Brno

Tabuľka 14 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Brne

	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel	18	18	18	20
Počet miest na sedenie	5 374	5 404	5 169	5 129
Počet predstavení	2 977	2 919	2 997	1 205
z toho na domácej scéne	2 398	2 301	2 379	928
Počet návštěvníkov	683 315	636 033	665 921	269 418

	2017	2018	2019	2020
z toho na domácej scéne	560 537	524 067	561 960	213 369
Ø počet účastníkov na predstavenie	230	218	222	224
z toho na domácej scéne	234	228	236	230
Počet návštěvníkov na tisíc obyv.	1 483	1 381	1 476	560

Zdroj: Národní informační a poradenské centrum pro kulturu (NIPOS), KULT (MK) 1-01 Roční výkaz o divadle

Poznámka

Štatistika zahŕňa všetky divadlá bez ohľadu na zriaďovateľa so sídlom v Brne, divadlá bez stagion, počet miest v stálych scénach a všetky štandardné divadelné žánre vrátane napr. bábkového divadla, tanca a pohybového divadla, multimediálnych predstavení, literárnych večerov a iných. Štatistika nezahŕňa predstavenia v zahraničí.

Počet predstavení a Počet návštěvníkov - zahŕňa výkony na domácej scéne, ako aj hostovania iných scénach v Prahe, ako aj na iných scénach v ČR.

Počet návštěvníkov na tisíc obyv. - zahŕňa len predstavenia na domácej scéne.

Bratislava

Tabuľka 15 Vývoj vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá v Bratislave

	2017	2018	2019	2020
Počet divadiel	38	38	59	53
Počet miest na sedenie	8 453	8 748	11 325	8 984
Počet predstavení	2 969	3 147	3 084	1 090
z toho na domácej scéne	2 639	2 759	2 758	1 049
Počet návštěvníkov	591 061	622 149	583 331	155 756
z toho na domácej scéne	548 573	581 661	548 655	150 765
Ø počet účastníkov na predstavenie	199	198	189	143
z toho na domácej scéne	208	211	199	144
Počet návštěvníkov na tisíc obyv.	1 382	1 442	1 340	328

Zdroj: Štatistika KULT (MK SR)/dáta poskytnuté zo strany IKP MK SR

Poznámka

Štatistika zahŕňa všetky divadlá bez ohľadu na zriaďovateľa, počet miest v stálych scénach a všetky štandardné divadelné žánre vrátane napr. bábkového divadla, tanca a pohybového divadla a iných. Štatistika nezahŕňa predstavenia v zahraničí.

Počet predstavení a Počet návštěvníkov - zahŕňa výkony na domácej scéne, ako aj hostovania cudzích súborov na scénach divadiel v Bratislave.

Počet návštěvníkov na tisíc obyv. - zahŕňa len predstavenia na domácej scéne.

Závery

Napriek tomu že štatistiky nie sú medzi sebou úplne porovnateľné, vo vzťahu k Bratislave možno stanoviť nasledujúce závery (najviac porovnateľné z hľadiska vykazovaných dát sú štatistiky medzi Bratislavou a Brnom/Prahou).

Tabuľka 16 Porovnanie vybraných ukazovateľov v segmente Divadlá - Bratislava, Brno a Praha

		2017	2018	2019	2020
BA		38	38	59	53
Brno	Počet divadiel	18	18	18	20
Praha		102	108	127	128
BA		8 453	8 748	11 325	8 984
Brno	Počet miest na sedenie	5 374	5 404	5 169	5 129
Praha		15 974	15 953	19 888	21 798
BA		2 969	3 147	3 084	1 090
Brno	Počet predstavení	2 977	2 919	2 997	1 205
Praha		16 349	16 566	17 486	7 140
BA		2 639	2 759	2 758	1 049
Brno	z toho na domácej scéne	2 398	2 301	2 379	928
Praha		11 563	11 730	11 942	4 588
BA		591 061	622 149	583 331	155 756
Brno	Počet návštevníkov	683 315	636 033	665 921	269 418
Praha		3 415 739	3 599 109	3 817 379	1 382 133
BA		548 573	581 661	548 655	150 765
Brno	z toho na domácej scéne	560 537	524 067	561 960	213 369
Praha		2 489 919	2 626 452	2 778 064	1 015 369
BA		199	198	189	143
Brno	Ø počet účastníkov na predstavene	230	218	222	224
Praha		209	217	218	194
BA		208	211	199	144
Brno	z toho na domácej scéne	234	228	236	230
Praha		215	224	233	221
BA		1 382	1 442	1 340	328
Brno	Počet návštevníkov na tisíc obyv.	1 483	1 381	1 476	560
Praha		1 923	2 007	2 098	761

Zdroj: Štatistika KULT (MK SR)/dáta poskytnuté zo strany IKP MK SR/Národní informační a poradenské centrum pro kulturu (NIPOS), KULT (MK) 1-01 Roční výkaz o divadle

Poznámka

Bratislava

Štatistika zahŕňa všetky divadlá bez ohľadu na zriaďovateľa, počet miest v stálych scénach a všetky štandardné divadelné žánre vrátane napr. bábkového divadla, tanca a pohybového divadla a iných. Štatistika nezahŕňa predstavenia v zahraničí.

Počet predstavení a Počet návštevníkov - zahŕňa výkony na domácej scéne, ako aj hostovania cudzích súborov na scénach divadiel v Bratislavе.

Počet návštevníkov na 1 tis. obyv. - zahŕňa len predstavenia na domácej scéne.

Brno

Štatistika zahŕňa všetky divadlá bez ohľadu na zriaďovateľa so sídlom v Brne, divadlá bez stagion, počet miest v stálych scénach a všetky štandardné divadelné žánre vrátane napr. bábkového divadla, tanca a pohybového divadla, multimediálnych predstavení, literárnych večerov a iných. Štatistika nezahŕňa predstavenia v zahraničí.

Počet predstavení a Počet návštevníkov - zahŕňa výkony na domácej scéne, ako aj hostovania iných scénach v Prahe,

ako aj na iných scénach v ČR.

Počet návštevníkov na tisíc obyv. - zahŕňa len predstavenia na domácej scéne.

Praha

Štatistika zahŕňa všetky divadlá bez ohľadu na zriaďovateľa so sídlom v Prahe, divadlá bez stagion, počet miest v stálych scénach a všetky štandardné divadelné žánre vrátane napr. bábkového divadla, tanca a pohybového divadla, multimediálnych predstavení, literárnych večerov a iných. Štatistika nezahŕňa predstavenia v zahraničí.

Počet predstavení a Počet návštevníkov - zahŕňa výkony na domácej scéne, ako aj hostovania iných scénach v Prahe, ako aj na iných scénach v ČR.

Počet návštevníkov na tisíc obyv. - zahŕňa len predstavenia na domácej scéne.

- ▶ Bratislava dosahuje porovnateľnú relatívnu návštevnosť divadiel ako Brno, t. j. mierne menšie mesto (cca 1,3- až 1,4-tis. návštevníkov na tisíc obyvateľov mesta), ale výrazne nižšiu ako hlavné mesto ČR Praha (2-tis. návštevníkov na tisíc obyvateľov mesta).
- ▶ V porovnaní s Brnom vykazuje Bratislava takmer dvojnásobný počet divadiel, no porovnateľnú celkovú návštevnosť v absolútном vyjadrení. Uvedené je spôsobené výrazne nižším počtom štatisticky vykazovaných nezriaďovaných divadiel v Brne v porovnaní s Bratislavou (v sledovanom období 11 až 13 v Brne vs 28 až 49 v Bratislave, pričom väčšinu tvoria malé nezávislé divadlá). V rámci zriaďovaných divadiel je rozdiel medzi Brnom a Bratislavou omnoho miernejší, a to 7 (Brno) ku 9 (Bratislava).
- ▶ Bratislava dosahuje relatívnu návštevnosť za všetky divadlá ako Viedeň len za 11 zriaďovaných divadiel.
- ▶ Zaujímavým zistením je vysoká výkonnosť hostovania divadiel so sídlom v Prahe mimo svoje domovské scény. Pražské divadlá generujú viac ako jednu štvrtinu svojej návštevnosti (okolo 1 mil. návštevníkov) cez hostovanie, čiastočne na iných scénach v Prahe a čiastočne v iných mestách ČR.

4.2.2 Historický dopyt vo vzťahu k SND

4.2.2.1 Výkony historickej budovy SND

Dostupné štatistiky výkonov SND možno sledovať od roku 2003 s výnimkou roka 2008, ku ktorému neboli k dispozícii úplné a konzistentné dáta. Výkony počas paralelnej existencie HB a NB SND sú analyzované počas obdobia 2009 - 2019 (bez pandemických rokov 2020 a 2021). Výkony pred spustením NB SND sú sledované v rokoch 2003 - 2006. Podrobnejšie štatistiky sú uvedené v prílohe A tejto správy.

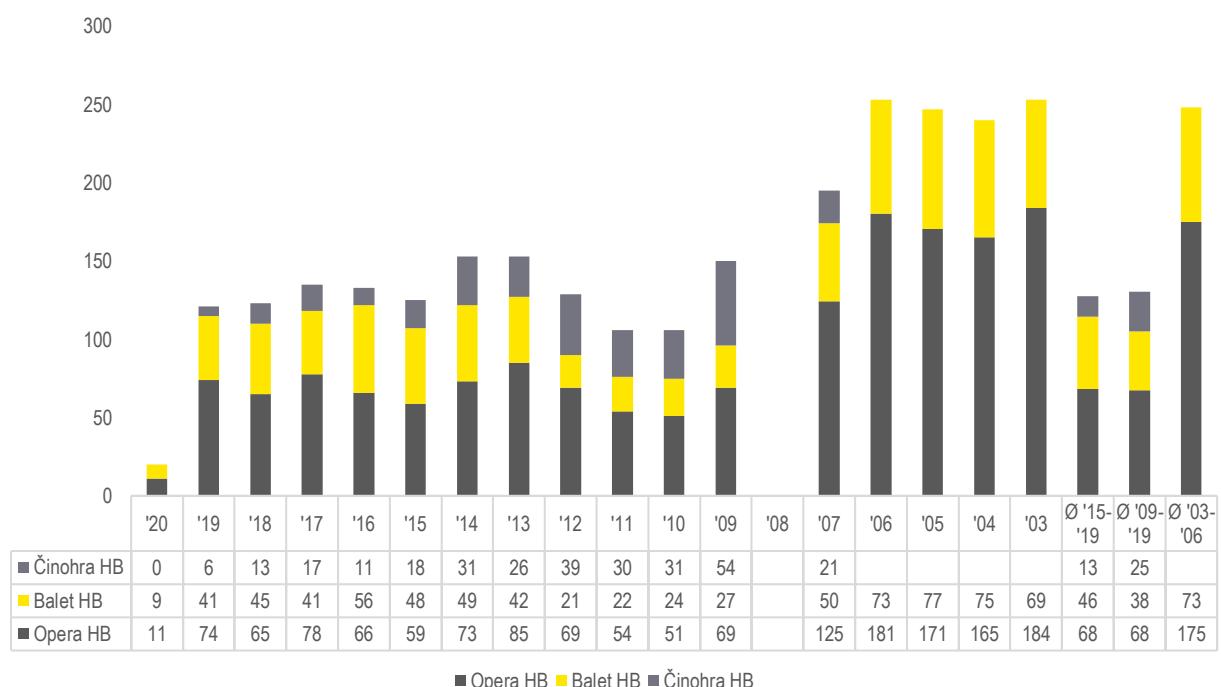
Počet predstavení

Pred spustením NB SND do prevádzky sa v HB SND hralo priemerne takmer 250 predstavení ročne v porovnaní s približne 130 predstaveniami počas paralelnej existencie budov, pričom narástol počet baletných predstavení na úkor činoherálnych; trend počtu predstavení možno za obdobie paralelnej existencie budov označiť za kolísavý:

- ▶ priemerný počet predstavení po spustení NB SND (2009 - 2019): 68 (opera), 38 (balet), 25 (činohra),
- ▶ priemerný počet predstavení po spustení NB SND (2015 - 2019): 68 (opera), 46 (balet), 13 (činohra),
- ▶ priemerný počet predstavení pred spustením NB SND (2003 - 2006): 175 (opera), 73 (balet), 0 (činohra, a to z dôvodu že sa činohra hrala na Malej Scéne alebo DPOH).

Popri predstaveniach domácich súborov SND ponúkala HB SND v priemere **4 operné, 4 baletné a 1 činoherné predstavenie hostujúcich súborov ročne.**

Graf 6 Počet predstavení v HB SND (2003 - 2020)

Zdroj: SND/spracovanie EY

Poznámka

Údaje sú bez hostujúcich a zájazdových predstavení.

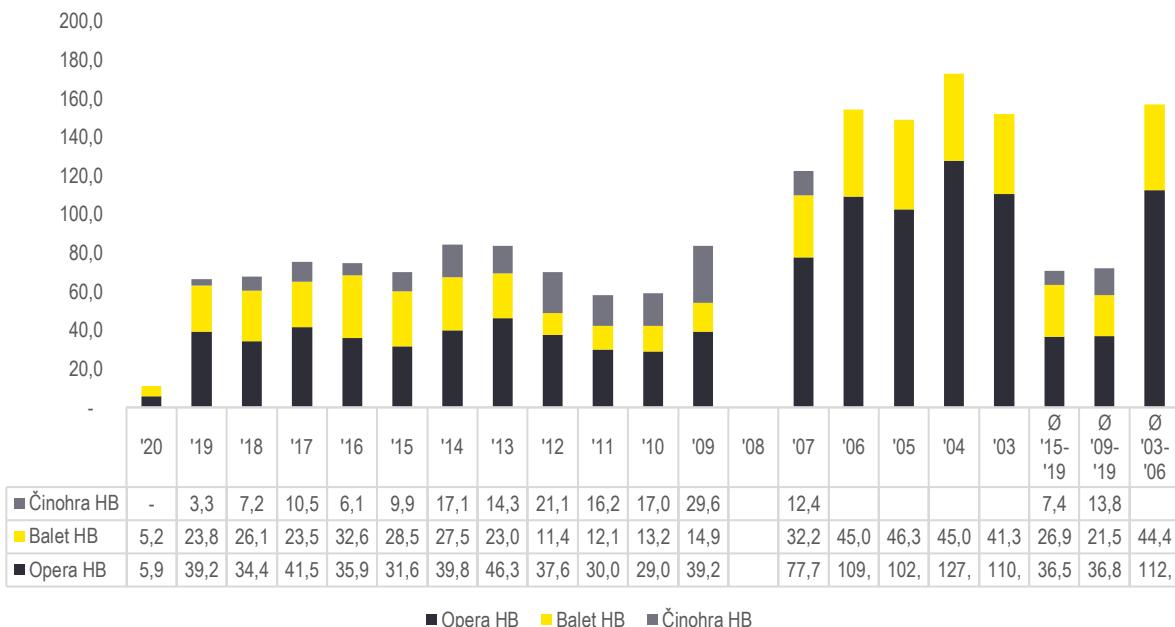
Kapacita predstavení

Trend ponúknutej kapacity predstavení vykazuje totožný vývoj ako počet predstavení. **Pred spustením NB SND do prevádzky HB SND ponúkla priemerne takmer 157-tisíc miest ročne v porovnaní s približne 71- až 72-tisíc miestami** (bez hostujúcich predstavení) počas paralelnej existencie budov, príčom narastla kapacita baletných predstavení na úkor činoherných:

- ▶ priemerná ponúknutá kapacita po spustení NB SND (2009 - 2019): 36,8-tis. miest (opera), 21,5-tis. miest (balet), 13,8-tis. miest (činohra),
- ▶ priemerný počet predstavení po spustení NB SND (2015 - 2019): 36,5-tis. miest (opera), 26,9-tis. miest (balet), 7,84-tis. miest (činohra),
- ▶ priemerný počet predstavení pred spustením NB SND (2003 - 2006): 112,5-tis. miest (opera), 44,4-tis. miest (balet), 0 (činohra, a to z dôvodu že činohra sa hrala na Malej Scéne alebo DPOH).

Dodatočná kapacita predstavení hostujúcich súborov v HB SND bola **ročne** v priemere **2,1-tis. miest na operných, 2,1-tis. miest na baletných a 566 miest na činoherných predstaveniach hostujúcich súborov.**

Graf 7 Ponúknutá kapacita predstavení v HB SND (2003 - 2020, v tisícoch miest)

Zdroj: SND/spracovanie EY

Poznámka

Údaje sú bez hostujúcich a zájazdových predstavení.

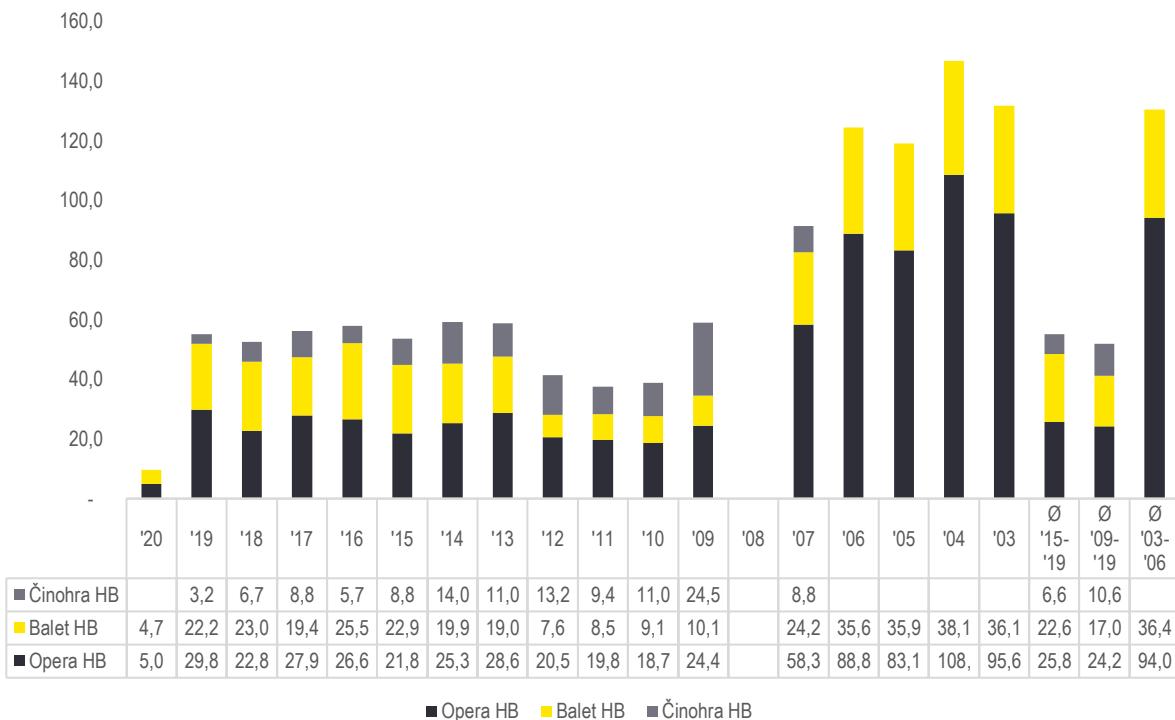
Návštevnosť predstavení

Trend návštevnosti vykazuje totožný vývoj ako počet predstavení alebo kapacity. Pred spustením NB SND do prevádzky HB SND navštívilo priemerne viac ako 130-tis. návštevníkov ročne v porovnaní s približne 52-, resp. 55-tisíc návštevníkmi (bez hostujúcich predstavení) počas paralelnej existencie budov, pričom narástla návštevnosť baletných predstavení na úkor činoherálnych

- ▶ priemerná návštevnosť po spustení NB SND (2009 - 2019): 24,2-tis. návštevníkov (opera), 17-tis. návštevníkov (balet), 10,6-tis. návštevníkov (činohra),
- ▶ priemerná návštevnosť po spustení NB SND (2015 - 2019): 25,8-tis. návštevníkov (opera), 12,6-tis. návštevníkov (balet), 6,6-tis. návštevníkov (činohra),
- ▶ priemerná návštevnosť pred spustením NB SND (2003 - 2006): 94-tis. návštevníkov (opera), 36,4-tis. návštevníkov (balet), 0 (činohra, a to z dôvodu, že činohra sa hrala na Malej scéne alebo DPOH).

Dodatačná návštevnosť predstavení hostujúcich súborov v HB SND bola ročne v priemere 1,2-tis. návštevníkov na operných, 1,4-tis. návštevníkov na baletných a 490 miest na činoherálnych predstaveniach hostujúcich súborov.

Graf 8 Návštevnosť predstavení v HB SND (2003 - 2020, v tisícoch návštevníkov)

Zdroj: SND/spracovanie EY

Poznámka

Údaje sú bez hostujúcich a zájazdových predstavení.

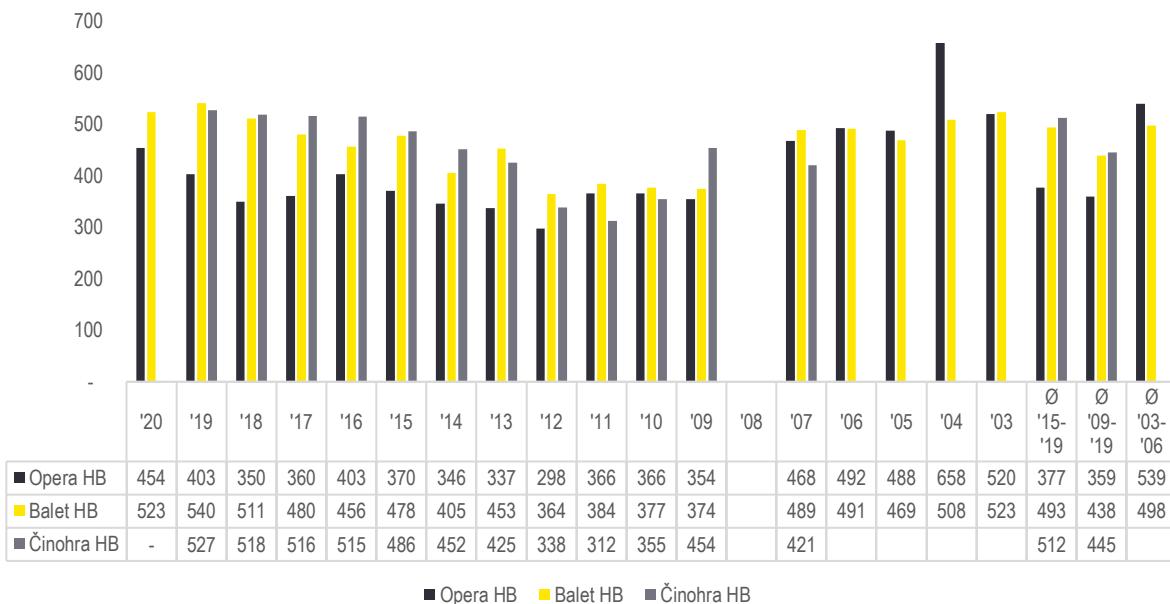
Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie

Pred spustením NB SND do prevádzky bola v HB SND priemerná návštevnosť na jedno predstavenie výrazne vyššia ako počas paralelnej existencie budov:

- ▶ priemerná návštevnosť na 1 predstavenie po spustení NB SND (2009 - 2019): 359 návštevníkov (opera), 438 návštevníkov (balet), 445 návštevníkov (činohra), pričom jednotková návštevnosť mala kolísavý trend, jednotková návštevnosť baletných a činoherálnych sa zvyšovala,
- ▶ priemerná návštevnosť na 1 predstavenie po spustení NB SND (2015 - 2019): 377 návštevníkov (opera), 493 návštevníkov (balet), 512 návštevníkov (činohra), pričom jednotková návštevnosť mala kolísavý trend, jednotková návštevnosť baletných a činoherálnych sa zvyšovala,
- ▶ priemerná návštevnosť na 1 predstavenie pred spustením NB SND (2003 - 2006): 539 návštevníkov (opera), 498 návštevníkov (balet), 0 (činohra, a to z dôvodu že činohra sa hrala na Malej scéne alebo DPOH).

Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie hostujúcich súborov v HB SND bola nižšia ako domácich predstavení, a to v priemere 330 návštevníkov na operných, 375 návštevníkov na baletných a 488 návštevníkov na činoherálnych predstaveniach hostujúcich súborov.

Graf 9 Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie v HB SND (2003 - 2020)

Zdroj: SND/spracovanie EY

Poznámka

Údaje sú bez hostujúcich a zájazdových predstavení.

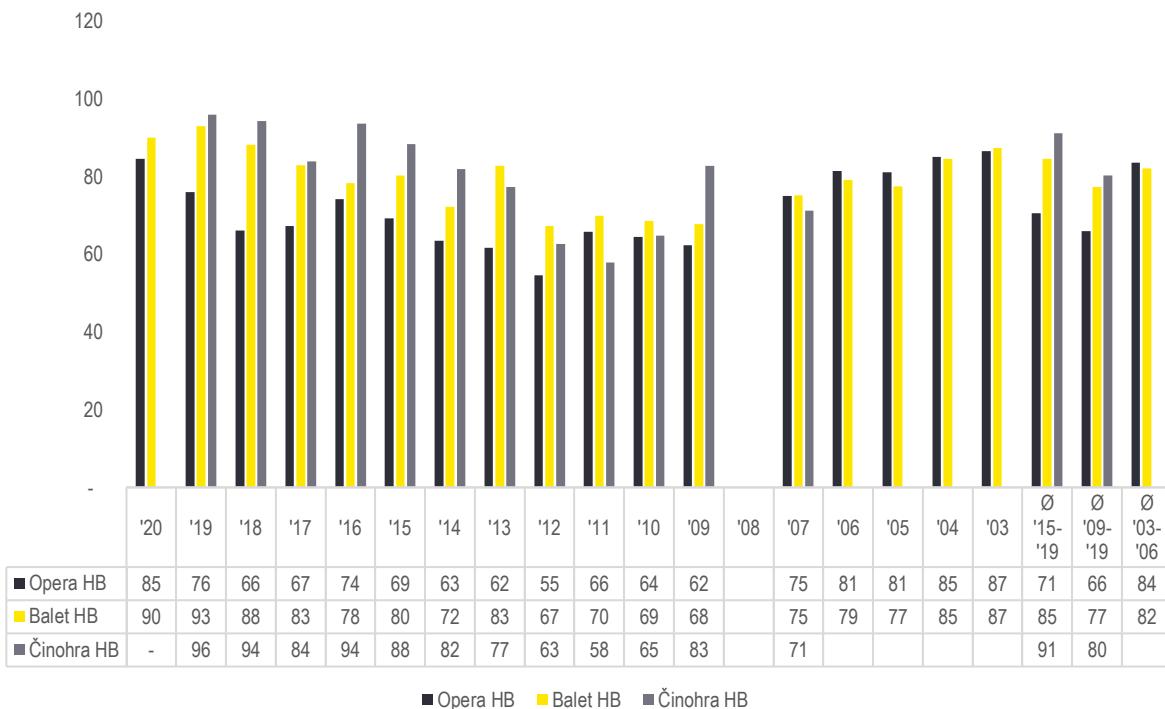
Využitie hľadiska

Pred spustením NB SND do prevádzky bola v **HB SND** priemerná úroveň využitia hľadiska **mierne vyššia** ako počas paralelnej existencie budov:

- ▶ priemerná úroveň využitia hľadiska po spustení NB SND (2009 - 2019): 66 % (opera), 77 % (balet), 80 % (činohra) s mierne rastúcim trendom,
- ▶ priemerná úroveň využitia hľadiska po spustení NB SND (2015 - 2019): 71 % (opera), 85 % (balet), 95 % (činohra) s mierne rastúcim trendom,
- ▶ priemerná úroveň využitia hľadiska pred spustením NB SND (2003 - 2006): 84 % (opera), 82 % (balet), 0 % (činohra), a to z dôvodu že činohra sa hrala na Malej scéne alebo DPOH).

Priemerná úroveň využitia hľadiska pri predstaveniach hostujúcich súborov v HB SND bola **nižšia ako pri domácich predstaveniach**, a to okolo 60 %.

Graf 10 Využitie hľadiska v HB SND (2003 - 2020, v %)

Zdroj: SND/spracovanie EY

Poznámka

Údaje sú bez hostujúcich a zájazdových predstavení.

4.2.2.2 Výkony SND ako celku

Detailné údaje o výknoch SND ako celku, ako aj v delení podľa budov a scén zobrazujú nasledujúce tabuľky. Podrobnejšie prehľady k výkonom SND sú uvedené v prílohe A tejto správy (súbor Výkony).

Tabuľka 17 Výkony SND ako celku (2003 - 2020)

	Predstavenia		Kapacita		Návštevníci	
	bez hostujúcich predstavení	vrátane hostujúcich predstavení	bez hostujúcich predstavení	vrátane hostujúcich predstavení	bez hostujúcich predstavení	vrátane hostujúcich predstavení
2020	234	241	95 208	97 048	80 780	82 190
2019	655	691	296 498	308 985	230 966	239 771
2018	690	725	308 723	325 447	236 937	247 377
2017	665	694	312 402	326 203	248 891	259 038
2016	665	698	311 055	326 416	247 115	256 439
2015	679	712	314 920	328 718	249 549	259 665
2014	708	754	327 707	349 206	247 192	260 532
2013	686	715	329 522	340 533	226 034	233 852
2012	680	716	352 190	366 003	219 799	228 237
2011	664	691	344 064	358 525	234 513	243 366
2010	610	633	328 305	340 232	236 932	245 370

	Predstavenia		Kapacita		Návštevníci	
	bez hostujúcich predstavení	vrátane hostujúcich predstavení	bez hostujúcich predstavení	vrátane hostujúcich predstavení	bez hostujúcich predstavení	vrátane hostujúcich predstavení
2009	636	672	335 960	353 399	244 946	257 055
2008						
2007	623	647	317 748	331 170	251 595	262 554
2006	702	702	294 735	294 735	248 643	248 643
2005	691	691	289 720	289 720	238 019	238 019
2004	687	687	326 545	326 545	276 823	276 823
2003	698	698	297 800	297 800	256 165	256 165
Priemer '15-'19	671	704	308 720	323 154	242 692	252 458
Priemer '09-'19	667	700	323 759	338 515	238 443	248 246
Priemer '03-'06	695	neznámy	302 200	neznámy	254 913	neznámy

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Poznámka

Údaje sú bez hostujúcich, zájazdových predstavení a bez scén Opera štúdio a Balet štúdio v NB (medziročne nekonzistentné výkony - vo viacerých rokoch 0 predstavení alebo v niekoľkých len okrajový počet predstavení).

Tabuľka 18 Výkony SND v delení podľa budov a scén (priemerné hodnoty 2003 - 2019)

	Predstavenia		Kapacita		Návštevníci	
	Priemer '15-'19	Priemer '09-'19	Priemer '15-'19	Priemer '09-'19	Priemer '15-'19	Priemer '09-'19
Opera HB	68	68	36 505	36 767	25 780	24 196
Balet HB	46	38	26 912	21 512	22 616	17 019
Činohra HB	13	25	7 371	13 821	6 617	10 563
Spolu HB	127	130	70 787	72 100	55 013	51 778
Opera NB	64	80	52 737	67 085	33 303	38 497
Balet NB	36	42	30 813	35 995	23 563	25 877
Činohra NB	182	180	120 216	116 788	103 402	96 476
Činohra Štúdio	179	187	27 267	27 853	22 551	23 147
Činohra Modrý salón	83	75	6 900	6 188	4 859	4 193
Činohra NB spolu	444	415	154 383	148 579	130 813	122 292
Spolu NB	543	537	237 933	251 659	187 679	186 665
DPOH						
Malá scéna						
Spolu Činohra DPOH + Malá scéna						
Opera HB - hostujúce predstavenia	4	3	2 053	1 796	1 238	1 054
Balet HB - hostujúce predstavenia	4	3	2 092	1 819	1 413	1 216
Činohra HB - hostujúce predstavenia	1	1	566	553	488	349
Celkom HB - hostujúce predstavenia	8	6	4 371	3 588	2 846	2 254
Opera NB - hostujúce predstavenia	3	2	2 224	1 691	1 003	1 012
Balet NB - hostujúce predstavenia	5	7	3 327	3 883	2 514	2 706
Činohra NB - hostujúce predstavenia	18	18	5 403	5 902	3 805	4 014

	Predstavenia		Kapacita		Návštěvníci	
	Priemer '15-'19	Priemer '09-'19	Priemer '15-'19	Priemer '09-'19	Priemer '15-'19	Priemer '09-'19
Spolu NB - hostujúce predstavenia	25	27	10 063	11 169	6 920	7 548
Spolu SND - bez hostujúcich predstavení *	671	667	308 720	323 759	242 692	238 443
Spolu SND - vrátane hostujúcich predstavení *	704	700	323 154	338 515	252 458	248 246

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Poznámka

* Údaje sú bez hostujúcich, zájazdových predstavení a bez scén Opera štúdio a Balet štúdio v NB (medziročne nekonzistentné výkony - vo viacerých rokoch O predstavení alebo v niekoľkých len okrajový počet predstavení).

Predstavenia

- ▶ celkový počet domácich predstavení pred sprevádzkovaním NB SND bol mierne vyšší ako po otvorení NB SND, a to v priemere 695 (pred) vs 667 (po) domácich predstavení ročne;
- ▶ na základe vývoja po roku 2009 možno konštatovať kolísavý trend počtu predstavení;
- ▶ v porovnaní päťročného obdobia (2019 - 2015) vs 11-ročného (2019 - 2009) je identifikovaný len veľmi mierne vyšší počet predstavení za ostatné 5-ročné obdobie ako za celé obdobie (671 vs 667), t. z. dlhodobý aj strednodobý trend je veľmi obdobný;
- ▶ počet predstavení hostujúcich súborov predstavuje priemerne dodatočných 30 predstavení ročne.

Historická výkonnosť NB a HB SND 2015 - 2019 bola cca 671 predstavení ročne (bez hostujúcich predstavení). Podľa kontraktu SND s MKSR na rok 2022 (prvý bežný postpandemický rok a zároveň bez HB) má SND odohrať 525 predstavení, z toho 400 činoherných, 80 operných a 45 baletných, čo je za balet a operu mierne nad historickým priemerom NB 2015 - 2019 (444 činohra, 64 opera a 36 balet), ale výrazne menej, ako bola výkonnosť HB a NB spolu 2015 - 2019 (457 činohra, 132 opera a 82 balet). Súčasne plánované využitie NB (t. j. bez HB) zodpovedá približne rozdielu celkovej výkonnosti SND (NB + HB) a minulej výkonnosti HB. Vychádzajúc z historických údajov možno povedať, že NB nedokáže plne uspokojiť dopyt, ktorý pre SND ako celok v minulosti existoval. Vzhľadom na historické štatistiky možno predpokladať aj v budúcnosti dopyt približne na rovnakej úrovni, pokiaľ bude obnovená strana ponuky (HB).

Kapacita

- ▶ celková ponúknutá kapacita predstavení pred sprevádzkovaním NB SND bola len mierne nižšia ako po otvorení NB SND, a to v priemere 302-tis. miest (pred) vs 324-tis. miest (po) na domácich predstaveniach ročne;
- ▶ na základe vývoja po roku 2009 možno konštatovať dokonca klesajúci trend kapacity;
- ▶ v porovnaní päťročného obdobia (2019 - 2015) vs 11-ročného (2019 - 2009) je identifikovaný klesajúci trend kapacity za ostatné 5-ročné obdobie ako za celé obdobie (309- vs 324-tis. miest);
- ▶ kapacita predstavení hostujúcich súborov predstavuje priemerne dodatočných necelých 15-tis. miest ročne.

Dôvodom vyššie uvedených zistení sú skutočnosti, že NB kapacitne nahradila činoherné priestory DPOH a Malej scény (NB možno len čiastočne počítať ako navýšenie celkovej kapacity), SND ako celok nadálej disponovalo a disponuje jedným orchestrom a po jednom súbore a väčšie hľadisko v NB si vyžaduje časovo aj technologicky dlhšie prestavby scény. Z toho dôvodu nedochádza k využitiu plnej teoretickej kapacity.

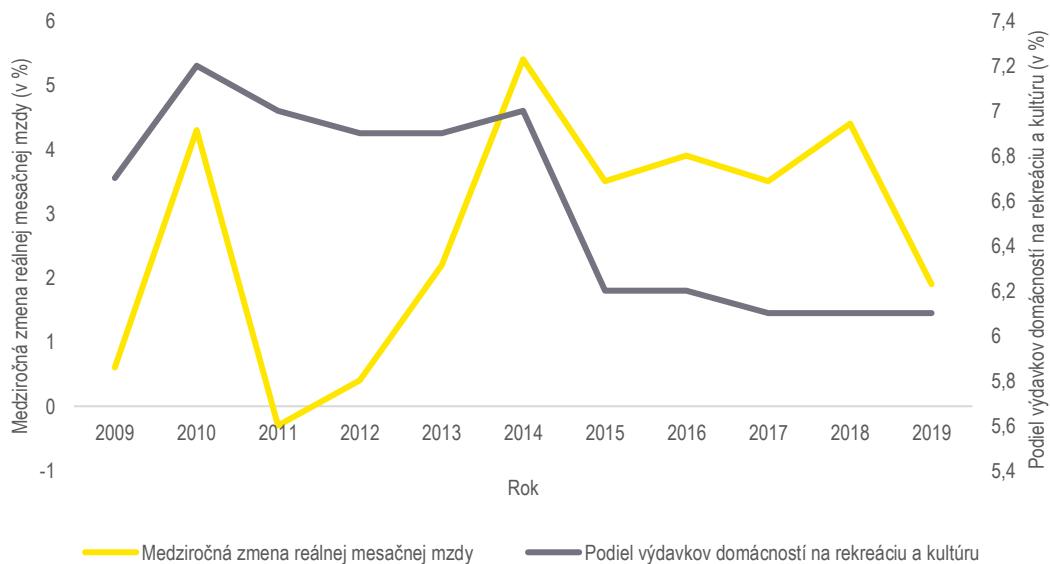
Návštevnosť

- ▶ celková návštevnosť predstavení pred sprevádzkovaním NB SND bola mierne vyššia ako po otvorení NB SND, a to v priemere 255-tis. návštevníkov (pred) vs 238-tis. návštevníkov (po) na domácich predstaveniach ročne;
- ▶ na základe vývoja po roku 2009 možno konštatovať mierne rastúci trend návštevnosti;
- ▶ v porovnaní päťročného obdobia (2019 - 2015) vs 11-ročného (2019 - 2009) je identifikovaný mierne rastúci trend návštevnosti za ostatné 5-ročné obdobie ako za celé obdobie (243- vs 238-tis. návštevníkov);
- ▶ návštevnosť predstavení hostujúcich súborov predstavuje priemerne dodatočných necelých 10-tis. návštevníkov ročne.

4.2.2.3 Výdavky domácností na kultúru

Priemerná mesačná mzda na Slovensku počas obdobia rokov 2009 - 2019 rástla priemerným tempom 2,7 % medziročne. Podiel čistých peňažných výdavkov súkromných domácností na rekreáciu a kultúru na celkových čistých peňažných výdavkoch domácností sa pohyboval v tom istom období od 6,1 do 7,2 % s mierne klesajúcim trendom. Porovnaním týchto dvoch premenných možno konštatovať, že pri kontinuálnom náraste reálnych miezd sa podiel výdavkov domácností na rekreáciu a kultúru znižoval. Podrobnejšie pozri v nasledujúcom grafe.

Graf 11 Porovnanie rastu reálnej mzdy v priemysle a podielu výdavkov na rekreáciu a kultúru (v %)

Zdroj: Štatistický úrad SR/spracovanie EY

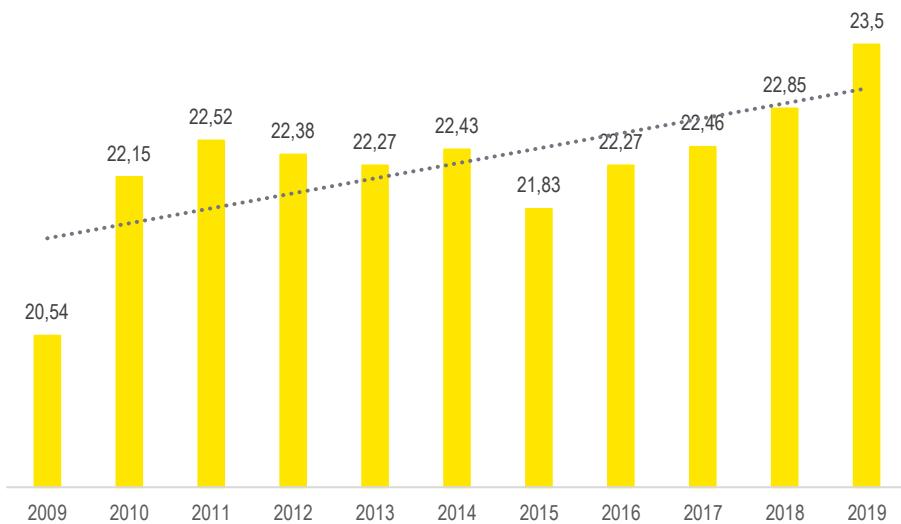
Poznámky:

Medziročná zmena reálnej mesačnej mzdy - zahŕňa vývoj miezd v priemysle, spracované na základe datasetu ŠÚ SR: Indexy reálnej mesačnej mzdy vo vybraných odvetviach podľa mesiacov (od roku 2022) - mesačne (v_od0005ms)

Podiel výdavkov domácností na rekreáciu a kultúru - spracované na základe datasetu ŠÚ SR: Základná štruktúra čistých peňažných výdavkov súkromných domácností podľa účelu použitia v členení podľa ekonomickej postavenia prednosti domácnosti v zamestnaní - ročné údaje (v_ps2013rs)

V absolútnom vyjadrení čisté peňažné výdavky domácností na rekreáciu a kultúru v nominálnom vyjadrení vykazujú rast, ale len veľmi mierny. Počas obdobia rokov 2009 - 2019 sa mesačný čistý peňažný výdavok na osobu pohyboval v rozmedzí od 20,54 do 23,50 EUR.

Graf 12 Výška čistých peňažných výdavkov súkromných domácností na rekreáciu a kultúru (v EUR, osoba/mesiac)

Zdroj: Štatistický úrad SR/spracovanie EY

Poznámky:

Podiel výdavkov domácností na rekreáciu a kultúru - spracované na základe datasetu ŠÚ SR: Základná štruktúra čistých peňažných výdavkov súkromných domácností podľa účelu použitia v členení podľa ekonomickej postavenia prednosti domácnosti v zamestnaní - ročné údaje (v_ps2013rs)

Na základe uvedených porovnaní možno konštatovať, že pri vyššom reálnom príjme slovenské domácnosti nevynakladajú vyššie výdavky na kultúru a rekreáciu. Napriek tomu, že analyzované údaje sú agregované za rekreáciu a kultúru ako celok, bez detailnejšieho poznania vývoja v kultúre, resp. v súvislosti s divadlami, dlhodobá štatistika naznačuje, že nemožno očakávať zásadnejšie zvýšenie výdavkov domácností na kultúru, a teda ani vyšší dopyt po kultúre všeobecne alebo špecificky po divadle. Zásadnejší rast výdavkov domácností na kultúru by mohol nastať iba v tom prípade, ak by došlo k štrukturálnej zmene správania domácností oproti obdobiu 2009 - 2019.

4.2.2.4 Závery analýzy historického dopytu

Závery historického vývoja dopytu, resp. výkonov v HB SND a výkonov SND ako celku:

- ▶ Výkony HB SND sú dlhodobo stabilné, resp. mierne kolísavé, bez jednoznačnej rastovej alebo klesajúcej tendencie.
- ▶ V období po spustení NB SND do prevádzky výkony HB SND skokovo klesli a udržiaval sa na úrovni polovičnej výkonnosti z času pred fungovaním NB SND, pričom klesali výkony činohry a rástli výkony baletu.
- ▶ Dlhodobo nerastie ani výkonnosť SND ako celku.
- ▶ Výdavky domácností na kultúru dlhodobo nevykazujú rastový trend bez ohľadu na pozitívny trend vývoja miezd.
- ▶ Historická výkonnosť NB a HB SND 2015 - 2019 bola cca 671 predstavení ročne (bez hostujúcich predstavení). Podľa kontraktu SND s MKSR na rok 2022 (prvý bežný postpandemický rok a zároveň bez HB) má SND odohrať 525 predstavení, z toho 400 činoherných, 80 operných a 45 baletných, čo je za balet a operu mierne nad historickým priemerom NB 2015 - 2019 (444 činohra, 64 opera a 36 balet), ale výrazne menej, ako bola výkonnosť HB a NB spolu 2015 - 2019 (457 činohra, 132 opera)

a 82 balet). Súčasne plánované využitie NB (t. j. bez HB) zodpovedá približne rozdielu celkovej výkonnosti SND (NB + HB) a minulej výkonnosti HB. Vychádzajúc z historických údajov možno povedať, že NB nedokáže plne uspokojiť dopyt, ktorý pre SND ako celok v minulosti existoval. Vzhľadom na historické štatistiky možno predpokladať aj v budúcnosti dopyt približne na rovnakej úrovni, pokiaľ bude obnovená strana ponuky (HB).

Berúc do úvahy dlhodobý trend výkonov SND, ako aj výdavkovú tendenciu domácností nemožno očakávať výraznejší nárast výkonov, ktorý by bol poháňaný domácim alebo zahraničným dopytom. Preto sa javí realistické stanoviť prognózu dopytu na základe priemernej historickej výkonnosti HB SND.

4.2.3 Prognóza dopytu

Na základe záverov z analýzy historického dopytu, uvedených v predchádzajúcej podkapitole, sa zdá relevantné prognózovať budúci dopyt na základe historického vývoja výkonnosti HB SND, t. j. jej priemerných hodnôt za referenčné obdobie. Po opäťovnom otvorení HB SND, keďže nejde o nový objekt, očakávame rýchly nábeh na plnú výkonnosť, preto stanovujeme jediný ročný odhad bez diferenciácie medzi rokmi v nábehovej fáze.

Tabuľka 19 Prognóza dopytu - predstavenia domáčich súborov (priemerné ročné výkony)

Parameter HB	Ø '15-'19	Ø '09-'19	Ø '03-'06	Prognóza do modelu CBA na rok n	Poznámka
Počet predstavení z toho	127	130	248	127	Do odhadu počtu predstavení berieme priemer za posledných 5 predpandemických rokov. Tento údaj lepšie zachytáva strednodobý rastúci počet baletných a klesajúci počet činoherých predstavení v porovnaní s celkovým dlhodobým trendom od roku 2009. Dlhodobý 10-ročný trend sa zároveň javí nesprávny na prognózovanie aj s ohľadom na zmenené návyky ľudí v referenčnom vs prognózovanom období.
opera	68	68	175	68	
balet	46	38	73	46	
činohra	13	25		13	
Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie z toho					Do odhadu priemernej návštevnosti predstavení berieme priemer za posledných 5 predpandemických rokov. Tento údaj lepšie zachytáva pozitívny strednodobý trend v porovnaní s celkovým dlhodobým trendom od roku 2009, zároveň v kontexte skutočnosti, že priemerná jednotková návštevnosť pred otvorením NB SND bola ešte vyššia.
opera	377	359	539	377	
balet	493	438	498	493	
činohra	512	445		512	
Návštevnosť z toho	55 013	51 778	130 450	55 158	Odhad celkovej návštevnosti ako násobok počtu predstavení a priemernej návštevnosti na 1 predstavenie.
opera	25 780	24 196	94 023	25 764	
balet	22 616	17 019	36 427	22 732	

Parameter HB	Ø '15-'19	Ø '09-'19	Ø '03-'06	Prognóza do modelu CBA na rok n	Poznámka
činohra	6 617	10 563		6 661	

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Tabuľka 20 Prognóza dopytu - predstavenia hostujúcich súborov (priemerné ročné výkony)

Parameter HB	Ø '15-'19	Ø '09-'19	Ø '03-'06	Prognóza do modelu CBA na rok n	Poznámka
Počet predstavení	9	7		9	
z toho					
opera	4	3		4	
balet	4	3		4	
činohra	1	1		1	
Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie					
z toho					
opera	329	322		329	Do odhadu priemernej návštevnosti predstavení bierieme priemer za posledných 5 predpandemickej rokov.
balet	375	363		375	
činohra	488	349		488	
Návštevnosť	2 846	2 254		3 087	
z toho					
opera	1 238	1 054		1 250	
balet	1 413	1 216		1 349	
činohra	488	349		488	Odhad celkovej návštevnosti ako násobok počtu predstavení a priemernej návštevnosti na 1 predstavenie.

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

4.2.4 Utilizácia budov SND

Vo všeobecnosti k utilizácii priestorov SND je možné konštatovať:

- ▶ sezóna trvá 10 mesiacov, okrem sviatkov a pondelkov, keď sa nehrá;
- ▶ pre utilizáciu budovy je potrebné brať do úvahy hracie dni, skúšky, výstavbu/zloženie scény, komerčné prenájmy a niekoľko voľných dní ako rezervu na technické problémy;
- ▶ nie je možné hrať/cvičiť/obsluhovať scény každý deň, a to z dôvodu nárokov na nepretržitý čas oddychu;
- ▶ hlavné obmedzenia utilizácie budov SND plynú z technickej stránky (počet zamestnancov) a robustného riešenia scén.

Tabuľka 21 Prehľad využatenosti sál na sezónu 2022/2023 v NB SND

Mesiac	Kalendárne dni	Počet potenciálnych hracích dní	Sála Opery - Počet reálnych skúšobných / hracích dní**	Sála Činohry - Počet reálnych skúšobných / hracích dní**	Štúdio - Počet reálnych skúšobných / hracích dní**	Modrý salón - Počet reálnych skúšobných / hracích dní***	
9.22	30	24	24	17	20	8	
10.22	31	26	26	25	24	8	
11.22	30	24	25	22	20	10	
12.22	31	22	21	20	20	8	Vianočné sviatky
1.23	31	25	22	22	21	10	Nový rok a 3 králi
2.23	28	24	23	22	22	8	
3.23	31	27	25	25	25	10	
4.23	30	23	23	21	21	8	Veľká noc
5.23	31	26	26	24	24	8	
6.23	30	26	25	24	24	8	

* Štandardné hracie dni: utorok - nedeľa (6 dní). Štandardné skúšobné dni: utorok - sobota (5 dní). Počas štátnych sviatkov sa nehrá.

** Dni kedy je sála využitá na skúšky, technickú prípravu predstavenia alebo predstavenia (jedno alebo kombinácia vyššie menovaných)

*** Využitie MS je tažšie odhadnuteľné. V MS máme v sezóne 22/23 v pláne 3 premiéry. Systém skúšania pôjde asi v štandardnom režime čím sa počet dni kedy je MS využitý, apoň na skúšky, výrazne zvýší.

Zdroj: SND

Poznámka

Uvedený prehľad využatenosti sál NB SND vychádza z celkového počtu 525 predstavení, z toho 400 činoherných, 80 operných a 45 baletných.

Technicky neexistujú predstavenia, ktoré sú hrateľné iba v HB a nie sú hrateľné v NB. Umelcoch sa do HB hodí viac balet a opera, a to klasickejší repertoár, kvôli turistom aj kvôli celkovej atmosfére budovy.

Rekonštrukciou HB dôjde k oživeniu plnej výkonnosti oboch budov, pozri historické údaje. Zásadné priestory v NB sa neuvoľnia. Súčasne plánované využitie NB (t. j. bez HB) zodpovedá približne rozdielu celkovej výkonnosti SND (NB + HB) a minulej výkonnosti HB.

Na základe porovnania počtu reálnych skúšobných dní/hracích dní a počtu potenciálnych hracích dní možno považovať využenosť NB, čo sa týka Sál opery a činohry, za prakticky maximálnu. Ako vyplýva z vyššie uvedených informácií, neexistujú reálne kapacitné možnosti NB, aby NB mohla dodatočne saturevať aktuálne neuspokojený dopyt príslušný HB.

4.3 Analýza ponuky

Analýza ponuky je spracovaná vychádzajúc zo žánrového zamerania HB SND. HB SND má primárne slúžiť opere a baletu, výkonnosť za činoherné predstavenia je skôr doplnková.

V súvislosti s operou a baletom možno konštatovať, že v Bratislave popri SND existovali/existujú 1-2 operné scény a žiadna iná baletná scéna. V prípade konkurenčných operných scén nejde o priamu konkurenciu. V prípade baletu možno považovať za nepriamu konkurenciu súkromné Slovenské divadlo tanca.

O početnosti zahraničných návštěvníkov nie sú dostupné štatistiky, preto nie je možné kvantitatívne vyhodnotiť, do akej miery sú divadlá vo Viedni, v Brne, Prahe, Budapešti, príp. iných okolitých mestách konkurenciou pre Bratislavu, príp. do akej miery Bratislava konkuruje týmto mestám a je schopná prilákať zahraničných divadelných návštěvníkov.

Explicitne vo vzťahu k HB SND nemožno hovoriť o priamej externej konkurencii, skôr o internej, keďže opera a balet sa hrá aj v NB SND.

Na území Bratislavы bolo v roku 2020 v prevádzke **minimálne 53 profesionálnych divadiel**, ktoré boli vykazované štatistickým zisťovaním KULT (MK SR), z toho **9 zriadených a 44 nezriadených** (ako iná právnická alebo fyzická osoba, s vlastnou scénou alebo bez vlastnej scény). Štatistiky Divadelného ústavu Bratislava uvádzajú ešte **ďalších 20 nezávislých divadelných subjektov**.

V kategórii zriadených boli evidované:

- ▶ 4 divadlá v zriadenateľskej pôsobnosti štátu vrátane SND,
- ▶ 4 divadlá v zriadenateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja,
- ▶ 1 divadlo v zriadenateľskej pôsobnosti Hl. mesta SR Bratislava.

Z hľadiska ťažiskových scén v HB SND, t. j. opera a balet, v Bratislave prakticky neexistujú iné konkurenčné divadelné scény. Čo sa týka opery, od roku 2017 sú štatisticky vedené 1 až 2 operné scény v nezriadených divadlech (nemožno považovať za porovnateľný subjekt s SND) a vo vzťahu baletu dokonca žiada scéna mimo SND.

4.3.1 Divadlá v zriadenateľskej pôsobnosti štátu

Okrem SND sú štatisticky evidované ako divadlá v zriadenateľskej pôsobnosti štátu na území Bratislavы ďalšie 3 divadelné scény, a to Nová scéna, Divadlo Lab a Štúdio 12. Žiadne z nich z hľadiska poskytovanej služby, resp. žánru, nemožno považovať za priamu konkurenciu HB SND.

Divadlo Nová scéna³⁴

Divadlo Nová scéna vzniklo v roku 1945 v intenciách novej koncepcie kultúrnej politiky v povojnovej situácii s dôrazom na rozvoj divadelnej siete na Slovensku. Nová scéna patrila do roku 1951 do zväzku SND, mala s ním jednotné administratívne vedenie, jednotnú hospodársku správu a závodnú radu. Od vzniku divadla až do roku 1951 nové divadlo pôsobilo pod názvom Nová scéna Národného divadla (NS ND). Priestory pre nové divadlo vznikli adaptáciou bývalého kina Alfa v budove Živnodomu na Kollárovom námestí. Vznik a pôsobenie NS ND pozitívne zasiahlo do rozvoja slovenského divadelníctva. Repertoárová skladba činohry a obohatenie žánrovej palety o hudobnú komédiu prispeli k diferenciácii bratislavského divadelníctva a NS ND si získavala čoraz širší okruh publiku.

Od roku 1954 sa Nová scéna definitívne osamostatnila a začala v podobe dvojsúborového divadla pôsobiť pod vlastným vedením. Začiatkom „normalizačného“ a „konsolidačného“ obdobia už v roku 1971 prešiel do súboru činohry Novej scény herecký súbor zrušenej činohry Divadla Na korze a v roku 1972 bol k Novej scéne pričlenený aj novoadaptovaný priestor bývalej Astorky.

V roku 1976 bol k Novej scéne pričlenený aj programovo komorný Poetický súbor Novej scény, ktorý už od roku 1972 pôsobil v priestoroch bývalého Divadla na korze ako samostatná Poetická scéna. Takto Nová scéna ako trojsúborové divadlo pôsobila až do roku 1990, keď Poetický súbor zanikol a rozčlenil sa na Komornú činohru (1990 - 1991) a Komédiu (1990). Novovzniknuté súbory boli stále súčasťou Novej scény.

V roku 1990 zaniklo Štúdio Novej scény a na jej javisku začalo činnosť Divadlo ASTORKA Korzo '90, do ktorého odišli najvýznamnejší predstavitelia činoherného súboru. Od roku 1991 mala Nová scéna opäť iba dva súbory - činohru a spevohru. Reorganizáciou v roku 1991 vznikol iba jeden súbor hudobno-dramatického charakteru, ktorý sa špecializuje na **uvádzanie modernej muzikállovej tvorby**.

Kapacita sály je na prízemí 316 miest + 12 prístavkov, na balkóne je 275 miest, ďalej 4 miesta VIP lóža, 4 miesta bezbariérová lóža, 5 prístavkov.

---

³⁴ Zdroj: <https://www.novascena.sk/>

Divadlo Lab³⁵

Vysoká škola múzických umení v Bratislave, pod ktorú patrí aj Divadelná fakulta (ďalej „DF“), v rámci ktorej môžeme hovoriť o samotnom Divadelnom štúdiu alebo inak Divadlo Lab, bola založená v roku 1949 a už od svojho zrodu sa snažila o výchovu kvalitných tvorivých umelcov.

Od založenia Divadelnej fakulty VŠMU (1949) hrávali jej študenti v rôznych provizórnych priestoroch. Prvé stále divadelné štúdio vzniklo z iniciatívy poslucháčov herectva v roku 1998. V tom čase pôsobilo pod názvom Štúdio Kaplnka v priestoroch kaplnky Academie Istropolitany, kde mala Divadelná fakulta VŠMU svoje sídlo. V roku 2007, po otvorení novej budovy SND, sa divadelné štúdio prešťahovalo do uvoľnených priestorov Malej scény. Spolu so zmenou priestoru zmenilo Štúdio Kaplnka aj svoj názov na Malá scéna VŠMU.

No už po troch sezónach sa stáhovalo opäť. Tentoraz do vlastných priestorov v novej budove Divadelnej fakulty VŠMU. A opäť zmenilo aj svoj názov na súčasné Divadlo Lab. Nové divadelné štúdio tak otvorilo svoju prvú sezónu v roku 2010. Divadlo Lab charakterizuje predovšetkým inovatívny, experimentálny a poloprofesionálny prístup tvorcov, ktorí sa podieľajú na vzniku nových inscenácií.

V súčasnosti Divadelné štúdio DF VŠMU disponuje 4 hracími priestormi:

- ▶ Divadlo Lab,
- ▶ Štúdio Kaplnka,
- ▶ Štúdio Burkovňa,
- ▶ Štúdio 1.

Divadlo Lab predstavuje najväčší priestor Divadelného štúdia DF VŠMU. Pomenovanie dostalo od slova laboratórium, lebo predstavuje miesto na pokusy študentov. Má kapacitu 138 miest a sídli v budove DF VŠMU na Svoradovej ulici 4 v Bratislave. Divadelná sála funguje na princípe Black Box a vyznačuje sa variabilnosťou. Jeho podobu možno prirovnáť k Štúdiu SND.

Štúdio Kaplnka predstavuje obnovený hrací priestor, ktorý študenti využívali od roku 1998 do roku 2007 a divadelný život sa opäť doň vrátil až v roku 2016. Kaplnka predstavuje komorný priestor s variabilným hľadiskom. Kapacita sa pohybuje od 40 do 60 návštevníkov. Štúdio Kaplnka sídli spolu so Štúdiom Burkovňa v budove rektorátu VŠMU v Bratislave v historickej budove Academia Istropolitana na Ventúrskej 3.

Štúdio Burkovňa je najkomornejším priestorom DF VŠMU a poskytuje nezameniteľnú atmosféru. Po rekonštrukcii bolo znova otvorené pre verejnosť v roku 2015. Burkovňa je umiestnená v pivničných priestoroch bývalej Academie Istropolitany na Ventúrskej ulici 3. Burkovňa so svojím variabilným rozmiestnením a hľadiskom disponuje kapacitou od 30 do 50 návštevníkov.

Štúdio 1 je divadelným priestorom v budove Starého rozhlasu, dnes Hudobnej a tanečnej fakulty VŠMU na Zochovej ulici 1. V jeho priestoroch sa prezentujú študenti Katedry bábkarskej tvorby. Štúdio 1 je Black Box a jeho kapacita je 25 až 40 miest.

Štúdio 12³⁶

Štúdio 12 vzniklo v decembri 2001 ako jedinečný divadelný priestor na prezentáciu novej slovenskej a svetovej drámy vrátane súčasného umenia z iniciatívy Divadelného ústavu. Divadelný ústav je štátou príspevkovou organizáciou zriadenou Ministerstvom kultúry SR. Hlavným cieľom bolo vytvoriť priestor pre tvorcov a publikum zaujímajúcich sa o súčasné divadelné dianie a širší kultúrno-spoločenský kontext.

Prioritou programovej dramaturgie Štúdia 12 sú rezidenčné a hostujúce divadelné aktivity. Priestor predstavuje tvorbu rôznych domácich a zahraničných divadelných skupín a zoskupení so zameraním na

³⁵ Zdroj: <https://divadlolab.sk/>

³⁶ Zdroj: <https://www.studio12.sk/>

pôvodnú, súčasnú drámu a nové inscenačné postupy, podporuje vznik a realizáciu autorských divadelných projektov mladých tvorcov. Podielá sa na prezentácii a reflexii aktuálnej divadelnej tvorby, tendencií, textov, autorov jednotlivých krajín Európy a sveta, organizuje workshopy a iné vzdelávacie aktivity. Popri divadelných projektoch majú v Štúdiu 12 svoje miesto rôzne otvorené diskusie a semináre na aktuálne témy, prezentácie kníh a časopisov, festivaly, projekcie, multižánrové podujatia, hudobné koncerty a iné kultúrne a sociálne aktivity.

Štúdio 12 je netypickým divadelným priestorom. Pôvodne tu sídlilo nahrávacie štúdio Československého rozhlasu. Štúdio je technickou pamiatkou, a preto architektonické členenie a interiér priestoru sú zachované takmer v pôvodnom stave. Začiatkom roku 1930 sa do novostavby na Námestí richtára Jakuba nastúhal Československý rozhlas. Funkcionalistickú stavbu projektovali Alois Balán a Jiří Grossmann, dvojica architektov, vďaka ktorým Bratislava v 20. a 30. rokoch nadobúdala moderný ráz. Budova fungovala pod názvom Palác Radiojournal.

História budovy sa spája aj s filmom. V povojnových rokoch sa štúdio stalo prvým filmovým ateliérom na Slovensku. Nakrútili sa tu interiérové scény niekoľkých filmov. Rozhlas tu sídlil do roku 1985. V 90. rokoch bol priestor znáym kultovým hudobným klubom Rock Pop Jazz.

Kapacita sály je do 50 miest.

4.3.2 Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja

Štatisticky sú evidované ako divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK na území Bratislavu 4 divadelné scény, a to Divadlo Aréna, Divadlo ASTORKA Korzo '90, Divadlo Ludus a Bratislavské bábkové divadlo. **Žiadne z nich z hľadiska poskytovanej služby, resp. žánru, nemožno považovať za priamu konkurenciu HB SND.**

Divadlo Aréna

Divadlo Aréna patrí svojou tradíciou medzi najstaršie divadlá v Bratislave. Založené bolo v roku 1828 na petržalskom brehu Dunaja, v blízkosti historického verejného parku. Spočiatku slúžilo ako letné divadlo - nekrytý amfiteáter, odtiaľ názov Aréna. V roku 1898 na jej mieste postavili novú budovu, ktorej vzhľad ostal od tých čias až do súčasnosti takmer nezmenený. Od vzniku divadla až do konca druhej svetovej vojny účinkovalo v Divadle Aréna množstvo maďarských, rakúskych a nemeckých divadelných spoločností. Po druhej svetovej vojne a pripojení Petržalky k Bratislave bola budova divadla pre verejnosť zatvorená takmer na päťdesiat rokov (slúžila ako sklad). V roku 1994 slovenský mím Milan Sládeček založil Nadáciu za obnovenie Divadla Aréna a v nasledujúcom roku sa začala čiastková obnova, nevyhnutná pre prevádzku divadla. V roku 2002, po prechode divadla do zriaďovateľskej kompetencie Bratislavského samosprávneho kraja, bol za riaditeľa vymenovaný známy slovenský herec Juraj Kukura. Ten priniesol nový koncept multižánrovej scény, ktorej dominuje predovšetkým divadlo - súčasná i klasická činohra so zreteľom na aktuálnosť témy, autorské projekty, muzikály a rozprávky.

Ambíciou Divadla Aréna je prinášať tituly, ktoré na domáčich javiskách ešte neboli uvedené a ktoré obohacujú repertoár ponukou oslovujúcou aj náročného diváka. Na javisku sa strieda súčasná i klasická činohra, opera, charitatívne a organizované predstavenia, rockové a džezové koncerty.

Multižánrový rozmer divadla zastupujú programové segmenty najmä divadla, hudby a kina. Hudba je v Divadle Aréna zastúpená veľmi oblúbenými džezovými koncertmi pod názvom JAZZ V ARÉNE. MET OPERA LIVE HD - priame prenosy z Metropolitnej opery v New Yorku vo vysokom HD rozlíšení prinášajú divákom jedinečný zážitok z najvýznamnejšieho operného domu. Od roku 2003 Divadlo Aréna každoročne organizuje spolu s Univerzitou Komenského jedinečný projekt: DETSKÚ UNIVERZITU KOMENSKÉHO. ULTIMATÍVNE KINO ARÉNA prináša od októbra 2015 premietanie série tzv. televíznych pondelkov v spojení so skvostmi svetovej kinematografie v rámci tematických filmových večerov.

Maximálna kapacita veľkej divadelnej sály je 318 divákov, pri štandardnej úprave hľadiska a javiska je to 264 miest. Kapacitné priestory dopĺňa samostatný štúdiový divadelný priestor Loft s miestami pre cca 80 divákov. Divadlo nemá stály umelecký súbor.

Od februára 2022 prebieha generálna prestavba budovy divadla s plánovaným rozpočtom takmer 6 miliónov EUR. Rekonštrukcia by mala trvať viac ako rok (18 mesiacov od spustenia prác). Po obnove získa Divadlo Aréna preriešené foyer, pričom na hornom foyeri bude umiestnený bar so zázemím so salónikmi umiestnenými vo vežiach divadla. Takisto sa upravia konštrukcie podláh, ktoré sa vyrovajú, vznikne nový prístup na balkón z foyer a priestory nad vstupmi do sály z prízemia budú využité ako balkóny. Hlavná sála bude mať charakter variabilného divadelného priestoru, ktorý možno modifikovať podľa požiadaviek produkcie na jeho scénickú organizáciu (čo je jeden z dôležitých prínosov rekonštrukcie). Hľadisko bude zasúvateľné a umožňovať variabilitu v počte divákov (327 - 400). Veľkým prínosom bude rozšírenie zázemia po oboch stranách divadla. Napokon k novým technológiám bude patriť napríklad vykurovanie vďaka tepelnému výmenníku voda - voda umiestnenému vo vodnej veži vedľa divadla, nová vzduchotechnika a klimatizácia, ale aj divadelná technológia.

V súvislosti s rekonštrukciou je **Divadlo Aréna od septembra 2021 dočasne premiestnené do budovy Divadla P. O. Hviezdoslava**. Výsledkom rozsiahlej rekonštrukcie a prestavby Divadla Aréna vznikne v Bratislave kvalitný moderný divadelný priestor pre rozvoj divadelného umenia, ktorý doplní súčasnú multifunkčnú ponuku.³⁷

Divadlo ASTORKA Korzo '90

Divadlo Korzo '90 bolo zriadené Ministerstvom kultúry SR 1. apríla 1990. V roku 1993 bolo premenované na Divadlo ASTORKA Korzo '90 (DAK '90) (podľa názvu kaviarne Astória, ktorá bola v budove pôvodného bratislavského sídla na Suchom mýte 17). S účinnosťou od 1. apríla 2002 prešlo Divadlo ASTORKA Korzo '90 do zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja.

Divadlo nemá svoju budovu a pôsobí v prenajatých priestoroch v budove Ministerstva kultúry SR na námestí SNP 33 v Bratislave. Vedenie divadla s administratívnym zázemím sídli v priestoroch „Domu umenia“ na Námestí SNP 12 v správe Národného osvetového centra. Do budúcnosti sa v súvislosti s Divadlom ASTORKA Korzo '90 uvažuje o hľadaní nových prevádzkových priestorov.

Divadlo ASTORKA Korzo '90 sa hlásí k tradícii Divadla Na korze, ktoré bolo počas normalizačného procesu v 70. rokoch po 3 sezónach administratívne zrušené.

Kapacita sály je 212 miest. Uvedené priestory nie sú v pravom zmysle slova divadelné, pôvodne slúžili ako banketová miestnosť Tatra banky, neskôr ako kino. Napriek tomu ASTORKA Korzo '90 dlhodobo patrí k najúspešnejším a umelecky najambicioznejším slovenským divadelným scénam. Disponuje vlastným umeleckým súborom.³⁸

Divadlo Ludus

Divadlo Ludus je profesionálne divadlo s viac ako polstoročnou históriaou, so špecifickým zameraním na mladého diváka (12+), je repertoárovým divadlom, ktoré programovo ponúka uplatnenie absolventom (jednotlivcom a skupinám) vysokých a stredných umeleckých škôl.

Ludus nemá stály herecký súbor a jeho priestory sa často menili (v rokoch 2003 až 2009 pôsobilo v malej sále Bratislavského kultúrneho a informačného strediska (PKO), v rokoch 2009 až 2017 v Heineken Tower Stage na Pribinovej ulici 25, od roku 2017 realizuje svoje predstavenia v priestoroch divadla Štúdio L+S). Spolupracuje s približne tridsiatkou až štyridsiatkou divadelníkov. Sú medzi nimi profesionálni herci, študenti VŠMU, konzervatórií, žiaci školy Ludus. Divadlo Ludus organizuje

---

³⁷ Spracované na podľa: <https://www.divadloarena.sk/sk/historia>; Gubčo, A.: Rekonštrukcia Divadla Aréna začala (Dostupné na: <https://www.yimba.sk/clanky/rekonstrukcia-divadla-arena-zacala>); <https://dennikn.sk/minuta/2510165/>; Stratégia rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji na roky 2015 - 2020 (Dostupné na: https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2020/09/strategia-kultury_2015-2020_novaverzia.pdf)

³⁸ Spracované na podľa: <https://www.astorka.sk/>; Stratégia rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji na roky 2015 - 2020 (Dostupné na: https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2020/09/strategia-kultury_2015-2020_novaverzia.pdf)

medzinárodný festival PUBERTÁK (medzinárodné bienále divadla pre tínedžerov).

Dlhodobou víziou rozvoja Divadla Ludus je nadviazať na dlhorčnú hodnotnú tradíciu spojenú so školou Ludus a spolu s vyhovujúcimi prevádzkovými podmienkami dosiahnuť zvýšenie návštevnosti divadla.³⁹

Bratislavské bábkové divadlo

Bratislavské bábkové divadlo pod názvom Štátne bábkové divadlo vzniklo v roku 1957 ako prvé samostatné kamenné bábkové divadlo so sídlom v bývalom robotníckom dome Divadlo mladých na Dunajskej ulici. 1. septembra 2002 došlo k zmene štatútu aj názvu na Bratislavské bábkové divadlo.

Po nevyhnutnej rekonštrukcii v polovici 80. rokov minulého storočia existovalo tri desaťročia v provizórnych podmienkach. Od konca roku 2014, keď bola scéna z dôvodu nevyhovujúcich technicko-bezpečnostných podmienok v budove zatvorená, je divadlo nútené fungovať v cudzích priestoroch. Ideová príprava rekonštrukcie BBD sa začala už v roku 2008. Až v roku 2018 sa vedenie BSK rozhodlo projekt rekonštrukcie opäťovne vzkriesiť. Rekonštrukcia sa sice spustila, no zhотовiteľ zo stavby odišiel a dielo nechal nedokončené. Opäťovne spustená rekonštrukcia historickej budovy prebieha od augusta 2021 s plánovaným ukončením v roku 2023 a rozpočtom takmer 3 milióny EUR. Z dôvodu rekonštrukcie budovy predstavenia hrá na Záhradníckej 95 (Radošinské naivné divadlo).

Zrekonštruovaná budova by mala byť štartovacím momentom nových inscenačných možností a progresívneho umeleckého smerovania divadla. V zrekonštruovanej budove plánuje divadlo obnoviť tradíciu bienále medzinárodného festivalu pre deti a mládež.⁴⁰

4.3.3 Divadlá v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Bratislava

Štatisticky evidované ako divadlo v zriaďovateľskej pôsobnosti mesta Bratislava je iba 1 divadelná scéna, a to Divadlo P. O. Hviezdoslava. **Z hľadiska poskytovanej služby, resp. žánru, ho nemožno považovať za priamu konkurenciu HB SND.**

Divadlo P. O. Hviezdoslava⁴¹

Na jar v roku 1955 bola dokončená budova a divadlo bolo slávnostne otvorené Hviezdoslavovou hrou *Herodes a Herodias* 28. 5. 1955. V rokoch 1981 - 1983 divadlo prešlo dvaapoločnou rekonštrukciou, na ktorej pracovali architekt Ferdinand Zbuško s kolektívom interiérových dizajnérov. Po dvaapoločnej rekonštrukcii slávnostne otvorili divadlo hrou *Maryša* (Alois Mrštík a Vilém Mrštík). Súčasťou modernizácie bola napr. výmena sedadiel a parapety balkóna a renovácia dreveného obkladu.

V decembri roku 1996 sa v divadle po prvýkrát v historii SND uskutočnila 500. repríza inscenácie. Bola to spevohra E. Brylla a K. Gärtnerovej *Na skle maľované*, pričom traja hlavní protagonisti - Michal Dočolomanský, Leopold Haverl a Elo Romančík odohrali všetkých 500 predstavení.

³⁹ Spracované na podľa: Stratégia rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji na roky 2015 - 2020 (Dostupné na: https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2020/09/strategia-kultury_2015-2020_novaverzia.pdf); Správa o činnosti kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja za rok 2017 (Dostupné na: <https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2020/09/sprava-o-cinnosti-kz-2017.pdf>); Ludus sa opäť stáhuje (Dostupné na: <https://bratislava.sme.sk/c/5624468/ludus-sa-opatstahuje.html>)

⁴⁰ Spracované na podľa: Stratégia rozvoja kultúry v Bratislavskom samosprávnom kraji na roky 2015 - 2020 (Dostupné na: https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2020/09/strategia-kultury_2015-2020_novaverzia.pdf); Správa o činnosti kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja za rok 2017 (Dostupné na: <https://bratislavskykraj.sk/wp-content/uploads/2020/09/sprava-o-cinnosti-kz-2017.pdf>); Bratislavské bábkové divadlo zrekonštruujú. Obnova zahŕňa aj záchranu lípy (Dostupné na: <https://www.asb.sk/architektura/historicke-stavby;bratislavské-babkove-divadlo-obnovia-rekonstrukciu-brzdila-peticia-za-zachranu-lipy>); Rekonštrukcia Bratislavského bábkového divadla pokračuje (Dostupné na: <https://www.teraz.sk/kultura/bsk-pokracuje-v-rekonstrukcii-bratisla/608408-clanok.html>)

Od roku 2010 je na základe uznesenia Mestského zastupiteľstva Bratislavы č. 1004/2010 z 27. 5. 2010 budova divadla v prenájme BKIS na obdobie desať rokov. Divadlo sa stalo aj súčasťou zriaďovacej listiny BKIS.

Hlavné mesto SR Bratislava informovalo začiatkom roka 2020, že kľúčovou súčasťou reštrukturalizácie BKIS bude delimitácia divadla z činnosti organizácie. Proces zahŕňa tak nastavenie delimitácie (priestory, majetok, personálne kapacity), ako aj koordináciu priebehu s plánovaným ukončením do konca roka 2020.

Prvým krokom bolo zrealizovanie okrúhlych stolov a diskusií s relevantnými aktérmi o možnej budúcej podobe mestskej divadelnej scény. Cieľom bol výber variantu budúceho fungovania, ktorý bude realizovateľný z pozície zriaďovateľa a ktorý bude primerane reagovať na existujúce potreby v tomto segmente. Proces prebiehal v gescii oddelenia kultúry magistrátu mesta Bratislava. Mesto Bratislava si stanovilo najneskorší termín plnohodnotného rozbehnutia výsledného modelu na sezónu 2022/2023.

Dňa 26. 5. 2022 bratislavskí poslanci schválili založenie Divadla P. O. Hviezdoslava ako neziskovej organizácie mesta. Hlavné mesto tak získava vlastnú činohernú scénu, ktorá bude od júna 2022 fungovať ako samostatná organizácia. Týmto má vzniknúť mestské divadlo na princípe udržateľného modelu financovania, zabezpečenia prostriedkov pre rozvoj činnosti divadla.

Kapacita divadla je 467 miest, z toho predajných je 450 miest.⁴²

4.3.4 Dividlá v zriaďovateľskej pôsobnosti iných právnických alebo fyzických osôb

Podľa štatisticky vedených spravodajských jednotiek pôsobí na území Bratislavы viac ako 40 subjektov/divadiel, ktoré patria medzi nezriaďované, resp. zriaďované iným subjektom ako štát, BSK alebo Mesto Bratislava. Medzi **najznámejšie** patria Radošinské naivné divadlo, Štúdio L+S, GUnaGU, Malá scéna STU (toho času mimo prevádzky), Divadlo Teatro Wüstenrot (toho času dočasne hrajúce v priestoroch DK Ružinov) a ďalšie.

Radošinské naivné divadlo⁴³ (ďalej len „RND“) vzniklo v šesdesiatych rokoch minulého storočia (prvá premiéra 25. decembra 1963) v Radošine (11 km od Piešťan, 21 km od Topoľčian, 33 km od Nitry a rovných 100 km od Bratislavы). Divadlo založil poslucháč Pedagogickej fakulty v Nitre a dlhoročný radošinský divadelný ochotnícky herec a režisér Stanislav Štepka. RND je autorským divadlom s originálnou poetikou, ktoré od počiatku až dodnes uvádza hry jediného autora Stanislava Štepku. RND od svojho vzniku až po súčasnosť (1963 - 2022) uviedlo vyše desaťtisíc predstavení, ktoré videlo vyše tri milióny divákov. Prehľad doterajších scén Radošinského naivného divadla:

- ▶ Klub mladých v Radošine (*scéna RND, Nitrianska ulica, 1963 - 1969*),
- ▶ A-divadlo (*Divadlo Za rampami, Záhradnícka ulica*),
- ▶ Mestský dom kultúry a osvety v Bratislave a Klub mladých v Radošine (*1970 - 1973*),
- ▶ Divadlo U Rolanda (*Obvodné kultúrne a spoločenské stredisko Bratislava 1, Námestie 4. apríla, 1974*),
- ▶ Klub mladých v Radošine, Divadelný klub mládeže (*Obvodné kultúrne a spoločenské stredisko Bratislava 3, Síbírska ulica, 1975 - 1978*),
- ▶ Klub spojov (*Klub ZK ROH Spoje, Banskobystrická ulica, 1979*),
- ▶ Malá sála PKO Bratislava (*1980 - 1989*),

---

⁴² Spracované podľa: <https://dpoh.sk/>.

⁴³ Spracované podľa: <http://rnd.sk>.

- ▶ Istropolis, Malá sála v Domu detí, stála scéna Radošinského naivného divadla (*Škultétyho ulica 5, mestská časť Bratislava-Nové Mesto - od roku 1989 na Škultétyho 5 do konca júna 2015*),
- ▶ od septembra 2015 je stála scéna Radošinského naivného divadla na Záhradníckej ulici 95 v Bratislave - v mestskej časti Ružinov.

Kapacita súčasnej scény RND je 330 miest.

Štúdio L+S⁴⁴ existuje už od roku 1982, keď pod názvom Štúdio S začínalo ako umelecká scéna Slovkoncertu. Zrodilo sa ako agentážne divadlo, čiže ako scéna bez stáleho hereckého súboru i režiséra. Hercov angažovalo na jednotlivé predstavenia, prípadne pozývalo hostovať súbory s inscenáciami, ktoré ladili s profilom divadla. Riaditeľom divadla sa stal Štefan Ladižinský. Od samého začiatku sa orientovalo na malé české divadlá a avantgardné súbory; repertoár obohacovali o to najlepšie z českých scén. Tu možno nájsť korene, z akých po rokoch vyrástol dnešný na Slovensku i v Česku cenený Festival České divadlo, ktorý pretrval dodnes. Vďaka odvahy vedenia sa na doskách Štúdia S už po niekoľkých mesiacoch zjavila roky proskribovaná dvojica Milan Lasica a Július Satinský v pôvodne televíznej skladačke *Nikto nie je za dverami* (1982). V eufórii po novembri 1989 sa v divadle konali diskusné večery so zaujímavými osobnosťami. Pre mnohé z nich predstavovalo javisko Štúdia S prvý dotyk s vlastou po návrate z emigrácie. V programe divadla neprestáva mať výrazné miesto záujem o mladých tvorcov. Na *Fujarovú show* neskôr naviazala spolupráca s Vysokou školou múzických umení. Štúdio S sa v apríli 1999 ako prvé divadlo privatizovalo a aj novým názvom potvrdilo to, čo tu fakticky jestvovalo už dvadsať rokov - zmenilo sa na Štúdio L+S. Štúdio L+S sídlí v Bratislave na Námestí 1. mája č. 5 s kapacitou 200 miest.

GUnaGU⁴⁵ je alternatívne divadlo, ktoré tvorí autorské hry písané priamo „na telo“ hercom. Vzniklo v roku 1985 ako študentské divadlo a o desať rokov sa profesionalizovalo. Založili ho matematici Ivan Mizera, Zuzana Benešová a lekár Viliam Klimáček. Od roku 1995 je umeleckým šéfom GUnaGU Viliam Klimáček, dramatik a spisovateľ, ktorý svoje hry väčšinou aj režíruje. Divadlo najprv pôsobilo v Dome kultúry Ružinov, dnes je na Františkánskom námestí 7 v Bratislave. Inscenačný štýl GUnaGU je hovoriť aj o najbolestivejších veciach človeka s humorom, ktorý nie je samoúčelný, ale vychádza z podstaty charakterov a situácií. GUnaGU rado baví, ale nemlčí o vážnych veciach. Miešanie snového s komickým, poetického s brutálnym, spoločenského s politickým, spájanie literárnych jemností so slangom ulice a absurdný čierny humor tvoria dráždivý javiskový ohňostroj, vyhľadávaný najmä mladými divákmami, pre ktorých sa GUnaGU stalo kultovou scénou. Kapacita sály je do 50 miest.

4.4 Cenová politika

Predmetná kapitola uvádza cenovú politiku za poskytované služby.

V rámci hlavnej činnosti SND ide najmä o služby ako realizácia predstavení činohry, opery a baletu a s nimi súvisiaceho predaja tovaru ako napr. bulletinov. V rámci podnikateľskej činnosti vykonáva SND najmä krátkodobý prenájom priestorov a predaj občerstvenia pre návštevníkov divadla.

Cenová politika na účely tejto štúdie vychádza z historických údajov, so zohľadnením aktuálnej cenovej hladiny v 2. kvartáli 2022.

Tržby za predstavenia

Na účely výpočtu tržieb za predstavenia v modeli CBA je potrebné vychádzať z priemernej jednotkovej ceny lístka. Táto bola stanovená skombinovaním historického vývoja ceny a aktuálneho cenníka SND.

---

⁴⁴ Spracované podľa: <https://www.studios.sk/>.

⁴⁵ Spracované podľa: <https://gunagu.sk/>.

Tabuľka 22 Priemerné vstupné v HB SND

	Cena	Vysvetlenie
Domáce predstavenia		V roku 2022 (marec) sa bežné lístky predávali v rozpäti: Opera - 15 - 35 € (45 € VIP) Balet - 12 - 27 € (37 € VIP) Činohra - 12 - 25 € (35 € VIP)
Opera HB	20 €	
Balet HB	17 €	
Činohra HB	16 €	
Hostujúce predstavenia		Priemer za roky 2015 - 2019 (v cenách roku 2022): Opera - 17,05 € Balet - 15,43 € Činohra - 12,27 €
Opera HB	20 €	
Balet HB	17 €	
Činohra HB	16 €	Odhad je vykonaný na základe expertného odhadu - kombinácia historického vývoja ceny a aktuálneho cenníka SND.

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Poznámka

Analyzované súce boli len ceny domáčich predstavení, z nich odvodnená projektovaná cena bola prenesená aj na hostujúce predstavenia.

Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND

Pri stanovení odhadu tržieb za tlačoviny a iný reklamný tovar sme vychádzali z historických údajov celého SND od roku 2009 do roku 2019, indexovaných na cenovú hladinu v roku 2022, v delení relevancie pre operu, balet, činohru, resp. pre celé SND. Celkové ročné tržby sme následne pomerne rozdelili medzi NB a HB podľa výkonnosti predstavení, osobitne pre jednotlivé žánre. Výsledný ročný odhad predstavuje vstup do modelu CBA. Historický ročný priemer pre tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND sme použili z dôvodu, že aj výkonnosť HB sme odvodili od historickej výkonnosti HB SND.

Tabuľka 23 Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND - odhad za HB ND do modelu CBA

	Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND	
	V stálych cenách	V cenách roku 2022
Ročne	11 775 €	13 312 €

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Krátkodobý prenájom priestorov

V súvislosti s mimodivadelným využitím bola HB SND formou krátkodobých prenájmov zvyčajne využívaná na plesy, galavečery a iné spoločenské udalosti. Do budúcnosti sa rozsah krátkodobých prenájmov očakáva na úrovni doterajších výkonov, tzn. že odhad tržieb na účely modelu CBA je stanovený na úrovni historickeho priemera.

Tabuľka 24 Tržby za krátkodobý prenájom v HB SND (ročne)

	Tržby za krátkodobý prenájom	
	V stálych cenách (bez DPH)	V cenách roku 2022 (bez DPH)
2017	152 750,00 €	168 267,06 €
2018	135 860,00 €	148 326,36 €
2019	143 419,00 €	154 875,33 €

	Tržby za krátkodobý prenájom	
	V stálych cenách (bez DPH)	V cenách roku 2022 (bez DPH)
2020	143 790,00 €	152 981,25 €
2021	123 824,19 €	129 664,56 €
2022	56 618,66 €	56 618,66 €
Priemer '17-'20	n/a	156 112,50 €

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Poznámka

Tržby zodpovedajú neceľej desiatke spoločenských podujatí ročne usporiadanych v HB SND, pričom väčšina z nich pochádza z Plesu v opere a Slovenky roka. V prípade, ak by sa formát podujatí typu Ples v opere alebo Slovenka roka v budúcnosti nekonali, predpokladáme, že budú vzhľadom na jedinečnosť a reprezentatívnosť HB SND nahradené inými podobnými kultúrno-spoločenskými podujatiami.

Tržby z diváckeho bufetu

Pri stanovení odhadu tržieb z diváckeho bufetu sme vychádzali z údajov diváckeho bufetu v NB SND za 1. kvartál roku 2022. Vzhľadom na to, že neboli dostupné relevantné údaje za HB SND, použité boli údaje z NB SND. Spôsob výpočtu stanovenia tržieb z diváckeho bufetu sme stanovili ako percentuálny podiel na celkových tržbách zo vstupného. Uvedený spôsob výpočtu považujeme za relevantný za predpokladu, že výška tržieb v diváckom bufete priamo úmerne závisí od počtu návštevníkov a zároveň predpokladu obdobného správania diváka v HB SND ako v NB SND.

Tabuľka 25 Podiel tržieb z diváckeho bufetu na tržbách za predstavenia

	Podiel z tržieb za predstavenia
Január 2022	15,79 %
Február 2022	10,52 %
Marec 2022	10,77 %
Priemer 2022	12,36 %
Odhad do modelu CBA pre HB SND	13 %

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

5. Technická časť

V tejto časti sa zvyčajne opisuje a zdôvodňuje navrhované technické riešenie.

5.1 Súťaž lokalít

Vzhľadom na predmet projektu - rekonštrukcia budovy - je súťaž lokalít **bezpredmetná**.

5.2 Architektonická štúdia

V čase vypracovania tejto štúdie **nebola architektonická štúdia k dispozícii**. Krajský pamiatkový úrad Bratislava svojím rozhodnutím k zámeru obnovy HB SND č. KPUBA-2020/17658-3/70664/FAL zo dňa 7. 9. 2020 podmieňuje vypracovanie projektovej dokumentácie práve vypracovaním architektonickej štúdie. Cieľom architektonickej štúdie má byť overenie možnosti obnovy priestorov HB SND a úprav dostavby divadla zo strany Komenského námestia pri rešpektovaní pamiatkovo chránených konštrukcií a prvkov. Architektonická štúdia má byť predložená KPÚ BA na účel vydania záväzného stanoviska. Projektová dokumentácia k obnove objektov môže byť spracovaná až po vydaní záväzného stanoviska k architektonickej štúdii.

5.3 Projektová dokumentácia

Vzhľadom na rozpracovanosť projektu **bezpredmetné**. Pre riešený projekt je vypracovaná technická dokumentácia v rozsahu stavebného zámeru verejnej práce.

Podľa zmeneného zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) o územnom plánovaní, ktorý bude účinný od 1. apríla 2024, by mala mať každá stavba vypracovaný stavebný zámer, čo predstavuje prvý stupeň projektovej dokumentácie, ktorý by sa mal prerokovať so stavebným úradom. Stavebný úrad by mal tento stavebný zámer osvedčiť. Vydaniu rozhodnutia bude predchádzať prerokovanie návrhu stavebného zámeru so všetkými dotknutými orgánmi štátnej správy, dotknutými právnickými osobami, obcou, v ktorej území sa má stavať, a vlastníkmi susedných stavieb a pozemkov.

6. Opis a analýza alternatív

6.1 Východiskový stav

Pri navrhovaní variantných riešení sa vychádzalo z definovaného cieľa projektu, z dostupnej technickej dokumentácie, ako aj z aktuálnych zámerov investora.

Projektové varianty sú navrhnuté v kontexte, že vlastníkom budovy je štát a SND je správcom majetku štátu, pričom budova môže slúžiť primárne len na divadelnú činnosť a vzhľadom na jej stavebno-technický a technologický stav je nevyhnutná rekonštrukcia. Uvedené konštatovanie vyplýva zo stanoviska Ministerstva kultúry SR ako rezortného príslušného ministerstva: „Historickú budovu Slovenského národného divadla je možné využiť výlučne na prevádzkovanie divadelnej umeleckej činnosti z dôvodov:

- ▶ **Jednoznačne zadefinovaného účelu budovy už od počiatkov jej výstavby** - ide o významnú eklektickú národnú kultúrnu pamiatku pochádzajúcu z druhej polovice 19. storočia (1886). Vznikla ako úcelová divadelná budova, ktorej stavebníkom bolo mesto Bratislava. Genius loci zvoleného miesta podciarkuje, že nahradila staršiu divadelnú budovu z poslednej tretiny 18. storočia (1776). Budova bola rekonštruovaná v rokoch 1935 a 1949, posledná významná rekonštrukcia bola v rokoch 1969 - 1972, ktorej súčasťou bolo vybudovanie modernej prístavby zo zadnej strany z Komenského námestia. Táto prístavba doplnila technické zázemie pre divadelnú činnosť.
- ▶ **Zákonnou povinnosťou chrániť pamiatkové hodnoty budovy** - objekt má množstvo zákonom chránených pamiatkových hodnôt, ktoré nie je možné odstrániť či poškodiť. Zároveň je potrebné objekt vnímať aj v širšom kontexte, najmä mestskej pamiatkovej rezervácie, jeho ochranného pásma a chránených pohľadov, čo opäť drasticky znížuje potenciál akýchkoľvek úvah o možnej konverzii budovy divadla na nejaké iné účely. Už počas spomínamej rekonštrukcie v rokoch 1969 - 1972 musela z dôvodu ochrany pamiatkových hodnôt zostať v pôvodnom slohu fasáda, interiér hľadiska, vstupný foyer a salón na prvom poschodí.
- ▶ **Špecifickými podmienkami lokality stavby** - objekt divadla je (aspoň čiastočne) umiestnený na staticky pomerne komplikovanej zasypanej vodnej priekope v exteriéri mestského opevnenia a na základoch starších stavebných konštrukcií, čo je potrebné rešpektovať. V blízkosti budovy sú odhalené aj základové a podzákladové murivá stredovekej mestskej brány.
- ▶ **Jednotnou spoločenskou a politickou objednávkou na zachovanie účelu stavby** - vnímanie historickej budovy obyvateľmi mesta, širšou spoločnosťou aj návštevníkmi hlavného mesta ako tradičného divadelného stánku je silným faktorom na zachovanie účelu budovy. Takisto názor súčasného politického vedenia ministerstva kultúry je zachovanie účelu budovy pre divadlo v správe Slovenského národného divadla.

Čo sa týka technických podkladov, investor na účely rekonštrukcie objektu disponuje **stavebným zámerom verejnej práce a súvisiacou dokumentáciou z decembra 2020**, a to v nasledujúcom rozsahu:

- ▶ Zameranie stavby;
- ▶ Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Interiér“;
- ▶ Návrh na reštaurovanie a umelecko-historický výskum - inventarizácia hodnotných prvkov „Exteriér“;
- ▶ Stavebno-technický prieskum historickej budovy SND vrátane podrobnej pasportizácie budovy;
- ▶ Odborný posudok stavu zavlhnutia, poškodenia vodorozpustnými soľami a návrh riešenia vlhkostnej sanácie spodnej stavby objektu;
- ▶ Akustické posúdenie divadelnej sály historickej budovy SND;

- ▶ Ideová štúdia Historickej budovy SND;
- ▶ Ideová štúdia Nového pavilónu SND;
- ▶ Základná koncepcia požiarnej ochrany;
- ▶ Stavebný zámer.

Vypracovaná DSZ má tieto časti:

- A. Sprievodná správa;
- B. Technická správa;
- C. Ekonomická správa;
- D. Doklady;
- E. Výkresy.

Súčasťou výkresov je ideová štúdia rekonštrukcie, ktorá obsahuje situáciu, pôdorysy podlaží, pohľady a rezy.

Stavebný zámer nepočíta s rozšírením budovy či jej nadstavbou. Objekt sa tvarovo ani rozmerovo navonok nezmení. Dizajnové úpravy sa majú týkať služobného vstupu a presklených fasád prístavby. Priestor Komenského námestia by sa podľa zámerov magistrátu mesta mal dočkať úpravy, ktorej realizáciu bude vhodné sklíbiť s pripravovanou generálnou rekonštrukciou SND. „Zadný vstup“ do divadla s obslužným predpriestorom by tak podľa návrhu mal byť preriešený, aby získal na funkčnosti v primeranom dizajne.

Chýbajúce priestory divadelného zázemia stavebný zámer rieši prostredníctvom novej budovy, pracovne nazvanej Nový pavilón SND. Objekt by bol umiestnený na pozemku v bezprostrednom susedstve HB SND. Išlo by o využitie stavebnej parcely 115/2, ktorá má v rámci regulatívov územného plánu potenciál pre budovu s podzemnými priestormi (napr. garáže) a piatimi až šiestimi nadzemnými podlažiami (v závislosti od konštrukčnej výšky). Nový pavilón je v návrhu naznačený schematicky ako hmotovo-priestorová štúdia pre stanovenie kubatúry a podlažnosti objektu, z ktorých bola vypočítaná výška investičných nákladov.

6.1.1 Súčasný stav HB SND

Súčasné dispozičné riešenie

Stavba je pozdĺžneho pôdorysu s max. vonkajšími rozmermi 33,5 x 77 m. Je komponovaná prísne symetricky v pozdĺžnej osi. Balkón na priečelí pri hlavnom vstupe má od referenčnej nuly výšku 6,28 m, hrebeň hlavnej kupolovitej strechy je vo výške 28,38 m a výška prístavby strechy je 19,9 m.

Objekt HB SND pozostáva z dvoch funkčne prepojených stavebných hmôt - pôvodnej historickej časti postavenej v roku 1886 a prístavby z roku 1972. Historické krídlo, prístupné z Hviezdoslavovho námestia, je tvorené päťpodlažným objektom obopínajúcim po celej výške divadelnú sálu a javisko s povraziskom, budova je podpivničená na celej ploche polozapusteným podlažím. Prístavba, prístupná z Komenského námestia, je v nadzemnej časti päťpodlažná, v podzemí disponuje spolu tromi podlažiami presahujúcimi pôdorys nadzemnej časti - ide o dve podzemné podlažia pod spevnenou plochou námestia. Podlahy jednotlivých priestorov sú v rôznych výškových úrovniach, referenčná úroveň +0,000 m = 139,421 m Bpv je stanovená na podlahe hlavného foyeru.

1. NP - Prízemie

Verejne prístupné priestory (historické krídlo)

Hlavný vstup do budovy je z Hviezdoslavovho námestia cez podlubie balkónu v troch kolmých a dvoch postranných šikmých osiach cez zádverie do hlavného foyeru. Priestor je štvorcového pôdorysu s 9

poľami (3 x 3), do ktorého sú po oboch stranách symetricky včlenené schodiskové ramená vedúce do suterénu, na mezanín (2. NP), resp. prepojovacie chodby k postranným priamym schodiskám ústiacim na 3. NP.

V pokračujúcej symetrii sa z prepojovacích miestností po oboch stranách postupuje do predsálí s prístupom do prízemia hľadiska divadelnej sály. Na každej strane sú po dva vstupy do hľadiska a po 6 vstupov do lóží využívaných divákmi, resp. po jednej lóži pre osvetľovaciu techniku. Z predsálí sú ďalej prístupné toalety a ďalšie prevádzkové miestnosti - zo strany Gorkého ul. miestnosť lekára a fajčiareň, zo strany Jesenského ul. priestory pokladnice a napokon priechodné zvukárské miestnosti situované pod mezanínom.

Divadelná sála je otvorený priestor oválneho pôdorysu v prízemí s plochou 135 m^2 s celkovou vnútornou výškou cca 14 m, nachádza tu 180 sedadiel radených na šikmej podlahovej rovine, ďalších 24 sedadiel je v lóžach (spolu cca 40 m^2).

Neverejné priestory (historické krídlo/prístavba)

Medzi hľadiskom a javiskom je priečelie do orchestrska s plochou 52 m^2 , ktoré je súčasťou podzemného podlažia. Javisko štvorcového pôdorysu, disponujúce povraziskom s výškou 20,5 m s prepojeným zadným javiskom, predstavuje grandióznu plochu 452 m^2 . Predsália sú dverami oddelené od neverejnej zákulisnej časti, ktorá v pôdoryse symetricky obopína javisko dvomi vedľajšími javiskami, miestnosťami pre javiskových majstrov, osvetľovačov, rekvizitárov a inšpicientov a prepojovacími chodbami. Do chodieb ústia pôvodné služobné dvojramenné schodiská prepájajúce všetkých 5 podlaží historického krídla.

Nové krídlo - stavebne dilatovaná konštrukcia - nadväzuje na historické krídlo v miestach prepojovacích chodieb, ktoré sú zakruhované kolmou chodbou umiestnenou v strednom poli trojtraktovej prístavby. Do chodby ústia služobný vstup z Komenského námestia tvorený vyrovnávacím schodiskom pre personál, resp. šikmou rampou na sťahovanie kulís z exteriéru v úrovni javiskového podlažia. Po vonkajšom obvode prístavby sú rozmiestnené rôzne priestory pre zamestnancov - spoločenská miestnosť, divadelný bufet, denná miestnosť javiskových technikov (kulisáci), ohlasovňa požiaru, vrátnica. Vo vnútornom trakte sú situované v dodržanej dispozičnej symetrii služobné toalety a výtahy po stranách prepojovacieho „krku“ zadného javiska, v rámci ktorého je umiestnená hydraulická dvihacia plošina umožňujúca prepojenie s podzemným skladom kulís.

2. NP - Mezanín

Verejne prístupné priestory (historické krídlo)

Priestory tohto podlažia tvoria prevažne komunikácie - jednoramenné schodiská vedúce sem z prízemia, resp. pokračujúce do vyššieho 3. nadzemného podlažia. Aj tu sa do hľadiska tvoreného lóžami vchádza cez filter predsália - foyer, ktoré je vybavené na každej strane toaletami. Predsália je prístupné aj z odpočívadla postranných schodísk vedúcich do 3. NP.

Dvadsať jeden lóží vrátane tzv. prezidentskej a dvoch pre svetelnú techniku s celkovou kapacitou 38 sedadiel lemuje v oválnom tvaru divadelnú sálu. Celková hľadisková plocha mezanínu predstavuje cca 82 m^2 .

Neverejné priestory (historické krídlo/prístavba)

Predsália je prepojené s neverejnými priestormi len v severnej časti krídla vyrovnávacím schodiskom cez salónik, z ktorého je prechod do služobného 2. NP, na ktorom sa nachádzajú po vonkajšom obvode šatne sólistov baletu a opery vybavené samostatnými sprchami, miestnosti garderóby, pánska maskérňa a dve skúšobne opery. PomySELNE je služobné krídlo rozdelené na dámsku - severnú a pánsku - južnú časť. Na vnútornej strane sa opakujú podružné miestnosti toalet a výtahov.

3. NP - 2. poschodie

Verejne prístupné priestory (historické krídlo)

Ramená schodísk zo vstupných priestorov cez podesty ústia do priebežnej chodby vedúcej po celej šírke traktu (od okna v severnej fasáde po okno južnej fasády), ktorá sprístupňuje reprezentatívny salónik

umiestnený nad hlavným foyerom s priamym výstupom na exteriérový balkón, čiastočne prekrytý podlubím vystupujúceho vstupného priečelia objektu. Z chodby sú na opačných stranach prístupné toalety a miestnosti predsálí - v severnej a južnej časti, do ktorých ústia podestami aj postranné schodiská z prízemia.

Neverejné priestory (historické krídlo/prístavba)

Verejné a neverejné priestory v tomto podlaží nie sú prepojené. Obslužná chodba pôdorysného tvaru U kopírujúca nižšie podlažie je zakončená slepo, pokračujúc v schéme delenia na severnú dámsku, resp. južnú pánsku časť s dvomi prepojovacími schodiskami. V historickom krídle aj prístavbe sú po vonkajšom obvode umiestnené šatne zboristov/zboristiek baletu aj opery, maskérne a garderóba. Do vnútorného dvora sú orientované miestnosti sociálnych zariadení rozšírené o spoločné sprchy pre zboristov. Podlažie je prístupné okrem služobných schodísk v severnej a južnej časti historického krídla aj dvoma výtahmi.

4. NP - Balkón

Verejne prístupné priestory (historické krídlo)

Ramená schodísk západného priečelia podestami vyúsťujú do priebežnej chodby opakujúcej sa nad nižším podlažím (od okna v severnej fasáde po okno južnej fasády), z ktorej sa vyrovnávajúcimi rampami ide do dvoch predsálí obopínajúcich balkón (hladisková časť) zo severnej a južnej strany. V náprotivných polohách chodby sú prepojenia na podesty schodísk pokračujúcich do vyššieho podlažia, vedľa sú umiestnené toalety v severnej časti a bufet - prístupný cez južné predsálie.

Hladisko v úrovni balkóna disponuje v troch radoch spolu 176 sedadlami. Po stranách javiskového portálu je balkón vyčlenený na svetelnú techniku (osvetľovači), priestory sú prístupné z bufetu na južnej strane, resp. neverejného služobného priestoru na severnej strane budovy.

Neverejné priestory (historické krídlo/prístavba)

Prepojenie s verejnými priestormi v tomto podlaží je možné cez miestnosť osvetľovačov pri severnom portáli, z ktorej sa dá dostať do balkónovej časti hladiska, resp. miestnosti komparzu opery a baletu. Obslužná komunikácia pôdorysného tvaru U s dvomi prepojovacími schodiskami a výtahmi pôdorysne kopíruje nižšie podlažie. Z chodby sú na opačných stranach vstupy na technickú lávku povraziska. Miestnosti po jej vonkajšom obvode sú využívané rôznymi funkčnými oddeleniami divadla, prevažne však slúžia administratívnym účelom. Nachádzajú sa tu napr. kancelárie hospodárskej správy budovy, kancelárie umeleckého vedenia divadla (riad. opery, baletu, choreograf, zbormajstri a pod.), ale je tu tiež šatňa ženského baletu, miestnosť pre komparz, miestnosti zamestnancov divadelnej techniky (zvukári, osvetľovači) alebo rekvizitáreň. Vo vnútornom trakte prístavby sa nachádzajú rovnako ako v nižšom podlaží miestnosti sociálnych zariadení vrátane kuchynky a hromadných sprchovacích miestností.

5. NP

Verejne prístupné priestory (historické krídlo)

Bývalá miestnosť fajčiarne - dnes využívaná zvukármi sa nachádza nad centrálnym umiestneným reprezentatívnym salónom 3. NP (jeho svetlá výška je v úrovni stropov 4. NP) a je prístupná z dvoch strán podestami ramien priamych schodísk západného priečelia, ktoré sa tu končia.

Neverejné priestory (historické krídlo/prístavba)

Z vyššie uvedených schodiskových podest je cez predsieňové filtre prístupná hlavná osvetľovacia kabína lemujúca oválny pôdorys divadelnej sály nad balkónom. Od osvetľovačov sa znova cez chodbové filtre dá dostať do skladov garderóby - dámskej a pánskej zachovávajúc logické delenie z nižších podlaží prebiehajúcich pozdĺž sály a povraziska. V severnej časti je sklad garderóby zmenšený o priebežnú chodbu so vstupom do podkrovia kupoly, v ktorom cez technickú lávku je prístup do malej kabíny osvetľovačov nad sálou s centrálnym lustrom. Okrem zmienených priestorov sa v historickom krídle nachádzajú ďalšie skladové priestory, práčovňa a strojovňa VZT. Podlažie je obslužené tu sa končiacimi pôvodnými služobnými schodiskami historického krídla, v prístavbe zas majú svoju najvyššiu stanicu osobné výtahy. V severnej, resp. južnej časti prístavby sú v koncových nárožných polohách umiestnené žehliarne vedľa kancelárií vedúcich garderóby (dámska/pánska). Obslužná chodba je neprepojená, kedže

cez celú šírku konštrukčného traktu je umiestnená priechodná skúšobňa zboru. Miestnosť s veľkou svetlou výškou 4,4 m je obojstranne presvetlená, orientovaná do Komenského námestia, resp. do vnútorného patia. Sociálne zariadenia sú v tomto podlaží plošne redukované na dámske a pánske toalety prístupné z priebežných chodieb.

Pri výťahoch v severnej, resp. južnej chodbe sú na chodbách umiestnené rebríky s výlezmi do medzipodlažia, v ktorom sa nachádzajú strojovne výťahov, technické miestnosti (elektro rozvodňa) a výstup na strechu.

-1. PP

Verejne prístupné priestory (historické krídlo)

Z centrálnego vstupného foyeru v prízemí vedú po každej strane dve kolmo zalomené schodiskové ramená do šatne v polozapustenom suteréne. Spolu štyri schodiská sa končia v priečnej chodbe, ktorá sprístupňuje na koncoch toalety - dámske v severnej, pánskej v južnej časti, ďalej centrálnie umiestnený bufet otvorený do salónika, cez ktorý sa následne pomedzi nosné piliere prechádza do šatne. K bufetu sú priradené podružné skladovacie priestory, resp. technické miestnosti VZT ústiacie až do exteriérových anglických dvorcov sprístupňujúcich Ganymedovu fontánu. Verejná časť budovy v tomto podlaží nie je prepojená so zázemím divadla.

Neverejné priestory (historické krídlo/prístavba)

Suterén pod historickým krídlom a prístavbou je prístupný dvomi tu sa končiacimi služobnými schodiskami a dvomi osobnými výťahmi s prístupom na hlavnú chodbu opakujúcu pôdorysný tvar z vyššieho podlažia. Chodba v pôdorysnom tvaru U obkolesuje v historickej časti orchesterisko, podjaviskový priestor (s technológiami povraziska, točne, prepadiškami), skladové priestory; po vonkajšej strane južnej chodby sú radené šatne orchestra, zo severnej chodby sú prístupné miestnosti zvukárov, zriadencov orchestra a technické miestnosti trafostanice. Prepojovacími chodbami je prístupný technický suterén dobudovaný za celou severnou historickou fasádou (nachádza sa pod chodníkom). Sú tu umiestnené miestnosti vodomerne, baterkárne, klíma jednotky, prečerpávacia stanica.

V prístavbe sú po vonkajšom obvode chodby rozmiestnené okrem šatní orchestra miestnosti pre technický personál divadla, vo vnútornom trakte sa nachádzajú ďalšie skladovacie priestory, sociálne zariadenia (pánske toalety a sprchy), upratovacia miestnosť a tu sa začínajúce trojramenné schodisko do nižších podlaží. Medzi chodbou a skladom prebieha šachta hydraulickej plošiny na transport kulís z -2. PP na javisko.

-2. PP

Neverejné priestory (prístavba)

Suterén pod prístavbou je z interiéru prístupný trojramenným schodiskom dvomi osobnými výťahmi s prístupom na priečne umiestnenú chodbu. Podlažie, svojou plochou výrazne presahujúce nadzemnú časť prístavby, má výstup do exteriéru únikovým schodiskom na Komenského námestie, kam ústi aj tzv. uličný výťah - hydraulická plošina slúžiaca na transport kulís zo spevnenej plochy pred služobným vstupom do skladu kulís.

V podlaží sú okrem najväčšieho priestoru - skladu kulís s vozíkovým vybavením prepojeným na hydraulický javiskový výťah a skladu rekvizít - umiestnené technické miestnosti plynomerne, výmenníkovej stanice (lokálna OST medzi kotolňou a budovou), trafostanice, velína.

-3. PP

Neverejné priestory (prístavba)

Suterén pod prístavbou je z interiéru prístupný tu sa končiacim trojramenným schodiskom a dvomi osobnými výťahmi s prístupom na rozdelenú prepojovaciu chodbu. V časti pod skladom kulís sa nachádzajú malá a veľká baletná sála, medzi ktorými je umiestnené núdzové schodisko ústiacie cez sklad v -2. PP do únikového schodiska až do exteriéru.

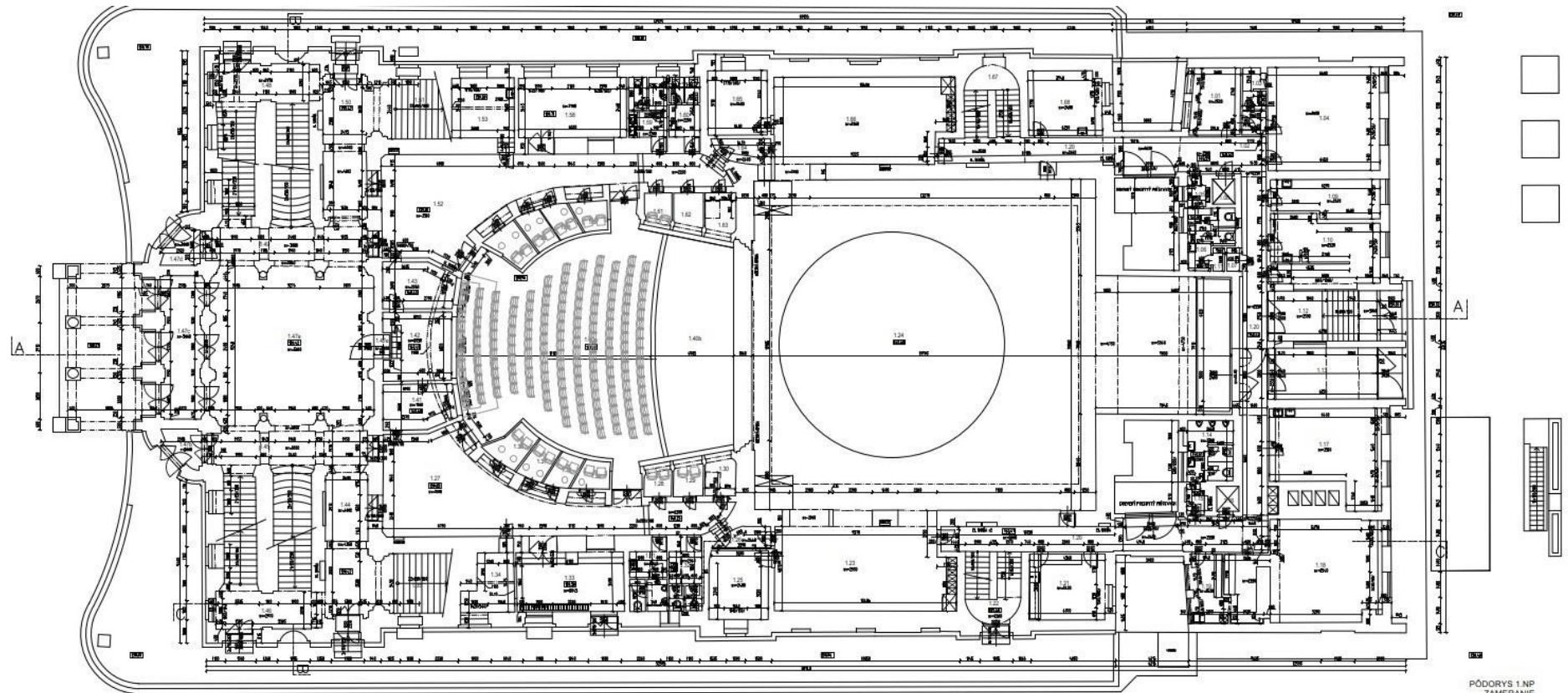
Ostatné priestory okrem sociálnych zariadení (toalety umiestnené v severnej časti) slúžia výlučne technickým účelom - plynová kotolňa s nasávacím priestorom, úpravovňa vody, kompresorovňa, klimatizačné jednotky, prečerpávacie stanice.

Tabuľka 26 Objemové a plošné bilancie súčasného stavu HB SND

Plošná bilancia existujúceho stavu	Výmera
Zastavaná plocha existujúcej stavby	2 400,00 m ²
Celková úžitková plocha existujúcej stavby	10 908,81 m ²
Obostavaný priestor existujúcej stavby	67 192,13 m ³

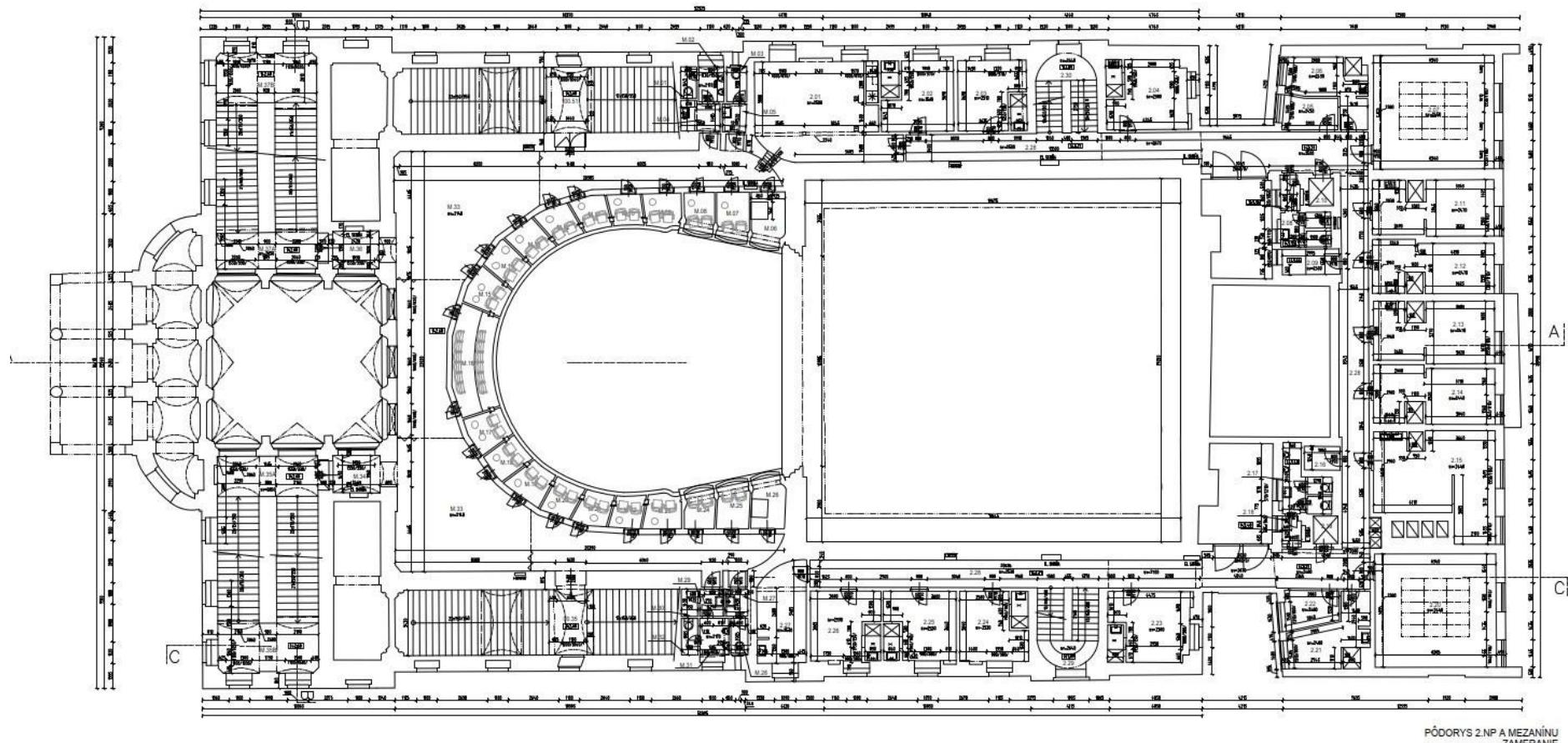
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 1 Pôdorys 1. NP

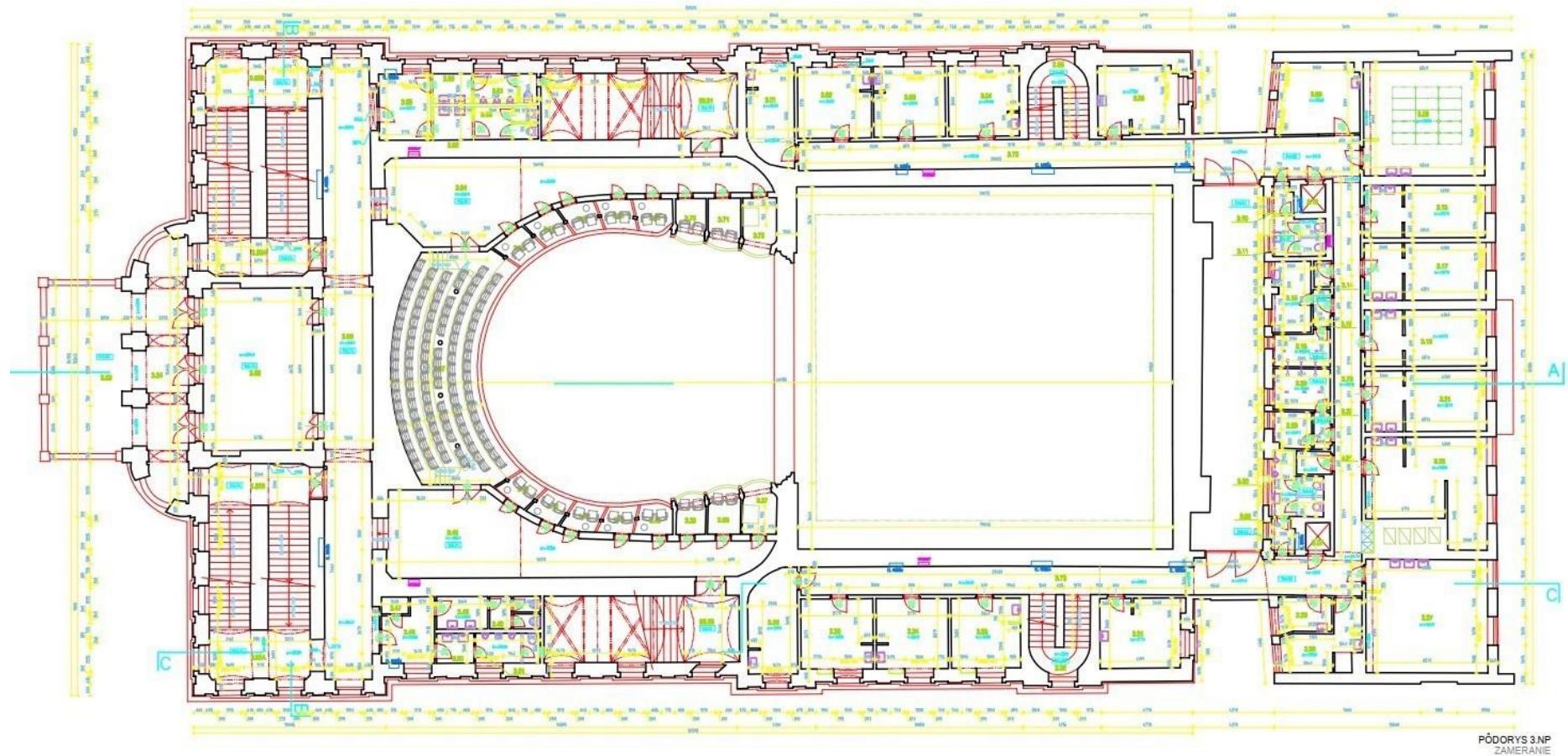
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 2 Pôdorys 2. NP

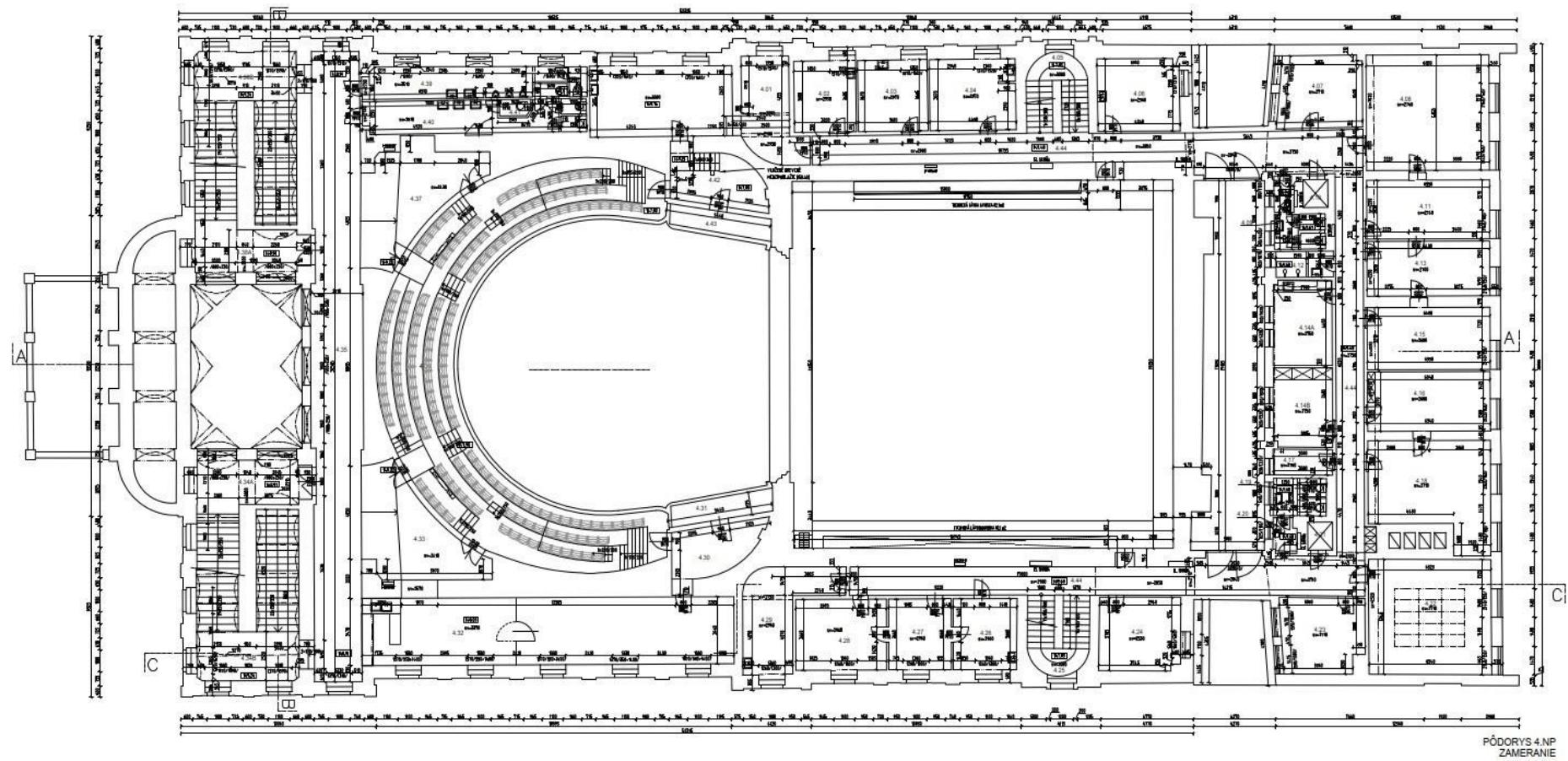
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 3 Pôdorys 3. NP

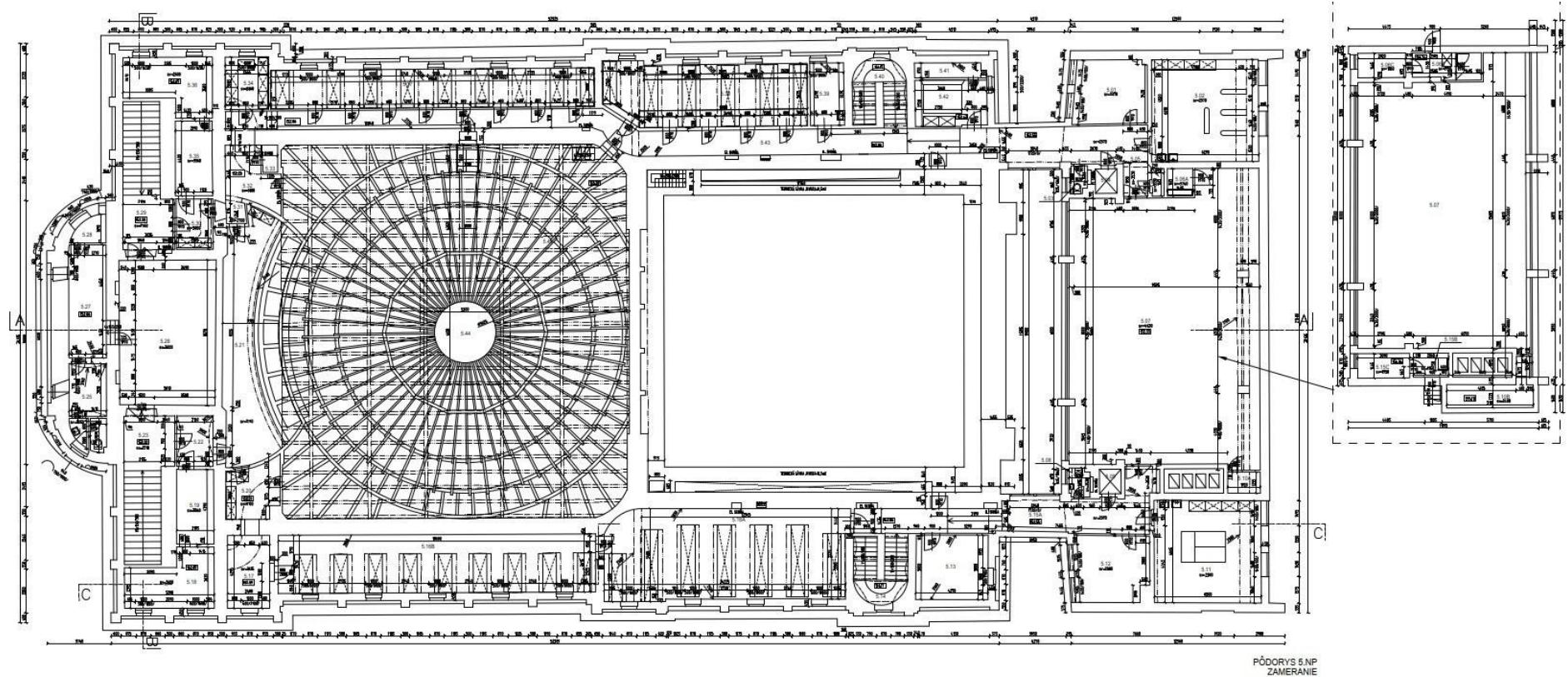
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 4 Pôdorys 4. NP

Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 5 Pôdorys 5. NP

Zdroj: Stavebný zámer

Konštrukčné a materiálové riešenie – súčasný stav

Základy

Podľa doteraz vykonaných prieskumov budovy sa predpokladá, že jestvujúce základové konštrukcie pod historickou časťou sú tvorené murivom z plnej tehly do hĺbky únosných štrkových naplavenín. Prístavba je založená na masívnej železobetónovej doske so systémom čerpacích kanálikov na priesakovú vodu, ktorá sa zbiera do nádrže v 3. suteréne a následne prečerpáva do kanalizácie.

Ide o prvky dlhodobej životnosti a na základe vykonaných prieskumov bolo identifikované, že **základy sú vo vyhovujúcom stave**.

Vertikálne nosné konštrukcie

Historický objekt bol postavený s nosnými stenami z muriva z plnej pálenej tehly. Otvory v stenách sú zaklenuté tehlovými klenbami. Prístavba je v nadzemnej časti zrealizovaná z monolitickej železobetónovej skeletovej konštrukcie s výplňovým murivom, podzemné podlažia sú postavené v železobetónovej vani s vnútorným skeletom. Podzemné steny na styku s pôvodnou budovou sú horizontálne stabilizované trvalými zemnými kotvami.

Ide o prvky dlhodobej životnosti a sú **vo vyhovujúcom stave**.

Horizontálne nosné konštrukcie

Pôvodné konštrukcie boli realizované ako železobetónové nesené tehlovými klenbami, železobetónové trámkové stropy a stropy nesené oceľovými nosníkmi. Neskôr dostavované stropy boli realizované ako železobetónové uložené na nosných stenách alebo oceľových nosníkoch.

V prístavbe suterénu sú stropné konštrukcie monolitické železobetónové, tvorené priečnymi prievlakmi a stropnými doskami. Pri týchto konštrukciách boli navrhnuté aj rôzne nábehy a zosilnenia, keďže plnia aj rozpernú funkciu pre obvodové steny a prenášajú vysoké zaťaženie z pojazdu vozidiel nad výčnievajúcou časťou podzemia. V tejto časti sa nachádza aj vonkajší auto výťah pre navádzanie divadelných dekorácií. Nosné konštrukcie v nadzemnej časti sú železobetónové, ktoré tvorí systém monolitických stípov s prievlakmi v oboch smeroch.

Z materiálovo-konštrukčnej a statickej stránky sa budova javí v zachovanom stave a nevyžaduje si zásadné rekonštrukčné práce.

Hydroizolácie

Objekty danej lokality boli v nedávnej minulosti vlhkostne hydroizolačne riešené na potenciálny stav HSV max. v úrovni 136,40 m n. m. Táto skutočnosť zohľadňuje štatistické výkyvy podzemnej vody, nie je však dimenzovaná na úplné hydroizolačné riešenia ako ochranu proti potenciálne možným záplavám z úrovne nad upravenou verejnou komunikáciou, čomu sú dnes vybudované aj ochranné, montovateľné hrádze pozdĺž nábrežia historickej časti mesta a Dunaja. Spodná stavba budovy je vybavená pôvodnou hydroizoláciou na báze asfaltu, ktorá je po období životnosti a vykazuje známky výrazných porúch vedúcich až k jej celkovej nefunkčnosti. Väčšina suterénnych murív je poškodená vlhkosťou.

Pôvodná izolácia nemá požadované technické parametre isolácie proti tlakovej vode, bráni len prenikaniu zemnej vlhkosti.

Strešný plášť

Pôvodná strešná konštrukcia budovy je nesená dreveným krovom. Väčšia časť krytiny bola v rámci rekonštrukcie strechy vymenená vrátane jej sekundárneho nosného systému a nahradená pláštom z bitúmenových pásov a šablón. **V pultových častiach historického krídla aj plochá strecha prístavby vykazujú na viacerých miestach defekty, ktoré sa prejavujú v interiéri zatečenými stenami a stropmi.**

Obvodový plášť

Pôvodné časti budovy boli realizované tradičnou technológiou s obvodovými stenami murovanými z plnej pálenej tehly. Dostavba je realizovaná zo železobetónu s presklenou tepelnou izolačnou fasádou.

Schodiská

Pôvodné schodiská v budove boli postavené z rôznych materiálov, prevažne s kamennými stupňami, v konštrukčnom riešení a výraze v súlade s hierarchiou jednotlivých komunikačných priestorov. Schodiská realizované v prístavbe sú väčšinou oceľové, prípadne železobetónové.

Okenné výplne

Väčšina pôvodných okenných výplní historickej budovy zostala zachovaná až do súčasnosti. Ide o pôvodné drevené zdvojené okná s bohatým delením krídel. Okenné otvory prístavby sú súčasťou predsedaného celoskleného fasádneho systému s hliníkovými rámami. **Zlý stav okenných výplní prispieva k úniku tepla počas vykurovacej sezóny, čo negatívne prispieva k efektívite vykurovania budovy.**

Dverné výplne

Väčšina dverných výplní historického krídla je pôvodná. Zárubne drevené obkladané, dverné krídla drevené rámové s drevenými a sklenými kazetovými výplňami, povrchová úprava bielou farbou, mosadzné kovania. Dvere osadené počas prestavieb sú sčasti materiálovo a tvarovo príbuzné, sčasti typové dvere osadené do oceľových zárubní.

Povrchové úpravy, okenné a dverné výplne sú značne poškodené a vyžadujú repasáciu, prípadne repliku.

Podlahy

V pôvodných priestoroch boli položené podlahy delené podľa využitia a významu jednotlivých miestností. Na nášlapné vrstvy boli použité kameň, terazzo, keramická dlažba a drevo. Počas následných prestavieb boli historicke podlahy čiastočne nahradzované novými (kameň, keramická dlažba) alebo prekrývané plošnými podlahovinami (PVC, koberec). V technických priestoroch je podlaha betónová, oceľové plošiny a lávky z pochôdznych oceľových rošťov.

Vonkajšie povrchové úpravy

Tehlové obvodové steny historickej časti sú bohatoo profilované, omietnuté a doplnené štukovou výzdobou. Predpokladaná pôvodná farebnosť fasád bola tvorená kombináciou šedej a okrovej. Spresnená bude pri realizácii stavby na základe výroku KPÚ. Kamenný obklad soklového muriva bol realizovaný počas predchádzajúcej rekonštrukcie.

Vnútorné povrchové úpravy

Vnútorné murivá a stropy sú omietnuté hladkou štukovou omietkou a stierkami. Pôvodné priestory majú štukovú výzdobu, ktorej bohatstvo a umenie vyhotovenie je hierarchizované podľa významu jednotlivých miestností. V reprezentačných a hlavných komunikačných priestoroch sú štuky čiastočne zlatené zlatinkami. V hlavných priestoroch je parapetné murivo obložené kamenným obkladom alebo drevenými kazetami. Hygienické zariadenia a vybrané technické priestory sú opatrené obkladom (kamenný, keramický, gressový) a prejavujú známkmy zastaranosti.

Infraštruktúra a technické vybavenie HB SND

Vykurovanie

Vykurovanie priestorov divadla je teplovodné plynovou kotolňou v kombinácii s elektrickým ohrevom. Rozvody UK, vykurovacie telesá, armatúry sú realizované v bežných štandardoch a z použitých typov vykurovacích telies vyplýva, že aj v rôznych časových obdobiach. Toto riešenie je prevádzkovo finančne náročné a neekologicke. Jestvujúce vykurovanie nesplňa požadované nároky na energetickú efektívnosť budov. Ohrevné telesá a rozvody sú na hranici životnosti a je potrebné ich vymeniť v celom rozsahu, taktiež so zdrojom výroby tepla - kotolňa. Vykurovacie rozvody boli postavené z dnes nevyhovujúcich materiálov a pri búracích práciach budú čiastočne zničené a bude nutná ich náhrada.

Vzduchotechnika a klimatizácia

Priestory hlavných a vedľajších komunikačných priestorov divadelnej sály sú vybavené vzduchotechnikou s prívodom tepelne upraveného vzduchu. **Technológia je po polstoročí fungovania v zastaralom stave a nezodpovedá aktuálnym technologickým a hygienickým štandardom.**

Slaboprúdové rozvody

- ▶ štruktúrovaná kabeláž;
- ▶ elektrická požiarna signalizácia;
- ▶ evakuačný rozhlas;
- ▶ elektrická zabezpečovacia signalizácia.

Slaboprúdové zariadenia nespĺňajú súčasné požiadavky a technologické štandardy a je potrebná ich výmena.

Divadelná technológia

- ▶ javisková mechanika (javiskové ťahy, zdvíhacie javiskové stoly, prepadiško, divadelná točňa);
- ▶ riadiaci systém javiskových mechanizmov;
- ▶ scénické osvetlenie;
- ▶ elektroakustické ozvučenie;
- ▶ videotechnika.

Infraštruktúra objektu je po dobe životnosti, čo sa týka technického stavu, a je potrebné ju v plnom rozsahu vymeniť. Divadelná technológia, scénické osvetlenie, audio-video je zastarané a nefunkčné a musí byť nahradené novou, modernou a energeticky úspornou technológiou. Dôležitou podmienkou rekonštrukcie je akustická pohoda vnútorných priestorov pri samotných predstaveniach a pohoda vzhľadom na rušivé vplyvy z okolia a vonkajšieho prostredia (električka).

Nedostatky súčasnej divadelnej techniky a technológie podľa správcu HB SND

Ťahy

HB SND používala kombináciu elektrických a ručných pasportových ťahov. Ručné ťahy (aktuálne 25 ks) znamenajú zvýšenú personálnu potrebu na ovládanie. Elektrické ťahy a ich synchronizácia bol v skutočnosti prototyp, ktorý vekom prišiel o certifikáciu a čiastočne funkčnosť (vzhľadom na stále sa sprísňujúce normy). Elektrické pasportové ťahy (aktuálne 25 ks) sú aktuálne nefunkčné a v malom počte. Elektrické bodové ťahy (aktuálne 4 ks) sú výbavou HB SND, no na pevnej pozícii (potrebou sú mobilné bodové ťahy prostredníctvom tzv. prelaňovacieho roštu, ktorý by umožnil zmenu pozícii bodových ťahov nad plochou javiska).

Točňa

Momentálne je osadená rámová jednoduchá lanom poháňaná točňa, ktorá na rozdiel od novších technológií má tendenciu sa vychýliť pri nerovnomernom zaťažení. Zároveň je to veľké technologické teleso, ktoré je možné meniť alebo rekonštruovať len počas veľkých generálnych rekonštrukcií. Je potrebné, aby teleso točne po rekonštrukcii bolo v kondícii, do ktorej nebude treba vážnejšie zasahovať.

Svetelné batérie

V súčasnosti má HB SND dve svetelné batérie a dve bočné batérie. Je nutná ich renovácia vzhľadom na výraznú zmenu technológie, čo by mohlo zmeniť jej robustnosť a vytvoriť priestor na väčšie množstvo prospektových ťahov alebo navýšením počtu svetelných batérií. Zmena technológie sa dotkla hlavne svetelných zdrojov zmenou z výbojok a halogénov na LED zdroje svetla. Tie nepotrebuju také robustné telá kvôli odvodu tepla, aj výkon svetiel je výrazne nižší. Spôsob ovládania hlavne inteligentných svetiel sa vývojom zmenil. Tým pádom aj lamelové privádzace kabeláže nie sú potrebné také robustné.

Riadiaci post scénických technológií

Súčasný stav riadenia technológií je rozdelený na niekoľko pracovísk a vzájomne nespojiteľných technológií. Nie je možná vzájomná kontrola a ovládanie z rôznych postov.

Inšpicientsky systém

Zastaraný systém a zastaraná ústredňa v analógovom vyhotovení svojou poruchovosťou a vplyvmi rušenia rôznymi parazitnými rušivými vplyvmi. Nemá možnosť hierarchie komunikácie. Ústredňa je pôvodná od zásadnej rekonštrukcie divadla, ktorá sa uskutočnila v rokoch 1969 - 1972. Systém nástupnej signalizácie je starší, bez renovácie. Ovládací pult neposkytuje dostatočný komfort ovládania.

Kamerový systém

Kamerový systém a monitory sú zastaralé (CRT monitory pre pohľad na dirigenta, javisko atď., ktorých predaj sa skončil cca pred 5 rokmi a výroba asi pred 7 rokmi). Historický analógový systém s analógovou ústredňou na prepínanie pohľadov.

Chýbajú videorozvody signálu (obraz javiska) do šatní účinkujúcich a obslužného personálu pre lepšiu koordináciu pri skúšobnom procese a realizácii inscenácií.

Akustika sály

Do sály je potrebné vrátiť pôvodný luster (repliku), keďže súčasná svetelná guľa je len náhradné osvetlenie, ktoré narúša prirodzenú akustiku sály. Pri rekonštrukcii je veľmi dôležitý výber sedadiel, podlahoviny, čalúnenia v hľadisku pre zlepšenie akustiky v sále. Súčasné použité materiály pohlcujú výšky a skracujú dozvuk. Električková doprava prechádzajúca pri budove spôsobuje hluk a otrasy v sále i v celej budove.

Pri subjektívnom posúdení hluku v práznej divadelnej sále počas rušného dňa (napr. vianočné trhy, prejazd električky alebo sanitky so sirénou) alebo za daždivého počasia návštevník zistí, že hluk z exteriéru preniká vo zvýšenej miere. K najhoršiemu stavu prichádza počas predstavenia v piane alebo krátkych tichých pasážach, kde tento hluk naruší umelecký zážitok.

Po spustení požiarnej opony je v sále výrazne nižší hluk, čo je hned' postrehnuteľné aj subjektívne. Na javisku je výrazne slabé miesto pre prechod hluku do sály, a to strecha nad povraziskom.

Pri plnom obsadení hľadiska, kompletnom orchestri v jame, spustených zamatových šáloch okolo javiska, osadených kulisách a množstve účinkujúcich na scéne priestor sály nedosahuje požadovanú kvalitu (triedu hluku N-15). Táto hodnota by nemala byť prekročená v žiadnom tretinooktávovom pásme, pri plnej prevádzke vzduchotechniky ani pri krátko trvajúcom prechode električiek okolo budovy.

Energetická náročnosť

Energetická náročnosť súčasného scénického a pracovného osvetlenia, keďže použité sú klasické žiarovky.

6.1.2 Rámcový kľúč pre rekonštrukciu

Stavebný zámer nepočíta s rozšírením budovy či jej nadstavbou. Objekt sa tvarovo ani rozmerovo navonok nezmení. Pôdorysy by sa preto v navrhovanej rekonštrukcii zásadne meniť nemali, zásahy by sa týkali bezbariérových úprav a vstupu do služobnej časti prístavby s možnosťou otvorenia sa k verejnemu priestranstvu Komenského námestia - napr. formou zriadenia divadelnej kaviarne⁴⁶. Dizajnové úpravy sa majú týkať služobného vstupu a presklených fasád prístavby. Priestor Komenského námestia by sa podľa zámerov magistrátu mesta mal dočkať úpravy, ktoré realizáciu bude vhodné sklíbiť s pripravovanou generálnou rekonštrukciou SND. „Zadný vstup“ do divadla s obslužným predpriestorom by tak podľa návrhu mal byť preriešený, aby získal na funkčnosti v primeranom dizajne.

Chýbajúce priestory divadelného zázemia stavebný zámer rieši prostredníctvom novej budovy, pracovne nazvanej Nový pavilón SND. Objekt by bol umiestnený na pozemku v bezprostrednom susedstve HB SND. Išlo by o využitie stavebnej parcely 115/2, ktorá má v rámci regulatívov územného plánu potenciál pre budovu s podzemnými priestormi (napr. garáže) a piatimi až šiestimi nadzemnými podlažiami (v závislosti od konštrukčnej výšky). Nový pavilón je v návrhu naznačený schematicky ako hmotovo-priestorová štúdia pre stanovenie kubatúry a podlažnosti objektu, z ktorých bola vypočítaná výška investičných nákladov.

Stavebný zámer v porovnaní s doterajším funkčným využitím priestorov navrhuje najmä:

- ▶ Umiestniť vo vhodnej pozícii - do osi vzdialenejších dverí medzi priečnou chodbou vedúcou z foyeru a severného predsália **priechodný výtah**, ktorým sa zároveň prekoná výškový rozdiel medzi priestormi. Preskleným výtahom budú prepojené tri podlažia - 1. podzemné podlažie (šatňa divákov), foyer s predsálim (prízemie) a 2. nadzemné podlažie (mezanín). **Sociálne zariadenia budú doplnené o toalety pre imobilných** v suteréne - zabratím skladovej miestnosti podschodiskového priestoru a na mezaníne - prerobením toalet prístupných zo severného predsália.
- ▶ V záujme výraznejšieho otvorenia divadla verejnosti rieši funkčné úpravy v prístavbe. Vstupný priestor zádveria sa dispozičnou úpravou zväčší a bude opticky pokračovať von do prestrešeného nástupného platô na šírku predpolia služobného vstupu, tri schodiskové exteriérové stupne budú vytratené zvýšením úrovne celej spevnenej plochy popred fasádu. **Prestrešenie - „baldachýn“ je novým prvkom prístavby**, priestorovými parametrami poskytne prístrešie pred vstupom, výškou osadenia nemá byť v kolízii s prejazdom nákladnej obsluhy (autovýťah). Strmá dotačná rampa, paralelne umiestnená vedľa oddeleného vyravnávacieho schodiska vstupného zádveria, bude nahradená zdvívacou plošinou, ktorá poslúži osobám aj nákladu, priestor zádveria sa zrušením priečky zjednotí, no zostane oddelený od prepojovacej chodby z prevádzkových aj bezpečnostných dôvodov. Vrátnica s ohlasovou požiaru bude zrkadlovo premiestnená do pôvodnej polohy miestnosti kulisákov, ktorí následne zaberú plochu pôvodného divadelného bufetu. Podobne šatňa dirigentov sa zrkadlovo premiestní do južného krídla. **Celý trakt na mieste terajšej vrátnice až po spoločenskú sálu a šatňu dirigentov bude zabratý divadelnou kaviarňou** (náhradou za bufet), ktorá v čase mimo predstavení môže slúžiť verejnosti. Samostatný vstup zo zádveria, ako aj poloha a orientácia kaviarie poskytne sezónne možnosti využitia exteriéru s blízkym kontaktom na parčík. Verejnosti prístupná prevádzka môže fungovať v synergie s ďalšími umeleckými aj turistickými aktivitami (napr. prehliadky divadla), ktoré sú vo vyspelom svete prirodzeným doplnkom takejto významnej umeleckej ustanovizne.

⁴⁶ Návrh verejne prístupnej divadelnej kaviarne je súčasťou stavebného zámeru, ale na účely tejto štúdie prevádzka divadelnej kaviarne nie je do modelu CBA zapracovaná, a to z dôvodu, že aktuálne nie je známe riešenie dopravnej situácie okolo HB SND ani presná podoba Komenského parku. Ďalším argumentom je, že je to doplnková činnosť - SND nie je prevádzkovateľ dennej reštaurácie/kaviarie a ani nemá v pláne byť. Ako doplnková činnosť len zvyšuje komfort návštěvníka a jej hospodársky výsledok možno očakávať okolo pozitívnej nuly. Čiže má neutrálny dosah na finančnú stránku prevádzky.

- ▶ Zmeny a úpravy na 2. - 5. NP sa týkajú najmä využitia bývalých kancelárií riaditeľstva divadla, ktoré by mohli slúžiť ako univerzálne šatne umelcov.
- ▶ V suteréne je riešené hlavne zlepšenie bezpečnostných parametrov - spriehodnením a čiastočným preriešením únikového schodiska z 3. PP až na úroveň exteriérovej plochy námestia. **Baletným sálam chýba bezprostredné šatňové zázemie so sprchami**, čo je vzhľadom na využívanie priestorov externými súbormi nevyhovujúce. Potrebná plocha na ich zriadenie by sa dala získať redukciou technických miestností. **Presvetlenie sál** veľkopriemerovými svetlovodmi by prospelo užívateľskej pohode tanečníkov, ich rozmiestnenie rešpektuje a v priateľnej miere zmenšuje plochy vyššieho skladovacieho podlažia.

Potreby definované zo strany investora

Investor očakáva v objekte prítomnosť približne 320 umeleckých zamestnancov (spolu za operu, balet a činohru) a približne 80 technických zamestnancov. V jednom momente sa však v objekte bude nachádzať len časť zamestnancov, keďže zvyčajne nedochádza k prítomnosti členov všetkých 3 súborov naraz.

Po internom prehodnotení stavebného zámeru, ako aj aktuálnych potrieb investora ostávajú vo vzťahu k navrhovanému riešeniu v stavebnom zámere ako **najzásadnejšie kapacitné nedostatky nasledujúce skutočnosti**:

- ▶ chýbajúca skúšobňa orchestra,
- ▶ zázemie pri tanečných (baletných) sálach na 3. PP.

Chýbajúca skúšobňa orchestra

Čo sa týka chýbajúcej skúšobne orchestra, tú nemožno navrhnúť v súčasnom objeme budovy, keďže by malo ísť veľkú miestnosť s kapacitou pre celý orchester, potrebnou akustikou a svetlou výškou priestoru dvoch podlaží.

Zázemie pri tanečných (baletných) sálach na 3. PP

Suterén pod prístavbou je z interiéru prístupný tu sa končiacim trojramenným schodiskom a dvomi osobnými výtahmi s prístupom na rozdelenú prepojovaciu chodbu. V časti pod skladom kulísa nachádza malá a veľká baletná sála, medzi ktorými je umiestnené núdzové schodisko ústiacie cez sklad v 2. PP do únikového schodiska až do exteriéru. Ostatné priestory okrem sociálnych zariadení (toalety umiestnené v severnej časti) slúžia výlučne technickým účelom - plynová kotolňa s nasávacím priestorom, úpravovňa vody, kompresorovňa, klimatizačné jednotky, prečerpávacie stanice.

V súvislosti so zázemím baletných sál stavebný zámer konštatuje, že baletným sálam chýba bezprostredné šatňové zázemie so sprchami, čo je vzhľadom na využívanie priestorov externými súbormi nevyhovujúce. Potrebná plocha na ich zriadenie by sa dala získať redukciou technických miestností. Presvetlenie sál veľkopriemerovými svetlovodmi by prospelo užívateľskej pohode tanečníkov.

V rámci zázemia baletných sál je vhodné riešiť priestory na relax, saunu, fitnes, masáže a fyzioterapiu.

Detailné dispozičné a kapacitné delenie priestorov budovy bude potrebné vyšpecifikovať v architektonickej štúdii a v projektovej dokumentácii vyššieho stupňa. Napriek tomu, že stavebný zámer vo svojej návrhovej časti presne určuje využitie každej miestnosti, je nevyhnutné toto určenie pri príprave technickej a projektovej dokumentácie v ďalších fázach projektu spresniť.

Vyššie uvedené kapacitné nedostatky vo vzťahu k návrhom v stavebnom zámere (chýbajúca skúšobňa orchestra, zázemie pri baletných sálach) nie sú riešené variantom A. Plnohodnotne ich rieši variant C. Variant B ich rieši čiastočne, zahŕňa skúšobňu, taktiež potenciálne presun malej baletnej sály do prístavby, čím by sa uvoľnil priestor pri veľkej baletnej sále. Je potrebné podotknúť, že oba chýbajúce

priestory nie sú fatálne pre fungovanie HB SND, skôr ide o zvýšenie komfortu uměleckých zamestnancov. Skúšobňa orchestra je k dispozícii v NB SND.

6.1.3 Rámec technologickej modernizácie budovy

Riešenie divadelnej technológie podľa stavebného zámeru je uvedené v kapitole 0 6.3.4 Navrhované technológie tejto štúdie.

Stavebno-technické a technologické riešenia navrhnuté v stavebnom zámere je potrebné vnímať ako východiskové, ktoré si vyžadujú ďalšiu špecifikáciu pri príprave následnej technickej dokumentácie.

Nad rámec stavebného zámeru je potrebné v budúcnosti pri výbere vhodného variantu zvážiť nasledujúcu úpravu technologickeho vybavenia oproti navrhnutým riešeniam v stavebnom zámere.

Definitívne určiť počty a technické zrealizovanie ľahov. Stavebný zámer navrhuje 56 prospektových, z toho 25 ručných s pomocným motorom a 10 bodových (mobilných). Alternatívou je zachovanie 15 ručných a inštalovanie 35 elektrických prospektových a 24 bodových ľahov. Ďalšou alternatívou je 30 prospektových a 40 bodových za predpokladu zrušenia všetkých ručných a zvýšenia počtu svetelných batérií na 4. Je možné očakávať zachovanie určitej časti ručných ľahov pôvodného ručného povraziska (zrenovovaného) (podobne si časť ručného povraziska zachovala aj pražská Štátна Opera ND).

Definitívne určiť počet hlavných svetelných batérií. Alternatívou sú 4 hlavné svetelné batérie. Z pohľadu modernizácie navýšenie počtu svetelných batérií a ich osadenie novými inteligentnými svetlami sa ukazuje ako veľmi efektívne pre urýchlenie nasvecovania. Samozrejme to má dosah na zníženie počtu prospektových ľahov, to je však riešiteľná technická prekážka. V moderne zariadených divadlech sa čoraz častejšie začínajú používať moderné bodové ľahy s programovateľnou synchronizáciou.

Zvážiť možnosti realizácie točne. Alternatívou navrhovaného riešenia v stavebnom zámere je cylindrická točna s hydraulickými stolmi (obdobne ako pri rekonštrukcii Štátnej Opery ND Praha, cena 115 mil. CZK). Pre túto alternatívou je však potrebné preskúmať, či je dostatočná hĺbka pod javiskom (vzhľadom na existenciu troch podlaží pod úroveň javiska je to pravdepodobné). Ďalšou alternatívou je riešenie montážneho podzemného javiska s hydraulickými mostami a kazetovými zasúvacími javiskami (podobné riešenie javiskovej technológie má Wiener Staatsoper).

Prehodnotiť potrebu inštalovania systému virtuálnej akustiky (nacenéné na úrovni 1,54 mil. EUR bez DPH) - hoci stavebný zámer navrhuje toto sofistikované a moderné riešenie zásahu do akustiky, samotný investor nehodnotí akustiku HB SND za takú nekvalitnú, aby si nevyhnutne vyžadovala riešenie prostredníctvom virtuálnej akustiky.

Dôraz klásť na vyriešenie nepríjemného a neakceptovateľného rušenia divákov v sále električkami prechádzajúcimi v tesnej blízkosti budovy.

6.1.4 Podmienky Krajského pamiatkového úradu

Krajský pamiatkový úrad Bratislava k zámeru generálnej rekonštrukcie a reštaurovania HB SND vrátane výmeny divadelnej techniky svojím rozhodnutím č. KPUBA-2020/17658-3/70664/FAL zo dňa 7. 9. 2020 posudzuje práce HB SND predkladané v zámere za prípustné a podmieňuje ich vykonanie takto:

- ▶ Pred spracovaním projektovej dokumentácie zabezpečiť **spracovanie prípravnej dokumentácie - inventarizácie hodnotných prvkov objektu HB SND**, ktorá má byť po spracovaní predložená na KPÚ BA na vydanie záväzného stanoviska.
- ▶ Pred začiatkom obnovy sochárskej výzdoby, štukových prvkov, drevených prvkov (napr. supraporty), malieb a kovových prvkov (vázy umiestnené v nikách fasády) zabezpečiť **spracovanie reštaurátorskej dokumentácie - návrh na reštaurovanie**.

- ▶ Fyzická osoba s odbornou spôsobilosťou, zodpovedná za reštaurovanie, prerokuje každú reštaurátorskú dokumentáciu s KPÚ BA a spracovaná reštaurátorská dokumentácia bude predložená na KPÚ BA s cieľom vydania rozhodnutia.
- ▶ **Fasáda** historickej budovy SND bude predmetom umelecko-remeselnej obnovy reštaurátorom, vzhľadom na prienik prvkov určených na reštaurovanie (sochárska výzdoba, štukové prvky a maľba) a plôch fasády. Pred začiatkom obnovy **bude zodpovedným dodávateľom umelecko-remeselných prác spracovaná dokumentácia zameraná na opis poškodenia, opis navrhovaných prác a technologických postupov obnovy jednotlivých prvkov**. Technologický návrh obnovy bude predložený na schválenie KPÚ BA.
- ▶ Pre určenie farebnosti fasády budú realizované sondy na zistenie pôvodnej farebnosti, následne KPÚ BA schváli farebnosť.
- ▶ Okná historickej budovy budú **prioritne repasované** so zopakovaním pôvodnej farebnosti. V prípade nevyhovujúceho technického stavu pôvodných okien, resp. samostatných okenných krídiel, môžu byť tieto vymenené, pričom nové budú tvarovými, materiálovými a farebnými kópiami pôvodných okenných výplní s totožnými rozmermi, členením, profiláciou a s totožným spôsobom osadenia. Pôvodné historické kovania, resp. ich kópie, budú demontované, odborne ošetrené a opäťovne použité na nových okenných ránoch. V prípade potreby výroby nových okien, resp. ich častí bude na KPÚ BA predložené zameranie pôvodných okien, po jeho odsúhlasení bude toto zameranie slúžiť ako podklad na výrobu vzorového okna, resp. jeho časti, po jeho odsúhlasení na KPÚ BA budú podľa vzoru okna vyrobené nové okná, resp. ich časti.
- ▶ Pred začiatkom obnovy bude statikom **spracované statické posúdenie krovu historickej budovy SND**, ktorého súčasťou bude podrobný prieskum biotického poškodenia dreva jednotlivých prvkov krovu spracovaný odborne spôsobilou osobou. Statický posudok bude predložený na schválenie KPÚ BA. V posudku budú graficky vyznačené prvky strešnej konštrukcie, určené na obnovu, s presným špecifikovaním spôsobu obnovy.
- ▶ Pred začiatkom obnovy bude spracovaný **posudok vlhkosti a projekt sanácie vlhkosti obvodového muriva** riešený na základe exaktnej diagnostiky s ohľadom na ochranu pamiatkovej substancie predmetného objektu bez deštruktívneho zásahu do konštrukcií objektu.
- ▶ Po spracovaní inventarizácie a po vydaní záväzného stanoviska KPÚ BA k inventarizácii **bude spracovaná architektonická štúdia**, ktorá bude v rozpracovanosti prerokovaná na KPÚ BA. Cieľom architektonickej štúdie má byť overenie možnosti obnovy priestorov HB SND a úprav dostavby divadla zo strany Komenského námestia pri rešpektovaní pamiatkovo chránených konštrukcií a prvkov. Architektonická štúdia má byť predložená KPÚ BA s cieľom vydania záväzného stanoviska. Projektová dokumentácia k obnove objektov môže byť spracovaná až po vydaní záväzného stanoviska k architektonickej štúdii.
- ▶ **Pri výmene divadelnej techniky nesmie prísť k zásahu do historickej pamiatkovo chránených konštrukcií a prvkov** historickej budovy SND.
- ▶ Pred realizáciou obnovy zvolá vlastník, resp. jeho splnomocnený zástupca prerokovanie za účasti KPÚ BA a vybraných zhotoviteľov jednotlivých častí obnovy.
- ▶ Každú záväznú zmenu oproti schválenému zámeru a zmenu oproti alebo nad rámec tohto rozhodnutia je nutné prerokovať a schváliť správnym orgánom.

Na účely tejto štúdie uskutočniteľnosti boli rozpracované **3 varianty riešenia investície**, a to vzhľadom na pripravenosť projektovej dokumentácie a potreby HB SND vnímané investorom. Dva varianty vychádzajú priamo zo stavebného zámeru (A a C), zvyšný variant nadvázuje na stavebný zámer, ale nie je v ňom riešený (B).

Riešené varianty sa líšia investičnými výdavkami na výstavbu, prevádzkové príjmy sú totožné. Prevádzkové výdavky sa diferencujú najmä vo vzťahu spotrebe energií, bežnej údržbe a prevádzkovým kapitálovým výdavkom.

Identifikované alternatívy

- ▶ **Nulový variant** - predstavuje zachovanie existujúceho stavu. Táto alternatíva je východisková pre porovnatanie ekonomickej efektívnosti s ostatnými alternatívmi.
- ▶ **Variant A - Rekonštrukcia historickej budovy SND** - predstavuje výlučne rekonštrukciou HB SND, tzn. nedôjde k rozšíreniu budovy či jej nadstavbe. Objekt sa tvarovo ani rozmerovo z exteriéru meniť nebude. Rekonštrukcia zahŕňa aj kompletnejšiu rekonštrukciu prístavby.
- ▶ **Variant B - Rekonštrukcia historickej budovy SND s rozšírením prístavby** - predstavuje rekonštrukciu HB SND v rozsahu variantu A, no doplnenú o výstavbu rozšírenia existujúcej prístavby s cieľom prepojenia s existujúcim objektom HB SND v časti na pozemku SND smerom ku Komenského parku v dĺžke 33,5 a šírke 6,8 m. Prístavba by zabezpečovala najmä rozšírenie priestorov potrebných na zázemie pre umelcov.
- ▶ **Variant C - Rekonštrukcia historickej budovy s vybudovaním Nového pavilónu** - predstavuje rekonštrukciu HB SND v rozsahu variantu A, no doplnenú o výstavbu nového pavilónu SND na pozemku v bezprostrednom susedstve divadla. Potreba nového pavilónu vznikla z nedostatku chýbajúcich priestorov pre skúšobne umelcov, ako sú skúšobné javisko, baletné skúšobne a spevácke skúšobne. Súčasťou návrhu nového pavilónu sú aj 3 podzemné poschodia navrhnuté pre parkovanie automobilov.

V tabuľke nižšie je uvedený odhadovaný rozpočet stavebných nákladov a nákladov na technológie v závislosti od rozsahu prác. Stavebné náklady a náklady na divadelné technológie v rámci základného variantu A sú odhadované vo výške 37,96 mil. EUR bez DPH.

Tabuľka 27 Porovnanie celkových nákladov podľa jednotlivých variantov

Alternatíva	Náklady Cena v EUR bez DPH (c. ú. 2Q/2022)
Celkový rozpočet - Variant A	37 964 376,66
Celkový rozpočet - Variant B	40 180 641,72
Celkový rozpočet - Variant C	61 390 102,90

Zdroj: stavebný zámer/výpočty EY

6.2 Nulový variant

Nulový variant predstavuje pokračovanie súčasného stavu, t. j. budovu nie je možné z dôvodu nevyhovujúceho technického stavu budovy, zariadení a technológií a zabezpečenia bezpečnosti na pracovisku využívať ako divadlo. Zo stránky prevádzkovej sa budova nevyužíva vôbec, t. j. ani na účely krátkodobých prenájmov. Technicko-prevádzkový úsek SND zabezpečuje nevyhnutnú údržbu a zákonom stanovené povinnosti (odborné prehliadky a skúšky, nutná údržba, temperovanie, vetranie, stráženie a pod.) a prípadnú havarijnú údržbu a opravu. Pokiaľ by takýto stav pretrvával, viedol by k postupnému chátraniu objektu.

Zároveň nulový variant nepočítá s komerčnými prenájmami. Ak by aj dochádzalo k prenájmom, tento stav nemožno považovať za dlhodobo udržateľný. Nepredpokladá sa konštantný záujem organizátorov o priestory, kde si musia navoziť kompletnejšiu techniku a kde technické zázemie budovy pri jej nie

nepretržitom využívaní bude prirodzene upadať. Zákonnou úlohou a povinnosťou SND je divadelná činnosť. Komerčný prenájom je len doplnkovou činnosťou. SND nemôže pôsobiť vo vzťahu k HB len ako eventová agentúra, ktorá by HB používala len na komerčné prenájmy. Z týchto dôvodov nulový variant nepočíta s komerčnými prenájmami.

Z finančného hľadiska HB SND negeneruje žiadne príjmy, výdavky sú na úrovni 158 304,62 EUR ročne.

Tabuľka 28 Prehľad prevádzkových výdavkov HB SND - nulový variant (ročne)

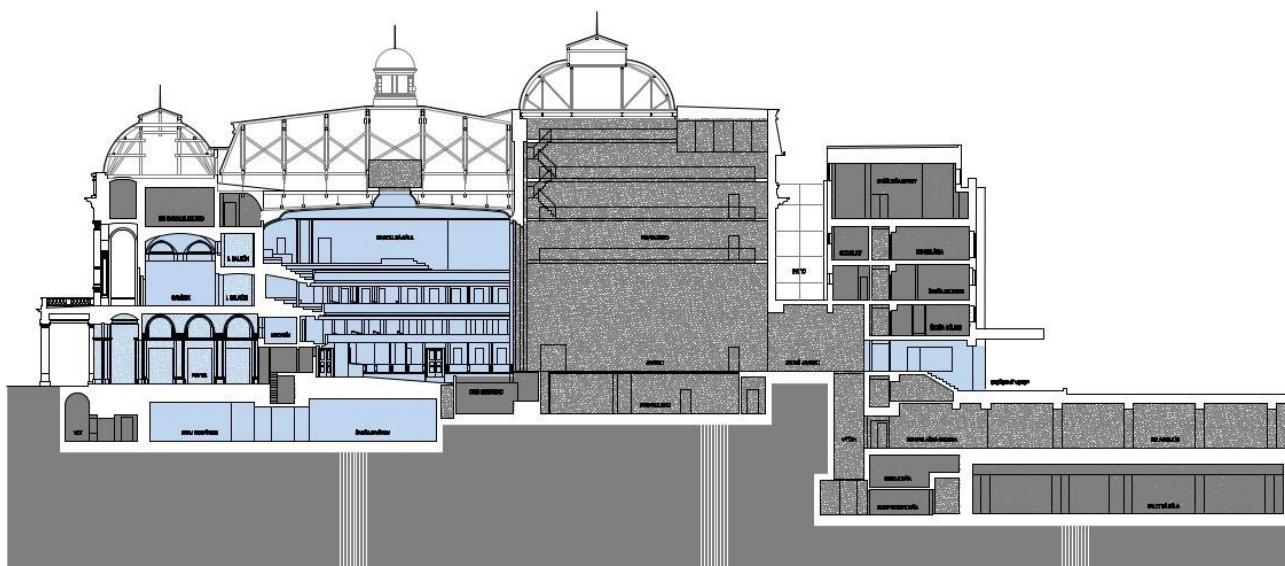
	Suma (v €)
Prevádzkové výdavky (energie, poplatky, materiál a pod.)	99 550,00
Mzdy (CCP za 2 FTE; upratovačka, prevádzkar, údržbár)	33 827,00
Daň z nehnuteľností	24 927,62
Spolu	158 304,62

Zdroj: odhad EY

6.3 Variant A Rekonštrukcia historickej budovy

Variant A tvorí výlučne rekonštrukcia HB SND vrátane rekonštrukcie prístavby, tzn. nedôjde k rozšíreniu budovy či jej nadstavbe. Objekt sa tvarovo ani rozmerovo z exteriéru meniť nebude. Dizajnové úpravy v zmysle stavebného zámeru sa týkajú služobného vstupu a presklenej fasády prístavby. „Zadný vstup“ do divadla s obslužným priestorom by podľa stavebného zámeru mal byť predmetom úpravy, aby získal na funkčnosti v primeranom dizajne.

Obrázok 6 Pozdĺžny rez s pohľadom - Variant A

Zdroj: Stavebný zámer

6.3.1 Architektonické riešenie

Dokumentácia DSZ (stavebný zámer) bola z hľadiska architektonického riešenia rekonštrukcie HB SND spracovaná na základe nasledujúcich kritérií:

- ▶ Zmena dispozície (hlavne priestorov zázemia) bola navrhnutá tak, aby umožňovala prevádzku budovy vo všetkých jej funkčne i dispozične rôznorodých častiach s dôrazom na prioritné potreby SND ako správcu objektu.
- ▶ Umožnenie bezkolízneho využitia hlavných priestorov objektu v čo najširšom kultúrno-spoločenskom spektre, keďže ide o jeden z najcennejších reprezentačných priestorov Bratislavы.
- ▶ Rekonštrukcia a reštaurátorská obnova a záchrana stavebných a výtvarných prvkov budovy, odstránenie nevhodných prestavieb a novotvarov.
- ▶ Rekonštrukcia infraštruktúry a zabezpečenie prevádzky budovy vzhľadom na ekonomicky efektívne náklady na prevádzku.
- ▶ Riešenie a sanácia stavebných porúch objektu, ku ktorým došlo hlavne nedôslednou údržbou stavby a poruchami jej častí, ktoré sú už po dobe svojej životnosti.

Navrhovaná rekonštrukcia zachováva pôvodný charakter budovy pri zohľadnení potrieb umeleckých telies a prevádzky HB SND. Pôvodná solitérna dispozícia objektu člení budovu do troch funkčne odlišných, vzájomne prepojených častí - návštevníci, scéna, herci a zázemie. Jednotlivé funkcie sú v budove lokalizované v súlade s prevádzkovými väzbami, charakterom a hierarchiou priestorov na jednotlivých podlažiach.

6.3.2 Dispozičné riešenie

Dispozičné riešenie navrhovanej rekonštrukcie

Verejne prístupné priestory

Historické krídlo s hlavným a bočnými vstupmi, foyer, schodiská, zázemie so šatňami, toaletami, občerstvovacími prevádzkami pre divákov **ostávajú dispozične nezmenené, no žiadajú si doplniť úpravy v prospech bezbariérovosti.**

Imobilní diváci sa do budovy dnes dostanú vstupom z Hviezdoslavovho námestia do hlavného foyeru, ostatné priestory im však pre rôzne výškové úrovne a vyrovnanie schody ostávajú neprístupné. Je navrhnuté umiestnenie konštrukcií pre imobilných návštevníkov vo vhodnej pozícii - do osi vzdialenejších dverí medzi priečnou chodbou vedúcou z foyeru a severného predsália priechodný výťah, ktorým zároveň prekoná imobilný divák výškový rozdiel medzi priestormi. Preskleným výťahom budú prepojené tri podlažia - 1. podzemné podlažie (šatňa divákov), foyer s predsálím (prízemie) a 2. nadzemné podlažie (mezanín). Sociálne zariadenia budú doplnené o toalety pre imobilných v suteréne - zabratím skladovej miestnosti podschodiskového priestoru a na mezaníne - prerobením toaliet prístupných zo severného predsália.

Neverejné priestory

Funkčná schéma neverejnej „zákulisnej časti“ spočíva v optimálnom zokruhovaní komunikácií okolo veľkého javiska (v suteréne prepadliska, vo vyšších podlažiach povraziska). Prepojovacia chodba pôdorysného tvaru „U“ sa končí na rozhraní s „hľadiskovou“ časťou slepo alebo priechodmi v prvom a druhom nadzemnom podlaží. Prepojenie 5 nadzemných a 1 podzemného podlažia zákulisia zabezpečujú dve symetricky umiestnené schodiská historického krídla, ako aj osobné výťahy v prístavbe. Vertikálne komunikácie svojou polohou zaručujú plynulú premávku celého divadelného ansámlu počas predstavenia aj skúšok.

Podzemné podlažia nachádzajúce sa pod Komenského námestím so skladom kulís, cvičnými baletnými

sálami a technickými miestnosťami sú obslúžené trojramenným schodiskom prístavby medzi 1. PP a 3. PP, ako aj osobnými výtahmi prepájajúcimi všetky podlažia. Významnou zložkou komunikačného prepojenia obslužných podzemných podlaží sú zariadenia na prepravu nákladu - autovýtah slúžiaci na Špedíciu kulís do veľkého skladu v 2. PP, kde sa sofistikovaným vozíkovým systémom na koľajniciach skladuje fond na viacero predstavení. Z podzemného skladu sa kulisy prepravujú hydraulickou plošinou hore, priamo na zadné javisko.

Návrh rekonštrukcie v plnej mieri počíta so zachovaním komunikačnej kostry objektu, schodiská budú stavebne zrekonštruované, všetky dopravné zariadenia budú vymenené alebo zrepasované. Vstupné priestory zázemia sa upravia v prospech bezbariérovosti jednak pre osoby, ako aj prepravu nákladu. Únikové schodisko z 3. PP je nutné zmeniť, sfunkčniť a prepojiť so schodiskom z 2. PP ústiacim do exteriéru na námestie.

1. NP

V prízemí prístavby sú nevyhnutné technické prevádzky - vrátnica, ohlasovňa požiaru hasičská služba, resp. miestnosť divadelnej techniky (kulisáci) situované k služobnému vstupu. V nárožiach prístavby sa nachádza spoločenská miestnosť a v náprotivnej polohe pôdorysu divadelný bufet. Bočné javiská slúžiace ako nástup na pódiu sú v kontaktnej blízkosti služobných schodísk s prepojením na všetky podlažia zázemia a prípravy účinkujúcich a na dosah k miestnostiam inšpicentov, resp. rekvizitárne - uvedené priestory sú súčasťou historického krídla podlažia. Návrh v záujme výraznejšieho otvorenia divadla verejnosti rieši funkčné úpravy v prístavbe. Vstupný priestor zádveria sa dispozičiou úpravou zväčší a bude opticky pokračovať von do prestrešeného nástupného platô na šírku predpolia služobného vstupu, tri schodiskové exteriérové stupne budú vytratené zvýšením úrovne celej spevnenej plochy popred fasádou. Prestrešenie - „baldachýn“ je novým prvkom prístavby, priestorovými parametrami poskytne prístrešie pred vstupom, výškou osadenia nemá byť v kolízii s prejazdom nákladnej obsluhy (autovýtah). Strmá nákladná rampa, paralelne umiestnená vedľa oddeleného vyrównávacieho schodiska vstupného zádveria, bude nahradená zdvíhacou plošinou, ktorá poslúži osobám aj nákladu, priestor zádveria sa zrušením priečky zjednotí, no zostane oddelený od prepojovacej chodby z prevádzkových aj bezpečnostných dôvodov. Vrátnica s ohlasovňou požiaru bude zrkadlovo premiestnená do pôvodnej polohy miestnosti kulisákov, ktorí následne zaberú plochu pôvodného divadelného bufetu. Podobne šatňa dirigentov sa zrkadlovo premiestní do južného krídla.

Celý trakt na mieste terajšej vrátnice až po spoločenskú sálu a šatňu dirigentov bude zabratý divadelnou kaviarňou (náhradou za bufet), ktorá v čase mimo predstavení môže slúžiť verejnosti. Samostatný vstup zo zádveria, ako aj poloha a orientácia kaviarne poskytne sezónne možnosti využitia exteriéru s blízkym kontaktom na parčík. Verejnosti prístupná prevádzka môže fungovať v synergii s ďalšími umeleckými aj turistickými aktivitami (napr. prehliadky divadla), ktoré sú vo vyspelom svete prirodzeným doplnkom takejto významnej umeleckej ustanovizne.

2. NP - 5. NP

Zákulisie divadla je cez všetky nadzemné podlažia pomySELNE rozdelené pozdĺžou osou na dve časti, dámsku v severnom a pánsku v južnom krídle. Vonkajší obvod pôdorysu lemuju šatne a skúšobne umelcov, resp. prípravné miestnosti maskérni, garderóby a administratívny. 2. NP je výčlenené sólistom opery a baletu, ktorých šatne disponujú samostatným hygienickým zariadením, v nárožných polohách podlažia sú v prístavbe zrkadlovo umiestnené skúšobne opery.

Na 3. NP v dodržanej dámsko-pánskej symetrii sa v smere od javiska nachádzajú maskérne a šatne baletného súboru v historickej časti. Prístavba slúži v tomto podlaží až na jednu výnimku (šatňa sólistov opery) opernému zboru, všetky miestnosti disponujú umývadlami, no hygienické zariadenia majú spoločné, prístupné z chodby. Prevažne administratívnej časti slúži 4. NP, na ktorom boli pôvodne umiestnené kancelárie vedúcich umeleckých profesí - choreograf, šéfdirigent, zbormajster, dramaturg etc., ako aj manažmentu divadla (riaditeľ opery, riaditeľ baletu...). V nároží prístavby sa nachádza skúšobňa opery. Po otvorení novej budovy SND v roku 2006, keď tam bolo prešťahované riaditeľstvo a väčšina administratívny, stratili mnohé kancelárie v starom divadle svoje využitie. Najvyššie 5. podlažie slúži v celom rozsahu zákulisiu, nachádzajú sa tu prevažne technické priestory - zvukári aj osvetľovači

zaberajú väčšinu priestorov v časti nad salónikom. Hľadisková sála aj veža povraziska sú lemované chodbami a priebežnými skladmi dámskych a pánskych kostýmov, na ktoré nadväzujú práčovne, kancelárie garderóby a žehliarne - všetko dvojmo, dodržujúc osové delenie budovy. Prístavba má uprostred umiestnenú veľkú skúšobňu zboru s výškou cez dve podlažia, ktorá je prístupná chodbami z naprotivných strán.

Vnútri dispozície okolo obstaraného exteriérového patia (dvorčeka) sa vo všetkých podlažiach nad sebou nachádzajú miestnosti toaliet, sprchovacích miestností, výťahov prípadne ďalších obslužných miestností.

Návrh rešpektuje existujúce funkčné delenie zázemia v horizontálnej i vertikálnej rovine, zmeny a úpravy by sa týkali najmä využitia bývalých kancelárií riaditeľstva divadla, ktoré by mohli slúžiť ako univerzálne šatne umelcov, prípadne externej umeleckej produkcie hostujúcich ansámblov.

1. PP – 3. PP

Prvý suterén je dispozične neoddeliteľnou súčasťou zákulisia divadla - prepojovacia chodba sprístupňuje a obkolesuje orchestrisko, resp. podjaviskový priestor (s technológiami povraziska, točne, prepadiškami), pričom v južnom krídle sú z nej prístupné šatne (ladiarne) orchestra, zo severnej chodby miestnosti zvukárov, zriadencov orchestra, nasledujú ďalšie technické miestnosti VZT a záložného zdroja el. energie. Z chodby pod prístavbou sa začína trojramenné schodisko prepájajúce nižšie podlažia, tieto sú dvomi osobnými výťahmi prepojené so všetkými ostatnými podlažiami. V 2. PP sa okrem technických miestností výmenníkovej stanice, trafostanice, či plynomerne nachádza rozsiahly sklad kulís a rekvizít, ktorých transport z exteriéru zabezpečuje autovýťah, uskladňujú sa vozíkovým systémom na koľajniciach a na javisko sú dopravované hydraulickou plošinou.

3. PP slúži dvom skúšobným baletným sálam, ktorých zázemie tvoria len toalety (chýbajú šatne), ostatné priestory podlažia zaberajú technické miestnosti - kotolňa, strojovne, kompresorovne, klimatizačná jednotka, prečerpávacie stanice. Únikové schodisko medzi veľkou a malou baletnou sálou je v nevyhovujúcom stave.

V návrhu je riešené hlavne zlepšenie bezpečnostných parametrov - spriechodnením a čiastočnou rekonštrukciou únikového schodiska z 3. PP až na úroveň exteriérovej plochy námestia. Baletným sálam chýba bezprostredné šatňové zázemie so sprchami, čo je vzhľadom na využívanie priestorov externými súbormi nevyhovujúce. Potrebná plocha na ich zriadenie by sa dala získať redukciou technických miestností. Presvetlenie sál veľkopriemerovými svetlovodmi by prospelo užívateľskej pohode tanečníkov, ich rozmiestnenie rešpektuje a v priateľskej miere zmenšuje plochy vyššieho skladovacieho podlažia.⁴⁷

Tabuľka 29 Plošné kapacity HB SND podľa jednotlivých podlaží - Variant A

#	Podlažie	Úžitková plocha podľa jednotlivých podlaží v m ²
1	3. PP	1 206,95
2	2. PP	1 187,03
3	1. PP	1 937,04
4	1. NP	1 935,42
5	2. NP	912,86
6	3. NP	1 155,66
7	4. NP	1 083,10
8	5. NP	1 050,79
9	6. NP	439,96
Celková úžitková plocha podľa jednotlivých podlaží v m ² po		10 908,81

⁴⁷ Bariérou tohto riešenia je, že svetlovody by mali ústiť na vedľajší pozemok, ktorý nie je majetkom SND.

rekonštrukcii	
Obostavaný priestor v m ³ po rekonštrukcii	67 192,13

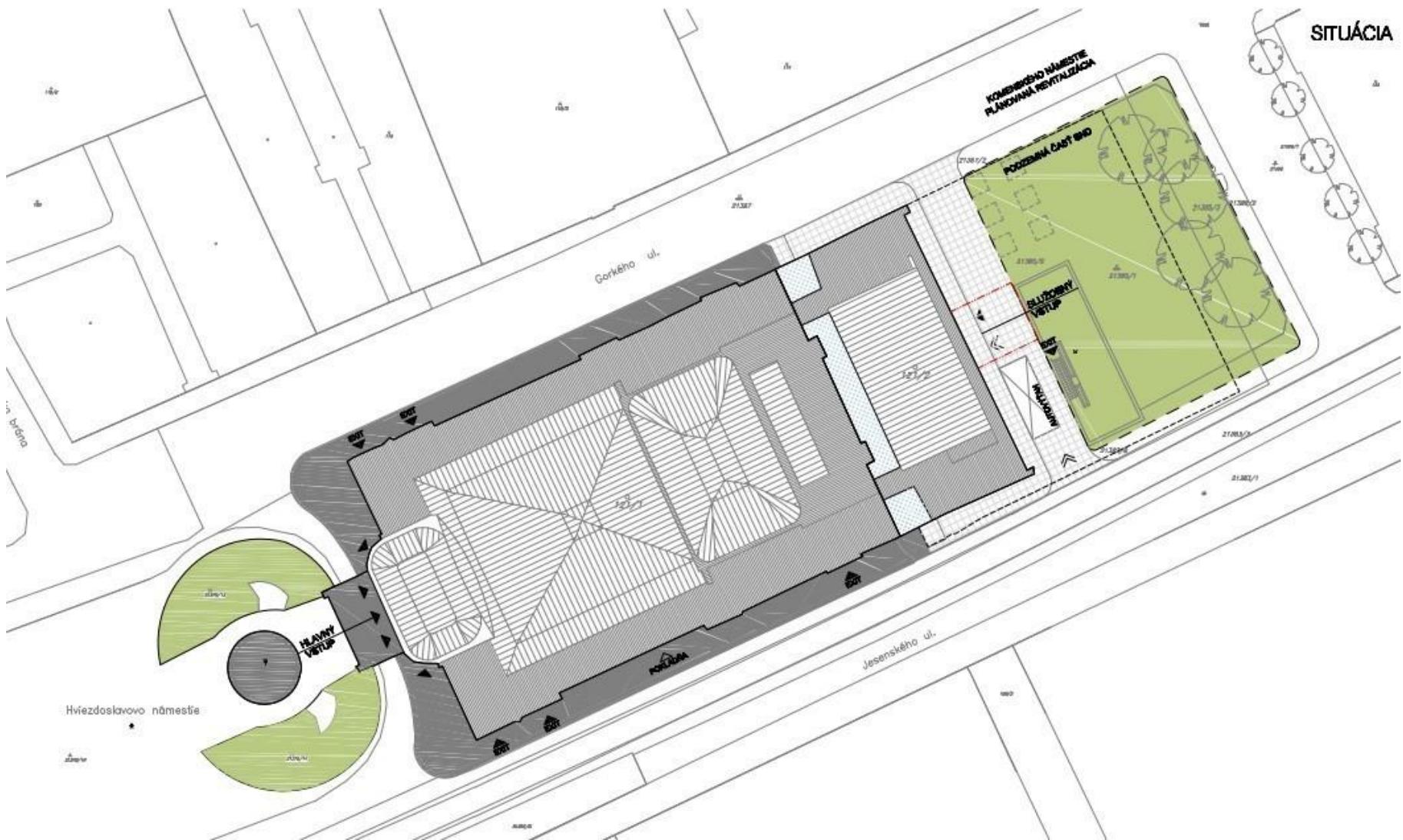
Zdroj: Stavebný zámer

Tabuľka 30 Výmera plôch podľa ich využitia - Variant A

#	Plochy divadla podľa využitia	Výmera v m ²
1	Prevádzková plocha divadla	4 459,79
2	Technická a skladová plocha divadla	4 272,09
3	Plocha využívaná návštevníkmi divadla	2 176,93
4	Zastavaná plocha divadla	1 874,00

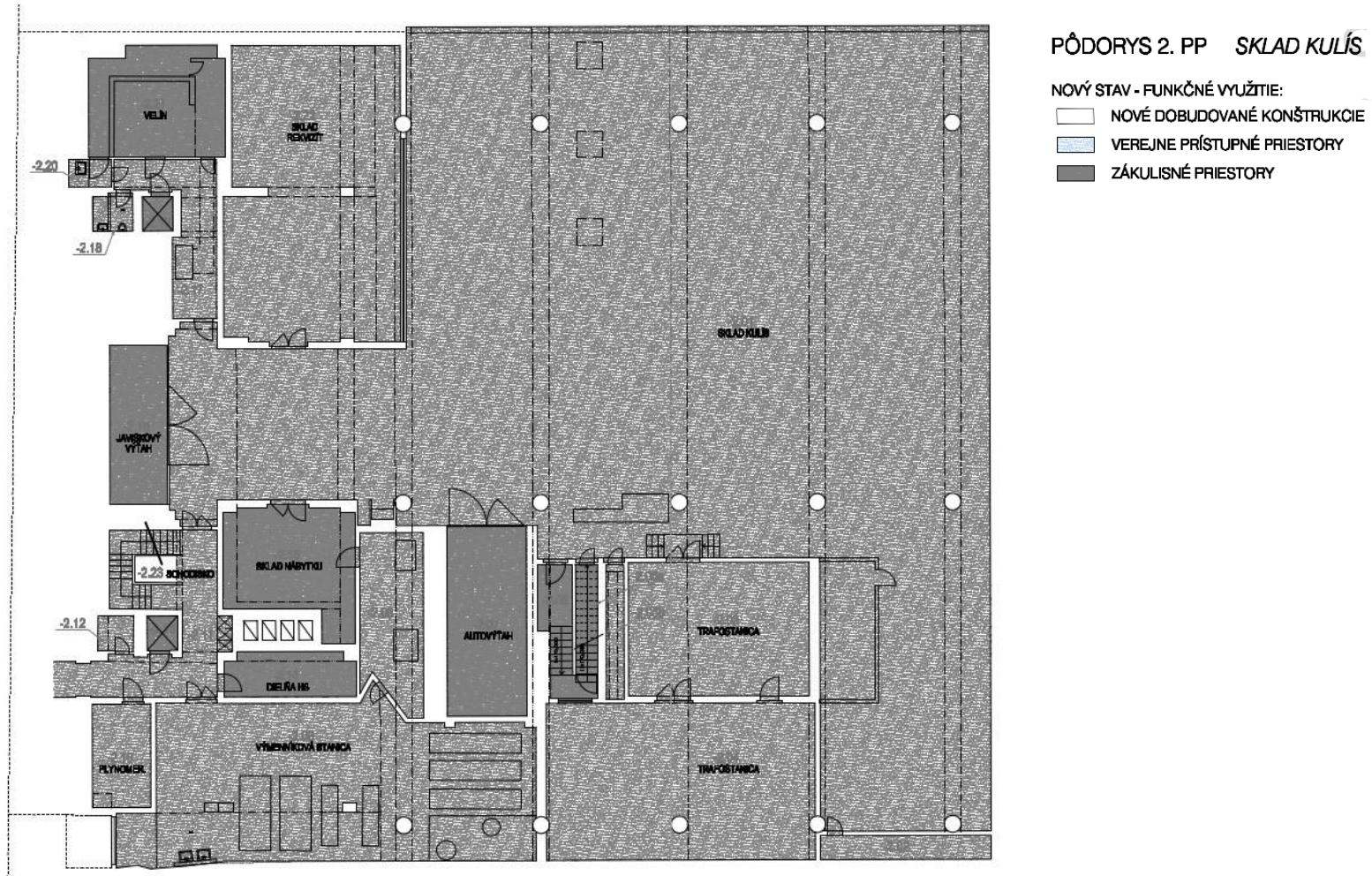
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 7 Situácia, Variant A, rekonštrukcia HB SND

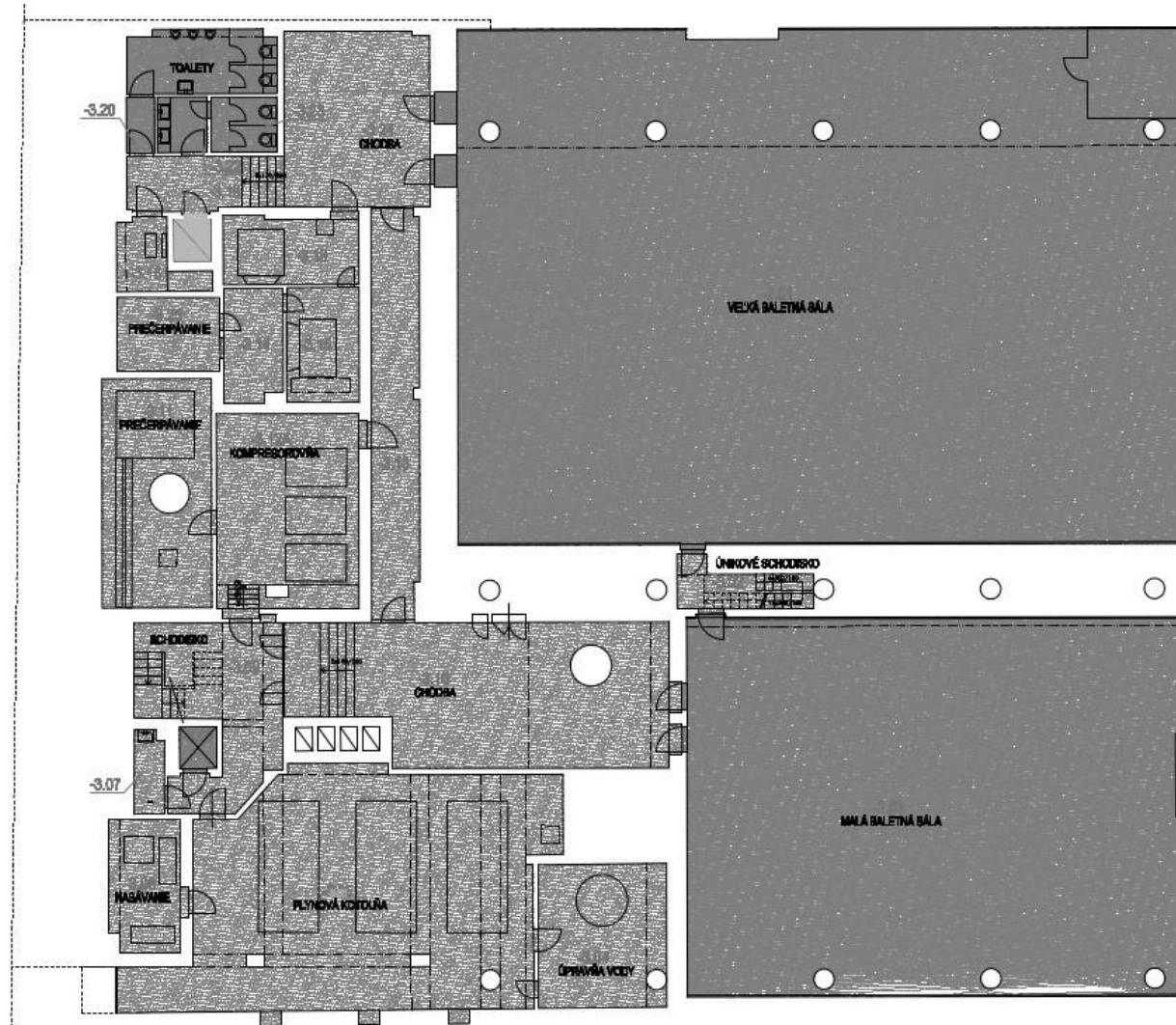
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 8 Pôdorys 2. PP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 9 Pôdorys 3. PP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

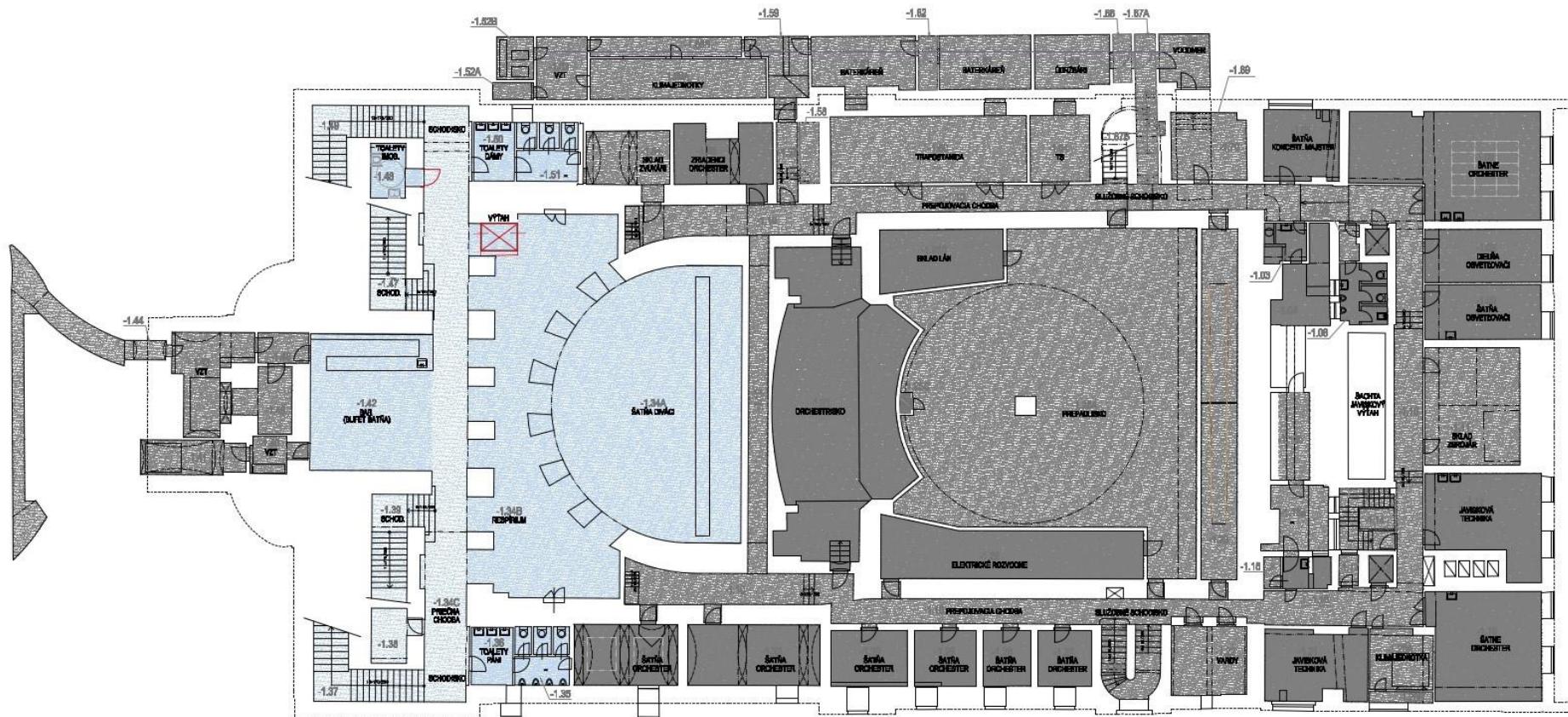
Zdroj: Stavebný zámer

PÔDORYS 3. PP SKÚŠOBNE

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYLÚŽTIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
- VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
- ZÁKULISNÉ PRIESTORY

Obrázok 10 Pôdorys 1. PP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

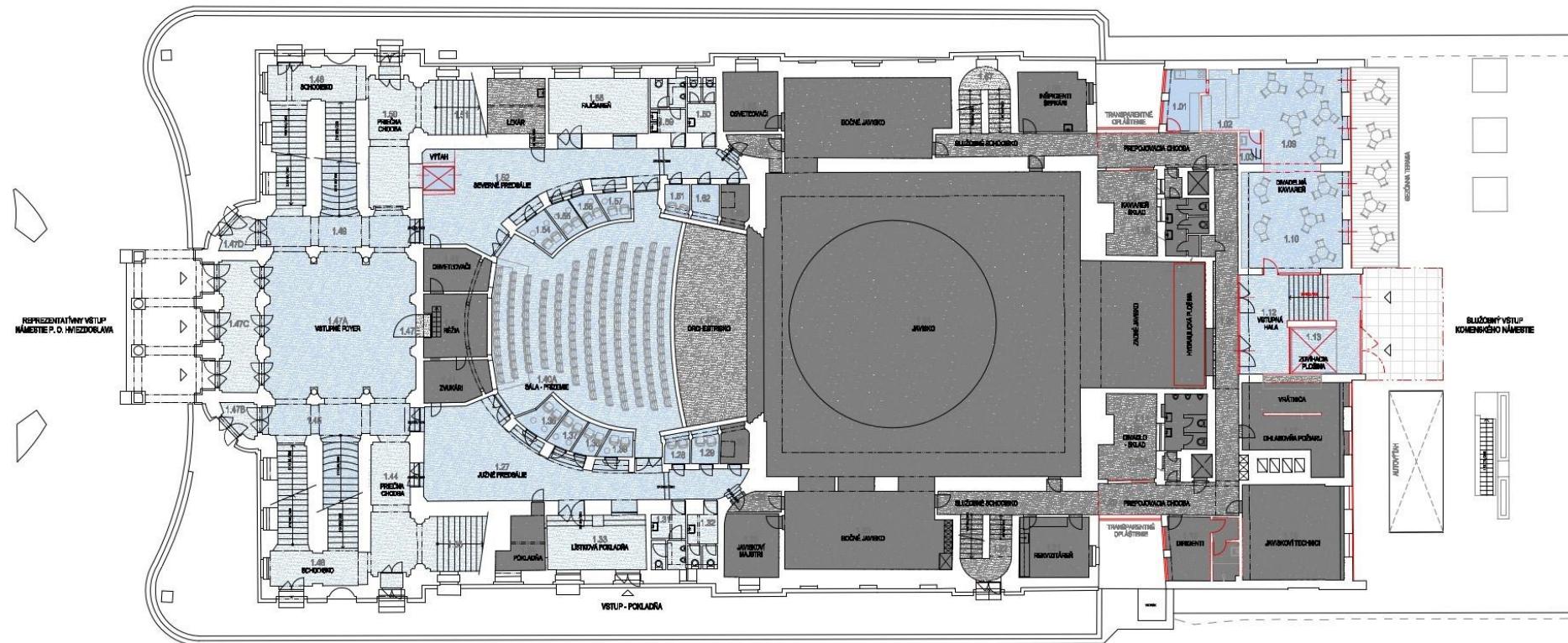
Zdroj: Stavebný zámer

PÔDORYS 1. PP ŠATŇA

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
  - VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
  - ZÁKULISNÉ PRIESTORY

Obrázok 11 Pôdorys 1. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

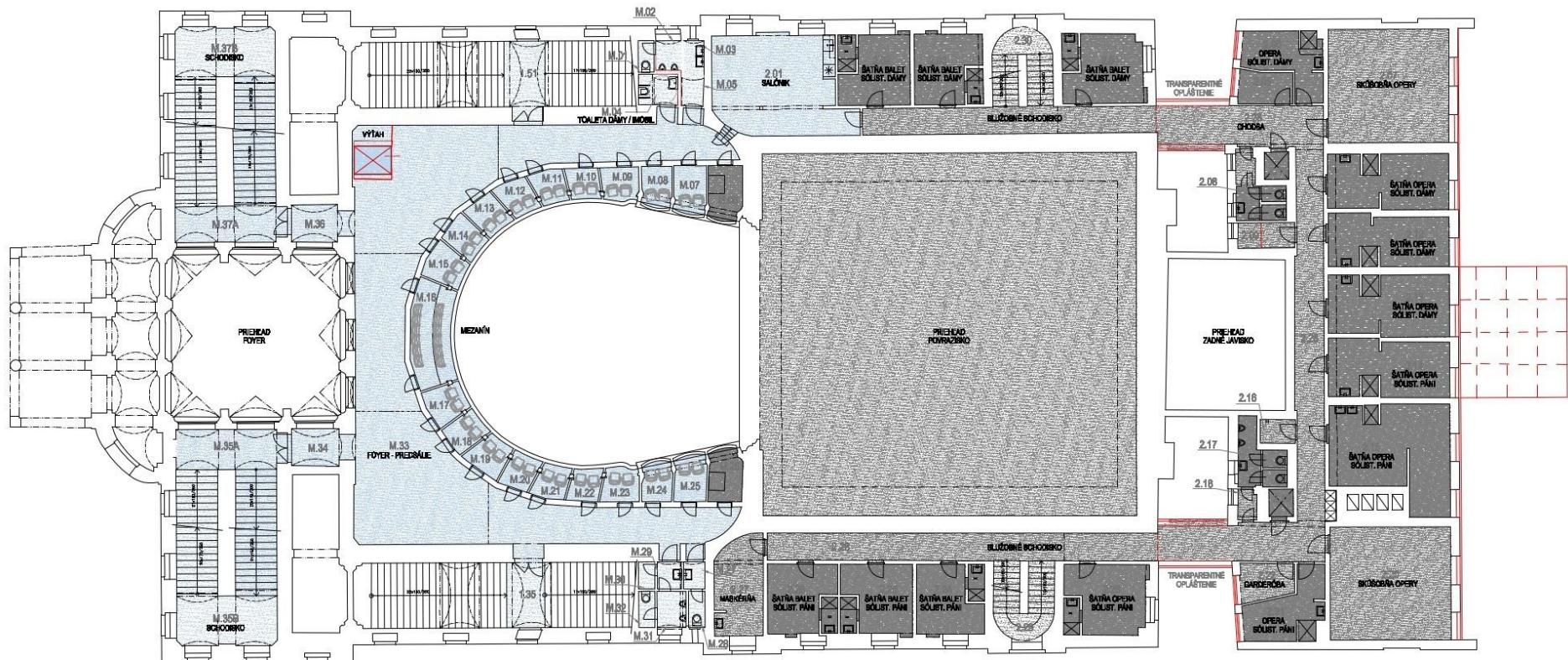
Zdroj: Stavebný zámer

PÓDORYS 1. NP PRÍZEMIE

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
  - VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
  - ZÁKULISNÉ PRIESTORY
  - JAVISKO

Obrázok 12 Pôdorys 2. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

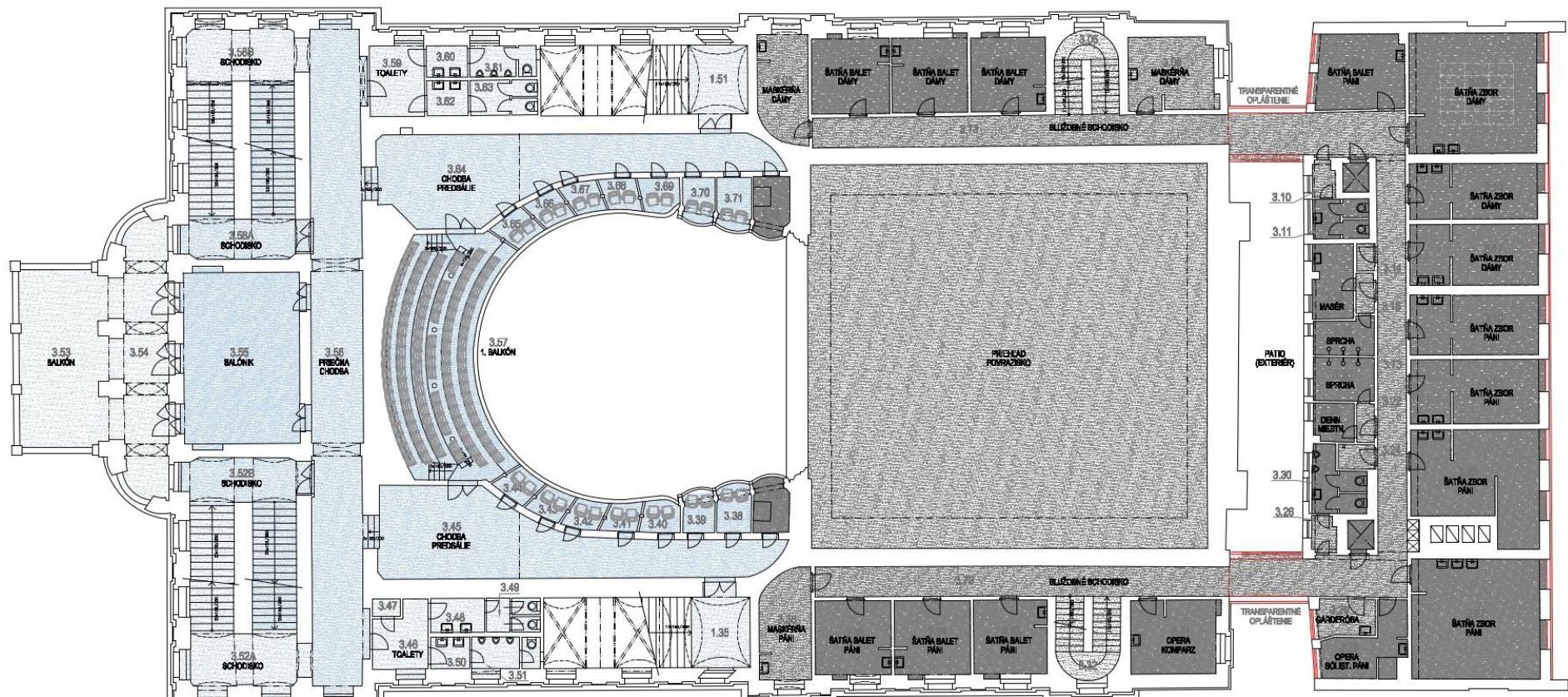
Zdroj: Stavebný zámer

PÔDORYS 2. NP MEZANÍN

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
  - VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
  - ZÁKULISNÉ PRIESTORY

Obrázok 13 Pôdorys 3. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

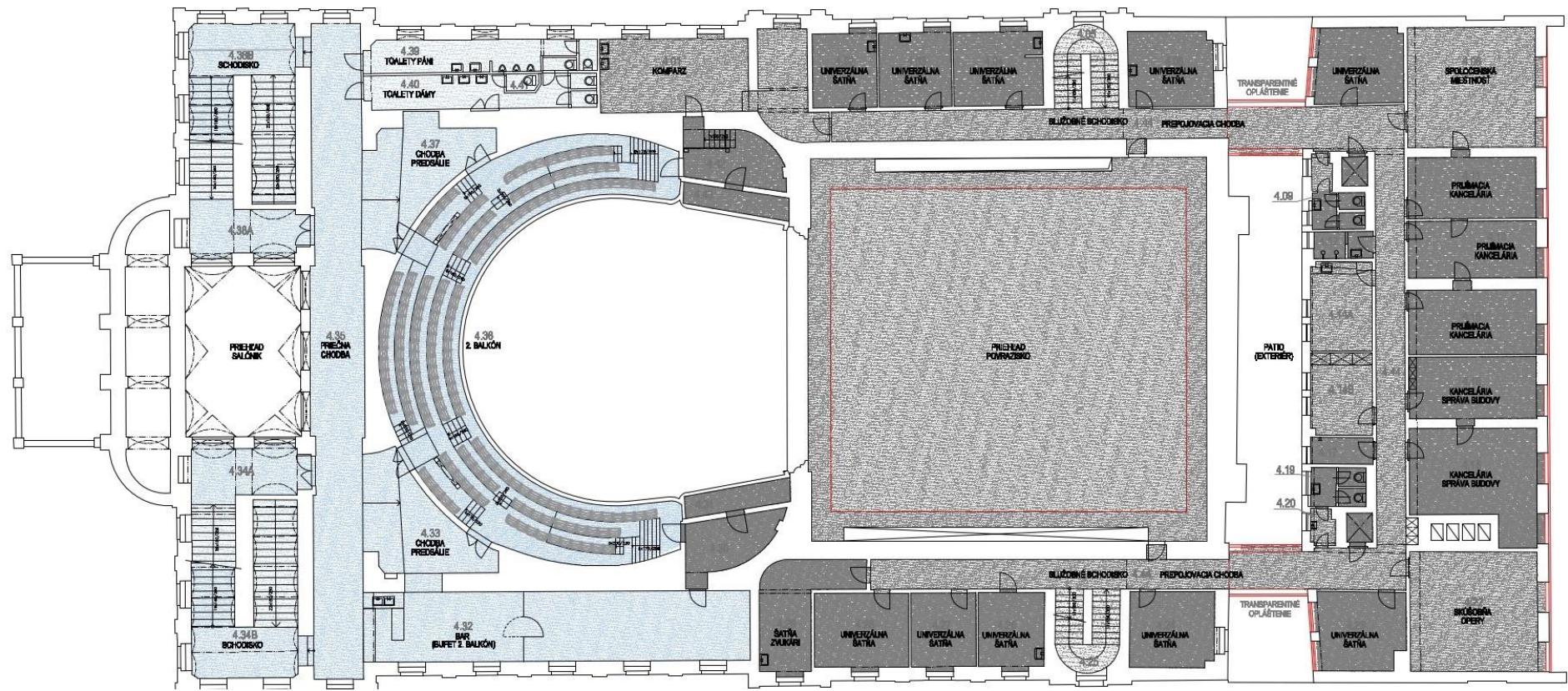
Zdroj: Stavebný zámer

PÔDORYS 3. NP 1. BALKÓN

NOVÝ ŠTAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
  - VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
  - ZÁKULISNÉ PRIESTORY

Obrázok 14 Pôdorys 4. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

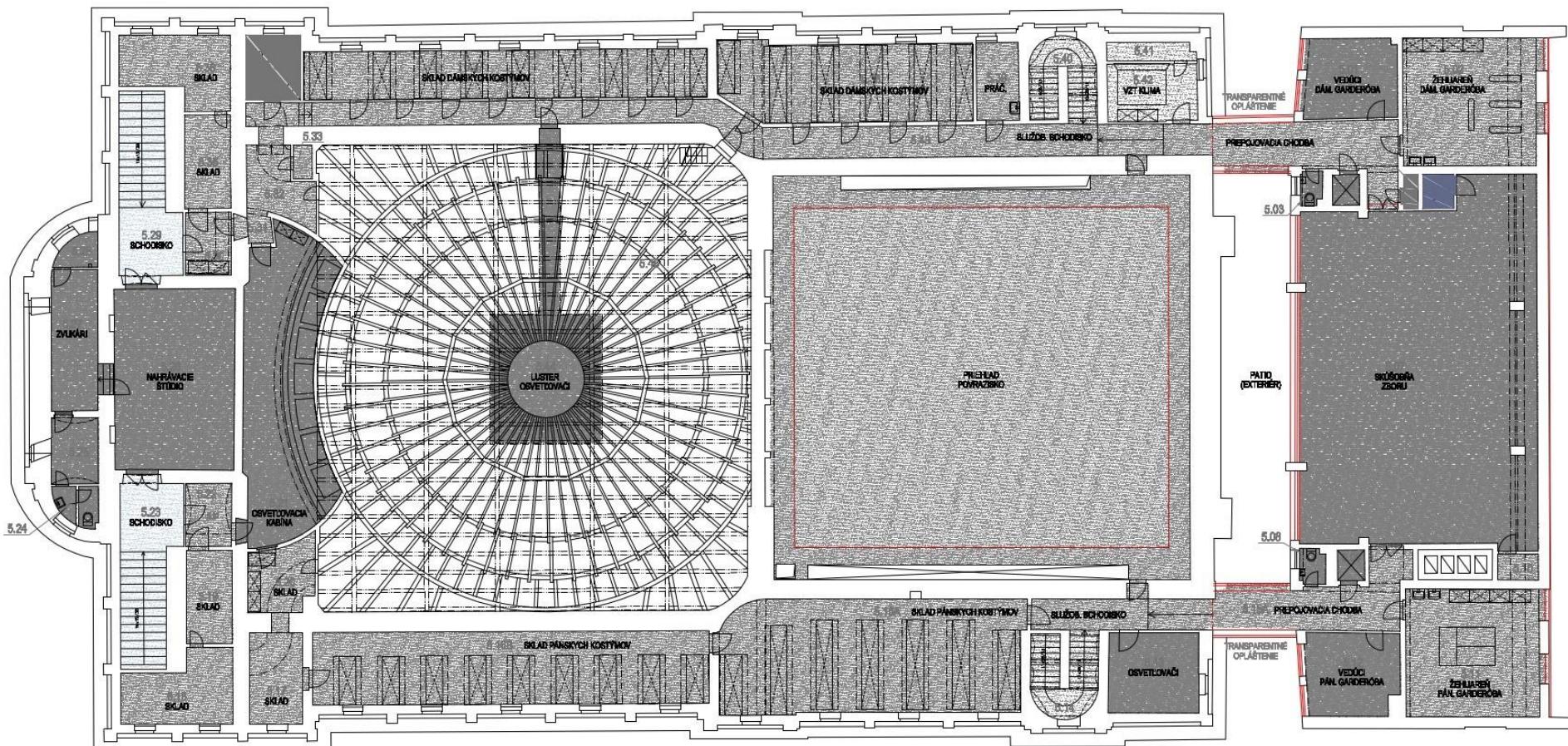
Zdroj: Stavebný zámer

PÔDORYS 4. NP 2. BALKÓN

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
  - VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
  - ZÁKULISNÉ PRIESTORY

Obrázok 15 Pôdorys 5. NP, Variant A, rekonštrukcia HB SND

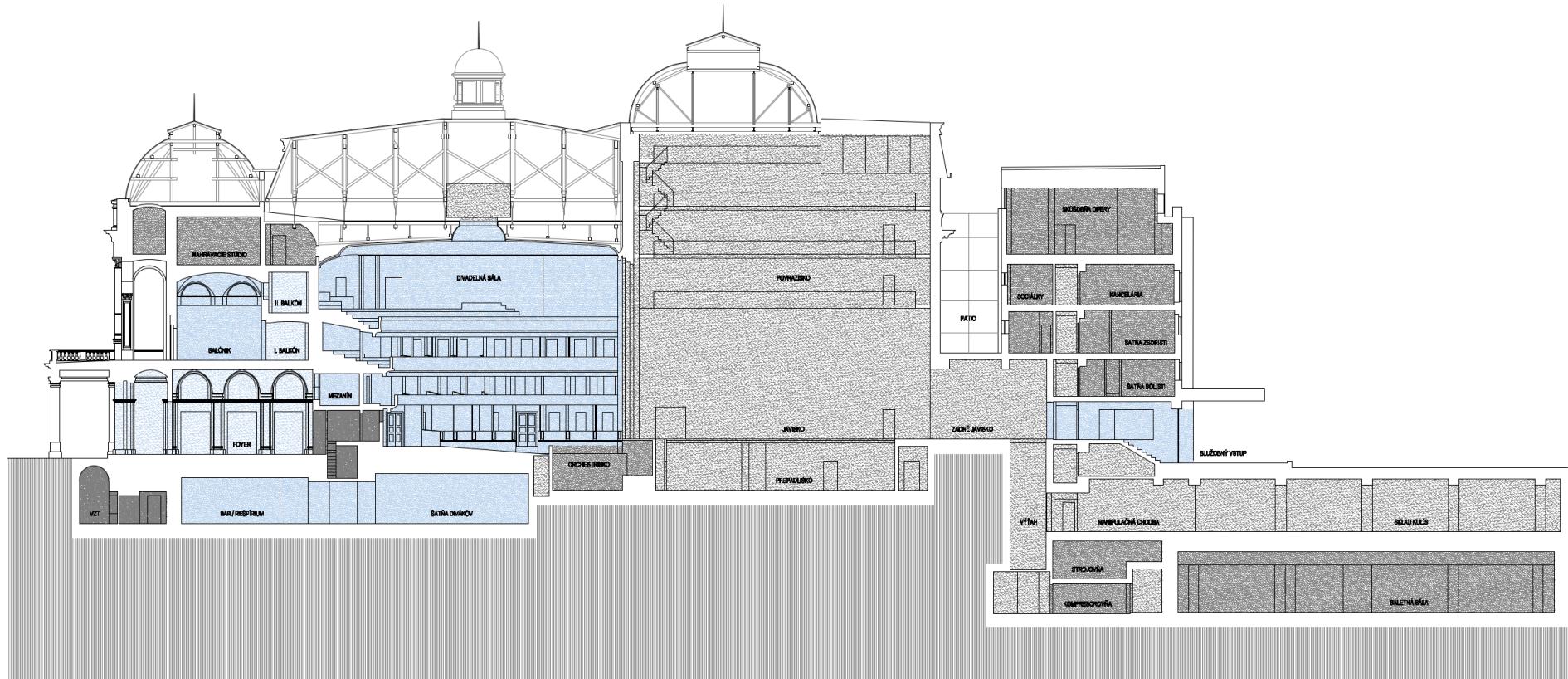
Zdroj: Stavebný zámer

PODORYS 5. NP

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
  - VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
  - ZÁKULISNÉ PRIESTORY

Obrázok 16 Pozdĺžny rezopohľad, Variant A, rekonštrukcia HB SND

Zdroj: Stavebný zámer

POZDLŽNÝ REZOPOHĽAD

NOVÝ STAV - FUNKČNÉ VYUŽITIE:

- NOVÉ DOBUDOVANÉ KONŠTRUKCIE
- VEREJNE PRÍSTUPNÉ PRIESTORY
- ZÁKULISNÉ PRIESTORY

6.3.3 Stavebnotechnické riešenie

Základy

Podľa doteraz vykonaných prieskumov budovy sa predpokladá, že jestvujúce základové konštrukcie pod historickou časťou sú tvorené murivom z plnej tehly do hĺbky únosných štrkových naplavení. **Základové konštrukcie dotknuté prestavbami v suterénnych priestoroch budú staticky zabezpečené (predpokladá sa vloženie železobetónových rámov).**

Vertikálne nosné konštrukcie

Historický objekt bol postavený s nosnými stenami z muriva z plnej pálenej tehly. Otvory v stenách sú zaklenuté tehlovými klenbami. Nosné steny oslabené búracími zásahmi budú doplnené monolitickými železobetónovými konštrukciami (stípy, prievlaky, preklady) a oceľovými prvkami. Nosné murivá dopriňané na jestvujúcich nadzemných podlažiach budú murované z nosných keramických tvárníc a plnej tehly. Predpokladáme lokálne použitie železobetónových stĺpov v staticky kritických miestach.

Nosné konštrukcie budú v nutnom rozsahu sanované, nepredpokladajú sa do nich významné zásahy. Konštrukcia krovu je realizovaná z drevených trámov doplnených oceľovými prvkami. Časti krovu dotknuté búracími prácmi budú staticky zabezpečené, respektívne podchytene vloženou oceľovou konštrukciou. V miestach pultov nad 5. NP s nutnosťou zateplenia strešných nadvážujúcich konštrukcií bude potrebná výmena nosných konštrukcií aj kvôli zosúladeniu konštrukcií s ich predpísanou únosnosťou.

Horizontálne nosné konštrukcie

Pôvodné konštrukcie boli realizované ako železobetónové nesené tehlovými klenbami, železobetónové trámkové stropy a stropy nesené oceľovými nosníkmi. Neskôr dostavované stropy boli realizované ako železobetónové uložené na nosných stenách alebo oceľových nosníkoch.

Nosné horizontálne konštrukcie zasiahnuté búracími prácmi budú podchytene a staticky zabezpečené tak, aby ich únosnosť zostala zachovaná.

V prístavbe suterénu sú stropné konštrukcie monolitické železobetónové, tvorené priečnymi prievlakmi a stropnými doskami. Pri týchto konštrukciách boli navrhnuté aj rôzne nábehy a zosilnenia, keďže plnia aj rozpernú funkciu pre obvodové steny a prenášajú vysoké zaťaženie z pojazdu vozidiel nad výčnievajúcou časťou podzemia. V tejto časti sa nachádza aj vonkajší auto výťah pre logistiku divadelných dekorácií.

Nosné konštrukcie v nadzemnej časti sú železobetónové, ktoré tvorí systém monolitických stĺpov s prievlakmi v oboch smeroch. **Horizontálne nosné konštrukcie budú v nutnom rozsahu sanované, nepredpokladajú sa do nich významné zásahy.**

Hydroizolácie

Spodná stavba budovy je vybavená pôvodnou hydroizoláciou na báze asfaltu, ktorá je po období životnosti a vykazuje známye výrazných porúch vedúcich až k jej celkovej nefunkčnosti. Väčšina suterénnych murív je poškodená vlhkostou. Pôvodná izolácia nemá požadované technické parametre izolácie proti tlakovej vode, bráni len prenikaniu zemnej vlhkosti.

V miestach jej narušenia je nevyhnutné opäťovné vytvorenie a prepojenie s novými hydroizoláciami. Ako súčasť izolácie spodnej stavby bude vykonaná sanácia jestvujúcich konštrukcií. Je navrhnutá kombináciou viacerých spôsobov sanácie v závislosti od charakteru poškodenia konštrukcií a možnosti jeho ošetrenia. **Navrhujeme odkopanie stien po obvode budovy, podrezanie murív s vložením nových horizontálnych hydroizolácií do stien a podláh a ich napojenie na izoláciu stien, chemickú injektáž konštrukcií, aplikáciu sanačných omietok, vysúšanie zavlhnutých stien a intenzívne nútene odvetrávanie podzemných priestorov.**

Strešný plášť

Pôvodná strešná konštrukcia budovy je nesená dreveným krovom. Väčšia časť krytiny bola v rámci rekonštrukcie strechy vymenená vrátane jej sekundárneho nosného systému a nahradená pláštom z bitúmenových pásov a šablón. V pultových častiach historického krídla aj plochá strecha prístavby vykazujú na viacerých miestach defekty, ktoré sa prejavujú v interiéri zatečenými stenami a stropmi. Návrh preferuje kompletnejšiu renováciu všetkých strešných konštrukcií vrátane ich zateplenia.

Obvodový plášť

Pôvodné časti budovy boli realizované tradičnou technológiou s obvodovými stenami murovanými z plnej pálenej tehly. **Dostavba** je realizovaná zo železobetónu s presklenou tepelnoizolačnou fasádou, ktorá nespĺňa tepelnotechnické podmienky a musí sa vymeniť za moderný sklometalický plášť.

Schodiská

Pôvodné schodiská v budove boli postavené z rôznych materiálov, prevažne s kamennými stupňami, v konštrukčnom riešení a výraze v súlade s hierarchiou jednotlivých komunikačných priestorov. **Budú vyspravené a v prípade potreby reštaurované.** Schodiská realizované v prístavbe sú väčšinou oceľové, prípadne železobetónové, všetky budú v rámci rekonštrukcie repasované s novými nášlapnými vrstvami.

Deliace konštrukcie

Pôvodné priečky sú murované z plnej pálenej tehly. **Nevyhovujúce priečky v rámci úprav dispozičného riešenia budú počas rekonštrukcie vybúrane a nahradené priečkami na rovnakej materiálovej báze.** Nové priečky sú navrhované z keramického muriva (plná tehla, zvukovoizolačné tehly, priečkovky) alebo sadrokartónové.

Okenné výplne

Väčšina pôvodných okenných výplní historickej budovy zostala zachovaná až do súčasnosti. Pôvodné drevené zdvojené okná s delením krídel **budú repasované, respektíve nahradené novými tvarovo zhodnými oknami.** Vonkajšie krídla budú zasklené jednoduchým sklom v pôvodnom členení priečnikmi. Vo vnútorných krídlach budú osadené izolačné dvojsklá a delenie krídel bude konštrukčne redukované. Kovania budú v prípade potreby nahradené materiálovo a tvarovo zhodnými replikami.

Dverné výplne

Väčšina dverných výplní historickej krídel je pôvodná. Zárubne drevené obkladané, dverné krídla drevené rámové s drevenými a sklenými kazetovými výplňami, povrchová úprava bielou farbou, mosadzné kovania. Nepôvodné dverné výplne v búraných častiach budú odstránené spolu s ostatnými konštrukciami rovnako ako dvere nespĺňajúce požiadavky pamiatkovej obnovy budovy.

Historické dvere sú pamiatkovo chránené a budú repasované, v prípade potreby reštaurátorsky rekonštruované. V nevyhnutných prípadoch budú nahradené materiálovo i tvarovo zhodnými replikami pôvodných dverí vrátane kovania a povrchovej úpravy. Pôvodné dverné výplne tvoriace požiarne uzávery budú posúdené a v prípade, že ani po úpravách by nespĺňali požiadavky požiarnej odolnosti, budú so súhlasom pamiatkovej ochrany nahradené replikami s požadovanými vlastnosťami. Pri historickej dverných výplniach s opačným otváraním, ako stanovujú požiadavky protipožiarnej ochrany, bude pamiatkový úrad požiadany o súhlas so zmenou otvárania. V nevyhnutných prípadoch bude nutné získať výnimku pre riešenie protipožiarnej ochrany zdôvodnenou skutočnosťou, že HB SND je národnou kultúrnou pamiatkou. Dvere vrátane zárubní v prístavbe budú vymenené za nové zvukovoizolačné v aktuálnom kvalitatívnom štandarde.

Podlahy

V pôvodných priestoroch SND boli položené podlahy delené podľa využitia a významu jednotlivých miestností. Na nášlapné vrstvy boli použité kameň, terazzo, keramická dlažba a drevo. Počas následných prestavieb boli historicke podlahy čiastočne nahradzované novými (kameň, keramická dlažba) alebo prekrývané plošnými podlahovinami (PVC, koberec). V technických priestoroch je podlaha betónová, oceľové plošiny a lávky z pochôdznych oceľových roštov.

Podlahy v búraných priestoroch budú odstránené s ostatnými stavebnými konštrukciami. V rekonštruovaných častiach budovy budú jestvujúce podlahy rozobraté a po úprave spodných vrstiev (vyspravenie podkladu, hydroizolácia vo vybraných miestnostiach, doplnenie kročajovej prípadne zvukovej izolácie) nahradené novou, respektívne pôvodnou repasovanou nášlapnou vrstvou.

Vonkajšie povrchové úpravy

Tehlové obvodové steny historickej časti sú bohatu profilované, omietnuté a doplnené štukovou výzdobou.

Uvoľnené časti pôvodnej omietky a štukovej výzdoby budú spevnené, v nevyhnutných prípadoch odstránené a následne doplnené štukatérskymi reštaurovanskými technikami. Predpokladaná pôvodná farebnosť fasád bola tvorená kombináciou šedej a okrovej. Spresnená bude pri realizácii stavby na základe výroku KPU.

Sochárska výzdoba fasád z umelého kameňa bude zbavená druhotných náterov, reštaurovaná a opatrená ochranným transparentným náterom. Kamenný obklad soklového muriva, ktorý bol realizovaný počas predchádzajúcej rekonštrukcie, bude demontovaný a po vykonaní odvlhčovacích zásahov (sanácia spodnej stavby, odizolovanie obvodových murív) znova osadený.

Vnútorné povrchové úpravy

Vnútorné murivá a stropy sú omietnuté hladkou štukovou omietkou a stierkami. Pôvodné priestory majú štukovú výzdobu, ktorej bohatstvo a umeleckoremeselné vyhotovenie je hierarchizované podľa významu jednotlivých miestností. V reprezentačných a hlavných komunikačných priestoroch sú štuky čiastočne zlatené zlatinkami.

Počas rekonštrukcie budú pôvodné omietky vyspravené, štuková výzdoba reštaurovaná a pozlátená v rozsahu zistenom pamiatkovým prieskumom. Drevené obloženia budú repasované a doplnené o chýbajúce časti. Pôvodný kamenný obklad bude ošetrený a poškodené miesta reštaurované. Dodatočné obklady budú v potrebnom rozsahu nahradené novými obkladmi (technické priestory a hygienické zariadenia, v ktorých je nutné rekonštruovať rozvody vedené za obkladmi). Dodatočne vložené sadrokartónové podhlády zakrývajúce potrubné rozvody vzduchotechniky navrhujeme opatrne náznakou štukatúrou.

Steny a stropy miestností zvukovej rézie a nahrávacieho štúdia budú obložené akustickým obkladom a podhládom.

Infraštruktúra a technické vybavenie divadla SND

Zdravotechnické inštalácie

Pri rekonštrukcii budovy budú zrekonštruované toalety pre návštevníkov aj zamestnancov divadla, zázemia baru a čajových kuchyniek v prevádzkových priestoroch divadla. Dôjde k výmene sanitárnych zariadovacích predmetov.

Z tohto dôvodu bude potrebná úplná rekonštrukcia vnútorných rozvodov vody a spaškovej kanalizácie, ako aj ležatých rozvodov kanalizácie a vonkajších prípojok.

Elektroinštalácia - silnoprúd

Pri rekonštrukcii bude inštalovaná nová divadelná technológia, čím dôjde k zvýšeniu energetických nárokov na elektroinštaláciu. V prípade, že požadovaný príkon prekročí výkonové parametre trafostanice, bude potrebné posilniť jestvujúcu trafostanicu. Jestvujúce silnoprúdové rozvody sú realizované trojžilovou sústavou, čo v súčasnosti platné predpisy zakazujú. Z tohto dôvodu bude nevyhnutné v rámci rekonštrukcie realizovať výmenu všetkých rozvodov a rozvádzacov s použitím päťžilovej sústavy podľa požiadaviek platných noriem a predpisov.

Umelé osvetlenie

Pri rekonštrukcii dôjde čiastočne k dispozičným zmenám, čo bude mať za následok zmenu počtu

osvetľovacích telies aj vzhľadom na svetelnú pohodu a výmenu jestvujúcich svietidiel za nové. Svietidlá určené pamiatkovým výskumom na zachovanie budú reštaurované alebo repasované.

Bleskozvod

Bleskozvodná sústava bude nahradená novou.

Vykurovanie

Vykurovanie priestorov divadla je teplovodné plynovou kotolňou v kombinácii s elektrickým ohrevom. Toto riešenie je prevádzkovo finančne náročné. Jestvujúce vykurovanie nespĺňa požadované nároky na energetickú efektívnosť budov. Ohrevné telesá a rozvody sú na hranici životnosti a je potrebné ich vymeniť v celom rozsahu taktiež so zdrojom výroby tepla - kotolňa. Vykurovacie rozvody boli postavené z dnes nevyhovujúcich materiálov a pri búracích prácach budú čiastočne zničené a bude nutná ich nahrada. Z týchto dôvodov dôjde k úplnej rekonštrukcii vykurovania budovy.

Vzduchotechnika a klimatizácia

Priestory hlavných a vedľajších komunikačných priestorov, divadelnej sály sú vybavené vzduchotechnikou s prívodom tepelne upraveného vzduchu. Technológia si žiada po polstoročí fungovania rekonštrukciu, navrhujeme zrealizovanie nových vzduchotechnických rozvodov s doplnením o ďalšie malé strojovne, nahradenie vzduchotechnických zariadení novými jednotkami s rekuperáciou a osadenie chladičov do podstrešných a suterénnych priestorov.

Meranie a regulácia

Z dôvodu rekonštrukcie vykurovania a vzduchotechniky bude potrebná nahrada jestvujúceho systému Meranie a regulácia „MaR“ novým systémom s potrebnými parametrami.

Slabopruďové rozvody

Slabopruďové rozvody budú pri búracích prácach poškodené, ich rozsah a trasy bude potrebné zmeniť podľa zmeneného dispozičného riešenia, technických a projektových požiadaviek. Rekonštrukcia slabopruďových rozvodov bude obsahovať aj nasledujúce úpravy:

- ▶ štruktúrovaná kabeláž bude vymenená v celom rozsahu;
- ▶ elektrická požiarna signalizácia bude vymenená v celom rozsahu;
- ▶ evakuačný rozhlas bude vymenený v celom rozsahu;
- ▶ elektrická zabezpečovacia signalizácia bude vymenená v celom rozsahu;
- ▶ dobuduje sa systém dochádzky;
- ▶ dobuduje sa kamerový systém vnútorných priestorov a monitorovanie vonkajšku;
- ▶ dobuduje sa vnútorná televízia.

Protipožiarna ochrana

Po rekonštrukcii bude musieť budova spĺňať v súčasnosti platné požiadavky protipožiarnej ochrany. Z tohto dôvodu predpokladáme potrebu realizácie protipožiarnych opatrení a výmenu niektorých stavebných konštrukcií tak, aby boli splnené požiadavky na ich požiarnu odolnosť.

6.3.4 Navrhované technológie

Javisková mechanika

Divadelná technológia javiska umožní viacúčelové využitie javiska s flexibilným usporiadaním divadelnej sály, dynamickú scénografiu so širokou škálou výrazových prostriedkov, ktorá ponúka plne vybavené povrazisko a vertikálne posuvné javiskové stoly, točna doplnená mobilnými prepadiaskami. Geometria

javiskového priestoru bude dotvorená mäkkými výkrytmi javiska (zadné, bočné a horné).

- ▶ Inštalovanie 56 nových motorových prospektových ťahov, pričom 25 ťahov bude ručných s pomocným motorom, ktorého ovládanie bude napojené do CRS ovládania javiskovej technológie s nosnosťou 500 kg.
- ▶ Inštalovanie 10 bodových mobilných ťahov s nosnosťou 250 kg a s variabilnou rýchlosťou.
- ▶ Vertikálne ohraničenie bočných strán javiska bude vytvorené zo šálových výkrytov.
- ▶ Motoricky rozhrňovaná a zdvíhaná hlavná opona štýlom wagnerovská opona.
- ▶ Povrazisko ako tzv. dvojposchodové, keď spodná pochôdzna úroveň slúži na umiestnenie ťahových jednotiek (prospektových i bodových) a ich rozvádzacích a horná úroveň je tvorená nosnou konštrukciou pre kladky.
- ▶ 2 mobilné praktikáble vo vyhotovení s teleskopickými nohami, pojazdná portálová veža (ľahká konštrukcia všesmerovo pojazdná), transportné a skladovacie vozíky pre osvetlenie.
- ▶ Javiskové zdvíhané alebo zásuvné stoly len nad proscénium.
- ▶ Pevná točňa pôvodných rozmerov a osobné prepadiiská.

Riadiaci systém javiskových mechanizmov

Riadiaci systém zahrňuje ovládanie 56 prospektových ťahov s nosnosťou 500 kg a regulovanou rýchlosťou, 10 bodových ťahov s nosnosťou 250 kg a regulovanou rýchlosťou, šálové výkryty a rozhrňovaci a zdvíhacie hlavnú oponu s regulovanou rýchlosťou. Všetky vyššie vymenované zariadenia bude možné ovládať z jedného hlavného ovládacieho pultu (aj od inšpicenta). Hlavný ovládací pult, doplnený minimálne dvoma mobilnými pultmi (s bezdrôtovým ovládaním), pomocou ktorého bude obsluhe umožnené byť na dohľad od pohybovanych mechanizmov. Na servisné a núdzové ovládanie javiskových mechanizmov bude slúžiť servisný pult (2 ks).

Svetelná technika

Komponenty svetelnej techniky:

- ▶ riadenie osvetlenia javiska,
- ▶ riadenie osvetlenia hľadiska,
- ▶ riadenie osvetlenia silových stmievanych kanálov,
- ▶ distribúcia a prepínanie DMX signálov,
- ▶ efektové svetlá.

Svetelná rézia je centrom riadenia osvetlenia celej javiskovej, ako aj hľadiskovej časti. Svetelná rézia by mala byť vybavená hlavným a záložným svetelným pultom, 2 hlavnými a záložnými videomediaservermi pre ovládanie videoprojektorov v hľadisku a na javisku a pre ovládanie LED zobrazovacích stien a podlahy na javisku, riadiacimi jednotkami pre zapínanie, vypínanie a blokovanie hľadiskového, javiskového, pracovného osvetlenia a orchestriska.

Ovládanie osvetlenia štandardom DMX-512. DMX512 je povolený protokol pre digitálny prenos riadiacich informácií vyvinutý pre riadenie svetelnej javiskovej techniky a svetelných efektov. Ide o digitálnu náhradu analógového riadenia. Pre moderné ovládanie scénického osvetlenia (osvetlenia scény) pri zamýšľanom rozmiestnení stmievačov aj mimo základný rozvádzací scénického osvetlenia je vhodný systém základnej siete rozvodov signálu DMX s možnosťou spätnej kontroly stmievačov/spínačov a reflektorov a bezdrôtového ovládania inteligentných svetiel.

Jednotlivé **svetelné posty** sú navrhnuté v hľadiskovej časti, javiskovej časti a vo vnútrobloku:

- ▶ **základná zostava reflektorov**, osadená **profilovými reflektormi**, ktoré umožnia plynulé miešanie farieb CMY alebo RGB + teplá a studená biela v dostatočnom výkone a podľa miesta umiestnenia v požadovanom stupni optiky;
- ▶ **2 svetelné batérie nad javiskom**, osadené inteligentnými výkonnými profilovými hlavami tzv. **spotmi** s možnosťou miešania farieb CMY alebo RGB +teplá a studená biela, inteligentnými plošnými svietidlami tzv. **washami** s možnosťou miešania farieb CMY alebo RGB +teplá a studená biela a čo možno najtichším chodom (jedna batéria pozostávajúca z 9 ks spotov, 8 ks washov a 10 ks plošných výkonných svietidiel);
- ▶ **sledovacie reflektory** v kabíne predného svietenia by mali byť osadené profilovými sledovacími reflektormi;
- ▶ javiskové vybavenie by malo byť doplnené o tzv. **baletné veže** (12 ks po 4 reflektory), ktoré by mali byť tiež vybavené profilovými reflektormi, ktoré umožnia plynulé miešanie farieb CMY alebo RGB + teplá a studená biela;
- ▶ **2 bočné batérie**, osadené inteligentnými výkonnými profilovými hlavami tzv. **spotmi** s možnosťou miešania farieb CMY alebo RGB +teplá a studená biela, v počte spolu 16 ks;
- ▶ svetelný park by mal byť doplnený o **plošné výkonné svietidlá** s možnosťou miešania farieb CMY alebo RGB;
- ▶ **stabilné a prenosné multifunkčné stmievače** (24 kanálov x 3,7 kW);
- ▶ **80 ks orchestrálnych pultov**;
- ▶ **videoprojektor** pre prednú a zadnú projekciu.

Špecifickou súčasťou riešenia svetnej techniky, ktorá má aj pamiatkový a reštaurátorský rozmer, je nahradenie súčasného slávnostného hľadiskového osvetlenia v podobe svetnej gule s 2 500 klasickými 60 W žiarvkami replikou pôvodného lustra. Potrebné je však nájsť vhodný úsporný svetelný zdroj, vhodný pre plynulé stmievanie, ktorý by nahradil klasické žiarovky.

Moderné a progresívne riešenie scénického osvetlenia (osvetlenia scény) musí stavať na použití **úsporných technológií** so znížením prevádzkových nákladov na odber elektrickej energie a životnosť svetelných zdrojov.

Popri základnej zabudovanej svetnej technológii sa navrhuje aj **mobilná svetelná technológia**, ktorá môže byť používaná na rôznych miestach objektu alebo ako zájazdová aparátúra pre rôzne typy akcií a prípadne aj pre doplnenie väčších akcií na javisku.

Videotechnika

V rámci divadla by mala byť vytvorená **optická siet** s prípojnými miestami určenými na javisku, v hľadisku, v orchestrisku, vo zvukovej réžii, v zázemí a miestnosti pripájania prenosových TV vozov vybavená príslušnými prevodníkmi.

Videotechnika by mala pozostávať z **2 ks výkonných videoprojektorov** s vysokým rozlíšením, pre prednú a zadnú videoprojekciu, **LED stena**, **LED podlaha** a **titulkovacie zariadenie** (inštalované nad portálom, ktoré môže slúžiť zároveň ako LED stena v hľadisku a ďalšie zariadenie v počte 2 ks umiestnené v orchestrisku).

Kamerový systém zložený z kamery snímajúcej obraz dirigenta, kamier (cca 10 ks) inštalovaných v priestoroch javiska a hľadiska a kamier inštalovaných v každej skúšobnej, baletnej sále i nahrávacom štúdiu. Ide o kamery s diaľkovým ovládaním pohybu, zoomu, s vysokým rozlíšením, ovládaním uzávierky a nočným videním.

Na vyhotovovanie záznamov z predstavení, reklamných šotov a pod. by mali byť k dispozícii **profesionálne kamery**.

Všetky sklady, javisko, hľadisko, spoločné priestory, nástupné priestory, navážacie priestory, parkovisko, vchody musia byť vybavené **bezpečnostným kamerovým systémom** prepojeným na pult CO.

Elektroakustika

Ozvučovací systém musí spĺňať podmienky na variabilné divadelné predstavenie. Ozvučovací systém je zložený z:

- ▶ hlavného ozvučovacieho systému,
- ▶ prídavných systémov ozvučenia,
- ▶ zvukovej rézie,
- ▶ systému virtuálnej akustiky,
- ▶ mobilného ozvučenia.

Pre priestor hlavnej sály je navrhnutý aktívny Line-Array systém s vykrývacími sústavami pre predné rady so samostatnými subwoofermi 18". V prípade, že bude zvolený variant zachovania jestvujúceho systému hlavného ozvučenia, bude tento doplnený ďalšími reprosústavami tak, aby bolo dosiahnuté úplné akustické vykrytie priestoru divadelnej sály. Na javisku budú tiež umiestnené širokopásmové odposluchové reproduktory, ktoré budú vykryvať priestory proscénia, boky javiska a zadné priestory javiska. Súčasťou bude aj mobilný odposluchový systém reproduktorov variabilne použiteľný v rôznych inscenačných dekoráciach.

Prídavné ozvučovacie systémy budú zabezpečovať vykrytie pri modulárnom členení priestoru. Systém bude pozostávať z pevne ukotvených reprosústav a z mobilných systémov pre komplexné zostavy v závislosti na charaktere divadelných predstavení.

Súčasťou zvukového reťazca bude i **mobilný ozvučovací systém** pozostávajúci z digitálneho mixážneho pultu, viackanálového HDD prehrávača, bezdrôtového mikrofónneho a odposluchového systému. Uvedený systém bude vybavený aj menším reťazcom aktívnych širokopásmových reproduktorov vrátane subbasu. Mobilné ozvučenie bude využívané na ozvučovanie rôznych podujatí organizovaných v priestoroch mimo sály (salónik, foyer, exteriér atď.).

Pre potreby kvalitného ozvučenia inscenácií sú potrebné dve **zvukové rézie** (pevná a sálová) s identickými digitálnymi zvukovými pultmí zapojenými v redundantnom mode s prepojením na zvukový mixážny pult v nahrávacom štúdiu. Na javisku bude do siete pripojený mobilný monitorový mixážny pult zabezpečujúci nastavenie odposluchov a komunikáciu s umelcami počas živých predstavení.

Multifunkčný systém divadla bude vyžadovať spoľahlivý a komplexný **systém bezdrôtových mikrofónov** využiteľný ako pre samostatné divadelné predstavenie, tak aj pre muzikálové produkcie, hudobné koncerty alebo pre ostatné spoločenské akcie, ako sú plesy, firemné prezentácie a pod.

Súčasťou by malo byť aj **nahrávacie štúdio**.

Celý zvukový systém bude finalizovaný o komplexné riešenie **virtuálnej akustiky**, v hľadisku, ako i na javisku. Tento systém sa skladá z veľkého počtu malých reproduktorov a snímacích mikrofónov umiestnených nelokalizovateľne v celom priestore divadla, v ktorom sa diváci a herci nachádzajú. Systém ovládajú zvukové procesory, ktoré stále analyzujú akustické podmienky v danom konkrétnom bode priestoru a vzhľadom na ostatné body. Systém úzko spolupracuje s centrálnym a priestorovým zvukovým systémom a zabezpečuje akustické pokrytie pri rôznych usporiadaniach javiska.

Inšpicentsky systém zložený z centrálnej jednotky, konfiguračného softvéru, panelov, prenosných

bezdrôtových interkomov, prehrávačom nahratých hlásení, ovládaním svetelnno-zvukovej nástupnej signalizácie. Každé inšpicientske pracovisko musí byť vybavené dvomi obrazovými monitormi.

6.3.5 Harmonogram projektu

Tabuľka 31 Variant A - Harmonogram projektu

Prieskumné práce	2023
Projektové práce	2023 - 2024
Inžinierska činnosť	2024 - 2027
Realizácia	2025 - 2027
Realizácia interiéru	2027 - 2028
Začiatok prevádzky	2029

Poznámka

Prieskumné práce	Ďalšie stavebno-technické a pamiatkové prieskumy v zmysle podmienok KPÚ Bratislava, príp. iné vyvolané prieskumy.
Projektové práce	Príprava architektonickej štúdie, dokumentácie pre územné konanie, dokumentácie pre stavebné povolenie.
Inžinierska činnosť	Činnosti, ktorými sa zabezpečujú služby v konaní so štátnymi orgánmi, samosprávnymi orgánmi, dotknutými orgánmi chrániacimi verejné záujmy podľa osobitných predpisov a inými organizáciami, najmä zabezpečenie vstupných podkladov, prieskumov, odborných posudkov a stanovísk a dokumentácie stavby, zastupovanie navrhovateľa v územnom konaní, stavebníka v stavebnom konaní a v kolaudačnom konaní zabezpečenie podkladov pre potrebné povolenia, rozhodnutia a stanoviská, príprava konania na výber zhotoviteľa stavby, zabezpečenie zmluvnej agendy stavby a dozornej činnosti pre objednávateľa (stavebníka).
Realizácia	Realizácia stavebných prác.
Realizácia interiéru	Realizácia prác na/v interiéri.
Začiatok prevádzky	Spustenie prevádzky

6.3.6 Rozpočet objektu

Rozpočet nákladov na rekonštrukciu divadla neboli spracovaný metodikou porovnávania s obdobnými stavbami a prepočtom ceny na jednotku obostavaného priestoru, resp. úžitkovej plochy. Projektantom DSZ bol spracovaný agregovaný výkaz výmer (s presnosťou zodpovedajúcou stupňu poznania a projektovej dokumentácie), ktorý bol ocenený v cenách roku 2020 a slúžil ako podklad pre spracovávanie celkových nákladov stavby. Rozpočtovaná cena stavebných prác bola následne prepočítaná na cenovú úroveň 2.Q. 2022 na základe indexovaniu cien podľa ŠÚSR.⁴⁸

⁴⁸ Pre tento projekt bol použitý subindex č. 126 Budovy pre kultúru, verejnú zábavu, vzdelávanie. Rozpočet pre stavebné práce bol spracovaný v 12/2020, v cenovej hladine k 4. kvartálu 2020, čo predstavuje 117,9 voči bázickému roku 2015 (index = 100). K dátumu vypracovania tejto štúdie uskutočniteľnosť je index 2.Q. 2022 = 145,5. Výsledná miera navýšenia cien v období medzi 4. kv. 2020 a 2. kv. 2022 je 23,41 % (145,5/117,9).

Tabuľka 32 Rozpočet stavebných nákladov - Alternatíva A

Rekonštrukcia divadla - položky	Cena v EUR bez DPH (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022)
Protipožiarne zabezpečenie stavby	94 803,31
Architektonicko-stavebné riešenie + statika	11 279 421,63
Vnútorná infraštruktúra	4 390 459,41
Inžinierske objekty	71 972,52
Trafostanica - rekonštrukcia	35 295,17
Divadelná technológia	16 057 090,97
Interiér	2 678 393,19
Ostatné práce a výkony	3 356 940,46
Spolu bez DPH	37 964 376,66

Zdroj: Stavebný zámer/prepočet na cenovú úroveň 2. kv. 2022 EY

Celkové odhadované investičné náklady na rekonštrukciu diela sú vo výške 37,96 mil. EUR bez DPH, z toho 15,67 mil. EUR sú výlučne náklady na stavebné práce.

Rozbor položiek rozpočtu pre Alternatívnu A, rekonštrukcie SND je uvedený v prílohe B tejto štúdie.

Náklady stavebnej časti na účelovú jednotku divadla bez interiéru a bez DPH:

- ▶ na m² úžitkovej plochy: 35 285 983,46 EUR / 10 908,81 m² = 3 234,63 EUR/m²
- ▶ na m³ obostavaného priestoru: 35 285 983,46 EUR / 67 192,13 m³ = 525,15 EUR/m³

Porovnanie s obdobnými stavbami⁴⁹

Rekonštrukcia Slovenskej filharmónie - Reduta v Bratislave

- ▶ Celkový náklad hotovej stavby, bez interiéru (ukončenie 2012): 32 992 400 EUR
- ▶ Stavebný náklad prepočítaný na ceny r. 2010: 32 992 400 EUR
- ▶ Obostavaný priestor: 81 190 m³
- ▶ Náklad na m³ obostavaného priestoru v cenách r. 2010 = 406,40 EUR/m³

Rekonštrukcia Paláca - Nestor, Bratislava, Hviezdoslavovo nám. 10 - Veľvyslanectvo SRN

- ▶ Celkový náklad hotovej stavby, bez interiéru (ukončenie 1997): 2 877 382 EUR
- ▶ Stavebný náklad prepočítaný na ceny r. 2016: 3 598 387 EUR
- ▶ Obostavaný priestor: 6 940 m³
- ▶ Náklad na m³ obostavaného priestoru v cenách r. 2016 = 518,50 EUR/m³

Rekonštrukcia Erdödyho paláca, Bratislava, Ventúrska ulica

- ▶ Celkový náklad hotovej stavby (ukončenie 1999): 12 013 443 EUR
- ▶ Stavebný náklad prepočítaný na ceny r. 2016: 14 656 376 EUR
- ▶ Obostavaný priestor: 26 760 m³

⁴⁹ Zdroj: Stavebný zámer

- ▶ Náklad na m³ obostavaného priestoru v cenách r. 2016 = 547,70 EUR/m³

Rekonštrukcia Multifunkčné kultúrne a knižničné centrum - Univerzitná knižnica v Bratislave, Ventúrska ulica

- ▶ Celkový náklad hotovej stavby (ukončenie 2005): 18 077 408 EUR
- ▶ Obostavaný priestor: 102 359 m³
- ▶ Náklad na m³ obostavaného priestoru v cenách r. 2016 176,60 EUR/m³

Relatívne nízke náklady na jednotku obostavaného priestoru v porovnaní s nákladmi na jednotku úžitkovej plochy sú dôsledkom netradičného charakteru stavby (veľké priestory, veľké konštrukčné výšky, hrubé murivá, hluché priestory - podkrovie).

6.4 Variant B Rekonštrukcia historickej budovy s rozšírením prístavby

Tento variant obsahuje rekonštrukciu hlavnej budovy HB SND, tzn. Variant A, no doplnený o rozšírenie existujúcej prístavby smerom ku Komenského námestiu. Výsledkom bude rozšírenie o nové základné priestory, pričom tento variant reaguje najmä na chýbajúcu skúšobňu orchestra, ktorú nemožno vyriešiť v existujúcom objekte HB SND, resp. prístavby k HB SND. Zároveň rieši problém nadmerného hľuku (v okolí sa nachádzajú obytné budovy), ktorý spôsobuje manipulácia s nákladným výťahom za budovou pri manipulácii s kulisami a technikou. Zamýšľaným rozšírením prístavby by došlo k jeho prekrytiu.

Čo sa týka obsahu nasledujúcich podkapitol, keďže ide o „rozšírený“ variant A, všetky relevantné informácie v rozsahu variantu A sú uvedené v kapitole 0 6.3 Variant A Rekonštrukcia historickej budovy tejto štúdie. Nasledujúce časti uvádzajú len informácie výlučne k predmetnému rozšíreniu prístavby.

6.4.1 Architektonické riešenie

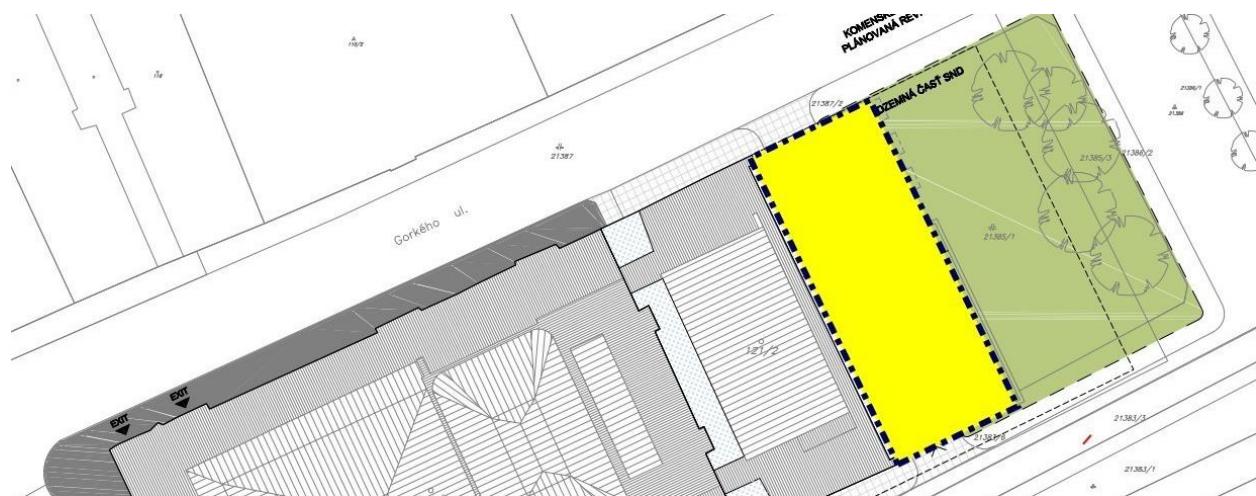
Rozšírenie prístavby HB SND je aktuálny ideový zámer investora, pričom nebola predmetom vypracovania žiadneho stupňa projektovej dokumentácie vrátane existujúceho stavebného zámeru z decembra 2020. **Uskutočnosť** prepojenia, resp. technický spôsob rozšírenia existujúcej budovy o novú časť budovy budú posúdené na základe statického posudku vypracovaného odborne spôsobilou osobou.

Pozemok pre prístavbu sa nachádza vedľa hlavnej budovy HB SND a je v súčasnosti využívaný ako zadný prechod a vchod do budovy. Ide o parcelu č. 21385/2, katastrálne územie Bratislava-Staré Mesto, vedený ako zastavaná plocha a nádvorie. V rámci regulatívov územného plánu má potenciál pre budovu s podzemnými priestormi (napr. garáže) a piatimi až šiestimi nadzemnými podlažiami (v závislosti od konštrukčnej výšky).

Dostavba prístavby je v pracovnom návrhu tejto štúdie naznačená schematicky ako hmotovo-priestorová časť územia pre stanovenie kubatúry a podlažnosti objektu, z ktorých bola vypočítaná výška investičných nákladov. Na základe zamerania v teréne, pôdorysný rozmer prístavby je obdĺžnikového tvaru s maximálnymi vonkajšími rozmermi 33,5 x 6,8 m. Výška prístavby sa uvažuje na úroveň strechy hlavnej budovy, t. j. 19,9 m. Z toho vyplýva, že zastavaná plocha je 221,1 m² a obostavaný priestor je 4 399,89 v m³.

Rizikom tohto variantu, vzhľadom na skutočnosť, že ide o len o úroveň ideového zámeru investora, je zatiaľ neznáme stanovisko Krajského pamiatkového úradu Bratislava k rozšíreniu prístavby alebo Magistrátu Hlavného mesta SR Bratislava, čo sa týka zámerov na revitalizáciu Komenského námestia.

Obrázok 17 Situácia s vyznačením umiestnenia prístavby - Variant B

Zdroj: Stavebný zámer/naznačenie dostavby EY

Obrázok 18 Ortophoto mapa s vyznačením umiestnenia prístavby - Variant B

Zdroj: Google Maps/naznačenie dostavby EY

6.4.2 Dispozičné riešenie

Dispozičné riešenie nebolo súčasťou podkladov k vypracovaniu tejto štúdie, bude predmetom nadväzujúcich technických (projektových) dokumentácií.

Plocha podlažia existujúcej prístavby je cca $12 \times 33,5$ m (402 m^2). Rozšírením o $6,8$ m by vznikla prístavba s rozmermi $18,8 \times 33,5$ m ($629,8 \text{ m}^2$). Kľúčovým bodom tohto variantu a jeho dispozičného riešenia je potreba vytvorenia skúšobných priestorov orchestra s vysokými stropmi a so svetlou výškou skúšobne na úrovni 2 podlaží pre cca 80 hudobníkov. Pri 2 m^2 podlažnej plochy na 1 osobu to predstavuje cca 160 m^2 . Ďalším potenciálnym benefitom dostavby sa byť možnosť presunu aspoň malej baletnej sály zo suterénu do priestorov s prístupom denného svetla, pokiaľ by to bolo technicky možné. Presun veľkej baletnej sály zo suterénu do nadzemných podlaží je nepravdepodobný aj v prípade dostavby, keďže veľká

baletná sála, zaberajúca min. 400 m², by zaberala 2/3 celkovej plochy podlažia vrátane dostavby. To by znamenalo záber značnej časti existujúcich šatní alebo kancelárskych priestorov, dokonca na 2 podlažiach, ktoré by bolo potrebné presunúť do suterénu (namiesto baletnej sály).

Na účely vytvorenia skúšobne orchestra prichádzajú do úvahy najmä 3. až 4. nadzemné podlažie. 1. NP v juhovýchodnej časti by bolo určené pre autovýťah, ktorého prekrytie bude zasahovať do 2. NP. V severovýchodnej časti prístavby je plánovaná divadelná kaviareň. 5. NP je z veľkej časti obsadené skúšobnou zboru, ktorá zaberá celú šírku existujúcej prístavby (182 m²).

6.4.3 Stavebnotechnické riešenie

Bezpredmetné vzhľadom na východiskový stav definovania tohto variantu, t. j. ideový zámer investora.

6.4.4 Navrhované technológie

V zmysle variantu A.

6.4.5 Harmonogram projektu

V zmysle variantu A.

6.4.6 Rozpočet objektu

Kedže k stavebnému objektu, ktorým je rozšírenie existujúcej prístavby HB SND, nie je vypracovaná žiadna projektová dokumentácia a nebol poskytnutý rozpočet stavebných nákladov, investičný odhad stavebných nákladov bol vypočítaný na základe rozpočtových ukazovateľov vydaných spoločnosťou Ústav stavebnej ekonomiky s.r.o.⁵⁰, kde sú uvedené rozpočtové ukazovatele vybraných stavebných objektov z roku 2016. Rozpočtovaná cena stavebných prác bola následne prepočítaná na cenovú úroveň 2. kv. 2022 na základe indexovania cien podľa ŠÚSR.

Rozpočtové ukazovatele Ústavu stavebnej ekonomiky sú spracované z rozpočtov konkrétnych, už realizovaných stavebných objektov, a tým je možné stanoviť orientačnú cenu objemovou metódou, kde celková cena je stanovená ako súčin množstva vybranej účelovej jednotky (napr.: m² zastavanej plochy, m³ obostavaného priestoru, m dĺžky vedenia) a jednotkovej ceny príslušného rozpočtového ukazovateľa.

Celkové odhadované investičné náklady na výstavbu rozšírenia prístavby sú vo výške 2,12 mil. EUR bez DPH.

Tabuľka 33 Rozpočet stavebných nákladov - Variant B

Náklady na rozšírenie prístavby HB SND	
Obostavaný priestor (OP) prístavby	4 399,90 m ³
MJ	m ³
Cena na MJ (c. ú. 2Q/2022)	503,71 EUR
Výpočet stavebných nákladov	OP x MJ

⁵⁰ Technicko-hospodárske ukazovatele. Rozpočtové ukazovatele priemernej rozpočtovej ceny na mernú jednotku objektu. Ústav stavebnej ekonomiky s.r.o., Bratislava 2016.

Náklady na rozšírenie prístavby HB SND	
Rozpočet nákladov na dostavbu prístavby v EUR bez DPH	2 216 265,07
Náklady na Variant A v EUR bez DPH	37 964 376,66
Spolu náklady - Variant B v EUR bez DPH	40 180 641,72

Zdroj: Výpočet EY

Poznámka

Cena za MJ je prevzatá na základe ukazovateľa pre stavby divadiel Príloha č. 13 publikácie Rozpočtové ukazovatele vybraných stavebných objektov vydané Ústavom stavebnej ekonomiky s.r.o., v cenovej úrovni roku 2016. Cena na MJ = 350,00 EUR.

Celkové odhadované investičné náklady na rekonštrukciu HB SND s rozšírením prístavby sú vo výške 40,18 mil. EUR bez DPH (v časti rozšírenie prístavby len v rozsahu stavebných nákladov, bez nákladov na technológie, zariadenie a mobiliár v rozšírení prístavby).

6.5 Variant C Rekonštrukcia historickej budovy s vybudovaním Nového pavilónu

Stavebný zámer konštatuje, že pre plnohodnotné fungovanie divadla v historickej budove chýba viacero funkčných priestorov zázemia. Ide hlavne o skúšobné miestnosti pre jednotlivé súbory – skúšobne orchestra, skúšobne zboru aj baletu a predovšetkým divadlo nedisponuje skúšobným javiskom s parametrami javiska historickej budovy, na ktorom by sa mohlo skúšať za účasti celého ansamblu vrátane kulís a plnohodnotnej scény. Uvedené nedostatky je nemožné doriešiť v terajšom objeme budovy. SND ako správca disponuje na Gorkého ulici nezastavaným pozemkom s plochou 1 314 m² (v súčasnosti parkovisko zamestnancov), ktorého využitie sa núka na dobudovanie absentujúcich vyššie spomenutých priestorových kapacít. Pozemok má v rámci regulatívov územného plánu potenciál pre budovu s podzemnými priestormi (napr. garáže) a piatimi až šiestimi nadzemnými podlažiami (v závislosti od konštrukčnej výšky). Nový pavilón je v návrhu naznačený schematicky ako hmotovo-priestorová štúdia pre stanovenie kubatúry a podlažnosti objektu, z ktorých bola vypočítaná výška investičných nákladov.

Prakticky ide o realizáciu variantu A doplnenú o výstavbu Nového pavilónu.

Variant C sice vhodne rieši doplnenie chýbajúcich kapacít v historickej budove, ale jeho **kritickou prekážkou** je súčasný platný právny stav vychádzajúci zo Zmluvy o výstavbe polyfunkčného domu uzavretej medzi Ministerstvom kultúry SR a spoločnosťou OPTIFIN spol. s r.o. dňa 24. 7. 2001 a dodatku č. 1 zo dňa 18. 6. 2002. **V nadväznosti na uvedenú zmluvu je realizácia Nového pavilónu aktuálne nemožná z vecného, ako aj právneho hľadiska.** Nový pavilón by prichádzal do úvahy za predpokladu, že dôjde k zmene platného právneho stavu, resp. úprave zmluvných podmienok s treťou stranou. Z vecnej stránky zamýšľaný Nový pavilón predstavuje samostatnú budovu, priestorovo plne využitú na účely SND, zaberajúcu prakticky celý pozemok. Využitie polyfunkčného domu v zmysle vyššie uvedenej zmluvy však počíta s priestormi pre MK SR len v rozsahu jedného podlažia v podzemnom parkovisku (vo vlastníctve MK SR) a 300 m² pre divadelný klub a divadelné pokladnice (cez nekomerčný nájom). To znamená, že kapacitné priestory v polyfunkčnom objekte zmluvne alokované pre MK SR absolútne nezodpovedajú navrhnutým priestorom v Novom pavilóne SND. Z právnej stránky uvedená zmluva platí, využitie daného pozemku je zmluvne viazané touto zmluvou, a teda na výstavbu polyfunkčného objektu.

6.5.1 Architektonické riešenie

Architektonické riešenie nebolo obsahom existujúceho stavebného zámeru, malo by byť predmetom

prípadnej samostatnej dokumentácie stavebného zámeru.

6.5.2 Dispozičné riešenie

Veľkosť objektu nového pavilónu je limitovaná stavebným pozemkom. Pri efektívnom využití možno na parcele postaviť budovu veľkosti cca 40-tis. m³ obostavaného priestoru. Na splnenie požadovaných chýbajúcich priestorových kapacít divadla, týkajúcich sa predovšetkým skúšobného javiska a ďalších skúšobných priestorov s vysokými stropmi, bude Nový pavilón schopný v danom objekte poskytnúť cca 6-tisíc m² úžitkovej plochy vrátane 3 podlaží suterénu.

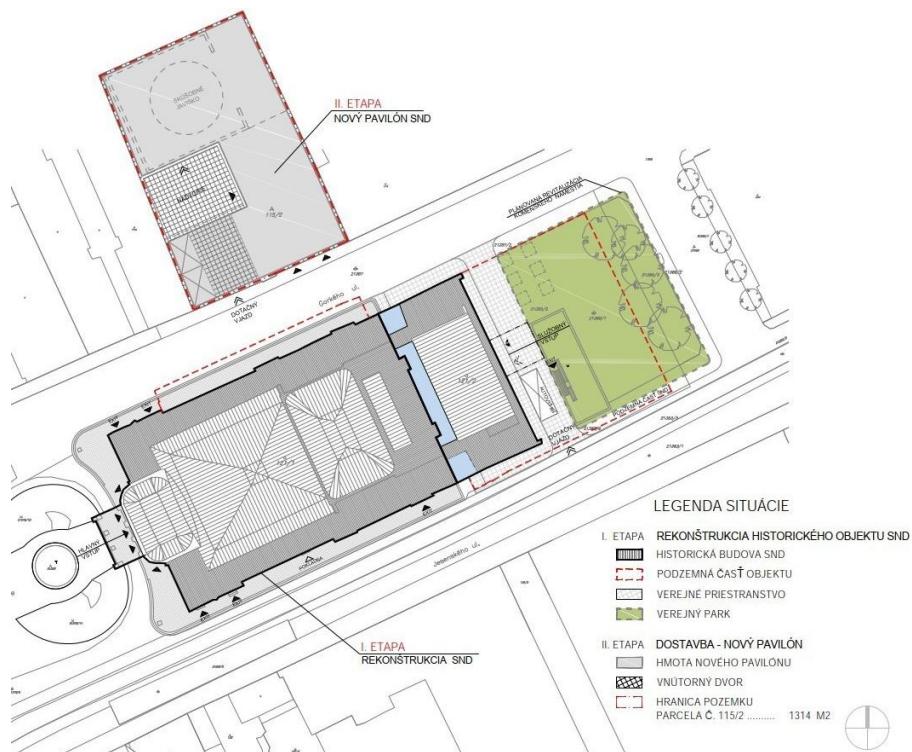
V grafickej časti návrhu je schematický náčrt možného funkčného členenia nového pavilónu. Hmotu budovy by tvorili tri krídla uzatvárajúce vnútorný dvor.

Tri podzemné podlažia by slúžili na parkovanie, obslužené dvomi autovýťahmi, ďalej tu budú umiestnené miestnosti TZB. V prízemí bude hlavný vstup i vjazd z Gorkého ulice, cez vnútorný dvor by v zadnom trakte bolo prístupné skúšobné javisko divadla s priamou možnosťou dopravenia kulís a techniky z nákladných vozidiel, v strednom trakte so schodiskom a výťahmi by boli umiestnené na všetkých podlažiach šatne a sociálne zariadenia umelcov. Predný trakt v prízemí je navrhnutý na prevádzku napr. na divadelný obchod a vnútorný dvor by ostal poloverejným priestorom.

V ďalších nadzemných podlažiach (2.NP - 4. NP) predného traktu môžu byť umiestnené administratívne priestory pre zamestnancov, najvyššie podlažie by slúžilo skúšobniam zboru. V zadnom trakte nad skúšobným javiskom zaberajúcim 3 nadzemné podlažia by mali byť umiestnené tanecné sály s výškou 2 podlaží, ktoré by tanecníkom poskytovali prirodzené vetranie i denné svetlo.

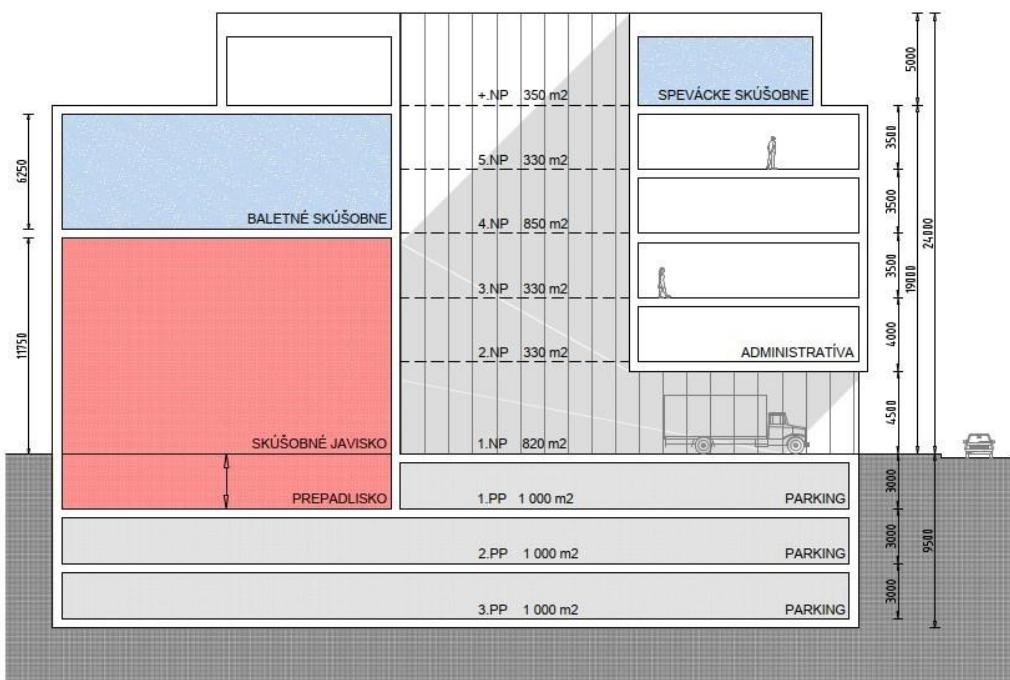
Podrobnejší návrh nového pavilónu bude spracovaný v ďalšom stupni projektovej dokumentácie.

Obrázok 19 Variant C - Situácia s umiestneným Novým pavilónom

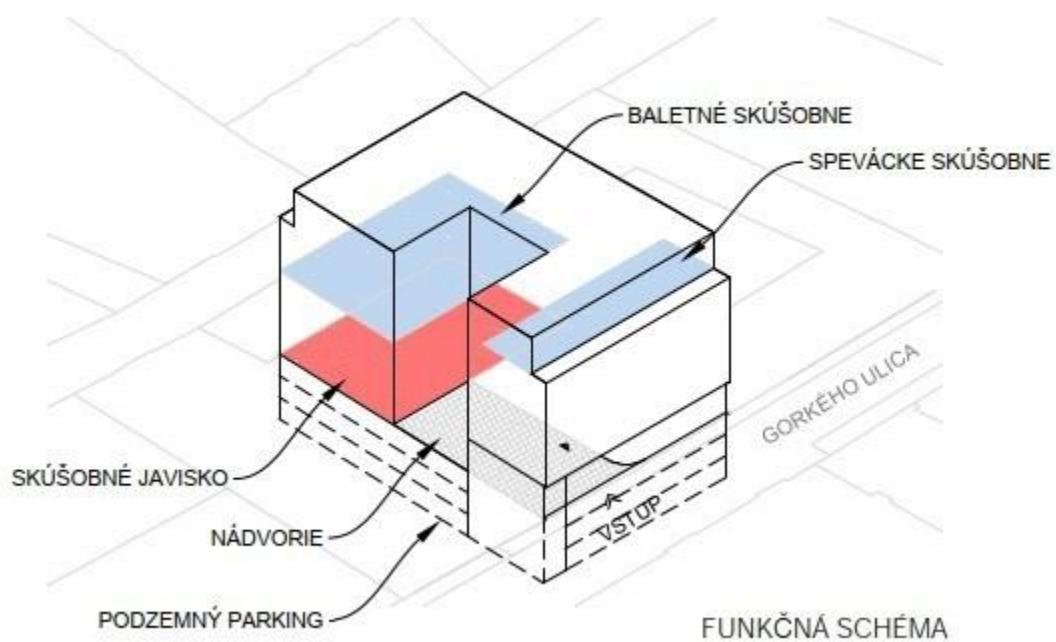
Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 20 Variant C - Hmotový koncept, rez, Nový pavilón

Zdroj: Stavebný zámer

Obrázok 21 Variant C - Hmotový koncept, funkčná schéma, Nový pavilón

Zdroj: Stavebný zámer

Tabuľka 34 Variant C - Navrhované plošné kapacity - NOVÝ PAVILÓN SND

#	Číslo poschodia	Úžitková plocha podľa jednotlivých podlaží v m ²
1	3.PP	1 000,00
2	2.PP	1 000,00
3	1.PP	1 000,00
4	1.NP	820,00
5	2.NP	330,00
6	3.NP	330,00
7	4.NP	850,00
8	5.NP	330,00
9	6.NP	350,00
Celková úžitková plocha		6 010,00 m ²
Obostavaný priestor		40 740,00 m ³

Zdroj: Stavebný zámer

Rozdielna plocha podlaží je daná výškou niektorých miestností. Nový navrhnutý pavilón má v 3 podzemných podlažiach parkovanie (celý záber pozemku), v nadzemných podlažiach sú okrem administratívnej skúšobne a skúšobné javisko. Skúšobné javisko je súčasťou 1. NP a výškovo sa rozprestiera cez ďalšie 2 podlažia, ktorým tak überá z disponibilnej podlahovej plochy. Plocha 4. NP sa už znova rozprestiera na celom zastavanom pôdoryse, teda strop nad skúšobnou sálou už je súčasťou disponibilnej plochy.

6.5.3 Stavebnotechnické riešenie

Bezpredmetné.

6.5.4 Navrhované technológie

Stavebný zámer detailne neobsahuje opis a rozpočet navrhovaných technológií.

6.5.5 Harmonogram

V zmysle variantu A.

6.5.6 Rozpočet

Stavebný objekt výstavby Nového pavilónu SND je označený v DSZ ako SO 02. K stavebnému objektu SO 02 je vypracovaný prvý stupeň projektovej dokumentácie, t. j. „hmotovo-priestorové riešenie historickej budovy SND“, z toho dôvodu nie je projektantom spracovaný agregovaný výkaz výmer, tak ako je vo Variante A. Rozpočtovaná cena SO 02 je uvedená z dátumu vypracovania DSZ, t. j. z obdobia 12/2020. Z toho dôvodu cena stavebných prác bola prepočítaná na cenovú úroveň 2. kv. 2022 na základe indexovaniu cien uvádzaného ŠÚSR.

Celkové odhadované investičné náklady na výstavbu Nového pavilónu SND sú vo výške 23,43 mil. EUR bez DPH.

Tabuľka 35 Rozpočet stavebných nákladov - Variant C

Rozpočet pre Variant C	
SO 02 - Rozpočet stavebných nákladov na výstavbu nového objektu - SND - 2.etapa v EUR bez DPH, (c. ú. 2Q/2022)	23 425 726,25
Náklady na rekonštrukciu HB SND (Variant A) v EUR bez DPH	37 964 376,66
Spolu náklady - Variant C v EUR bez DPH	61 390 102,90

Zdroj: Stavebný zámer

Celkové odhadované investičné náklady Variantu C sú vo výške 61,39 mil. EUR bez DPH.

K detailnejšiemu rozboru ceny je odporúčané vypracovať DSZ, na základe ktorej bude možné určiť detailnejší rozpočet stavebných prác.

6.6 Možnosti využitia a posúdenia využitia zmluvných štandardov FIDIC

Medzi najpoužívanejšie zmluvné štandardy na medzinárodnej úrovni patria zmluvné podmienky FIDIC - štandardizované zmluvné vzory vydané Medzinárodnou federáciu konzultačných inžinierov (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils (FIDIC) sídliacou v Ženeve. Organizácia FIDIC v súčasnosti zastrešuje okolo 80 národných členských asociácií, pričom na Slovensku je zastúpená prostredníctvom Slovenskej asociácie konzultačných inžinierov - SACE.

Všeobecné zmluvné podmienky FIDIC predstavujú sústavu štandardných ustanovení, pravidiel a

postupov používaných pri realizácii stavebných projektov podľa zmlúv o dielo. Tvoria základ zmlúv Svetovej banky, Európskej investičnej banky, Európskej banky pre obnovu a rozvoj a mnohých ďalších zadávateľov vo svete. Používanie zmluvných podmienok FIDIC odporúča aj Európska komisia pre projekty financované z jej zdrojov. V poslednom období sa ich používanie rozšírilo aj v súkromnej stavebnej sfére.

Vzory FIDIC vychádzajú z tradície common law a sú koncipované na princípe tzv. skúseného zhotoviteľa (experienced contractor), čo predpokladá dostatočné skúsenosti stavebných firiem s riadením zmluvy (prác, požiadaviek, rizík, nárokov, riešenia zodpovednosti z uplatnených nárokov atď.). Ďalším základným znakom FIDIC zmlúv je princíp spravodlivého rozloženia rizík medzi zmluvnými stranami (allocation of risks) (napr. riziko vyšej moci, riziko geologických a hydrologických pomerov na stavenisku, riziko mimoriadne nepriaznivých klimatických pomerov, ekonomicke riziká - napr. riziko poistenia, valorizácie, kurzových rozdielov).

V súvislosti s prenosom rizík na stranu zhotoviteľa (najmä v rámci Žltej a Striebornej knihy) je zhotoviteľ povinný všetky tieto riziká oceniť v ponukovej cene, čím dochádza k zvýšeniu celkovej ceny diela. Na strane investora takéto podmienky znamenajú povinnosť zaplatiť dohodnutú cenu napriek tomu, že sa niektoré ocenené riziká v priebehu výstavby neprevajili. Rozloženie rizík medzi zmluvné strany teda predpokladá, že postavenie zhotoviteľa a objednávateľa, resp. ich vzájomné práva a povinnosti sú v zmluve vyvážené a spravodlivé.

Spravodlivé rozloženie rizík medzi objednávateľom a zhotoviteľom vo všeobecnosti znamená, že zodpovednosť za určité riziko by mala byť na tej strane, ktorá:

- ▶ má najlepšiu pozíciu pre jeho riadenie a kontrolu,
- ▶ vie predmetné riziko najlepšie predvídať,
- ▶ je najviac motivovaná zabrániť vzniku rizika,
- ▶ ktorá riziko zavinila.

Objednávateľ je často toho názoru, že zadaním prác na základe podmienok FIDIC sa zbavil celej zodpovednosti a že posúdiť a vyhodnotiť výsledky projektových prác a porovnať tak investičný zámer so skutočnosťou môže až v závere investičného procesu. Na strane zadávateľa musia byť nastavené komplexné kontrolné mechanizmy na kontrolu a odsúhlásenie projektovej dokumentácie: technici alebo dozory musia mať v prvom rade skúsenosti s projektovaním a mení sa funkcia „klasického dozoru“, na akú sme zvyknutí. Výkon dozoru je v podmienkach týchto zmlúv zásadne iný, než je prax na stavbách. Podľa článku 3 uvedeného v podmienkach FIDIC vykonáva stavebný dozor aj kontrolu projektovej dokumentácie, a to v celom rozsahu, takže už v prípravnej fáze môže často zásadne ovplyvniť náklady projektu aj kvalitu dodávok.

V rámci sústavy FIDIC štandardov boli Medzinárodnou federáciou FIDIC vydané najmä nasledujúce typy zmluvných podmienok:

- ▶ FIDIC Red Book (Červená kniha)
- ▶ FIDIC Yellow Book (Žltá kniha)
- ▶ FIDIC Silver Book (Strieborná kniha)
- ▶ FIDIC Gold Book (Zlatá kniha)
- ▶ FIDIC Green Book (Zelená kniha)
- ▶ FIDIC White Book (Biela kniha)

FIDIC Red Book (Červená kniha) pre zhotovenie diela, resp. dodanie stavebných prác podľa projektovej dokumentácie vypracovanej, resp. zabezpečenej objednávateľom. Je to jedna z najznámejších a najčastejšie používaných foriem všeobecných zmluvných podmienok FIDIC. Ide o tzv. meraný kontrakt, v ktorom sa vo väčšine prípadov výsledná cena diela určí na základe reálne vykonaných prác zhotoviteľa - meraním množstiev s použitím jednotkových cien na základe dohodnutého položkovitého rozpočtu -

Výkazu výmer. Celková cena diela sa mení v závislosti od požiadaviek na zmeny diela a v dôsledku uplatnenia nárokov na dodatočné platby. Vo fáze obstarávania teda objednávateľ znáša predovšetkým riziko prípravy správneho rozpočtu diela a zhotoviteľ riziko správneho ocenia jednotlivých položiek stavebných prác potrebných na vykonanie diela. Riziko za správnosť a úplnosť dokumentácie znáša objednávateľ, zhotoviteľ je zodpovedný za riadne vykonanie diela v súlade s predloženou dokumentáciou (nie je však vylúčené, že časť dokumentácie zabezpečuje zhotoviteľ).

FIDIC Yellow Book (Žltá kniha), tzv. „Vyprojektuj a postav“ (Design and Built), v rámci ktorej je zhotoviteľ zodpovedný za vyprojektovanie aj realizáciu diela, a to podľa požiadaviek objednávateľa. Vyhotovené dielo musí byť vhodné pre zadaný účel (fit for purpose). Zhotoviteľ väčšinou vykonáva dielo za pevnú, vopred dohodnutú cenu tvorenú paušálnymi združenými položkami a je zodpovedný aj za správny rozpočet, aj za ocenenie stavebných prác a za vykonanie diela za dohodnutú cenu (aj v tomto prípade však môže dôjsť k jej úprave v dôsledku zmien a nárokov).

FIDIC Silver Book (Strieborná kniha) tzv. „Vyprojektuj, obstaraj a vyhotov“ (Engineer, Procure and Construct) sa používa pre tzv. projekty na klíč (turn key), t. j. projekty, v rámci ktorých je zhotoviteľ zodpovedný za projekt, obstaranie a výstavbu diela a funkcia stavebného/technického dozoru sa nevyžaduje. Strieborná kniha má zabezpečiť vyššiu mieru istoty konečnej ceny diela, ako aj termín jeho vykonania, a z tohto dôvodu prenáša viacero rizík z objednávateľa na zhotoviteľa.

FIDIC Gold Book (Zlatá kniha), tzv. „Vyprojektuj, vyhotov a prevádzkuj“ (Design, Build and Operate) je určená pre projekty, v rámci ktorých je zhotoviteľ zodpovedný za projekt, výstavbu a následnú prevádzku a údržbu diela počas dohodnutej doby a za vopred dohodnutú cenu (vhodné pre projekty verejno-súkromného partnerstva, tzv. PPP projekty).

FIDIC Green Book (Zelená kniha), tzv. skrátená forma zmluvných podmienok, ktorá sa používa pre relatívne menšie projekty (do 0,5 mil. EUR s lehotou výstavby do 6 mesiacov) alebo diela opakujúceho sa charakteru, za ktorých projektovú dokumentáciu zodpovedá objednávateľ a pri ktorých nie je potrebné využiť iných špecializovaných subdodávateľov.

FIDIC White Book (Biela kniha) predstavuje modelovú zmluvu pre činnosti zabezpečované v rámci výstavby diel tzv. Stavebnými dozormi.

Porovnanie typu zmlúv

Zmluva na základe Obchodného zákonného („OZ“) nie je pre projekty väčšieho rozsahu a komplexnejšie projekty zásadne dostačujúca, a to predovšetkým v prípade, keď sú jej súčasťou projektové práce dodávateľa. Aj keď je prerokovanie zmluvy na základe OZ pre dodávateľa jednoduchšie a subdodávateľ zvyčajne argumentuje menším rozsahom prác a menšou zodpovednosťou, nemôže taká zmluva pokryť všetky riziká, ktoré pre dodávateľa vyplývajú zo zmluvných podmienok FIDIC. Pre také prípady je možné použiť štandardnú verziu FIDIC pre subdodávateľské práce. V praxi to znamená, že pokial dodávateľ stavby neuzavrie identickú zmluvu so subdodávateľom spôsobom back-to-back contract, t. j. takzvane 1 : 1, nemôže naňho preniesť riziká, ktoré preňho plynú z podmienok FIDIC na základe zmluvy, ktorú uzavrel s investorom. Za také riziká potom zodpovedá dodávateľ sám, nehľadiac na to, že v prípade viacerých subdodávateľov narastá agenda. Rozsah prác súvisí s porovnaním rozdielnych zmluvných a dodacích podmienok, ktorú predstavuje na jednej strane FIDIC a na druhej strane u nás užívaný OZ.

Uvedené platí rovnako v prípade zmlúv na projektové práce, ktoré zabezpečuje projektant pre generálneho dodávateľa stavby, ktorý vykonáva práce na základe zmluvných podmienok FIDIC. Uzavretie zmluvy na základe Obchodného zákonného alebo honorárového poriadku UNIKA, ČKA alebo ČKAIT je skôr alebo neskôr zdrojom nedorozumení a rozporov medzi generálom dodávateľom a projektantom.

V rámci slovenskej stavebnej praxe sa možno najčastejšie stretnúť so stavebnými projektmi realizovanými podľa Červenej alebo Žltej knihy. Červená kniha je často využívaná v rámci budovania cestnej a železničnej infraštruktúry, ale aj v prípadoch realizácie vodných diel, kanalizácií a podobne. Žltá kniha sa využíva napríklad pri výstavbe čistiarní odpadových vôd, ale aj pri budovaní cestnej siete na Slovensku. V Českej republike sa Žltá kniha používa štandardne aj pri výstavbe pozemných stavieb alebo

pri rekonštrukčných prácach pozemných stavieb.

Rozdeľujúcim faktorom medzi Red Book a Yellow Book je zodpovednosť za projektovú dokumentáciu a rozdiel v existencii a podobe výkazu výmer, a tým aj konštrukcie celkovej ceny. Zatiaľ čo v prípade Red Book sa stretávame s položkovým rozpočtom a pojmom marená zákazka, pri Yellow Book sa hovorí o paušálnej cene a rozpočet môže mať veľmi jednoduchú podobu (iba členenie stavby na úseky, objekty alebo ich skupiny). Zmienené fakty majú bezprostredný dosah na kontrolu vykonaných prác a fakturácie.

Riešenie naviac prác v zmluvných podmienkach FIDIC

Prax ukázala, že najčastejšie príčiny naviac prác stavebných projektov sú: chyby projektovej a zadávacej dokumentácie, priame požiadavky investora na zmenu, zmena legislatívy, dôsledok vyššej moci a geologické pomery.

Jedným z riešení pre zníženie rizík projektu môže byť použitie zmluvných podmienok na princípe Yellow Book.

V praxi naviac práce v zmluvných podmienkach FIDIC nie sú označované ako extra works (i keď väčšina dodávateľov tento termín používa). V prípade úhrady naviac prác je prax FIDIC zložitejšia, ako je v našich podmienkach. Rozdiely ±15 % od zmluvných cien sú riešené v čl. 52.1, rozdiely nad uvedenou hranicou sú obsahom čl. 52.3. Dodávateľ môže pri prekročení týchto limitov predložiť návrh na novú cenu, vypovedať zmluvu v dôsledku zmeny v rozsahu prác však nie je možné. Túto skutočnosť riešia podmienky FIDIC ako zmeny (variations), resp. v čl. 51.2 ako ocenenie zmien (valuation of variations). Predkladanie naviac prác a odchýlok od pôvodnej zmluvy pripadá obsahu časti 53.1 - 53.5 (Procedure for Claims). Dôležité je sledovať a dodržiavať termíny stanovené podmienkam pre predkladanie naviac prác a taktiež formálnej stránke tejto zložitej agendy.

Každá zmena môže zahrňovať zmeny v množstvách ktorokoľvek položky stavebných prác, zmeny v kvalite a iných vlastnostiach, dodatočné práce a zmeny v postupe alebo v časovom harmonograme realizácie stavby. Tieto zmeny majú vplyv na oceňovanie stavebných prác a tým aj na celkovú cenu diela. Obdobne obchodné podmienky umožňujú aj úpravy cien v dôsledku zmeny legislatívy a v dôsledku zmeny nákladov počas realizácie stavby. Možnosť úpravy ceny v dôsledku zmeny nákladov musí byť uvedená v zmluve o dielo. V zmysle „Všeobecných obchodných podmienok pre zákazky na stavebné a inžinierske práce“ vydaných FIDIC sú sadzby a ceny uvedené v ponuke uchádzca predmetom úpravy počas realizácie stavby.

Pri dielach zhotovovaných prostredníctvom Červenej alebo Žltej knihy v praxi môžu naviac práce nastať vo veľmi obmedzenom rozsahu. Pre zadávateľa je rizikom iba geológia, vyššia moc a prípadné zmeny v legislatíve.

Zhodnotenie možnosti využitia štandardov FIDIC pri realizácii projektu SND

Na základe dostupných informácií nie je možné jednoznačne určiť preferovaný postup podľa FIDIC. Dôvodom je skutočnosť, že ide o stavebné práce na pamiatkovo chránenom objekte, pričom sa vypracúvajú rôzne dokumentácie a posudky, ktoré sú priebežne posudzované zo strany Krajského pamiatkového úradu Bratislava. Vo vzťahu k možnému žltému FIDIC-u je ďalším dôvodom otázka korektného nastavenia predpokladanej hodnoty zákazky na účely obstarania generálneho dodávateľa bez definitívnej projektovej dokumentácie.

7. Posúdenie vplyvov na životné prostredie (EIA)

Účelom EIA je zistiť, opísať a vyhodnotiť priame a nepriame vplyvy navrhovaných činností na životné prostredie; objasniť a porovnať výhody a nevýhody navrhovej činnosti vrátane jej variantov, a to aj v porovnaní s nulovým variantom; určiť opatrenia, ktoré zabránia znečisťovaniu životného prostredia, zmiernia znečisťovanie životného prostredia alebo zabránia poškodzovaniu životného prostredia a získať odborný podklad na vydanie rozhodnutia o povolení činností podľa osobitných predpisov.

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie (Environmental Impact Assessment - EIA) je považované za jeden z hlavných nástrojov medzinárodnej environmentálnej politiky na uskutočňovanie trvalo udržateľného rozvoja. Vo vyspelých krajinách sa uplatňuje viac ako tri desaťročia.

Vychádza z nasledujúcich princípov:

- ▶ komplexnosť vyhodnotenia predpokladaných vplyvov danej činnosti a strategického dokumentu na životné prostredie ešte pred rozhodnutím o ich povolení;
- ▶ vyhodnotenie vplyvov zabezpečujú odborníci z rôznych oblastí;
- ▶ široká a aktívna účasť verejnosti na procese posudzovania;
- ▶ variantné riešenia;
- ▶ proces posudzovania nenahrádza proces povoľovania danej činnosti.

V súčasnosti platí zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. februára 2006. Tento zákon upravuje posudzovanie vplyvov na životné prostredie, posudzovanie strategických dokumentov a posudzovanie vplyvov stavieb, zariadení a iných činností na životné prostredie komplexne. K zákonom vydaná vyhláška MŽP SR č. 113/2006 Z. z. upravuje podrobnosti o odbornej spôsobilosti na účely posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Predmetom EIA sú činnosti uvedené v zozname činností, ktorý tvorí prílohu č. 8 zákona. Príloha obsahuje prehľad činností rozdelených do 15 priemyselných odvetví, resp. tematických oblastí. Jednotlivé činnosti majú ustanovené (uvedené) prahové hodnoty, ktoré určujú postup vzťahujúci sa k činnosti. Zoznam činností je rozdelený na 2 časti. V časti A sú uvedené prahové hodnoty pre činnosti, ktoré vždy podliehajú posudzovaniu vplyvov navrhovej činnosti alebo jej zmeny, tzv. povinnému hodnoteniu. V časti B sú uvedené prahové hodnoty pre činnosti podliehajúce zistovaciemu konaniu.

Zhodnotenie variantov z pohľadu posúdenia vplyvov na životné prostredie EIA

K navrhovej verejnej práci v rámci **variantov A a B** podľa zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. a v znení zákona č. 391/2000 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie nie je potrebné záverečné stanovisko MŽP SR ani stanovisko zo zisťovacieho konania, keďže navrhovaná stavba **nepodlieha v zmysle citovaného zákona povinnému hodnoteniu MŽP SR**.

Historická budova SND je národná kultúrna pamiatka a nepodlieha certifikácii podľa zákona č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a vyhlášky č. 364/2012, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výpočte energetickej hospodárnosti budov a obsah energetického certifikátu, lebo kategória budov - budovy kultúrno-spoločenské nie sú definované.

No rozsah a charakter plánovaných verejných prác v rámci **variantu C** podlieha podľa zákona procesu zistovacieho konania.

Zistovacie konanie pozostáva z nasledujúcich krokov:

- ▶ predloženie zámeru;
- ▶ pripomienkovanie zámeru;
- ▶ vydanie rozhodnutia zo zistovacieho konania.

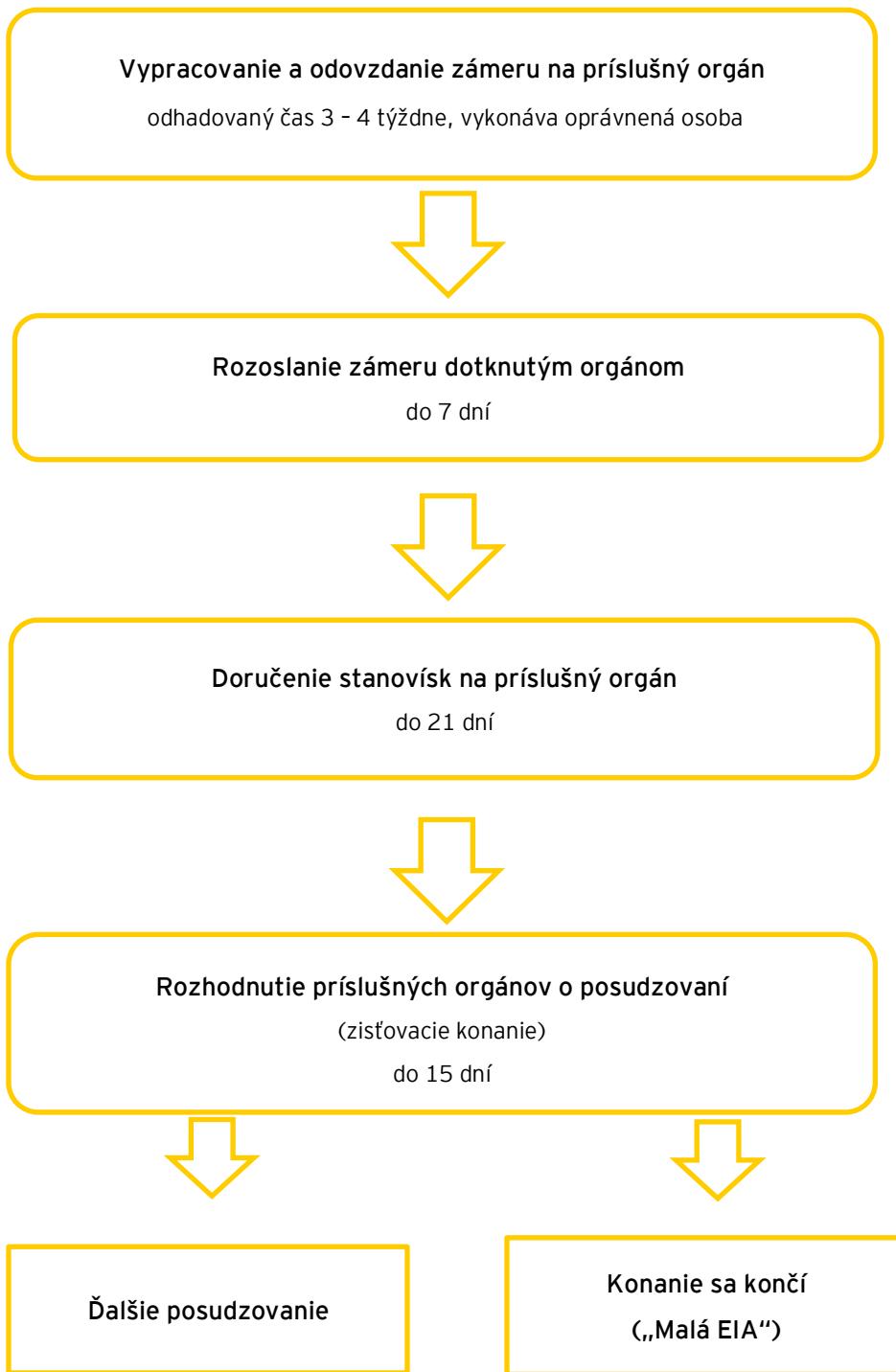
Zisťovacie konanie je samostatným krokom procesu posudzovania a týka sa činností uvedených v časti B prílohy č. 8 zákona a ich zmien - pričom sa zisťuje, či vplyvy navrhovanej činnosti, s ohľadom na jej povahu a rozsah činnosti, miesto vykonávania činnosti, najmä jeho únosné zaťaženie a ochranu, význam očakávaných účinkov a písomné stanoviská verejnosti budú také, že je alebo nie je potrebné ich posúdenie podľa zákona. Zisťovacie konanie sa nepovažuje za posudzovanie vplyvov na životné prostredie.

Zisťovacie konanie, tak ako i povinné hodnotenie, sa začína predložením zámeru a končí sa vydaním rozhodnutia, v ktorom príslušný orgán rozhodne, či sa navrhovaná činnosť bude alebo nebude posudzovať podľa zákona.

Zámer podliehajúci zisťovaciemu konaniu sa nepredkladá na ministerstvo, ale na príslušný obvodný úrad životného prostredia, do ktorého územnej pôsobnosti navrhovaná činnosť patrí. V prípade, ak príslušný orgán na základe výsledkov zisťovacieho konania rozhodne, že sa navrhovaná činnosť nebude posudzovať podľa zákona, nasleduje proces povoľovania navrhovanej činnosti podľa osobitných predpisov.

V prípade, keď príslušný orgán rozhodne, že sa navrhovaná činnosť bude posudzovať podľa zákona, proces posudzovania pokračuje ako v povinnom hodnotení určením rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu a ďalšími krokmi povinného hodnotenia.

Obrázok 22 Časový harmonogram a postupnosť krokov - zisťovacie konanie

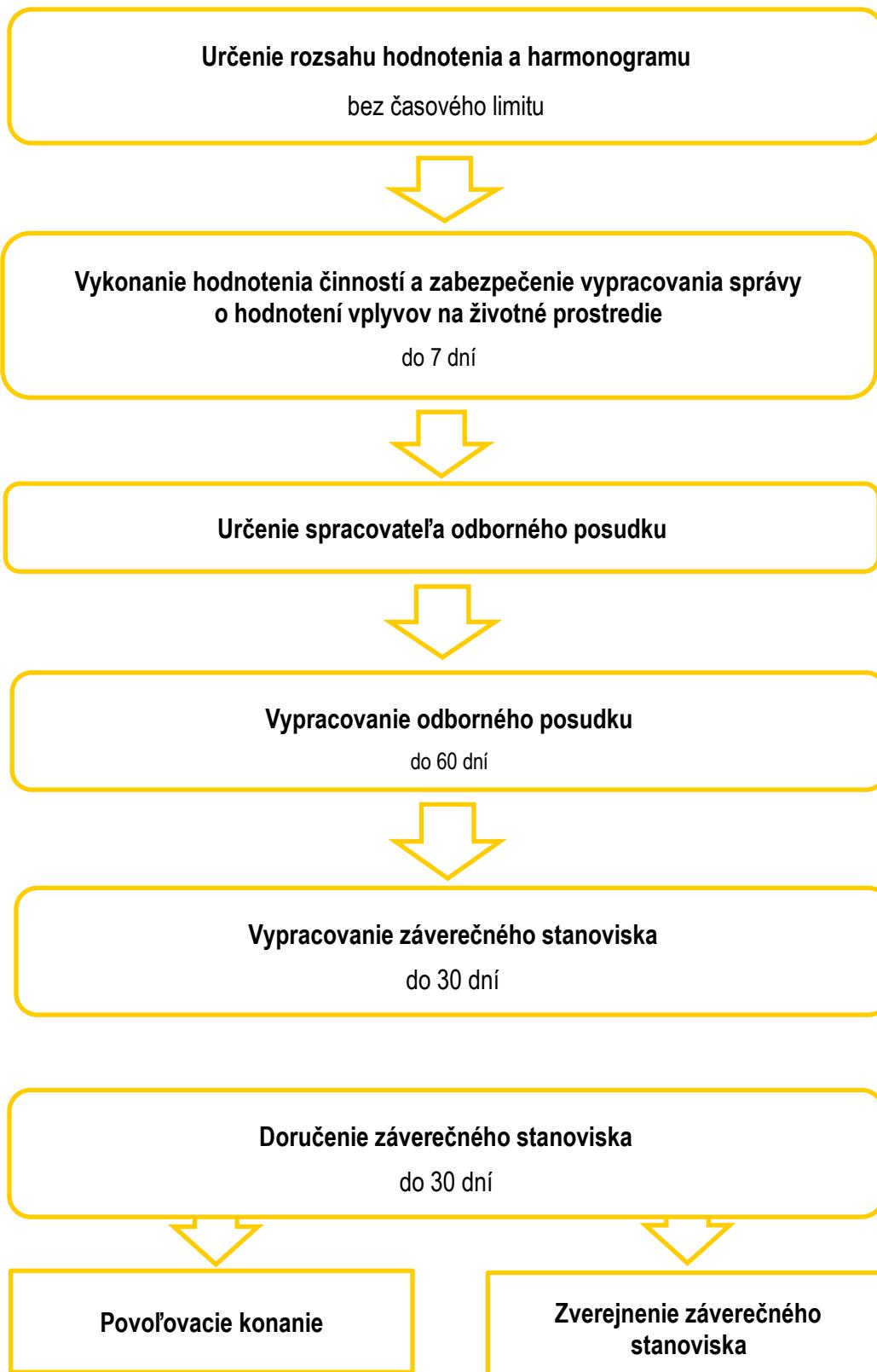
V prípade, keď príslušný orgán rozhodne, že sa navrhovaná činnosť bude posudzovať podľa zákona, proces posudzovania pokračuje ako v povinnom hodnotení určením rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu a ďalšími krokmi povinného hodnotenia.

Povinné posudzovanie sa viedie podľa zákona o správnom konaní. V záverečnom stanovisku príslušný orgán okrem celkového hodnotenia vplyvov navrhovanej činnosti alebo jej zmeny uvedie, či s jej realizáciou súhlasí alebo nesúhlasí, za akých podmienok s ňou súhlasí a v ktorom realizačnom variante, ako aj požadovaný rozsah poprojektovej analýzy. Záverečné stanovisko je záväzné pre ďalšie povoľovacie konanie a má platnosť 7 rokov odo dňa nadobudnutia jeho právoplatnosti.

Proces povinného posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie pozostáva z týchto základných krovov:

- ▶ oznamenie a jeho pripravovanie,
- ▶ určenie rozsahu hodnotenia a časového harmonogramu,
- ▶ správa o hodnotení a jej pripravovanie,
- ▶ verejné prerokovanie správy o hodnotení,
- ▶ odborný posudok,
- ▶ záverečné stanovisko z posúdenia.

Obrázok 23 Schematické znázornenie postupnosti krokov procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie
(Povinné hodnotenie)

8. Ekonomické zhodnotenie

Analýza nákladov a prínosov (anglicky „Cost Benefit Analysis“ alebo „CBA“) je základnou metódou testovania ekonomickej efektívnosti a spoločenskej výhodnosti investičných projektov. CBA zahŕňa nielen finančné, ale aj ekonomické vplyvy súvisiace s projektom, ktoré investorovi neprinášajú priamy finančný výnos alebo náklad. V rámci tejto analýzy sa porovnáva jeden alebo viacero scenárov implementácie investičného projektu s jeho referenčným scenárom. Referenčný scenár predstavuje súčasnú situáciu vrátane jej budúceho stavu, ak by k realizácii investičného projektu nedošlo. Hlavnými prvky CBA sú finančná analýza a ekonomická analýza. Finančná analýza sa zaobráví výpočtom indikátorov finančnej výkonnosti projektu a vyjadrením skutočných peňažných tokov spojených s projektom, zatiaľ čo ekonomická analýza hodnotí vplyv investičného projektu na prosperitu a blahobyt spoločnosti.

Ekonomická analýza pokrýva prínosy a náklady projektu dvoma odlišnými spôsobmi. Ak je to možné, kvantifikujú sa pozitívne alebo negatívne dosahy projektu s cieľom stanoviť jeho ekonomickej tokov. Dané tokov možno pripočítať k finančným tokom, ktoré predstavujú výstup finančnej analýzy, aby sa určila celková ekonomická efektívnosť investičného projektu. Je nevyhnutné vyhodnotiť každý kvantifikovaný náklad alebo prínos s primeranou obozretnosťou. Často je možné identifikovať širší ekonomický prínos alebo náklad projektu, ktoré nie je možné primerane posúdiť. Tieto prínosy alebo náklady by sa nemali kvantifikovať, ale prezentovať v kvalitatívnej ekonomickej analýze ako podporný materiál pre CBA.

Pre analýzu nákladov a prínosov investičných projektov existujú rôzne typy metodických materiálov. Ekonomická a finančná analýza bola spracovaná podľa Metodiky pre vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti v oblasti kultúry: Príručka k analýze nákladov a prínosov pre kultúrne investičné projekty, Inštitút kultúrnej politiky MK SR, verzia 2.5. 2022. Na účely tejto štúdie bol využívaný aj Rámec na hodnotenie verejných investičných projektov SR (ďalej len „Metodická príručka CBA“). Metodická príručka CBA vychádza z príručky Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects vypracovanej Európskou komisiou. V niektorých kapitolách CBA bola využitá aj Metodická príručka k tvorbe analýz nákladov a prínosov (CBA), Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 - 2020, vo verzii 3.0 z mája 2021, ktorá poskytuje špecifickejší rámec pre kvantifikovanie rizík a ich kvalitatívne posúdenie v kapitole zaobrajúcej sa analýzou citlivosti. Prvotné určenie tejto metodiky je však predovšetkým pre infraštruktúrne projekty, a preto v rámci tejto analýzy nemohlo byť aplikované celé jej znenie.

Ako bude opísané v ďalších sekciách, odhady výdavkov a výnosov sú v CBA analýze založené na metóde inkrementálnych čistých prínosov. Táto metóda zohľadňuje rozdiely vo výdavkoch a príjmoch konkrétnego investičného projektu v porovnaní so stavom, keď by sa tento projekt nezrealizoval. Analyzované peňažné tokov sú teda inkrementálne a predstavujú rozdiel medzi stavom bez projektu (referenčným stavom alebo VO) a stavom s projektom (investičným variantom).

Finančná analýza sa vypracuje metódou diskontovaných peňažných tokov. Do finančnej analýzy sa zahrňú len plánované príjmy a výdavky. Finančná analýza neobsahuje už vynaložené výdavky. Finančná analýza obsahuje len výdavky, nie náklady. Výdavky sa uvedú za celé referenčné obdobie vrátane výdavkov na prevádzku, obnovovacie investície, ako i výdavky súvisiace s prípravou investície vrátane vyvolaných investícií. Finančná analýza je východiskom pre stanovenie potreby financovania investície z verejných zdrojov⁵¹ a tiež pre overenie udržateľnosti investície⁵². Finančná analýza hodnotí finančnú

---

⁵¹ Ak je investičný projekt finančne návratný, tak to znamená, že je rentabilný aj pre trhové subjekty a štát by preto nemal zasahovať a nechať jeho realizáciu na súkromný trh. Ak je investičný projekt finančne nenávratný, tak to znamená, že je nerentabilný pre trhové subjekty a nebude realizovaný bez štátnej intervencie. Či by mal štát intervenovať v prospech daného investičného projektu má rozhodnúť ekonomická analýza.

⁵² Finančná analýza má dať aj odpoveď na otázku, či je projekt finančne udržateľný, t. j. či budú generované finančné výnosy dostatočné na to, aby dokázali financovať jeho údržbu a obnovu, bez ohľadu na vstupnú investíciu (i. e. či si projekt dokáže na seba zarobiť, alebo či bude vyžadovať ustavičnú dotáciu).

návratnosť investície.

Základnými ukazovateľmi pre vyhodnotenie finančnej efektívnosti investície sú:

- ▶ **Čistá súčasná finančná hodnota (FNPV)** - rozdiel medzi diskontovanými príjmami a výdavkami, projekt je finančne návratný vtedy, ak FNPV je kladné číslo.
- ▶ **Finančná miera návratnosti (FIRR)** - projekt je akceptovateľný, ak FIRR je vyššia ako diskontná sadzba 4 %.

Ekonomická analýza vychádza z finančnej analýzy a obsahuje aj socio-ekonomicke a iné celospoločenské prínosy a hodnotí celospoločenskú návratnosť investície. Cieľom ekonomickej analýzy je vyhodnotiť čistý príspevok projektu k ekonomickému blahobytu celej spoločnosti v určitej krajine alebo regióne. Hlavným princípom ekonomickej analýzy je určiť všetky kvalitatívne a kvantitatívne sociálno-ekonomicke vplyvy projektu vrátane tých nákladov a prínosov, ktoré nemajú trhovú cenu. Základnými ukazovateľmi pre vyhodnotenie celospoločenskej návratnosti investície sú:

- ▶ **Čistá súčasná ekonomická hodnota (ENPV)** - rozdiel medzi diskontovanými prínosmi a výdavkami, projekt je celospoločenský návratný, ak ENPV je kladné číslo. S ohľadom na investície do kultúry sa preferuje projekt, kde ENPV je najlepšia hodnota spomedzi hodnotených alternatív. Akceptovateľná hodnota sa môže počas aplikačnej praxe meniť z dôvodu nárastu kvality investičných projektov v kultúre.
- ▶ **Ekonomická miera návratnosti (EIRR)** - projekt je akceptovateľný, ak EIRR je vyššia ako diskontná sadzba 5 %. S ohľadom na investície do kultúry sa preferuje projekt, kde EIRR je najlepšia hodnota spomedzi hodnotených alternatív. Akceptovateľná hodnota sa môže počas aplikačnej praxe meniť z dôvodu nárastu kvality investičných projektov v kultúre.
- ▶ **Pomer prínosov a nákladov (BCR)** - projekt je návratný, ak hodnota BCR je viac ako 1. S ohľadom na investície do kultúry sa preferuje projekt, kde BCR je najlepšia hodnota spomedzi hodnotených alternatív. Vychádza sa z toho, že investičné projekty do kultúry nebudú mať hodnotu BCR takmer nikdy blízku k alebo vyššiu ako 1, keďže viaceré prínosy investícií do kultúry nie sú jednoducho kvantifikovateľné.

8.1 Výdavky a prínosy

V ekonomickom zhodnení sa vyčíslujú **výdavky investičné** (spojené s investičnou prípravou a počiatocnou investíciou, ako aj obnovovacie) a **prevádzkové**. V rámci prínosov sa zahrňujú **prínosy bezprostredne súvisiace s investíciou** ako príjmy z predaja služieb a tovarov, prevádzkové úspory (napr. časová úspora, zvýšenie množstva výkonov) a zostatková hodnota; **celospoločenské prínosy** ako kultúrne prínosy (kvantifikované a nekvantifikované), znížené emisie a iné pozitívne externality.

8.1.1 Výdavky

Investičné výdavky - obsahujú všetky výdavky počas životného cyklu investície (referenčného obdobia). Investičné výdavky sa uvedú v členení podľa investičnej fázy a druhu výdavku. Pre časti investície, ktoré si vyžadujú obnovovacie investície, sa tieto uvedú v rokoch podľa referenčného obdobia (nie skôr, ako je stanovené referenčné obdobie pre daný typ majetku).

Vyčíslenie predmetnej investície bolo doložené spracovaným rozpočtom na úrovni stavebného zámeru. Keďže ešte nie je k dispozícii výkaz výmer, použité bolo ocenenie na úrovni stavebných objektov a prevádzkových súborov, ktoré je postačujúce v rámci štúdie uskutočniteľnosti.

Zdôvodnenie stavebných nákladov je uvedené v podkapitole Rozpočet v každom z variantov. Rozpočtované ceny divadelných technológií neboli zdôvodnené.

Prevádzkové výdavky - obsahujú všetky dodatočné výdavky počas životného cyklu investície

(referenčného obdobia). Investor zároveň rozdelí výdavky na fixné a variabilné. Variabilné výdavky naviaže na premenné – objem produkcie (počet predstavení, počet návštěvníkov a pod.). Pre kalkuláciu fixných výdavkov je postačujúce uvedenie pomocných výpočtov len pre prvý rok prevádzky investície. Výška fixných výdavkov v nasledujúcich rokoch sa mení len vplyvom diskontovania. Kalkulácia variabilných výdavkov sa previaže na premennú – objem produkcie a uvedie sa pomocná tabuľka na celé referenčné obdobie, resp. do obdobia dosiahnutia plnej plánovanej produkcie. Následne by sa už výdavky v nasledujúcich rokoch menili len vplyvom diskontovania. Dodatočnými sú myslia výdavky nad rámec existujúcich, t. j. nad rámec tých, ktoré investor vynakladá už v súčasnosti. Uvedené sa týka najmä mzdových výdavkov, keď fixná zložka mzdy umeleckých zamestnancov je už v súčasnosti nákladom SND, pričom sa nepredpokladá zásadná zmena v počte umeleckých zamestnancov ani v budúcnosti.

Projektovaná produkcia je rovnaká v každom roku, keďže sa pri jej stanovení sa vychádzalo z viacročných trendov. Preto projekcia nepracuje s nábehovým obdobím na účely postupne rastúcej produkcie až do momentu jej stabilizácie.

Podrobnejšia kalkulácia výdavkov je uvedená v prílohe A tejto správy.

8.1.1.1 Investičné výdavky

Investičné výdavky spojené s investičnou prípravou a počiatočnou investíciou

Tabuľka 36 Investičné výdavky spojené s investičnou prípravou a počiatočnou investíciou (podľa jednotlivých variantov)

Alternatíva	Náklady Cena v EUR bez DPH (c. ú. 2Q/2022)
Celkový rozpočet - Variant A	37 964 376,66
Celkový rozpočet - Variant B	40 180 641,72
Celkový rozpočet - Variant C	61 390 102,90

Zdroj: Stavebný zámer/výpočty EY

Poznámka

V prípade investičných výdavkov variantov B a C tieto sú nacené bez techniky a mobiliáru v rozšírenej časti prístavby (var. B), resp. v novom pavilóne (var. C).

Podrobnejšie sú opísané a zdôvodnené v podkapitole Rozpočet v rámci každého z variantov.

Investičné výdavky – obnovovacie

Uvedené v nasledujúcej podkapitole.

8.1.1.2 Prevádzkové výdavky

Na účely kalkulácií boli odhadnuté nasledujúce skupiny výdavkov:

Bežné

- ▶ mzdové výdavky vrátane odvodov do poštovní,
- ▶ výdavky na tovary a služby, z toho
  - ▶ materiál,
  - ▶ rutinná a štandardná údržba,

- ▶ služby,
- ▶ dane a poplatky.

Kapitálové (obnovovacie)

- ▶ príprava a naštudovanie nových divadelných titulov,
- ▶ obnova nástrojového vybavenia,
- ▶ výmeny technického vybavenia stavby a ich častí,
- ▶ výmeny strojov, prístrojov, zariadení a ich častí.

Z metodického hľadiska sa medzi náklady ako negatívna položka započítavajú aj prevádzkové úspory, konkrétnie

- ▶ úspory na spotrebe energií.

Mzdové výdavky

Pre účely odhadu mzdových výdavkov sme vychádzali **z dvoch zdrojov**, a to 1) z prehľadu rozpočtovaných mzdových výdavkov investora na rok 2022 (na základe pracovných zmlúv, platnej legislatívy a kolektívnej zmluvy); 2) odhadu investora o dodatočných zamestnancoch alokovaných v HB SND v platovej úrovni roku 2022.

Do modelu boli zahrnuté len tie mzdové výdavky, ktoré možno považovať za dodatočné nad rámec už existujúcich mzdových výdavkov SND, a to v nasledujúcom delení:

- ▶ mzdové výdavky na zamestnancov, ktorí budú po spustení HB SND do prevádzky prijatí dodatočne (zamestnanci technickej prevádzky, ako aj technicko-prevádzkového úseku výlučne pre HB SND v počte 82 FTE),
- ▶ variabilná zložka miezd umeleckých zamestnancov zodpovedajúca predstaveniam v HB SND.

Tabuľka 37 Projekcia prevádzkových nákladov - mzdové výdavky

Mzdové náklady ročne	Umeleckí zamestnanci		Ostatní (dodatoční) zamestnanci Fixná + variabilná zložka
	Fixná zložka	Variabilná zložka	
Hrubá mzda	n/a	620 528 €	1 126 860 €
Odvody zamestnávateľa (HM*0,352)	n/a	218 426 €	396 655 €
Spolu	n/a	838 954 €	1 523 515 €

Zdroj: Podkladové dáta SND/výpočet EY

Poznámka

Uvedené mzdové výdavky zodpovedajú variabilnej zložke miezd umeleckých zamestnancov zodpovedajúcej predstaveniam v HB SND a celkovým mzdovým nákladom zamestnancov výlučne alokovaným pre HB SND (82 zamestnancov technickej prevádzky jednotlivých scén a technicko-prevádzkového úseku).

Výdavky na tovary a služby

Tieto výdavky boli do projekcie odhadnuté na základe historických finančných údajov prevádzky HB SND v predpandemickom období (za obdobie rokov 2017 - 2019, resp. 2017 - 2021), t. j. v čase plnej

prevádzky budovy divadla. Výdavky na tovary a služby zahŕňajú nasledujúce skupiny:

- ▶ spotreba energie (elektrina, voda, plyn),
- ▶ spotreba materiálu (režijný materiál, ochranné pracovné pomôcky, spotreba palív a plynov, drobný hmotný majetok),
- ▶ opravy a udržiavanie,
- ▶ ostatné služby (nájom ostat. hnút. a nehnut. vecí, požiarne-asistenčné služby, služby SBS/strážna služba, odborné prehliadky a revízie, semináre a školenia - školenie EPS, stočné/spotreba zrážkovej vody, rôzne),
- ▶ služby - honoráre externých zamestnancov (ide o externých umelcov opere, baletu a činohry na základe zmlúv o umeleckom výkone).

Dane a poplatky

Započítané boli dane a poplatky:

- ▶ popl. za odvoz komun. odpadu (5 000 EUR ročne, na úrovni roka 2021),
- ▶ daň z nehnuteľnosti (24 927,62 EUR ročne, obdobne ako za roky 2020 a 2021, keďže aj v roku 2022 bol v platnosti ten istý sadzobník dane z nehnuteľností).

Príprava a naštudovanie nových divadelných titulov

Projekcia vychádza z dostupných historických údajov na základe výročných správ SND (2010, 2016 - 2021), pričom celkové výdavky na prípravu a naštudovanie nových divadelných titulov/licencie boli alikvotne prepočítané na HB SND v pomere 12 % (tentot podiel predstavuje podiel premiér v HB SND na celkovom počte premiér SND za obdobie 2015 - 2019, keďže táto skupina výdavkov sa vzťahuje na premiéry). Ročné výdavky pripadajúce na HB predstavujú 35 000 EUR bez DPH.

Obnova nástrojového vybavenia

Projekcia vychádza z dostupných historických údajov na základe výročných správ SND (2011 - 2021), pričom celkové výdavky na obnovu nástrojového vybavenia boli alikvotne prepočítané na HB SND v pomere 53 % (tentot podiel predstavuje podiel operných predstavení v HB SND na celkovom počte operných predstavení SND za obdobie 2015 - 2019, keďže táto skupina výdavkov sa vzťahuje najmä na opere - orchester je primárne využitý pre operu). Ročné výdavky pripadajúce na HB predstavujú 50 000 EUR bez DPH.

Výmeny technického vybavenia stavby a ich časti

Kapitálové výdavky na obnovu technického vybavenia stavby a ich časti boli stanovené na základe metodického dokumentu k plánovaniu kapitálových výdavkov v realitách (Best Practices Guide Planning Re-investment in Real Property CONTRIBUTION RATE STUD, The City of Ottawa, Október 2002⁵³). Podľa uvedeného dokumentu by sa kapitálové výdavky na obnovu a údržbu nehnuteľností (platí pre kancelárske

---

⁵³ Dostupné na: https://app06.ottawa.ca/calendar/ottawa/citycouncil/csdc/2004/09-21/ACS2004-CRS-RPR-0023_CAM%20Strategy%20For%20Bldg%20%20Park%20Assets_Annex%20A.pdf.

budovy s funkčnou životnosťou 30 rokov) mali pohybovať v priemere na úrovni 2 % ročne, z hľadiska jednotlivých rokov od 0,2 do 7 % ročne v závislosti od času od spustenia budovy do prevádzky (čím neskôršie od spustenia do prevádzky, tým vyšší objem kapitálových výdavkov; v strede 30-ročného obdobia najvyšší objem kapitálových výdavkov s následným postupným poklesom).

Výmeny strojov, prístrojov, zariadení a ich častí

Platí rovnaký prístup ako pre položku Výmeny technického vybavenia stavby a ich častí, pozri vyššie.

Úspory na spotrebe energií

Nasledujúci výpočet úspor sa týka všetkých variantov rovnako, lebo v každom variante je obsiahnutá rekonštrukcia HB SND v rovnakom rozsahu.

Elektrina

Podľa energetického auditu NB SND (interný dokument SND) predstavuje podiel vnútorného/vonkajšieho osvetlenia a scénického osvetlenia približne 30 % na celkovej spotrebe elektrickej energie. Zvyšok pripadá na obehové čerpadlá, vzduchotechniku, chladenie a iné zdroje. Zároveň výmenou jestvujúcich svietidiel scénického osvetlenia za LED technológiu sa odhaduje úspora na spotrebe na úrovni cca 70 %.

Za predpokladu aplikovania týchto podielov na HB SND je odhad miera úspory nasledujúci. Priemerná ročná spotreba elektrickej energie v HB SND za obdobie rokov 2017 - 2019 (plnohodnotná prevádzka) sa pohybovala na úrovni 379 600 KWh. Spotreba na osvetlenie (vnútorné, vonkajšie, scénické) sa mohla pohybovať na úrovni 113 880 KWh (30 % zo 379 600 KWh). Výmenou jestvujúceho osvetlenia na LED technológiu a inštalovaním inteligentných systémov merania a regulácie by mohlo dôjsť k **úspore cca 79 716 KWh** (70 % zo 113 880 KWh). Vo vzťahu k ostatným energetickým zdrojom (kotolňa, vzduchotechnika, chladenie a iné zdroje) nie je možné bližšie odhadnúť úspory na elektrickej energii. **Ročná spotreba elektriny tak po úspore predstavuje cca 299 884 KWh.**

Plyn

Spomedzi významnejších opatrení týkajúcich sa spotreby plynu (vykurovanie, zásobovanie teplom) by sa mali vykonať opatrenia ako kompletná výmena vykurovacích telies a rozvodov, výmena technológie kotolne, izolácií rozvodov chladenia a vykurovania, repasovanie okien a dverí, zateplenie strechy. Podľa expertného odhadu by uvedené opatrenia mohli priniesť cca 20 % úsporu na spotrebe plynu. To predstavuje ročne cca 33 331 m³. **Ročná spotreba plynu tak po úspore predstavuje cca 133 325 KWh.**

Voda

Nepredpokladajú sa významnejšie úspory. **Ročná spotreba vody by tak ostala na úrovni 2 600 m³ (2 582 m³ je priemer za roky 2017 - 2019).**

8.1.2 Prínosy

Vychádzajú z analýzy dopytu a ponuky a cenovej politiky. V rámci hlavnej činnosti SND ide najmä o služby ako realizácia predstavení činohry, opery a baletu a s nimi súvisiaceho predaja tovaru ako napr. bulletinov. V rámci podnikateľskej činnosti vykonáva SND najmä krátkodobý prenájom priestorov a predaj občerstvenia pre návštěvníkov divadla. Vyčíslenie vychádza z historických údajov, so zohľadnením aktuálnej cenovej hladiny v 2. kvartáli 2022.

Medzi finančné prínosy sa započítajú aj preukázateľné úspory prevádzkových výdavkov (napríklad nižšie náklady na energie alebo pri cielených investíciách, keď technológia nahradza ľudskú prácu - časová úspora, vyššie množstvo úkonov a pod.).

Ako prínos sa uvedie aj zostatková hodnota majetku, ktorý je predmetom investičného projektu. Zostatkovou hodnotu sa rozumie hodnota aktív na konci projektu, ktoré nie sú vyčerpané (neodpísané). Zostatková hodnota sa berie do úvahy iba vtedy, ak životnosť investície je dlhšia ako referenčné obdobie. Zostatková hodnota sa zahrnie do výpočtu CBA analýzy do časti príjmov v poslednom roku referenčného obdobia. Zostatková hodnota sa vypočíta podľa odpisového plánu investora pre každú časť investície samostatne.

8.1.3 Prevádzkové výnosy

Projekcia prevádzkových výnosov do finančného modelu vychádza z odhadovanej výkonnosti HB SND, ako aj z historických finančných údajov SND. Do úvahy boli brané nasledujúce skupiny:

- ▶ tržby za predstavení,
- ▶ tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND,
- ▶ krátkodobý prenájom priestorov,
- ▶ tržby z diváckeho bufetu.

Podrobnejší kalkulácia výnosov je uvedená v prílohe A tejto správy.

8.1.3.1 Projekcia využitia objektu

Tabuľka 38 Prognóza dopytu - predstavenia domácich súborov (ročné výkony)

Parameter HB	Ø '15-'19	Ø '09-'19	Ø '03-'06	Prognóza do modelu CBA na rok n	Poznámka
Počet predstavení	127	130	248	127	Do odhadu počtu predstavení bierieme priemer za posledných 5 predpandemických rokov.
z toho					Tento údaj lepšie zachytáva strednodobý rastúci počet baletných a klesajúci počet činoherných predstavení v porovnaní s celkovým dlhodobým trendom od roku 2009. Dlhodobý 10-ročný trend sa zároveň javí za nesprávny na prognózovanie aj s ohľadom na zmenené návyky ľudí v referenčnom vs prognózovanom období.
opera	68	68	175	68	
balet	46	38	73	46	
činohra	13	25		13	
Priemerná návštevnosť na 1 predstavenie					Do odhadu priemernej návštevnosti predstavení bierieme priemer za posledných 5
z toho					

Parameter HB	Ø '15-'19	Ø '09-'19	Ø '03-'06	Prognóza do modelu CBA na rok n	Poznámka
opera	377	359	539	377	predpandemických rokov. Tento údaj lepšie zachytáva pozitívny strednodobý trend v porovnaní s celkovým dlhodobým trendom od roku 2009, zároveň v kontexte skutočnosti, že priemerná jednotková návštevnosť pred otvorením NB SND bola ešte vyššia.
balet	493	438	498	493	
činohra	512	445		512	
Návštevnosť	55 013	51 778	130 450	55 158	
z toho					Odhad celkovej návštevnosti ako násobok počtu predstavení a priemernej návštevnosti na 1 predstavanie.
opera	25 780	24 196	94 023	25 764	
balet	22 616	17 019	36 427	22 732	
činohra	6 617	10 563		6 661	

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Tabuľka 39 Prognóza dopytu - predstavenia hostujúcich súborov (ročné výkony)

Parameter HB	Ø '15-'19	Ø '09-'19	Ø '03-'06	Prognóza do modelu CBA na rok n	Poznámka
Počet predstavení	9	7		9	
z toho					Do odhadu počtu predstavení berieme priemer za posledných 5 predpandemických rokov.
opera	4	3		4	
balet	4	3		4	
činohra	1	1		1	
Priemerná návštevnosť na 1 predstavanie					
z toho					Do odhadu priemernej návštevnosti predstavení berieme priemer za posledných 5 predpandemických rokov.
opera	329	322		329	
balet	375	363		375	
činohra	488	349		488	
Návštevnosť	2 846	2 254		3 087	
z toho					Odhad celkovej návštevnosti ako násobok počtu predstavení a priemernej návštevnosti na 1 predstavanie.
opera	1 238	1 054		1 250	
balet	1 413	1 216		1 349	
činohra	488	349		488	

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

8.1.3.2 Projekcia výnosov

V rámci hlavnej činnosti SND ide najmä o služby ako realizácia predstavení činohry, opery a baletu a s nimi súvisiaceho predaja tovaru ako napr. bulletinov. V rámci podnikateľskej činnosti vykonáva SND najmä krátkodobý prenájom priestorov a predaj občerstvenia pre návštevníkov divadla.

Cenová politika na účely tejto štúdie vychádza z historických údajov HB SND, so zohľadnením aktuálnej cenovej hladiny v 2. kvartáli 2022.

Obsahom stavebného zámeru je aj návrh verejne prístupnej divadelnej kaviarne, ale na účely tejto štúdie prevádzka divadelnej kaviarne nie je do modelu CBA zapracovaná, a to z dôvodu, že aktuálne nie je známe riešenie dopravnej situácie okolo HB SND ani presná podoba Komenského parku. Ďalším argumentom je, že je to doplnková činnosť - SND nie je prevádzkovateľ dennej reštaurácie/kaviarne a ani nemá v pláne byť. Ako doplnková činnosť len zvyšuje komfort návštevníka a jej hospodársky výsledok možno očakávať okolo pozitívnej nuly. Čiže má neutrálny dosah na finančnú stránku prevádzky.

Tržby za predstavenia

Na účely výpočtu tržieb za predstavenia v modeli CBA je potrebné vychádzať z priemernej jednotkovej ceny lístka. Táto bola stanovená skombinovaním historického vývoja ceny a aktuálneho cenníka SND.

Tabuľka 40 Priemerné vstupné v HB SND

	Cena	Vysvetlenie
Domáce predstavenia		V roku 2022 (marec) sa bežné lístky predávali v rozpätí: Opera - 15 - 35 € (45 € VIP) Balet - 12 - 27 € (37 € VIP) Činohra - 12 - 25 € (35 € VIP)
Opera HB	20 €	
Balet HB	17 €	
Činohra HB	16 €	Priemer za roky 2015 - 2019 (v cenách roku 2022): Opera - 17,05 € Balet - 15,43 € Činohra - 12,27 €
Hostujúce predstavenia		Odhad je vykonaný na základe expertného odhadu - kombinácia historického vývoja ceny a aktuálneho cenníka SND.
Opera HB	20 €	
Balet HB	17 €	
Činohra HB	16 €	

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Poznámka

Analyzované súce boli len ceny domácich predstavení, z nich odvodena projektovaná cena bola prenesená aj na hostujúce predstavenia.

Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND

Pri stanovení odhadu tržieb za tlačoviny a iný reklamný tovar sme vychádzali z historických údajov celého SND od roku 2009 do roku 2019, indexovaných na cenovú hladinu v roku 2022, v delení relevancie pre operu, balet, činohru, resp. pre celé SND. Celkové ročné tržby sme následne pomerne rozdelili medzi NB a HB podľa výkonnosti predstavení, osobitne pre jednotlivé žánre. Výsledný ročný odhad predstavuje vstup do modelu CBA. Historický ročný priemer pre tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND sme použili z dôvodu, že aj výkonnosť HB sme odvodili od historickej výkonnosti HB SND.

Tabuľka 41 Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND - odhad za HB ND do modelu CBA

	Tržby za tlačoviny a iný reklamný tovar SND	
	V stálych cenách	V cenách roku 2022
Ročne	11 775 €	13 312 €

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Krátkodobý prenájom priestorov

V súvislosti s mimodivadelným využitím bola HB SND formou krátkodobých prenájmov zvyčajne využívaná na plesy, galavečery a iné spoločenské udalosti. Do budúcnosti sa rozsah krátkodobých prenájmov očakáva na úrovni doterajších výkonov, tzn. že odhad tržieb na účely modelu CBA je stanovený na úrovni historického priemeru.

Tabuľka 42 Tržby za krátkodobý prenájom v HB SND (ročne)

	Tržby za krátkodobý prenájom	
	V stálych cenách (bez DPH)	V cenách roku 2022 (bez DPH)
2017	152 750,00 €	168 267,06 €
2018	135 860,00 €	148 326,36 €
2019	143 419,00 €	154 875,33 €
2020	143 790,00 €	152 981,25 €
2021	123 824,19 €	129 664,56 €
2022	56 618,66 €	56 618,66 €
Priemer '17-'20	n/a	156 112,50 €

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

Poznámka

Tržby zodpovedajú necelé desiatky spoločenských podujatí ročne usporiadanych v HB SND, pričom väčšina z nich pochádza z Plesu v opere a Slovenky roka. V prípade, ak by sa formát podujatí typu Ples v opere alebo Slovenka roka v budúcnosti nekonali, predpokladáme, že budú vzhľadom na jedinečnosť a reprezentatívnosť HB SND nahradené inými podobnými kultúrno-spoločenskými podujatiami.

Tržby z diváckeho bufetu

Pri stanovení odhadu tržieb z diváckeho bufetu sme vychádzali z údajov diváckeho bufetu v NB SND za 1. kvartál roku 2022. Vzhľadom na to, že neboli dostupné relevantné údaje za HB SND, použité boli údaje z NB SND. Spôsob výpočtu stanovenia tržieb z diváckeho bufetu sme stanovili ako percentuálny podiel na celkových tržbách zo vstupného. Uvedený spôsob výpočtu považujeme za relevantný za predpokladu, že výška tržieb v diváckom bufete priamo úmerne závisí od počtu návštěvníkov a zároveň predpokladu obdobného správania diváka v HB SND ako v NB SND.

Tabuľka 43 Podiel tržieb z diváckeho bufetu na tržbách za predstavenia

	Podiel z tržieb za predstavenia
Január 2022	15,79 %
Február 2022	10,52 %
Marec 2022	10,77 %
Priemer 2022	12,36 %
Odhad do modelu CBA pre HB SND	13 %

Zdroj: Dáta SND/spracovanie EY

8.2 Celospoločenské prínosy

Kvantifikovanými celospoločenskými prínosmi môžu byť kultúrne prínosy, znížené emisie a iné pozitívne externality.

Kultúrne prínosy sa uvádzajú podľa počtu návštevníkov (všetkých, nielen novovzniknutých), pričom hodnota kultúrnych prínosov bola stanovená na 9,26 EUR/návštevník. Zdôvodnenie pozri v nasledujúcej časti tejto kapitoly.

Znížené emisie sa majú uvádzať len pri projektoch, kde stavebnou činnosťou prichádza k zvýšeniu energetickej efektívnosti stavby. Na účely tejto štúdie však znížené emisie ako dôsledok úspory na spotrebe energií neboli zahrnuté v kontexte ekonomickej analýzy, len v rámci finančnej analýzy ako úspora na prevádzkových výdavkoch.

Kultúrne prínosy a ich odôvodnenie

Investície do kultúrnej infraštruktúry majú rôzne kultúrne prínosy. Týkajú sa najmä sociálnych, zdravotných a vzdelanostných aspektov. Využívanie kultúrnych služieb vytvára v danej komunité pocit spolupatričnosti, je zdrojom socializácie a má pozitívny dosah na sociálnu kohéziu.⁵⁴ Pravidelný kontakt s kultúrou má pozitívne účinky aj pri prevencii vzniku zdravotných komplikácií.⁵⁵ Dokonca v prípade niektorých ochorení kultúra pomáha aj pri samotnom liečení, najmä v oblasti duševných porúch, intenzívnej starostlivosti a neurologických ochorení. Okrem toho kultúra zvyšuje úroveň ľudského kapitálu tým, že podporuje gramotnosť, kritické myslenie a zvyšuje sociálnu inteligenciu.

Na objektívne vyhodnotenie investícií v kultúre je potrebné vedieť porovnať náklady investície a prínosy, ktoré budú z nej plynúť pre jednotlivcov a spoločnosť. Na korektné vyhodnotenie je potrebné kultúrne prínosy a ich monetárne ocenenie kvantifikovať, čo sa nedá urobiť priamo, keďže kultúrne prínosy väčšinou nemajú trhové ceny⁵⁶, a teda nie je jasné, ako vysoko daná spoločnosť kultúrne prínosy skutočne hodnotí. Predpokladáme štandardný ekonomický princíp spotrebiteľskej suverenity, podľa

⁵⁴ Arts Council England, The value of arts and culture to people and society: an evidence review, Dostupné na: <https://www.artscouncil.org.uk/exploring-value-arts-and-culture/value-arts-and-culture-people-and-society>

⁵⁵ World Health Organisation, What is the evidence on the role of the arts in improving health and well being?: a scoping review, Dostupné na: <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/what-is-the-evidence-on-the-role-of-the-arts-in-improving-health-and-well-being-a-scoping-review-2019>

⁵⁶ Cena lístka môže vyjadrovať osobné hodnotenie kultúrnej služby pre daného jednotlivca, ale nemusí vyjadrovať jeho hodnotenie dosahov danej kultúrnej služby pre celú spoločnosť, teda nemusí vyjadrovať jeho hodnotenie pozitívnych externalít kultúrnych služieb.

ktorého platí, že jednotliví spotrebiteľia najlepšie vedia vyhodnotiť, nakoľko si cenia jednotlivé prínosy spoločenských investícií.

Na ocenenie benefitov z pozitívnych externalít, ktoré nemajú trhovú cenu, sa štandardne zisťuje takzvaná hodnota WTP. Ide o hodnotu vyjadrenú v monetárnych jednotkách, ktorú by boli spotrebiteľia ochotní vynaložiť na zabezpečenie danej pozitívnej externality. Medzi ekonómami sa vedú metodologické diskusie, či hodnotu WTP merať priamym dopytovaním (SP, uvedené preferencie), alebo nepriamym pozorovaním dôsledkov trhového správania (RP, odhalené preferencie) a aké konkrétné metódy merania používať (SP: contingent valuation, discrete choice; RP: travel cost, hedonic pricing). Vedú sa aj diskusie o zmysluplnosti vyhodnocovania pozitívnych externalít takýmto spôsobom, no jeho používanie pri veľkých verejných investíciách pretrváva vzhľadom na jeho praktickú využiteľnosť. Praktické využitie WTP spôsobu hodnotenia pozitívnych externalít spočíva najmä v objektivizácii diskusie o verejných investíciách a v ochrane voči politickým, lobistickým a iným nenáležitým tlakom pri vyhodnocovaní spoločenskej návratnosti verejných investícií.

Pri stanovení WTP hodnoty za pozitívne externality kultúrnych služieb sme vychádzali z britskej metaštúdie o hodnotení kultúry a kultúrneho dedičstva.⁵⁷ Z celkového počtu 171 WTP hodnôt sme vybrali 31 WTP hodnôt, ktoré boli v nami požadovaných jednotkách (menová hodnota za jedného návštevníka). Túto množinu sme zúžili na 23 WTP hodnôt, keďže sme odfiltrovali extrémne hodnoty, výsledky zo štúdií s nízkou kvalitou a hodnoty príliš zúžených kultúrnych služieb. Z výsledných hodnôt sme vypočítali aritmetický priemer, ktorý sme vynásobili konverzným kurzom, aby sme zmenili jednotky z GBP/návštevníka na EUR/návštevníka. Na základe tohto postupu odhadujeme hodnotu kultúrnych prínosov na 9,26 EUR/návštevníka⁵⁸. Na zvýšenie robustnosti tohto výsledku by bolo potrebné WTP štúdie zrealizovať so slovenskými spotrebiteľmi, využitím viacerých metodík a zahrnutím viacerých typov kultúrnych služieb a kultúrnych prínosov.

Vyššie uvedené určenie a zdôvodnenie kultúrnych prínosov je uvedené v zmysle Metodiky pre vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti v oblasti kultúry: Príručka k analýze nákladov a prínosov pre kultúrne investičné projekty, Inštitút kultúrnej politiky MK SR, verzia 2. 5. 2022.

V rámci investícií v oblasti kultúry nie je možné vždy vyčísliť všetky prínosy. Nekalkulované prínosy, ktoré investor nevie spoľahlivo oceniť, majú byť slovne opísané v rámci štúdie uskutočniteľnosti. Pre každý takýto prínos sa namiesto ocenia uvedie dôvod prospešnosti daného prínosu, vplyv na obyvateľstvo a blahobyt, ako i spôsob, ako ho investícia bude poskytovať. V prípade existencie zahraničných štúdií a projektov k danému prínosu môže investor na ne odkázať.

Zhodnotenie kvalitatívnych vplyvov je doplnkovým nástrojom pri hodnotení posudzovaných alternatív a nie je považovaný za kľúčový prvok posúdenia alternatív.

Synergia s cestovným ruchom

HB SND predstavuje dominantnú, emblematickú historickú budovu v jadre historického centra Bratislavы. To z nej vytvára významnú turistickú atrakciu, ktorá predstavuje súčasť ponuky turistických atrakcií v Bratislave, či už pre domácich, alebo zahraničných návštevníkov. Týmto sa zaraďuje do portfólia služieb

---

⁵⁷ Department for Digital, Culture, Media & Sport (UK government), Culture and heritage capital evidence bank, Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/publications/rapid-evidence-assessment-culture-and-heritage-valuation-studies>

⁵⁸ Výslednú hodnotu sme neupravovali o vplyv inflácie (hodnota je vypočítaná pre cenovú hladinu z roku 2020) a neupravovali o vplyv rozdielnej kúpnej sily slovenskej ekonomiky voči parite EÚ27. Predpokladáme, že miera vplyvu inflácie a rozdielnosti v parite kúpnej sily je menšia ako miera chybovosti merania, teda rozdielu v spotrebiteľskom správaní európskych a slovenských spotrebiteľov.

a produktov kultúrneho turizmu v Bratislave. „Kultúrny turizmus sa uskutočňuje najčastejšie formou návštev prírodných, historických a kultúrnych pamiatok, festivalov, iných kultúrnych aktivít doma i v zahraničí. Ich prostredníctvom sa účastníci zoznamujú s históriou, architektúrou, a kultúrnym dedičstvom konkrétneho územia/lokality. Prostredníctvom kultúrneho turizmu je možné zvyšovať spoločenskú, kultúrnu i odbornú úroveň ľudí.“⁵⁹

Špecifické postavenie SND ako národnej kultúrnej ustanovizne

Inštitucionálny význam SND spočíva v jeho legislatívne ukotvenom poslaní. SND je štátna profesionálna, reprezentatívna národná kultúrna ustanovizeň. SND vykonáva umělecké aktivity, a to najmä rozvíja národnú divadelnú kultúru, ktorú prezentuje aj v zahraničí; realizuje tvorbu nových dramatických, hudobno-dramatických a tanečných diel; zabezpečuje kvalitné uvádzanie reprízovaných inscenácií a pod.

Divadlo ako generátor zamestnanosti a ekonomických hodnôt

Scénické umenie generuje súčasťne zvyčajne nižší podiel tržieb oproti iným sektorom kultúrneho a kreatívneho priemyslu, ale vytvára vysoký podiel pracovných miest⁶⁰. Do produkcie predstavení je okrem samotných hercov, spevákov a tanečníkov zapojených množstvo profesí, ktoré zabezpečujú, aby predstavenie vôbec mohlo vzniknúť a následne sa odohrať.

Spoločenský význam kultúry a divadla

Prínosy kultúry vrátane divadla majú nielen ekonomický rozmer, ale aj sociálny, t. j. kultúra/divadlo podporuje sociálnu inklúziu, je nevyhnutnou súčasťou vzdelávania, predstavuje silný nástroj na komunikovanie individuálnych a spoločenských hodnôt. Predstavuje prostriedok na propagovanie verejného záujmu a posilňovanie spoločenského povedomia. V našom geografickom regióne je kultúra často vyzdvihovaná ako nástroj uchovávania a presadzovania hodnôt, ako sú demokracia, tolerancia, pluralita a pod. Komplexná edukačná hodnota spočíva v tom, že predstavuje základ nielen pre poznanie samotnej kultúry a kultúrneho dedičstva, ale tiež špecifických zručností so všeobecným presahom, ako sú napr. koncentrácia, predstavivosť, spolupráca, kreativita a pod. Mladý divák sa učí, pozerajúc sa na predstavenie, novým skúsenostiam, ako je rozvíjanie predstavivosti, sústredenie, sociálnym zručnostiam, ako nerobiť hluk alebo rešpektovať ostatných. Zdokonaľuje komunikačné schopnosti tým, že divadlo si vyžaduje aktívne počúvanie. Kultúra/divadlo je nástrojom propagácie národných a európskych hodnôt prostredníctvom posilňovania identity a občianstva na lokálnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni v kontexte sebauvedomenia jednotlivca a podpory jeho pocitu príslušnosti k sociálnej skupine. Kultúrna diverzita podporuje tiež sociálnu kohéziu, integráciu a inklúziu rôznych segmentov populácie.⁶¹

Podľa výskumu Centre for Economics and Business research (CEBR) je prínos investícií do umenia a kultúry nasledujúci.

⁵⁹ Slušná, Z. - Chomová, S.: Súčasné témy v kultúrnej teórii a praxi. Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. Dostupné na: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kkul/SLUSNA_CHOMOVA.pdf.

⁶⁰ Cultural times : The first global map of cultural and creative industries, EYGM Limited, December 2015. s. 15. (Dostupné na: https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cultural_times_the_first_global_map_of_cultural_and_creative_industries.pdf).

⁶¹ Spracované podľa: Čierna, M.: Slovenské divadlo v číslach. Divadelný ústav, Bratislava 2017.

Tabuľka 44 Prínos investícií do umenia a kultúry

Ekonomické dosahy	Sociálny prínos	Dosah na prostredie
Zamestnanosť	Vzrast sociálneho kapitálu	Redukcia vandalizmu
Investície	Zmeny v vnímaní priestoru	Hrdosť obyvateľstva
Hodnota nehnuteľností	Dobrovoľníctvo	Nárast pocitu verejného bezpečia
Spotreba obyvateľstva a návštevníkov	Komunitná kohézia	Využitie nadbytočných priestorov
Atraktívlosť pre kvalifikovanú pracovnú silu	Sebadôvera obyvateľstva	
	Edukačná hodnota	
	Zlepšenie zdravia a kvality života	
	Redukcia kriminality	

Zdroj: Čierna, M.: Slovenské divadlo v číslach. Divadelný ústav, Bratislava 2017, s. 3-64.

8.3 Základné parametre

8.3.1 Metóda diskontovaných peňažných tokov (DCF)

V prípade finančnej analýzy sa efektivita investície analyzuje pomocou metódy diskontovaných peňažných tokov (z angl. „Discounted cash-flow“ alebo „DCF“), ktorá umožňuje odhadnúť hodnotu investície na základe prognóz budúcich peňažných tokov. Peňažné toky použité vo finančnej analýze boli zostavené štandardnou metódou založenou na finančnom modeli, ktorá berie do úvahy peňažné toky priamo súvisiace s realizáciou predmetného investičného projektu. Táto metóda umožňuje zistiť súčasnú hodnotu budúcich peňažných tokov pomocou diskontnej sadzby. Metóda DCF zahŕňa nasledujúce predpoklady:

- ▶ Analýza zahrňuje iba peňažné toky priamo súvisiace s implementáciou a využívaním investičného projektu. Okrem toho je celá analýza vykonávaná v peňažnom vyjadrení, a preto sa uvažujú iba prírastky a úbytky peňažných prostriedkov, t. j. odpisy, rezervy a iné účtovné položky, ktoré nezodpovedajú skutočným peňažným tokom, sa nezohľadňujú;
- ▶ Peňažné toky sa posudzujú iba počas referenčného obdobia a v roku, v ktorom sa vyskytujú;
- ▶ Odhady príjmov a výdavkov vyplývajúcich z projektu sú založené na metóde inkrementálnych čistých prínosov. Táto metóda zohľadňuje rozdiely vo výdavkoch a príjmoch konkrétneho investičného projektu v porovnaní so stavom, keď by sa tento projekt nezrealizoval;
- ▶ Peňažné toky analyzované pre investičný variant sú teda inkrementálne a predstavujú rozdiel medzi stavom bez projektu (referenčným stavom) a stavom s projektom;
- ▶ Agregácia peňažných tokov, ktoré sa vyskytujú počas rôznych rokov, si vyžaduje prijatie primeranej finančnej diskontnej sadzby (ďalej len „FDS“), aby sa mohla vypočítať čistá súčasná hodnota („NPV“) budúcich peňažných tokov.

8.3.2 Referenčné obdobie projektu (časová os, výstavba a prevádzka)

V súlade s Metodickou príručkou CBA je referenčné obdobie použité v analýze definované ako životný cyklus projektu s jeho pravdepodobnými dlhodobými dosahmi. Referenčné obdobie zároveň určuje

obdobie analýzy. Jeho dĺžka závisí od dĺžky životného cyklu investícií realizovaných v rámci projektu.

Referenčné obdobie takisto závisí aj od typu investície a spravidla by malo odrážať dĺžku ekonomickej životnosti projektu. Výber časového horizontu má vplyv na výsledok posúdenia projektu. Východiskové referenčné obdobia odporúčané Európskou komisiou by sa mali determinovať v súlade s tabuľkou nižšie.

Tabuľka 45 Referenčné obdobie nákladovo-výnosových analýz podľa odporúčania Európskej komisie

Odvetvie	Referenčné obdobie
Železnice	30 rokov
Zásobovanie vodou/sanitácia	30 rokov
Cesty	25 - 30 rokov
Nakladanie s odpadom	25 - 30 rokov
Prístavy a letiská	25 rokov
Mestská hromadná doprava	25 - 30 rokov
Energia	15 - 25 rokov
Výskum a inovácie	15 - 25 rokov
Širokopásmové pripojenie	15 - 20 rokov
Obchodná infraštruktúra	10 - 15 rokov
Ďalšie odvetvia	10 - 15 rokov

Zdroj: Deleované nariadenie Komisie (EÚ) č.480/2014, článok 15, odsek 2

Metodika pre vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti v oblasti kultúry: Príručka k analýze nákladov a prínosov pre kultúrne investičné projekty, Inštitút kultúrnej politiky MK SR, verzia 2. 5. 2022 špecifikuje referenčné obdobie nasledovne.

Tabuľka 46 Referenčné obdobie nákladovo-výnosových analýz podľa metodiky MK SR - IKP

	Referenčné obdobie
Budovy	30 rokov
Spevnené plochy a nádvoria	30 rokov
Technické zabezpečenia stavby a prevádzkové súbory	15 rokov
Interiérové vybavenie/nástroje/scény/expozície	10 rokov
Dopravné prostriedky	10 rokov
Stroje, prístroje a zariadenia	15 rokov

Zdroj: Metodika pre vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti v oblasti kultúry: Príručka k analýze nákladov a prínosov pre kultúrne investičné projekty, Inštitút kultúrnej politiky MK SR, verzia 2. 5. 2022

Vzhľadom na odporúčané referenčné rámce uvedené v tabuľkách vyššie bolo referenčné obdobie pre CBA analýzu stanovené **na 30 rokov, teda na obdobie 2023 - 2052**.

8.3.3 Stále ceny

Údaje cien jednotlivých položiek investičných výdavkov, prevádzkových príjmov a výdavkov nezahŕňajú

cenové úpravy o infláciu, a preto používame vo finančnej a ekonomickej analýze stále ceny, t. j. ceny stanovené v základnom roku (2022). V prípade, že východiskovými dátami pre stanovenie ceny v základnom roku boli údaje z predchádzajúcich rokov, pôvodné dátá boli indexované podľa príslušných, štatisticky vykazovaných indexov rastu cien (Štatistický úrad SR, príp. Eurostat).

Výsledkom nezapočítavania inflácie do výsledných cien je, že vo finančnej analýze sa používa reálna finančná diskontná sadzba.

8.3.4 DPH

Ceny investičných a prevádzkových výdavkov zahrnutých vo finančnej a ekonomickej analýze sú prezentované v čistom vyjadrení, t. j. bez dane z pridanej hodnoty (DPH).

Hlavná činnosť SND je osloboodená od DPH, a teda ceny vstupného, ako aj ceny za tlačoviny a iný reklamný tovar sú uvedené bez DPH. Tržby z diváckeho bufetu, ako aj tržby za krátkodobý prenájom priestorov sú uvádzané bez DPH (tieto sú predmetom podnikateľskej činnosti SND). Zároveň vďaka oslobodeniu od DPH na výstupe nie je možné odpočítať ani DPH na väčšine vstupov, t. j. DPH sa stáva výdavkom/nákladom SND.

8.3.5 Diskontné sadzby

Z dôvodu relatívne dlhého referenčného obdobia projektu sa v rámci finančnej analýzy používa finančná diskontná sadzba, ktorá je určená na výpočet hodnoty budúcich peňažných tokov. Tento prístup odráža kapitálové náklady obetovanej príležitosti (z angl. „Opportunity cost of capital“) - táto sadzba je taktiež definovaná ako očakávaná návratnosť pre investorov pri využití kapitálu pre danú možnosť namiesto možností ostatných.

Podľa Metodickej príručky CBA, ktorá sa odvoláva na Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 480/2014, resp. Metodickej príručky MK SR - IKP, sa odporúča použiť 4 % diskontnú sadzbu v reálnom vyjadrení vo finančnej analýze a 5 % diskontnú sadzbu v reálnom vyjadrení v ekonomickej analýze. Ak však existujú okolnosti odôvodnené makroekonomickými tendenciami a hospodárskou situáciou alebo špecifikami projektu, aplikovaná diskontná sadzba sa môže lísiť.

Na základe súčasnej Metodickej príručky CBA/Metodickej príručky MK SR - IKP a analýzy dostupných údajov a skúseností z iných porovnatelných projektov bola v rámci finančnej analýzy, respektíve ekonomickej analýzy použitá diskontná sadzba vo výške 4 %, respektíve 5 %. Navýše bola na účely finančnej a ekonomickej analýzy použitá metóda diskontovania v polovici finančného roka (z angl. „Mid-year convention“), ktorá berie do úvahy rozloženie finančných tokov v priebehu celého roka (rozptýlená distribúcia finančných tokov).

8.3.5.1 Diskontné obdobie

Vzhľadom na to, že táto CBA bola pripravená v roku 2022, hodnoty uvedené v tejto správe boli diskontované na súčasné hodnoty k 2. kvartálu 2022. Projekt je hodnotený na základe reálnych cien a hodnotenie sa vykonáva na začiatku investičného projektu. Ak by však došlo k oneskoreniu zahájenia projektu, výsledky finančných a ekonomických analýz by nemali byť výrazne ovplyvnené (za predpokladu, že kľúčové parametre sa nezmenili).

8.3.5.2 Finančný a kalendárny rok

Na účely CBA bol prijatý predpoklad, že finančný rok je rovnocenný s kalendárnym rokom.

8.3.6 Zhrnutie predpokladov finančnej a ekonomickej analýzy

Finančná a ekonomická analýza projektu je založená na inkrementálnom prístupe a nasledujúcich predpokladoch:

- ▶ Všetky sumy sú uvedené v stálych cenách (eurách);
- ▶ Reálna diskontná sadzba je na úrovni 4 % vo finančnej analýze a 5 % v ekonomickej analýze;
- ▶ Referenčné obdobie predstavuje 30 rokov;
- ▶ Fyzická životnosť projektu predstavuje 40 rokov (odpisová skupina 6, ktorá sa používa na výpočet zostatkovej hodnoty).

8.4 Finančná analýza

Predmetná kapitola obsahuje výsledok finančnej analýzy. Samotná finančná analýza je obsahom prílohy C tejto štúdie.

8.4.1 Zostatková hodnota

Zostatková hodnota predstavuje hodnotu aktivít na konci projektu v prípade, že ekonomická životnosť predmetných aktív nie je vyčerpaná. Zostatková hodnota sa zahrnie do CBA ako peňažný príjem posledného roka referenčného obdobia (2052).

Pri danej analýze sme na základe Metodickej príručky CBA vybrali metódu zostatkovej hodnoty na základe ekonomickej životnosti konkrétnych prvkov investície, t. j. metóda vypočítaná pomocou štandardného účtovného vzorca pre výpočet odpisov. V tomto zmysle sa odporúča vypočítať zostatkovú hodnotu prostredníctvom nasledujúceho vzorca:

$$ZH_D = IN * \frac{(\check{Z}_0 - R)}{\check{Z}}$$

kde:

- ▶ ZH_D - zostatková hodnota (nediskontovaná, t. j. pre posledný rok referenčného obdobia, napr. rok 30) vypočítaná pomocou ekonomických odpisov;
- ▶ IN - investičné výdavky spojené s prvkom/objektom;
- ▶ R - roky používania prvku/objektu na konci referenčného obdobia (napr. 30 rokov mínus obdobie výstavby alebo realizácie investície);
- ▶ $\check{Z}_0$ - životnosť konkrétneho prvku/objektu investície vrátane výmeny, ak je potrebná počas referenčného obdobia projektu;
- ▶ $\check{Z}$ - životnosť konkrétneho prvku/objektu investície.

Tabuľka 47 Výpočet zostatkovej hodnoty - Variant A

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Počiatočný stav	-	0,6	1,3	6,9	20,5	35,3	38,0	35,9	33,9	31,9	...	9,2	8,7	8,2
Investičné výdavky	0,6	0,7	5,6	13,6	14,8	2,7	-	-	-	-	-	-	-	-

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Odpisy	-	-	-	-	-	-	(2,0)	(2,0)	(2,0)	(2,0)	...	(0,5)	(0,5)	(0,5)
Zostatková hodnota	0,6	1,3	6,9	20,5	35,3	38,0	35,9	33,9	31,9	29,8	...	8,7	8,2	7,7

Zdroj: EY

Tabuľka 48 Výpočet zostatkovej hodnoty - Variant B

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Počiatočný stav	-	0,6	1,3	6,9	21,6	37,5	40,2	38,1	36,0	33,9	...	10,2	9,7	9,2
Investičné výdavky	0,6	0,7	5,6	14,7	15,9	2,7	-	-	-	-	-	-	-	-
Odpisy	-	-	-	-	-	-	(2,1)	(2,1)	(2,1)	(2,1)	...	(0,5)	(0,5)	(0,5)
Zostatková hodnota	0,6	1,3	6,9	21,6	37,5	40,2	38,1	36,0	33,9	31,8	...	9,7	9,2	8,6

Zdroj: EY

Tabuľka 49 Výpočet zostatkovej hodnoty - Variant C

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Počiatočný stav	-	0,6	1,3	14,7	36,1	58,7	61,4	58,8	56,1	53,5	...	20,3	19,2	18,2
Investičné výdavky	0,6	0,7	13,4	21,4	22,6	2,7	-	-	-	-	-	-	-	-
Odpisy	-	-	-	-	-	-	(2,6)	(2,6)	(2,6)	(2,6)	...	(1,1)	(1,1)	(1,1)
Zostatková hodnota	0,6	1,3	14,7	36,1	58,7	61,4	58,8	56,1	53,5	50,9	...	19,2	18,2	17,1

Zdroj: EY

V uvedených tabuľkách nižšie je zobrazená zostatková hodnota a diskontovaná zostatková hodnota predmetného projektu. Pre výpočet diskontovaných zostatkových hodnôt bol použitý diskontný faktor 0,24.

Tabuľka 50 Zostatková a diskontovaná zostatková projektu - Variant A

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Zostatková hodnota	7 739
Diskontovaná zostatková hodnota	2 386

Zdroj: EY

Tabuľka 51 Zostatková a diskontovaná zostatková projektu - Variant B

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Zostatková hodnota	8 626
Diskontovaná zostatková hodnota	2 659

Zdroj: EY

Tabuľka 52 Zostatková a diskontovaná zostatková projektu - Variant C

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Zostatková hodnota	17 110
Diskontovaná zostatková hodnota	5 275

Zdroj: EY

8.4.2 Finančná výnosnosť investície

Finančná výnosnosť investície sa hodnotí na základe výpočtu finančných ukazovateľov:

- ▶ Čistá súčasná finančná hodnota investície (FNPV-C);
- ▶ Miera finančnej návratnosti investície (FRR-C).

FNPV sa počíta ako súčet diskontovaných peňažných tokov za celkové referenčné obdobie (2023 - 2052).

Nasledujúce tabuľky predstavujú výsledné FNPV a FRR troch variantov projektu. Pri rozdielnosti výsledkov medzi FNPV a FRR je vhodné rozhodnúť sa podľa FNPV, kedže zobrazuje absolútну hodnotu, ktorá je investičným projektom vyhotovená.

Tabuľka 53 Finančná výnosnosť investície - Variant A

Kategória	Spolu (tis. EUR/%)
FNPV-C	(62 912)
FRR-C	(32,8%)

Zdroj: EY

Tabuľka 54 Finančná výnosnosť investície - Variant B

Kategória	Spolu (tis. EUR/%)
FNPV-C	(65 305)
FRR-C	(30,4%)

Zdroj: EY

Tabuľka 55 Finančná výnosnosť investície - Variant C

Kategória	Spolu (tis. EUR/%)
FNPV-C	(87 940)
FRR-C	(19,8%)

Zdroj: EY

Nasledujúce tabuľky predstavujú prognózované peňažné a diskontované peňažné toky v referenčnom období pre referenčný (nultý) stav a investičné varianty predmetného projektu. V druhej tabuľke sú taktiež zhrnuté výsledky ukazovateľov FNPV-C a FRR-C.

Tabuľka 56 Vývoj finančných tokov referenčného (nultého) stavu projektu (finančná analýza) - Variant A, B, C

Mena: tis. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Prevádzkové výdavky	158	158	158	158	158	158	158	158	158	158	...	158	158	158
Peňažné výdavky	158	158	158	158	158	158	158	158	158	158	...	158	158	158

Zdroj: EY

Tabuľka 57 Vývoj finančných tokov projektu (finančná analýza) - Variant A

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Vstupné	-	-	-	-	-	-	1,1	1,1	1,1	1,1	...	1,1	1,1	1,1
Vstupné (doplnkové aktivity, workshopy, vzdelávanie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Poplatky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Hostovanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z predaja tovarov (publikácií, bulletínov, časopisov, propagáčnych materiálov a iného reklamného tovaru SND)	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	...	0,0	0,0	0,0
Príjmy z predaja tovarov (divadelný bufet)	-	-	-	-	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1	...	0,1	0,1	0,1
Príjmy za poskytnutie služieb (napr. konzervátorské, reštaurátorské, digitalizačné, obslužné a pod.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z krátkodobého prenájmu budov, objektov, priestorov, priestranstva	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	...	0,2	0,2	0,2
Príjmy z krátkodobého prenájmu strojov, prístrojov, zariadení	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z dlhodobého prenájmu budov, objektov, priestorov, priestranstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjem z predaja majetku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjem zo sponzorského, darov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Ostatné príjmy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Zostatková hodnota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	7,7
Peňažné príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	...	1,4	1,4	9,1
Mzdy vrátane poistného	-	-	-	-	-	-	(1,5)	(1,5)	(1,5)	(1,5)	...	(1,5)	(1,5)	(1,5)
Cestovné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Materiál	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Dopravné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Energie (vrátane úspory)	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Rutinná a štandardná údržba bežná	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Nájomné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Služby	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Výmeny technického vybavenia stavby a ich časťí	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,1)	(0,2)	(0,2)	...	(0,2)	(0,1)	(0,2)
Výmeny strojov, prístrojov, zariadení a ich časťí	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,1)	(0,2)	(0,2)	...	(0,2)	(0,1)	(0,2)
Ostatné výmeny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Kapitálové výdavky na licencie + hudobné nástroje	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Dane a poplatky	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Fixné výdavky	-	-	-	-	-	-	(1,9)	(2,0)	(2,2)	(2,2)	...	(2,2)	(2,0)	(2,2)
Mzdy vrátane poistného	-	-	-	-	-	-	(0,8)	(0,8)	(0,8)	(0,8)	...	(0,8)	(0,8)	(0,8)
Honoráre externých zamestnancov	-	-	-	-	-	-	(0,9)	(0,9)	(0,9)	(0,9)	...	(0,9)	(0,9)	(0,9)
Cestovné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Materiál	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Dopravné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Energie (vrátane úspory)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Služby	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Variabilné výdavky	-	-	-	-	-	-	(1,7)	(1,7)	(1,7)	(1,7)	...	(1,7)	(1,7)	(1,7)
Investičné výdavky	(0,6)	(0,7)	(5,6)	(13, 6)	(14, 8)	(2,7)	-	-	-	-	...	-	-	-
Peňažné výdavky (s V0)	(0,5)	(0,5)	(5,4)	(13, 4)	(14, 6)	(2,5)	(3,4)	(3,6)	(3,7)	(3,7)	...	(3,7)	(3,5)	(3,7)
Celkové peňažné toky (s V0)	(0,5)	(0,5)	(5,4)	(13, 4)	(14, 6)	(2,5)	(3,4)	(3,6)	(3,7)	(3,7)	...	(3,7)	(3,5)	(3,7)
Diskontný faktor	0,96	0,92	0,89	0,85	0,82	0,79	0,76	0,73	0,70	0,68	...	0,34	0,33	0,31
Diskontované peňažné toky	(0,5)	(0,5)	(4,8)	(11, 5)	(12, 0)	(2,0)	(1,6)	(1,6)	(1,7)	(1,6)	...	(0,8)	(0,7)	1,6
FNPV-C	(62, 9)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FRR-C	32,8 %	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-

Zdroj: EY

Tabuľka 58 Vývoj finančných tokov projektu (finančná analýza) - Variant B

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Vstupné	-	-	-	-	-	-	-	1,1	1,1	1,1	...	1,1	1,1	1,1
Vstupné (doplnkové aktivity, workshopy, vzdelávanie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Poplatky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Hostovanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z predaja tovarov (publikácií, bulletinov, časopisov, propagačných materiálov a iného reklamného tovaru SND)	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	...	0,0	0,0	0,0
Príjmy z predaja tovarov (divadelný bufet)	-	-	-	-	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1	...	0,1	0,1	0,1
Príjmy za poskytnutie služieb (napr. konzervátorské, reštaurátorské, digitalizačné, obslužné a pod.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z krátkodobého prenájmu budov, objektov, priestorov, priestranstva	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	...	0,2	0,2	0,2
Príjmy z krátkodobého prenájmu strojov, prístrojov, zariadení	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z dlhodobého prenájmu budov, objektov, priestorov, priestranstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjem z predaja majetku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjem zo sponzorského, darov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Ostatné príjmy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Zostatková hodnota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	8,6
Peňažné príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	...	1,4	1,4	10,0
Mzdy vrátane poistného	-	-	-	-	-	-	(1,5)	(1,5)	(1,5)	(1,5)	...	(1,5)	(1,5)	(1,5)
Cestovné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Materiál	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Dopravné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Energie (vrátane úspory)	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Rutinná a štandardná údržba bežná	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Nájomné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Služby	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Výmeny technického vybavenia stavby a ich častí	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,1)	(0,2)	(0,2)	...	(0,2)	(0,1)	(0,2)
Výmeny strojov, prístrojov, zariadení a ich častí	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,1)	(0,2)	(0,2)	...	(0,2)	(0,1)	(0,2)
Ostatné výmeny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Kapitálové výdavky na licencie + hudobné nástroje	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Dane a poplatky	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Fixné výdavky	-	-	-	-	-	-	(1,9)	(2,0)	(2,2)	(2,2)	...	(2,2)	(2,0)	(2,2)
Mzdy vrátane poistného	-	-	-	-	-	-	(0,8)	(0,8)	(0,8)	(0,8)	...	(0,8)	(0,8)	(0,8)
Honoráre externých zamestnancov	-	-	-	-	-	-	(0,9)	(0,9)	(0,9)	(0,9)	...	(0,9)	(0,9)	(0,9)
Cestovné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Materiál	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Dopravné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Energie (vrátane úspory)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Služby	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Variabilné výdavky	-	-	-	-	-	-	(1,7)	(1,7)	(1,7)	(1,7)	...	(1,7)	(1,7)	(1,7)
Investičné výdavky	(0,6)	(0,7)	(5,6)	(14, 7)	(15, 9)	(2,7)	-	-	-	-	...	-	-	-
Peňažné výdavky (s V0)	(0,5)	(0,5)	(5,4)	(14, 5)	(15, 7)	(2,5)	(3,5)	(3,6)	(3,8)	(3,8)	...	(3,8)	(3,6)	(3,8)
Celkové peňažné toky (s V0)	(0,5)	(0,5)	(5,4)	(14, 5)	(15, 7)	(2,5)	(3,5)	(3,6)	(3,8)	(3,8)	...	(3,8)	(3,6)	(3,8)
Diskontný faktor	0,96	0,92	0,89	0,85	0,82	0,79	0,76	0,73	0,70	0,68	...	0,33	0,32	0,31
Diskontované peňažné toky	(0,5)	(0,5)	(4,8)	(12, 4)	(12, 9)	(2,0)	(1,6)	(1,6)	(1,7)	(1,6)	...	(0,8)	(0,7)	1,9
FNPV-C	(65, 3)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
FRR-C	30,4 %	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-

Zdroj: EY

Tabuľka 59 Vývoj finančných tokov projektu (finančná analýza) - Variant C

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Vstupné	-	-	-	-	-	-	1,1	1,1	1,1	1,1	...	1,1	1,1	1,1
Vstupné (doplnkové aktivity, workshopy, vzdelávanie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Poplatky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Hostovanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z predaja tovarov (publikácií, bulletinov, časopisov, propagačných materiálov a iného reklamného tovaru SND)	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0	...	0,0	0,0	0,0
Príjmy z predaja tovarov (divadelný bufet)	-	-	-	-	-	-	0,1	0,1	0,1	0,1	...	0,1	0,1	0,1
Príjmy za poskytnutie služieb (napr. konzervátorské, reštaurátorské, digitalizačné, obslužné a pod.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Príjmy z krátkodobého prenájmu budov, objektov, priestorov, priestranstva	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	...	0,2	0,2	0,2
Príjmy z krátkodobého prenájmu strojov, prístrojov, zariadení	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjmy z dlhodobého prenájmu budov, objektov, priestorov, priestranstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjem z predaja majetku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Príjem zo sponzorského, darov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Ostatné príjmy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Zostatková hodnota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	17,1
Peňažné príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	...	1,4	1,4	18,5
Mzdy vrátane poistného	-	-	-	-	-	-	(1,5)	(1,5)	(1,5)	(1,5)	...	(1,5)	(1,5)	(1,5)
Cestovné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Materiál	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Dopravné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Energie (vrátane úspory)	-	-	-	-	-	-	(0,2)	(0,2)	(0,2)	(0,2)	...	(0,2)	(0,2)	(0,2)
Rutinná a štandardná údržba bežná	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Nájomné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Služby	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Výmeny technického vybavenia stavby a ich časťí	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,2)	(0,4)	(0,4)	...	(0,4)	(0,2)	(0,4)
Výmeny strojov, prístrojov, zariadení a ich časťí	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,1)	(0,2)	(0,2)	...	(0,2)	(0,1)	(0,2)
Ostatné výmeny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Kapitálové výdavky na licencie + hudobné nástroje	-	-	-	-	-	-	(0,1)	(0,1)	(0,1)	(0,1)	...	(0,1)	(0,1)	(0,1)
Dane a poplatky	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Fixné výdavky	-	-	-	-	-	-	(2,0)	(2,2)	(2,5)	(2,5)	...	(2,5)	(2,2)	(2,5)
Mzdy vrátane poistného	-	-	-	-	-	-	(0,8)	(0,8)	(0,8)	(0,8)	...	(0,8)	(0,8)	(0,8)
Honoráre externých zamestnancov	-	-	-	-	-	-	(0,9)	(0,9)	(0,9)	(0,9)	...	(0,9)	(0,9)	(0,9)
Cestovné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Materiál	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Dopravné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Energie (vrátane úspory)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	...	-	-	-
Služby	-	-	-	-	-	-	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	...	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Variabilné výdavky	-	-	-	-	-	-	(1,7)	(1,7)	(1,7)	(1,7)	...	(1,7)	(1,7)	(1,7)

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Investičné výdavky	(0,6)	(0,7)	(13, 4)	(21, 4)	(22, 6)	(2,7)	-	-	-	-	...	-	-	-
Peňažné výdavky (s V0)	(0,5)	(0,5)	(13, 2)	(21, 2)	(22, 4)	(2,5)	(3,6)	(3,8)	(4,1)	(4,1)	...	(4,1)	(3,8)	(4,1)
Celkové peňažné toky (s V0)	(0,5)	(0,5)	(13, 2)	(21, 2)	(22, 4)	(2,5)	(3,6)	(3,8)	(4,1)	(4,1)	...	(4,1)	(3,8)	(4,1)
Diskontný faktor	0,96	0,92	0,89	0,85	0,82	0,79	0,76	0,73	0,70	0,68	...	0,33	0,32	0,31
Diskontované peňažné toky	(0,5)	(0,5)	(11, 7)	(18, 2)	(18, 4)	(2,0)	(1,7)	(1,8)	(1,9)	(1,8)	...	(0,9)	(0,8)	4,4
FNPV-C	(87, 9)													
FRR-C	-	19,8 %												

Zdroj: EY

Pri hodnotení parametrov výnosnosti treba vziať do úvahy, že divadelná prevádzka SND je verejnou službou, ktorá nie je založená na komerčnom princípe, keď príjmy musia prevyšovať výdavky, inak nie je investícia zisková. Finančná výkonnosť SND je založená na dofinancovaní nákladov prostredníctvom transferov zo štátneho rozpočtu a transferov z iných zdrojov, ktoré nie sú pokryté výnosmi z vlastnej činnosti (hlavnej, resp. podnikateľskej). Pre SND ako celok platí, že pomer výnosov - tržieb za vlastné výkony a tovar voči výnosom z bežných transferov zo štátneho rozpočtu je na úrovni 27 % (za roky 2016 - 2019; 4,78 mil. EUR tržieb za vlastné výkony a tovar vs 18,22 mil. EUR výnosov z bežných transferov zo štátneho rozpočtu). Podiel transferov na celkových výnosoch predstavuje 68 % (v prípade bežných transferov zo štátneho rozpočtu, resp. 81 % v prípade všetkých transferov a rozpočtových príjmov).

Vysoká záporná hodnota FNPV ako FRR je spôsobená tým, že model na výdavkovej strane berie do úvahy všetky výdavky, no na príjmovej strane nezahŕňa transfery zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov, a to z dôvodu, že ide o výdavok na strane štátu. Druhým faktorom výrazne ovplyvňujúcim najmä výšku FNPV sú kapitálové výdavky na údržbu a obnovu technického vybavenia stavby a ich časťí, resp. strojov, prístrojov, zariadení a ich časťí, ktoré predstavujú počas referenčného obdobia v prípade variantu A 21,15 mil. EUR v stálych, resp. 9,8 mil. EUR v diskontovaných cenách a v prípade variantu C 35,5 mil. EUR v stálych, resp. 16,5 mil. EUR v diskontovaných cenách. To znamená, že prevádzkové kapitálové výdavky majú približne 16 %, resp. 19 % podiel na FNPV.

Záporná finančná návratnosť projektu tohto typu ako verejne prospešnej činnosti (kultúra, zdravotníctvo, školstvo a pod.) je bežným a prirodzeným javom. Projekt teda nie je finančne udržateľný z dôvodu negatívnych hodnôt peňažných tokov vo všetkých rokoch referenčného obdobia vo všetkých variantoch bez transferov zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov.

8.4.3 Financovanie projektu

Financovanie projektu je primárne plánované zo štátneho rozpočtu, z kapitoly MK SR.

Jedným z parciálnych cieľov projektu je zlepšenie energetickej efektívnosti budovy. V tomto kontexte sa javí ako možný zdroj financovania **Plán obnovy a odolnosti** (ďalej aj „POO“), ktorý medzi plánovanými investíciami obsahuje aj Investíciu 2 (3.2.2): Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov. Cieľom investície je zlepšenie stavebno-technického stavu historických a pamiatkovo chránených verejných budov súčasne so zlepšením ich energetickej hospodárnosti, pričom sa zlepšia aj možnosti ich využívania verejnosťou a predĺží životnosť. Hlavným cieľom investičnej aktivity je v rokoch 2020 - 2026 podporiť v priemere aspoň stredne hlbokú obnovu aspoň 117 000 m² celkovej podlahovej plochy historických a pamiatkovo-chránených verejných budov, v rámci ktorej budú popri opatreniach na zvyšovanie energetickej efektívnosti (v priemere minimálne 30 % úspora primárnej energie) pri zachovaní ich historickej a pamiatkovej hodnoty realizované aj relevantné opatrenia na stavebnotechnickú obnovu budov, obnovu technického systému budovy vrátane aplikácie systémov automatizácie a riadenia budov, prvkov elektromobility a cyklodopravy (ak je to vhodné), bezbariérovosť a implementáciu zelených opatrení. Pri priemernej podlahovej ploche historických a pamiatkových budov v rozmedzí od 500 m² do 1 500 m² plánujeme obnoviť minimálne 100 historických budov. Predpokladaná výška podpory je stanovená na 200 mil. EUR. Napriek tomu, že POO predstavuje z vecnej stránky potenciál pre financovanie aspoň časti projektu (s dopadom na energetickej efektívnosti), financovanie z Plánu obnovy a odolnosti sa javí ako **nereálne**, a to z časového hľadiska, t. j. povinnosti zrealizovať projekty do konca roku 2026. Zároveň sa javí ako nereálne aj z hľadiska finančného, keďže plán je obnoviť 100 budov s rozpočtom 200 mil. EUR, pričom nemožno predpokladať koncentráciu výraznej časti celkovej alokácie tejto investície do jedného projektu.

V rámci **Európskych štrukturálnych a investičných fondov** (ďalej aj „EŠIF“) v pripravovanom programovom období sa počíta s obnovou pamiatkovo chránených budov z pohľadu ochrany ich kultúrnej a historickej hodnoty ako cieľov cestovného ruchu a nadväzujúceho rozvoja územia bez ohľadu na otázky energetickej hospodárnosti. Ide o budovy (napr. zrúcaniny hradov, pamätníky a pod.), ktoré z hľadiska ich spôsobu využívania nie sú spôsobilé dosiahnuť zlepšovanie parametrov energetickej hospodárnosti budov. Vzhľadom na chýbajúcu previazanosť HB SND na cestovný ruch podpora z EŠIF sa javí ako **nepravdepodobná**.

8.5 Ekonomická analýza

Účelom ekonomickej analýzy je posúdiť projekt nielen z pohľadu investície, ale aj z pohľadu celej spoločnosti.

Ekonomická analýza sa vykonáva zo širšieho sociálno-ekonomickeho hľadiska. Rozsah analýzy zahŕňa identifikáciu a podľa možnosti aj ocenenie alebo kvalitatívne posúdenie ekonomických nákladov a prínosov projektu pre celú spoločnosť. Súvisí to so skutočnosťou, že realizácia projektu má oveľa väčší sociálno-ekonomický dopad (napr. vo forme nehmotných aktív alebo tzv. externalít) ako hodnoty založené na peňažných tokoch prezentovaných vo finančnej analýze, ktoré reflektujú finančné dosahy iba na investora, poprípade na ďalších poskytovateľov kapitálu.

Finančné a ekonomickej prognózy sa predkladajú v ročných obdobiach. Obdobie ekonomickej analýzy sa týka rokov 2023 - 2052 a je v súlade s predpokladmi finančnej analýzy (prezentované v predošlých sekciách) a s Metodickou príručkou CBA.

Peňažné toky projektu použité v ekonomickej analýze boli zostavené štandardnou metódou a individuálnym prístupom v súlade s metodikou uvedenou v predošlých častiach - preto boli na účely ekonomickej analýzy použité výsledky z analýzy finančnej.

Samotná ekonomická analýza je obsahom prílohy C tejto štúdie.

8.5.1 Úprava peňažných tokov projektu

Na vykonanie ekonomickej analýzy v súlade s Metodickou príručkou CBA by sa mali peňažné toky projektu, ktoré boli stanovené v rámci finančnej analýzy, upravovať o fiškálne korekcie – konverzia trhových cien na účtovné ceny a zahrnutie a peňažné vyjadrenie netrhových vplyvov a vonkajších účinkov. Cieľom týchto úprav je odstránenie peňažných tokov, ktoré sú z hľadiska spoločnosti neutrálne.

8.5.1.1 Fiškálne korekcie

Pre konverziu trhových cien hlavných vstupov na účtovné ceny sa používa konverzný faktor. Cieľom konverzných faktorov je eliminovať deformáciu v cenách konkrétnych poplatkov spôsobenú predovšetkým daňami. Zohľadňujúc nastavenie konverzných faktorov pre spracovanie analýz CBA v oblasti dopravy a životného prostredia (Príručka k analýze nákladov a výnosov investičných dopravných projektov OPII, verzia 3.0, resp. Príručka k analýze nákladov a prínosov environmentálnych projektov, jún 2019) boli použité konverzné faktory takto:

- ▶ mzdy - 0,9;
- ▶ zostatková hodnota - 0,9;
- ▶ ostatné vstupy (investičné výdavky, ostatné prevádzkové výdavky, prevádzkové príjmy, variant 0, kultúrne prínosy) - 1,0.

8.5.2 Zostatková hodnota

Pri ekonomickej analýze je zostatková hodnota ovplyvnená fiškálnymi korekciemi. Z toho dôvodu je v ekonomickej analýze zostatková hodnota nižšia v porovnaní so zostatkovou hodnotou z finančnej analýzy. Pre diskontovanú zostatkovú hodnotu v ekonomickej analýze sa využíva diskontný faktor 0,49.

Tabuľka 60 Zostatková a diskontovaná zostatková hodnota - Variant A

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Zostatková hodnota	6 965
Diskontovaná zostatková hodnota	1 612

Zdroj: EY

Tabuľka 61 Zostatková a diskontovaná zostatková hodnota - Variant B

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Zostatková hodnota	7 763
Diskontovaná zostatková hodnota	1 796

Zdroj: EY

Tabuľka 62 Zostatková a diskontovaná zostatková hodnota - Variant C

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Zostatková hodnota	15 399
Diskontovaná zostatková hodnota	3 563

Zdroj: EY

8.5.3 Diskontovanie a ukazovatele ekonomickej analýzy

Diskontované peňažné toky zahŕňajú prevádzkové príjmy, zostatkovú hodnotu, investičné a prevádzkové výdavky upravené o konverzný faktor a ekonomicke (kultúrne) benefity definované v kapitole 0 8.2 Celospoločenské prínosy tejto štúdie. Na strane ekonomických prínosov boli započítané prevádzkové príjmy a zostatková hodnota a taktiež kultúrne prínosy. Na strane nákladov boli zohľadnené investičné a prevádzkové výdavky.

Po zvážení ekonomických prínosov a nákladov a výbere sociálnej diskontnej sadzby sa táto časť týka výpočtov hospodárskej výkonnosti projektu pomocou čistej súčasnej ekonomickej hodnoty investície (ENPV) a miery ekonomickej návratnosti investície (ERR).

ENPV je súčet všetkých diskontovaných peňažných prínosov a nákladov. Je to najdôležitejší a najspoločlivejší sociálny ukazovateľ CBA a používa sa ako hlavný referenčný signál ekonomickej výkonnosti projektu. Ak má projekt pozitívnu ENPV, je tým pádom prínosný a potrebný zo sociálno-ekonomickeho hľadiska. Nasledujúca tabuľka zobrazuje ENPV investičného variantu predmetného projektu.

Tabuľka 63 ENPV projektu - Variant A

Finančný ukazovateľ	Spolu (tis. EUR)
ENPV	(49 299)

Zdroj: EY

Tabuľka 64 ENPV projektu - Variant B

Finančný ukazovateľ	Spolu (tis. EUR)
ENPV	(51 572)

Zdroj: EY

Tabuľka 65 ENPV projektu - Variant C

Finančný ukazovateľ	Spolu (tis. EUR)
ENPV	(73 238)

Zdroj: EY

ERR je miera, ktorá vytvára nulovú hodnotu pre ENPV. Projekty sa považujú za hospodársky návratné, pokiaľ ich ERR je vyššia ako sociálna diskontná sadzba (v našom prípade 5 %). V nasledujúcich tabuľkách je zobrazený finančný ukazovateľ ERR pre jednotlivé varianty predmetného projektu.

Tabuľka 66 ERR projektu - Variant A

Finančný ukazovateľ	Spolu (%)
ERR	-26,7%

Zdroj: EY

Tabuľka 67 ERR projektu - Variant B

Finančný ukazovateľ	Spolu (%)
ERR	-25,1%

Zdroj: EY

Tabuľka 68 ERR projektu - Variant C

Finančný ukazovateľ	Spolu (%)
ERR	-17,6%

Zdroj: EY

8.5.4 Pomer prínosov a nákladov (B/C)

Ukazovateľ pomeru prínosov a nákladov (B/C) predstavuje pomer medzi čistou súčasnou hodnotou všetkých prínosov projektu s čistou súčasnou hodnotou všetkých nákladov. Aby sa projekt považoval za žiaduci zo sociálno-ekonomickejho hľadiska, mal by byť tento pomer vyšší ako jeden. Výsledná hodnota B/C je poskytnutá v tabuľke nižšie.

Na strane ekonomických prínosov boli započítané prevádzkové príjmy, zostatková hodnota a taktiež kultúrne prínosy. Na strane nákladov boli zohľadnené investičné a prevádzkové výdavky.

Tabuľka 69 Pomer prínosov a nákladov projektu - Variant A

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Ekonomické prínosy	21 031
Ekonomické náklady	(73 023)
Pomer prínosov a nákladov	0,29

Zdroj: EY

Tabuľka 70 Pomer prínosov a nákladov projektu - Variant B

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Ekonomické prínosy	21 216
Ekonomické náklady	(75 480)
Pomer prínosov a nákladov	0,28

Zdroj: EY

Tabuľka 71 Pomer prínosov a nákladov projektu - Variant C

Kategória	Spolu (tis. EUR)
Ekonomické prínosy	22 982
Ekonomické náklady	(98 913)
Pomer prínosov a nákladov	0,23

Zdroj: EY

Tabuľka 72 Vývoj finančných tokov referenčného stavu projektu (ekonomická analýza) - Variant A, B, C

Mena: tis. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Prevádzkové výdavky	158	158	158	158	158	158	158	158	158	158	...	158	158	158
Peňažné výdavky	158	158	158	158	158	158	158	158	158	158	...	158	158	158

Zdroj: EY

Tabuľka 73 Vývoj finančných tokov projektu (ekonomická analýza) - Variant A

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Investičné výdavky	(0,6)	(0,7)	(5,6)	(13, 6)	(14, 8)	(2,7)	-	-	-	-	-	-	-	-
Prevádzkové výdavky	-	-	-	-	-	-	(3,4)	(3,5)	(3,6)	(3,6)	(3,6)	(3,6)	(3,5)	(3,6)
Peňažné výdavky	(0,6)	(0,7)	(5,6)	(13, 6)	(14, 8)	(2,7)	(3,4)	(3,5)	(3,6)	(3,6)	(3,6)	(3,6)	(3,5)	(3,6)
Prevádzkové príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Zostatková hodnota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,0
Peňažné príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	8,3
Kultúrne prínosy	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Kultúrne prínosy	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Čisté ekonomické benefity (s VO)	(0,5)	(0,5)	(5,4)	(13, 4)	(14, 6)	(2,5)	(1,3)	(1,4)	(1,6)	(1,6)	(1,6)	(1,6)	(1,4)	5,4
Diskontný faktor	0,95	0,91	0,86	0,82	0,78	0,75	0,71	0,68	0,64	0,61	0,61	0,61	0,26	0,24
Diskontované ekonomické benefity	(0,5)	(0,5)	(4,7)	(11, 0)	(11, 5)	(1,9)	(0,9)	(1,0)	(1,0)	(1,0)	(1,0)	(1,0)	(0,4)	(0,3)
ENPV	(49, 3)													
ERR	-	26,7 %												
BCR	0,29													

Zdroj: EY

Tabuľka 74 Vývoj finančných tokov projektu (ekonomická analýza) - Variant B

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Investičné výdavky	(0,6)	(0,7)	(5,6)	(14, 7)	(15, 9)	(2,7)	-	-	-	-	-	-	-	-
Prevádzkové výdavky	-	-	-	-	-	-	(3,4)	(3,5)	(3,7)	(3,7)	(3,7)	(3,7)	(3,5)	(3,7)
Peňažné výdavky	(0,6)	(0,7)	(5,6)	(14, 7)	(15, 9)	(2,7)	(3,4)	(3,5)	(3,7)	(3,7)	(3,7)	(3,7)	(3,5)	(3,7)
Prevádzkové príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Zostatková hodnota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,4
Peňažné príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	8,8
Kultúrne prínosy	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Kultúrne prínosy	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Čisté ekonomické benefity (s VO)	(0,5)	(0,5)	(5,4)	(14, 5)	(15, 7)	(2,5)	(1,3)	(1,4)	(1,6)	(1,6)		(1,6)	(1,4)	5,8
Diskontný faktor	0,95	0,91	0,86	0,82	0,78	0,75	0,71	0,68	0,64	0,61		0,26	0,25	0,24
Diskontované ekonomické benefity	(0,5)	(0,5)	(4,7)	(12, 0)	(12, 3)	(1,9)	(0,9)	(1,0)	(1,0)	(1,0)		(0,4)	(0,4)	1,4
ENPV		(51, 6)												
ERR		-		25,1 %										
BCR		0,28												

Zdroj: EY

Tabuľka 75 Vývoj finančných tokov projektu (ekonomická analýza) - Variant C

Mena: mil. EUR	'23	'24	'25	'26	'27	'28	'29	'30	'31	'32	...	'50	'51	'52
Investičné výdavky	(0,6)	(0,7)	(13, 4)	(21, 4)	(22, 6)	(2,7)	-	-	-	-		-	-	-
Prevádzkové výdavky	-	-	-	-	-	-	(3,5)	(3,7)	(4,0)	(4,0)		(4,0)	(3,7)	(4,0)
Peňažné výdavky	(0,6)	(0,7)	(13, 4)	(21, 4)	(22, 6)	(2,7)	(3,5)	(3,7)	(4,0)	(4,0)		(4,0)	(3,7)	(4,0)
Prevádzkové príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4		1,4	1,4	1,4
Zostatková hodnota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	15,4
Peňažné príjmy	-	-	-	-	-	-	1,4	1,4	1,4	1,4		1,4	1,4	16,8
Kultúrne prínosy	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5		0,5	0,5	0,5
Kultúrne prínosy	-	-	-	-	-	-	0,5	0,5	0,5	0,5		0,5	0,5	0,5
Čisté ekonomické benefity (s VO)	(0,5)	(0,5)	(13, 2)	(21, 2)	(22, 4)	(2,5)	(1,4)	(1,6)	(1,9)	(1,9)		(1,9)	(1,6)	13,5
Diskontný faktor	0,95	0,91	0,86	0,82	0,78	0,75	0,71	0,68	0,64	0,61		0,26	0,24	0,23
Diskontované ekonomické benefity	(0,5)	(0,5)	(11, 4)	(17, 5)	(17, 6)	(1,9)	(1,0)	(1,1)	(1,2)	(1,2)		(0,5)	(0,4)	3,1
ENPV		(73, 3)												
ERR		-		17,6 %										
BCR		0,23												

Zdroj: EY

9. Analýza citlivosti a rizík

Táto časť predstavuje analýzu citlivosti kľúčových finančných a ekonomických premenných projektu. Cieľom analýzy citlivosti je identifikovať kritické premenné, ktoré boli definované v Metodickej príručke CBA, pri ktorých absolútnej zmena o 1 % vedie k zmene nie menšej ako 1 % NPV. Tieto zmeny sa analyzujú z hľadiska následného účinku na FNPV a ENPV. Premenné v tomto hodnotení predstavujú hlavné komponenty projektu a zahŕňajú:

- ▶ 1 % nárast celkových investičných výdavkov;
- ▶ 1 % pokles celkových prevádzkových príjmov;
- ▶ 1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov;
- ▶ 1 % nárast diskontnej sadzby;
- ▶ 1 % pokles kultúrnych prínosov.

Výsledkom analýzy citlivosti je konštatovanie, že za „kritickú“ premennú (ktorej nárast/pokles o 1 % spôsobí pokles čistej súčasnej hodnoty o viac ako 1 %) sa dá považovať, pri všetkých variantoch investičného projektu, len diskontná sadzba. Všetky varianty sú približne rovnako citlivé na zmenu vybraných premenných s výnimkou citlivosti BCR Variantu C na pokles diskontnej sadzby - pri poklese diskontnej sadzby o 1 % evidujeme nárast BCR o 6,7 % v porovnaní s nárastom 4,5 % pri Variante A a 4,7 % pri Variante B.

Tabuľka 76 Analýza citlivosti (1/3) - Variant A

Mena: tis. EUR	FNPV			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	(62 912)	(63 307)	(0,6)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	(62 912)	(63 094)	(0,3)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	(62 912)	(63 436)	(0,8)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	(62 912)	(69 713)	(10,8)	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	N/A	N/A	N/A	N/A

Zdroj: EY

Tabuľka 77 Analýza citlivosti (2/3) - Variant A

Mena: tis. EUR	ENPV			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	(49 299)	(49 673)	(0,8)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	(49 299)	(49 454)	(0,3)	✓

Mena: tis. EUR	ENPV			
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	(49 299)	(49 721)	(0,9)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	(49 299)	(53 805)	(9,1)	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	(49 299)	(49 354)	(0,1)	✓

Zdroj: EY

Tabuľka 78 Analýza citlivosti (3/3) - Variant A

Mena: tis. EUR	BCR			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	0,29	0,29	(0,5)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	0,29	0,29	(0,7)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	0,29	0,29	(0,6)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	0,29	0,30	4,5	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	0,29	0,29	(0,1)	✓

Zdroj: EY

Tabuľka 79 Analýza citlivosti (1/3) - Variant B

Mena: tis. EUR	FNPV			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	(65 305)	(65 722)	(0,6)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	(65 305)	(65 486)	(0,3)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	(65 305)	(65 837)	(0,8)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	(65 305)	(72 256)	(10,6)	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	N/A	N/A	N/A	N/A

Zdroj: EY

Tabuľka 80 Analýza citlivosti (2/3) - Variant B

Mena: tis. EUR	ENPV			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	(51 572)	(51 967)	(0,8)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	(51 572)	(51 727)	(0,3)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	(51 572)	(52 001)	(0,8)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	(51 572)	(56 225)	(9,0)	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	(51 572)	(51 628)	(0,1)	✓

Zdroj: EY

Tabuľka 81 Analýza citlivosti (3/3) - Variant B

Mena: tis. EUR	BCR			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	0,28	0,28	(0,5)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	0,28	0,28	(0,7)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	0,28	0,28	(0,6)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	0,28	0,29	4,7	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	0,28	0,28	(0,1)	✓

Zdroj: EY

Tabuľka 82 Analýza citlivosti (1/3) - Variant C

Mena: tis. EUR	FNPV			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	(87 940)	(88 574)	(0,7)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	(87 940)	(88 122)	(0,2)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	(87 940)	(88 544)	(0,7)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	(87 940)	(96 124)	(9,3)	✓

Mena: tis. EUR	FNPV			
1 % pokles kultúrnych prínosov	N/A	N/A	N/A	N/A

Zdroj: EY

Tabuľka 83 Analýza citlivosti (2/3) - Variant C

Mena: tis. EUR	ENPV			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	(73 238)	(73 841)	(0,8)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	(73 238)	(73 393)	(0,2)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	(73 238)	(73 726)	(0,7)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	(73 238)	(79 122)	(8,0)	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	(73 238)	(73 294)	(0,1)	✓

Zdroj: EY

Tabuľka 84 Analýza citlivosti (3/3) - Variant C

Mena: tis. EUR	BCR			
	Základný scenár	Simulácia	Δ%	Záver
1 % nárast celkových investičných výdavkov	0,23	0,23	(0,5)	✓
1 % pokles celkových prevádzkových príjmov	0,23	0,23	(0,7)	✓
1 % nárast celkových prevádzkových výdavkov	0,23	0,23	(0,5)	✓
1 % pokles diskontnej sadzby	0,23	0,25	6,7	✓
1 % pokles kultúrnych prínosov	0,23	0,23	(0,1)	✓

Zdroj: EY

9.1 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV (z angl. „switching values“)

Ďalšou nevyhnutnou časťou analýzy citlivosti je stanovenie, aká miera (v %) by musela nastať vo vybranej premennej, aby ekonomická súčasná hodnota projektu bola nula, čo znamená, že projekt by stratil svoju spoločensko-ekonomickú opodstatnenosť.

Z pohľadu riadenia rizík má výpočet takýchto hodnôt dôležitú úlohu v tom, že bude poskytovať obraz, akéj veľkej chyby je možné sa dopustiť. Výsledky hodnôt vstupných premenných sú uvedené v tabuľke nižšie.

Tabuľka 85 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV - Variant A

Kategória	Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV	%
Investičné výdavky	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	-159,0
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	-131,7
Prevádzkové príjmy	Maximálny nárast, kým FNPV sa rovná 0	276,0
	Minimálne zníženie, kým ENPV sa rovná 0	256,7
Prevádzkové výdavky	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	-119,9
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	-116,8
Diskontná sadzba	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	N/A
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	N/A
Kultúrne prínosy	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	N/A
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	887,7

Zdroj: EY

Tabuľka 86 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV - Variant B

Kategória	Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV	%
Investičné výdavky	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	-156,3
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	-130,4
Prevádzkové príjmy	Maximálny nárast, kým FNPV sa rovná 0	284,7
	Minimálne zníženie, kým ENPV sa rovná 0	266,6
Prevádzkové výdavky	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	-122,6
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	-120,2
Diskontná sadza	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	N/A
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	N/A
Kultúrne prínosy	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	N/A
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	928,7

Zdroj: EY

Tabuľka 87 Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV - Variant C

Kategória	Zmena nezávislých vstupných premenných pre nulovú hodnotu NPV	%
Investičné výdavky	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	-138,8
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	-121,4
Prevádzkové príjmy	Maximálny nárast, kým FNPV sa rovná 0	362,7
	Minimálne zníženie, kým ENPV sa rovná 0	355,3
Prevádzkové výdavky	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	-145,7
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	-150,1
Diskontná sadza	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	N/A
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	N/A
Kultúrne prínosy	Minimálne zníženie, kým FNPV sa rovná 0	N/A
	Maximálny nárast, kým ENPV sa rovná 0	1 318,8

Zdroj: EY

9.2 Analýza scenárov

Na základe analýzy scenárov je posudzovaný spoločný vplyv vybraných hodnôt kritických premenných na hodnotiacie ukazovatele projektu. Hovoríme o tvorbe optimistického a pesimistického scenára.

Je potrebné zdôrazniť, že určenie týchto scenárov a priradených hodnôt pravdepodobností je spojené s určitým stupňom subjektivity. Podrobnosti o vybraných scenároch sú uvedené nižšie:

Tabuľka 88 Analýza scenárov

Kategória	Optimistický scenár (%)	Základný scenár (%)	Pesimistický scenár (%)
Investičné náklady	95	100	105
Prevádzkové príjmy	105	100	95
Prevádzkové výdavky	95	100	105
Diskontná sadzba *	105	100	95
Kultúrne prínosy	105	100	95

Zdroj: EY

* Zmena oproti základnému scenáru v prípade Diskontnej sadzby je nastavená na nárast, v prípade optimistického scenára, resp. na pokles v prípade pesimistického scenára. Uvedené nastavenie je nevyhnutné z dôvodu negatívnych peňažných tokov počas referenčného obdobia.

Predpokladáme, že základný scenár je zo všetkých scenárov najpravdepodobnejší. V nasledujúcej tabuľke sú uvedené podrobnosti o všetkých troch scenároch a o ich dôsledkoch pre ERR a ENPV, ako aj o výsledných očakávaných hodnotách.

Tabuľka 89 Pravdepodobnosť, ERR a ENPV jednotlivých scenárov - Variant A

Kategória	Pravdepodobnosť (%)	ERR (%)	ENPV (tis. EUR)
Základný scenár	57	(26,7)	(49 299)
Pesimistický scenár	29	(30,1)	(55 575)
Optimistický scenár	14	(24,4)	(43 399)

Kategória	Pravdepodobnosť (%)	ERR (%)	ENPV (tis. EUR)
Očakávaná hodnota		(27,4)	(50 293)

Zdroj: EY

Tabuľka 90 Pravdepodobnosť, ERR a ENPV jednotlivých scenárov - Variant B

Kategória	Pravdepodobnosť (%)	ERR (%)	ENPV (tis. EUR)
Základný scenár	57	(25,1)	(51 572)
Pesimistický scenár	29	(28,1)	(58 028)
Optimistický scenár	14	(23,0)	(45 502)
Očakávaná hodnota		(25,7)	(52 595)

Zdroj: EY

Tabuľka 91 Pravdepodobnosť, ERR a ENPV jednotlivých scenárov - Variant C

Kategória	Pravdepodobnosť (%)	ERR (%)	ENPV (tis. EUR)
Základný scenár	57	(17,6)	(73 238)
Pesimistický scenár	29	(19,3)	(81 369)
Optimistický scenár	14	(16,4)	(65 577)
Očakávaná hodnota		(17,9)	(74 523)

Zdroj: EY

Každý zo scenárov vrátane pesimistického scenára prináša výsledky, ktoré nie sú v súlade so striktne vnímanou ekonomickej životoschopnosťou projektu. Pesimistický scenár predstavuje okolnosti, ktoré nie sú priaznivé, ale ktorým bola priradená vyššia pravdepodobnosť v porovnaní s optimistickým scenárom. Ani v jednom zo scenárov nemožno konštatovať, že projekt je ekonomicky realizovateľný.

9.3 Kvalitatívna analýza rizík

Do projektu je zapojených mnoho zainteresovaných strán, z ktorých každá má svoj osobitný záujem a pohľad na budúci vývoj, ktorý by mohol viesť k potenciálnej nezhode medzi nimi. Hlavnými zúčastnenými stranami, ktoré sú predmetom tohto hodnotenia rizika, sú SND ako investor, správca a prevádzkovateľ HB SND, MK SR ako vecne príslušný rezort, MF SR ako poskytovateľ finančných prostriedkov, Krajský pamiatkový úrad Bratislava ako prvostupňový orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, dodávateľia a ostatní aktéri opísaní v predošlých sekciách tejto štúdie. Vzhľadom na podrobnosti projektu sa zvažujú tieto osobitné skupiny rizík:

- ▶ Plánovacie a administratívne riziká;
- ▶ Konštrukčné riziká;
- ▶ Finančné riziká;
- ▶ Údržbové a prevádzkové riziká;
- ▶ Riziká spojené s kultúrnymi prínosmi projektu.

9.3.1.1 Plánovacie a administratívne riziká

- ▶ Riadenie projektu - Projekt zahŕňa mnoho zainteresovaných strán, takže existuje riziko, že medzi nimi nebude dosiahnutý konsenzus. Ide o komplexný projekt, náročný na vykonávanie činností projektového riadenia. Nesúlad zainteresovaných strán alebo nesprávne riadenie projektu by mohli viesť k oneskoreniu dokončenia projektu, vykonávaniu zásadných zmien počas prípravy a realizácie projektu alebo k zvýšeniu celkových investičných výdavkov.
- ▶ Získanie požadovaných dokumentov a schválení - Neschopnosť včas získať požadované dokumenty a schválenia (stavebné povolenie, rozhodnutie v konaní EIA, ak relevantné, rozhodnutia, stanoviská a vyjadrenia orgánov na úseku ochrany pamiatkového fondu atď.) môže spôsobiť oneskorenie a/alebo dodatočné investičné výdavky, príp. nemožnosť realizovať plánované zámery v plnom rozsahu. Zmeny v právnych predpisoch v tejto oblasti by tiež mohli potenciálne vyústiť do potreby dodatočného plánovania a prispôsobenia určitých častí projektu.
- ▶ Konkurencieschopnosť projektu v rámci zásobníka investičných zámerov MK SR - Investičný zámer Rekonštrukcia Historickej budovy SND sa nachádza v Zásobníku investičných zámerov na roky 2022 až 2030 (k 2. 5. 2022). Zásobník obsahuje celkovo 522 investičných zámerov, z toho 154 je v skupine Rekonštrukcia nehnuteľnosti s celkovou sumou kapitálových výdavkov viac 489 mil. EUR, pričom na predmetný zámer je vyčlenených 72,5 mil. EUR s DPH. Vzhľadom na obmedzené možnosti podpory rezortu kultúry, ktoré sú násobne prevýšené objemom investičných zámerov, môžu riešenému projektu konkurovať iné projekty zo zásobníka.
- ▶ Nová stavebná legislatíva - V čase prípravy tejto štúdie začali platiť dva nové zákony (zákon o územnom plánovaní a zákon o výstavbe) nahradzajúce predchádzajúci stavebný zákon. Oba zákony majú nadobudnúť účinnosť 1. 4. 2024. Do konaní zaviedli viaceré zmeny (profesionalizácia štátnej správy, zníženie administratívnej záťaže, ako aj elektronizácia a digitalizácia dát, ktoré slúžia ako vstupy súvisiace s územným plánovaním a výstavbou, elektronizácia konaní, zrušenie súčasných stavebných úradov a vytvorenie nového Úradu pre územné plánovanie a výstavbu SR, zavedenie nového druhu správneho poplatku a i.), ktoré je nutné implementovať do praxe zo strany zodpovedných orgánov. Keďže ide o nové a zásadné zmeny, ich zavedenie do praxe môže byť sprevádzané problémami. Projekt môže byť ovplyvnenými najmä tým, že jeho prípravná fáza bude prebiehať v prechodnom období, t. j. v čase končiaci sa účinnosťou pôvodného zákona a začínajúcej sa účinnosťou novej legislatívy. Takéto prechodné obdobie sa môže vyznačovať najmä neprehľadnosťou a nejasnými podmienkami v danom čase s dosahom na spomalenie konaní a schopnosť úradov vydávať rozhodnutia.
- ▶ Verejné obstarávanie - verejné obstarávanie je štandardne slabým miestom pri realizovaní verejných zákaziek. V prípade komplexných projektov, ako je aj predkladaný projekt, jednak príprava VO je mimoriadne náročný proces z odbornej, administratívnej a časovej stránky a taktiež jeho vyhodnotenie môže spôsobiť nežiaduce oneskorenie z dôvodu podávania námetok záujemcov, resp. námetok k výsledku VO, vysvetľovania súťažných podkladov, resp. súťažných ponúk, zmeny okolností, za ktorých bolo VO vyhlásené, a pod.
- ▶ Nemožnosť zmeny platného právneho stavu v pozemku pod Novým pavilónom (**platí len pre variant C**) - Súčasný platný právny stav vychádza zo Zmluvy o výstavbe polyfunkčného domu uzavretej medzi Ministerstvom kultúry SR a spoločnosťou OPTIFIN spol. s r.o. dňa 24. 7. 2001 a dodatku č. 1 zo dňa 18. 6. 2002. V nadväznosti na uvedenú zmluvu je realizácia Nového pavilónu aktuálne nemožná z vecného, ako aj právneho hľadiska. Nový pavilón by prichádzal do úvahy za predpokladu, že dôjde k zmene platného právneho stavu, resp. úprave zmluvných podmienok s treťou stranou. Z vecnej stránky zamýšľaný Nový pavilón predstavuje samostatnú budovu, priestorovo plne využitú na účely SND, zaberajúcu prakticky celý pozemok. Využitie polyfunkčného domu v zmysle vyššie uvedenej zmluvy však počíta s priestormi pre MK SR len v rozsahu jedného podlažia v podzemnom parkovisku (vo vlastníctve MK SR) a 300 m² pre divadelný klub a divadelné pokladne (cez nekomerčné nájom). To znamená, že kapacitné priestory v polyfunkčnom objekte zmluvne alokované pre MK SR absolútne nezodpovedajú navrhnutým priestorom v Novom pavilóne SND. Z právnej stránky uvedená zmluva

platí, využitie daného pozemku je zmluvne viazané touto zmluvou, a teda na výstavbu polyfunkčného objektu.

- ▶ Nesúlad s plánmi obnovy Komenského námestia (**platí len pre variant B**) - Rozšírenie prístavby je aktuálne na úrovni ideového zámeru investora, pričom stanovisko Krajského pamiatkového úradu Bratislava alebo Magistrátu Hlavného mesta SR Bratislava k rozšíreniu prístavby, čo sa týka zámerov na revitalizáciu Komenského námestia, je zatiaľ neznáme.

9.3.1.2 Konštrukčné riziká

- ▶ Prekročenie investičných nákladov počas výstavby - Aj napriek tomu, že boli celkové investičné náklady starostlivo naplánované, vždy existuje možnosť neočakávaných udalostí s nepriaznivými vplyvmi (predĺžené stavebné práce, potrebné ďalšie materiály atď.), ktoré by mohli spôsobiť prekročenie plánovaného rozpočtu. Najmä pri projektoch realizovaných zo strany verejných subjektov je toto riziko, na základe historických skúseností, zvlášť reálne.
- ▶ Oneskorenie výstavby - zvyčajným rizikom stavebných zákaziek je oneskorená výstavba a nedodržanie termínov. V prípade predkladaného projektu je toto riziko ešte zvýraznené skutočnosťou, že ide o práce na pamiatkovo chránenom objekte. Vychádzajúc zo skúseností posledných rokov môže oneskorenie dodávok spôsobiť nedostupnosť stavebných materiálov alebo pracovníkov.

9.3.1.3 Finančné riziká

- ▶ Riziko inflácie a nárastu cien tovarov a služieb - Ako dokazuje situácia za posledné obdobie (pandémia ochorenia covid-19, vojenský konflikt na Ukrajine), vplyvom nepredvídateľných udalostí môže dôjsť k extrémnemu rastu cien tovarov a služieb vrátane stavebných materiálov. Je možné predpokladať, že súčasné medzinárodnopolitické dianie ešte posilní neistotu na trhoch, čo môže viesť k ďalšiemu negatívному vývoju.

9.3.1.4 Prevádzkové riziká

- ▶ Nízky počet výkonov HB SND - Prognózovaný počet výkonov HB SND je namodelovaný na základ strednodobého historického vývoja v čase pred pandémiou ochorenia covid-19. Budúci dopyt sa však môže lísiť od toho historického. Zároveň výkonnosť HB SND do istej miery závisí od komplementárnosti s NB SND a vyváženým využitím jednej aj druhej budovy. Nízky počet výkonov má priamoúmerný dosah na nižšie prevádzkové príjmy.
- ▶ Vysoké prevádzkové náklady - Finančná analýza projektu bola namodelovaná na základe finančných ukazovateľov vychádzajúcich z minulých dát HB SND, resp. SND ako celku. Po dokončení projektu sa však realita môže lísiť, prevádzkové výdavky HB SND môžu byť vyššie napríklad kvôli zlej makroekonomickej situácii spôsobenej finančnou krízou alebo vyššími mzdrovými nákladmi spôsobenými vyšším ako predpokladaným rastom reálnych miezd v Bratislave.

9.3.1.5 Riziká spojené s kultúrnymi prínosmi projektu

- ▶ Nízky kultúrny prínos - Nižšia výkonnosť má priamy dosah na nižšiu mieru kultúrnych prínosov.

9.3.1.6 Matica rizík

Kvalitatívna analýza rizík s danými rizikami je uvedená v matici rizík. Matica rizík zohľadňuje neistoty súvisiace so všetkými aspektmi projektu. Pravdepodobnosť (P) alebo pravdepodobnosť výskytu sa pripisuje každej nepriaznivej udalosti:

- A. Veľmi málo pravdepodobná (0 - 10 %);

- B. Málo pravdepodobná (10 - 33 %);
- C. Stredná miera pravdepodobnosti (33 - 66 %);
- D. Pravdepodobná (66 - 90 %);
- E. Vysoko pravdepodobná (90 - 100 %).

Na každý účinok sa uvádzajú závažnosť vplyvu od: I (žiadny efekt) po V (katastrofický), na základe nákladov alebo straty sociálneho blahobytu, ktoré vzniknú v rámci projektu. Tieto čísla umožňujú klasifikáciu rizík spojených s pravdepodobnosťou ich výskytu. Nižšie je uvedená podrobnejšia klasifikácia:

- I. Žiadny relevantný vplyv na očakávané spoločenské prínosy projektu;
- II. Malá strata spoločenských prínosov projektu; nie sú ovplyvnené dlhodobé prínosy projektu; no nápravné opatrenie sú nutné;
- III. Stredná závažnosť vplyvu; strata očakávaných spoločenských prínosov projektu; väčšinou finančné škody; aj v strednodobom a dlhodobom horizonte; nápravné opatrenia môžu vyriešiť problém;
- IV. Kritický vplyv; veľká strata očakávaných spoločenských prínosov projektu; výskyt nežiaducej udalosti spôsobuje stratu primárnej funkčnosti projektu; nápravné opatrenia, aj keď realizované vo veľkom rozsahu, nepostačujú na to, aby sa predišlo významným škodám;
- V. Katastrofický vplyv; významná až úplná strata funkčnosti projektu; ciele projektu sa nezrealizujú ani v dlhodobom horizonte.

Úroveň rizika je stanovená kombináciou pravdepodobnosti a závažnosti vplyvu. Vzhľadom na to, že Metodická príručka CBA nie je veľmi špecifická ohľadom kvalitatívnej analýzy rizík, úrovne rizika sú stanovené podľa Metodickej príručky k tvorbe analýz nákladov a prínosov (CBA), Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 - 2020, v tabuľke nižšie.

Tabuľka 92 Matica závažnosti rizík a ich pravdepodobnosti

Pravdepodobnosť	Závažnosť				
	I	II	III	IV	V
A	Nízka	Nízka	Nízka	Nízka	Stredná
B	Nízka	Nízka	Stredná	Stredná	Vysoká
C	Nízka	Stredná	Stredná	Vysoká	Vysoká
D	Nízka	Stredná	Vysoká	Veľmi vysoká	Veľmi vysoká
E	Stredná	Vysoká	Veľmi vysoká	Veľmi vysoká	Veľmi vysoká

Zdroj: Metodická príručka k tvorbe analýz nákladov a prínosov (CBA), Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 - 2020

Pre každé individuálne riziko boli identifikované aj opatrenia na zmiernenie a/alebo prevenciu. V prípade rizík s vysokou úrovňou dopadu a pravdepodobnosti sa zavedie silnejšia reakcia na ich riadenie.

Tabuľka 93 Matica rizík

Riziko	Efekt	Pravdepodobnosť (P)	Závažnosť (Z)	Úroveň rizika	Príčiny	Preventívne/zmierňujúce opatrenia
Plánovacie a administratívne riziká						
Riadenie projektu	Omeškanie/náklady	C	II	Stredná	Veľa zúčastnených strán zapojených do projektu; nesprávne riadenie projektu	Vytvorenie riadiaceho výboru a pracovných skupín; riadenie projektu v súlade so štandardmi projektového riadenia
Získanie požadovaných dokumentov a schválení	Omeškanie/úprava rozsahu	C	III	Stredná	Nedodržanie lehôt na strane úradov; nekvalitné podklady; doplnenia podkladovej dokumentácie, príp. prepracovávanie; nemožnosť splniť dané podmienky	Monitorovanie možných zmien v právnych predpisoch, ktoré by vyžadovali dodatočnú dokumentáciu; včasné príprava podkladovej dokumentácie a včasné podávanie príslušných žiadostí; predbežné konzultácie s príslušnými úradmi
Konkurencieschopnosť projektu v rámci zásobníka investičných zámerov MK SR	Náklady/ne možnosť realizácie projektu	C	III	Stredná	Zo zásobníka môže byť rozpracovaný projekt s vyšším ekonomickým prínosom; nedostatok finančných prostriedkov na podporu veľkých investičných projektov	Kvalitne spracovaná štúdia uskutočiteľnosti
Nová stavebná legislatíva	Omeškanie / náklady	C	II	Stredná	Neprehľadnosť podmienok prechodného obdobia dvoch legislatívnych rámcov; nepripravenosť úradov zavedenia nových procesov do praxe	Monitorovanie legislatívneho prostredia a stavu pripravenosti úradov
Verejné obstarávanie	Omeškanie	D	III	Vysoká	Náročnosť predmetu VO; nekvalitne pripravené VO; obstrukcie zo strany neúspešných uchádzačov	Kvalitná príprava VO; dodržanie princípov VO
Nesúlad s plánmi obnovy Komenského námestia (platí len pre variant B)	Úprava rozsahu	C	IV	Vysoká	Dostavba je v rovine ideového zámeru, ktorý neboli detailne konzultovaný s KPÚ BA a Magistrátom HMBa	Včasné prejednanie a vzájomné objasnenie zámerov zo strany SND/Magistrátu HMBa, konzultácia KPÚ BA
Nemožnosť zmeny platného právneho stavu v pozemku pod Novým pavilónom (platí len pre variant C)	Nemožnosť realizovať projekt v celom rozsahu	B	V	Vysoká	Ide o platný právny stav, ktorý nemôže byť zmenený jednostranne zo strany MK SR.	Včasné riešenie
Konštrukčné riziká						
Prekročenie investičných nákladov počas výstavby	Náklady	C	III	Stredná	Neočakávané investičné výdavky	Monitorovanie priebežnej výšky investičných výdavkov; správna

Riziko	Efekt	Pravdepodobnosť (P)	Závažnosť (Z)	Úroveň rizika	Príčiny	Preventívne/zmierňujúce opatrenia
						príprava rozpočtov; správne nastavené verejné obstarávanie
Oneskorenie výstavby	Omeškanie	D	III	Vysoká	Ide o pamiatkovo chránený objekt; možný nedostatok stavebných materiálov, príp. pracovnej sily	Kvalitné verejné obstarávanie a zazmluvnenie spoľahlivého dodávateľa;
Finančné riziká						
Riziko inflácie a nárastu cien tovarov a služieb	Náklady	C	IV	vysoká	Dozvuky pandémie ochorenia covid-19; dôsledky vojnového konfliktu na Ukrajine	Monitorovanie vývoja; dôsledné rozpočtovanie
Prevádzkové riziká						
Nízky počet výkonov HB SND	Príjmy	B	III	Stredná	Nižší celkový počet predstavení v porovnaní s prognózou; nezáujem obyvateľov o návštěvu divadla	Stanovenie efektívnej marketingovej stratégie doma a v zahraničí
Vysoké prevádzkové náklady	Náklady	B	III	Stredná	Vyššie prevádzkové náklady v porovnaní s prognózou	Monitorovanie finančnej situácie porovnatelných objektov kultúrneho charakteru; optimalizácia nákladov
Riziká spojené s kultúrnymi prínosmi projektu						
Nízky kultúrny prínos	Príjmy	B	II	Nízka	Nižší kultúrny prínos v porovnaní s prognózou	Stanovenie efektívnej marketingovej stratégie doma a v zahraničí

Zdroj: EY

10. Organizačné zabezpečenie projektu

Realizácia investície riešenej v tejto štúdii uskutočiteľnosti predstavuje projekt. Preto je potrebné pre jeho úspešnú realizáciu aplikovať princípy projektového manažmentu. Výsledkom tohto konkrétneho projektu má byť zrealizovaná rekonštrukcia HB SND, a to v požadovanom rozsahu, kvalite a včas, v stanovenom rozpočte, s rizikami pod kontrolou a aby obnovená budova bola spôsobilá na prevádzku divadelnej činnosti, t. j. na dosiahnutie požadovaných prínosov z jej používania.

Každý projekt musí mať zdôvodnenie (business case). Účelom zdôvodnenia je uistenie, že sa neplytvá zdrojmi na projektové nápady, ktoré sa pri dôkladnom posúdení neprekážu, že stoja za to. Východiskové informácie pre zdôvodnenie projektu má práve poskytnúť táto štúdia uskutočiteľnosti. Životaschopný business case je taký, v ktorom očakávané prínosy jasne prevážia očakávané náklady, riziká a negatívne prínosy. Ide väčšinou o odhady, ktoré môžu byť hmatateľné alebo nehmatateľné, resp. kvantifikované alebo nekvantifikovateľné.

Projekt musí byť formálne autorizovaný, t. j. schválený na zodpovedajúcej úrovni manažmentu, čo sa týka jeho zdôvodnenia a materiálnych, ľudských a finančných zdrojov. Vzhľadom na komplexnosť a rozsah potrebných zdrojov musí byť tento projekt schválený na úrovni vedenia SND, Ministerstva financií SR a Ministerstva kultúry SR.

Kľúčový je projektový tím s jasnými rolami a zodpovednosťami. Všetci členovia riadiaceho tímu projektu a ostatné relevantné zainteresované strany musia mať jasne definované roly a zodpovednosti, aby mohli konať efektívne a hospodárne.

Hlavným nástrojom riadenia projektu je projektový plán. Účelom plánu je zabezpečenie efektívneho využívania zdrojov, aby projekt dosiahol svoje ciele. Plán musí byť dostatočne zdokumentovaný, distribuovaný príslušným zainteresovaným stranám a musí zahŕňať:

- ▶ rozsah, harmonogram, náklady a zodpovednosti definované na vhodnej úrovni podrobnosťí podľa veľkosti, zložitosti (komplexnosti), fázy projektu a použitého životného cyklu dodávania produktov,
- ▶ kritériá úspechu definujúce, ako bude projekt posudzovaný a hodnotený,
- ▶ definovaný proces pre zaobchádzanie s neistotou v definovaní rozsahu projektu a produktov a so zmenami plánu.

Plán sa používa na vyhodnocovanie výkonu projektu voči nemu. Plán je nutné udržiavať a zodpovedajúcim spôsobom aktualizovať v reakcii na meniace sa podmienky. To zahŕňa podľa potreby zmeny plánu. Takéto zmeny musia byť riadené. Vyhodnocovanie progresu musí byť dostatočne časté, aby sme sa uistili, že projekt pokračuje v súlade s plánom a v konečnom dôsledku dosiahne svoj účel.

Plánovať a riadiť projekt je vhodné po fázach. Preto je potrebné plánovať a riadiť projekt postupne, najskôr rámcovo, následne detailne. To si vyžaduje rozdeliť projekt na riadiťné časti - fázy, balíky práce, v prípade potreby aj releasy alebo iterácie. Podľa potreby sa vytvárajú plány nižších úrovní v závislosti od pokroku projektu, získaných ponaučení atď.

Návrh projektového tímu, ako aj rozfázovanie projektu, uvedené nižšie v tejto kapitole, je rámcové. Jeho účelom je poskytnúť východiskové informácie do iniciačnej projektovej dokumentácie (definovanie projektu, projektového prístupu, zdôvodnenia projektu /business case/, projektového tímu, stratégie riadenia rizík, kvality, zmien a komunikácie, projektový plán a definovanie kontrolných mechanizmov).

Tabuľka 94 Matica projektového tímu

Pozícia	Subjekt	Rola	Zodpovednosť
Sponzor projektu	MK SR	Konečný vlastník projektu. Formálny nositeľ najvyšších rozhodovacích kompetencií v projekte, najmä vo vzťahu k predmetu, rozpočtu a časovom rámci projektu.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ disponuje zdrojmi financovať projekt a stráži hodnotu za tieto peniaze ▶ poskytuje informácie o zmenách stratégie či externých udalostiach, ktoré by mohli ovplyvniť projekt ▶ poskytuje včasné rozhodnutia ▶ je finálnym arbitrom a eskalačným bodom pre všetky issues projektu, ktoré presahujú právomoc podriadených rolí ▶ je aktívnym členom Riadiaceho výboru projektu
Výkonný riaditeľ projektu	SND	Formálny nositeľ najvyšších výkonných rozhodovacích kompetencií v projekte, najmä vo vzťahu k predmetu, rozpočtu a časovému rámcu projektu. Má konečnú zodpovednosť za projekt voči Sponzorovi projektu.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ predsedá Riadiacemu výboru projektu ▶ poskytuje spätnú väzbu projektovému manažérovi (PM) ohľadne jeho výkonu ▶ zodpovedný za celkové zabezpečenie projektu v stanovenom rozsahu, kvalite, čase a rozpočte ▶ je finálnym arbitrom a eskalačným bodom pre všetky issues projektu, ktoré presahujú právomoc podriadených rolí
Hlavný užívateľ	SND	Táto rola môže byť kombinovaná s rolou výkonného riaditeľa projektu. Reprezentuje záujmy všetkých tých, ktorí budú používať, prevádzkovať a udržiavať konečný produkt projektu.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ definuje koncový produkt projektu, hlavné dodávky vrátane požiadaviek i akceptačných kritérií a akceptuje dodávky voči týmto kritériám ▶ definuje prínosy projektu ▶ posudzuje požiadavky na zmeny z hľadiska prínosov ▶ je zodpovedný za dosiahnutie prínosov projektu používaním produktov projektu po ich akceptácii ▶ je aktívnym členom riadiaceho výboru projektu

Hlavný dodávateľ	Dodávateľ	Je podriadený výkonnému riaditeľovi projektu. Ak je viac hlavných dodávateľov, musí byť jasné, kto je zodpovedný za ktoré produkty a zdroje.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ poskytuje ľudské a iné zdroje potrebné pre dodanie produktov projektu ▶ potvrdzuje, či sú produkty a ich zmeny realizovateľné tak, ako je požadované, a v prípade potreby navrhuje zmeny požiadaviek alebo spôsob, akým majú byť produkty vytvorené ▶ je aktívnym členom Riadiaceho výboru projektu
Projektový manažér (PM)	SND alebo externý dodávateľ zabezpečujúci PMO (projektovú kanceláriu)	Je podriadený výkonnému riaditeľovi projektu. Na projekte je vždy jeden PM.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ plánuje projekt rámcovo aj podrobnejšie v plánoch fáz ▶ riadi projekt na každodennej báze z poverenia Riadiaceho výboru projektu ▶ koordinuje tvorbu plánov i stratégíj projektu a prispieva do nich ▶ ak je viac Vedúcich tímov, uistuje sa, že je jasné, kto je zodpovedný za ktoré produkty a balíky práce ▶ udržuje projekt „v správnom smere“ v súlade s plánmi, stratégiami a riadi zmeny voči nim ▶ priebežne prehodnocuje business case a podľa potreby eskaluje na Výkonného riaditeľa projektu ▶ riadi zdroje projektu (času, pracovnej sily, finančných prostriedkov, hmotných prostriedkov, informačných technológií) ▶ zabezpečuje plánovanie a kontrolu (efektívneho využitia zariadení, koordinácií, zníženie projektových rizík, predchádzanie nežiaducim konfliktom) ▶ riadi ostatné subjekty a procesy (produktu, ktorý má byť projektom vytvorený, vzťahov medzi projektom a jeho okolím, informačných tokov)
Asistent projektového manažéra	SND alebo externý dodávateľ	Pokiaľ si to rozsah projektu vyžiada, môže byť táto rola vytvorená a obsadená. Vykonáva čiastkové úlohy PM, a to pod	<ul style="list-style-type: none"> ▶ plánovanie čiastkových aktivít s ohľadom na harmonogram a obsadenie projektu

	zabezpečujúci PMO (projektovú kanceláriu)	jeho priamym vedením alebo s definovanou obmedzenou samostatnosťou.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ koordinácia úloh medzi členmi projektového tímu ▶ analyzovanie stavu čiastkových aktivít a podávanie hlásenia PM
Vedúci tímu (v prípade jednoosobových tímov člen tímu vykonáva rolu vedúceho tímu)	SND alebo externý dodávateľ, v závislosti od zadania	<p>Je podriadený projektovému manažérovi. Vede ľudí, ktorí vytvárajú produkty.</p> <p>V prípade riešeného projektu môže ísť o tímy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ zabezpečenie dokumentácií v rámci prípravnej fázy ▶ zabezpečenie verejného obstarávania ▶ zabezpečenie komunikácie a PR ▶ zabezpečenie prevádzky po ukončení rekonštrukcie HB SND ▶ a iné. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ prijíma od projektového manažéra zadania práce ▶ plánuje prácu svojho tímu a sleduje pokrok tímu voči tomuto plánu ▶ zabezpečuje, aby sa zadania zrealizovali tak, ako bolo dohodnuté s projektovým manažerom
Administrátor projektu (nepovinný)	SND alebo externý dodávateľ zabezpečujúci PMO (projektovú kanceláriu)	Je podriadený projektovému manažérovi.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ pomáha projektovému manažérovi a vedúcim tímov vykonávať ich roly tým, že im poskytuje administratívnu podporu (napríklad aktualizuje harmonogramy v softvériovom nástroji, udržiava poriadok v projektovej dokumentácii atď.) ▶ ak je viac administrátorov projektu, musí byť jasné, kto je zodpovedný za ktoré funkcie a úlohy
Subject Matter Expert - odborník na obsah	SND alebo externý dodávateľ	<p>V závislosti od svojej funkcie môže byť podriadený vedúcemu tímu, projektovému manažérovi alebo členovi Riadiaceho výboru projektu. Je expertom na obsah projektu a/ alebo štandardy, ktoré má projekt dodržiavať.</p> <p>Na projekte môže byť potrebných viac</p>	<p>Môže mať jednu alebo viac funkcií, napr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ poradnú - radí projektovému manažérovi, vedúcim tímov alebo členom Riadiaceho výboru projektu v odborných záležitostiach ▶ dohľad - v mene členov RVP potvrzuje, či je projekt riadený a či sú produkty vytvárané v súlade s relevantnými štandardmi a dohodnutými základňami,

		Subject Matter Expertov.	pričom akýkoľvek nesúlad hlási členovi RVP, pre ktorého pracuje.
Člen tímu	Rôzne	Je podriadený vedúcemu tímu alebo projektovému manažérovi.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ ľudia, ktorí fyzicky vytvárajú produkty/dodávky
Člen tímu - Projektant	Externý dodávateľ	Je spracovateľom projektových dokumentácií na účely povolovacích a hodnotiacich konaní.	<p>V závislosti od relevancie sa vypracúvajú tieto stupne projektovej dokumentácie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ dokumentácia stavebného zámeru (DSZ), ▶ dokumentácia na územné rozhodnutie (DÚR), ▶ dokumentácia na stavebné povolenie (DSP), ▶ dokumentácia na ponuku (DP), ▶ dokumentácia na realizáciu stavby (DRS), ▶ dokumentácia skutočného realizovania stavby (DSRS), ▶ záverečné technické a ekonomicke hodnotenie dokončenej verejnej práce (HVP).
Člen tímu - Osoba realizujúca verejné obstarávanie	SND alebo externý dodávateľ	Zabezpečuje potrebné verejné obstarávania.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ príprava projektovej dokumentácie ▶ zabezpečenie realizácie a vyhodnotenia verejného obstarávania
Člen tímu - osoba vykonávajúca inžiniersku činnosť	SND alebo externý dodávateľ	Zabezpečenie služieb v konaní so štátnymi orgánmi, samosprávnymi orgánmi, dotknutými orgánmi chrániacimi verejné záujmy podľa osobitných predpisov a inými organizáciami.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ zabezpečenie vstupných podkladov, prieskumov, odborných posudkov a stanovísk a dokumentácie stavby, ▶ zastupovanie navrhovateľa v územnom konaní, stavebníka v stavebnom konaní a v kolaudačnom konaní, zabezpečenie podkladov pre potrebné povolenia, rozhodnutia a stanoviská ▶ príprava konania na výber zhotoviteľa stavby ▶ zabezpečenie zmluvnej agendy stavby a dozornej činnosti pre objednávateľa (stavebníka)
Odborné zabezpečenie	Napr.	Práca Odborného zabezpečenia projektu	<ul style="list-style-type: none"> ▶ preskúmavanie

projektu	stavebný dozor autorský dozor iné	sa prelíná vo všetkých procesoch, nezávisle monitoruje všetky udalosti. Odborné zabezpečenie projektu sa týka všetkých záujmov projektu, záujmov investora, používateľov aj dodávateľov.	► kontrola
Účastníci projektu			
Nie sú členmi projektového tímu, ale majú interakciu s projektom a ich rozhodnutia podmienujú/ovplyvňujú realizáciu projektu.			
	Ministerstvo dopravy a výstavby SR	Výkon štátnej expertízy stavebného zámeru.	► vyhotovenie protokolu o vykonaní štátnej expertízy na základe expertízneho posudku stavebného zámeru
	Ministerstvo životného prostredia SR	Výkon posudzovania vplyvov na životné prostredie.	► vydanie relevantných rozhodnutí a stanovísk, v závislosti od relevancie
	Krajský pamiatkový úrad Bratislava	Výkon špecializovanej štátnej správy prvého stupňa na úseku ochrany pamiatkového fondu.	► usmerňovanie činnosti právnických osôb a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a poskytovanie odbornej a metodickej pomoci ► vydávanie záväzných stanovísk ► prerokovávanie, posudzovanie a schvaľovanie dokumentácií súvisiacich s obnovou kultúrnej pamiatky ► prerokovávanie a schvaľovanie zmien ► dohľad nad dodržiavaním zákona o ochrane pamiatkového fondu a prijímanie opatrení na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu
	Ďalšie povoľovacie a vyjadrovacie orgány v stavebnom konaní	Rôzne	Rôzne

	a kolaudačnom konaní	
--	---------------------------------	--

Poznámka

Uvedený prehľad projektového tímu a účastníkov projektu je rámcový, ktorý sa môže v budúcnosti prispôsobiť realizovanému variantu, ako aj aktuálnym externým alebo interným okolnostiam projektu.

Projektovým riadením v stavebníctve je sústavné riadenie projektu stavby od jeho ideového zámeru až do uvedenia do prevádzky. Je to časovo obmedzené obdobie prípravy a realizácie investičného majetku. Obsahuje 5 etáp: návrh, projekt, súťaž, výstavba, uvedenie do prevádzky.

Investičný proces má tri fázy:

- ▶ prípravná - predinvestičná (návrh, projekt, zadanie stavby),
- ▶ realizačná - investičná (výstavba, uvedenie do prevádzky),
- ▶ fáza užívania,

a 4 etapy:

- ▶ investičný zámer - zámery, funkčné vlastnosti, náklady, ekonomická efektívnosť,
- ▶ projekt - projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie, výber dodávateľa,
- ▶ výstavba,
- ▶ odovzdanie do užívania - kolaudácia, užívacie povolenie.

V rámci jednotlivých fáz životného cyklu investičného projektu možno identifikovať tzv. míľníky projektu označujú také významné udalosti, ako je dokončenie niekol'kých náročných úloh, začiatok jednej alebo viacerých následných úloh či blokov činností, zmeny v zodpovednosti atď. Sú tiež významným meradlom celkového pokroku projektu a ich neplnenie spravidla znamená, že je potrebné revidovať časové a nákladové parametre cieľa.

Medzi míľníky projektov spojených s výstavbou možno zaradiť:

- ▶ vypracovanie štúdie uskutočiteľnosti,
- ▶ získanie záverečného stanoviska z posúdenia EIA, ak je relevantné
- ▶ získanie územného rozhodnutia,
- ▶ získanie stavebného povolenia,
- ▶ výberové konania,
- ▶ uzavieranie zmlúv,
- ▶ vypracovanie projektovej dokumentácie stavby,
- ▶ vypracovanie stavebno-technologickej prípravy výstavby,
- ▶ odovzdávanie a preberanie stavby,
- ▶ kolaudácia stavby,
- ▶ skúšobná prevádzka,
- ▶ začiatok užívania stavby.

V závislosti od rozsahu a náročnosti úloh potrebných pre dosiahnutie toho-ktorého míľnika môžu jednotlivé úseky medzi míľníkmi predstavovať osobitné podprojekty s vlastnou organizáciou, tímom a tiež s vlastným plánom míľnikov. Je to vhodné, najmä ak jednotlivé podprojekty sú v kompetencii rôznych účastníkov výstavbového projektu.

Účastníci investičného procesu:

- ▶ užívateľ - definuje požiadavky, užíva/prevádzkuje stavbu,
- ▶ investor (základný) - objednáva stavbu, riadi, dozoruje, financuje a preberá ju,
- ▶ projektant - projektom zabezpečuje požiadavky investora,
- ▶ úrady - štátny dohľad, stavebné úrady, pamiatková starostlivosť atď.,
- ▶ dodávateľ - stavebná časť.

Fázy projektu z hľadiska projektového riadenia:

- ▶ iniciácia a začatie projektu,
- ▶ plánovanie projektu,
- ▶ riadenie projektových prác,
- ▶ projektová kontrola/monitorovanie,
- ▶ uzavretie projektu.

Tabuľka 95 Prehľad hlavných mišníkov projektu podľa investičných fáz

Prípravná fáza	Pred spracovaním projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie	Zabezpečenie vykonania štátnej expertízy stavebného zámeru
		Zabezpečenie posúdenia štúdie uskutočniteľnosti zo strany ÚHP
		Zabezpečenie autorizácie projektu - schválenie rozsahu a finančného krytie projektu na úrovni MF SR a MK SR
		Zabezpečenie spracovania prípravnej dokumentácie podľa rozhodnutia KPÚ k stavebnému zámeru - inventarizácie hodnotných prvkov objektu HB SND
		Zabezpečenie spracovania architektonickej štúdie na účely vydania záväzného stanoviska KPÚ
		Pred začiatkom obnovy zabezpečiť v zmysle rozhodnutia KPÚ k stavebnému zámeru spracovanie a schválenie zo strany KPÚ <ul style="list-style-type: none"> ▶ reštaurátorskej dokumentácie - návrh na reštaurovanie, ▶ dokumentácie zameranej na opis poškodenia, opis navrhovaných prác a technologických postupov obnovy jednotlivých prvkov, ▶ zistenia pôvodnej farebnosti, ▶ zamerania pôvodných okien, ak bude potrebná ich výmena, ▶ statického posúdenia krovu HB SND, ktorého súčasťou bude podrobný prieskum biotického poškodenia dreva, ▶ posudku vlhkosti a projekt sanácie vlhkosti obvodového muriva.
		Zabezpečenie výkonu potrebnej inžinierskej činnosti pre danú fazu.

		Zabezpečenie podkladovej dokumentácie.
	Spracovanie projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie	Výber zhotoviteľa projektovej dokumentácie pre stavebné povolenie: <ul style="list-style-type: none"> ▶ príprava dokumentácie pre verejné obstarávanie, ▶ realizácia verejného obstarávania, ▶ príprava a podpis zmlúv.
	Zabezpečenie stavebného povolenia	Zabezpečenie výkonu potrebnej inžinierskej činnosti pre danú fázu. Zabezpečenie podkladovej dokumentácie.
	Zadanie stavby	Výber zhotoviteľa stavebných prác, resp. dodávateľa divadelnej technológie: <ul style="list-style-type: none"> ▶ príprava dokumentácie pre verejné obstarávanie, ▶ realizácia verejného obstarávania, ▶ príprava a podpis zmlúv.
Realizačná fáza	Odobzdanie a prebranie stavby	Odobzdanie stavby zhotoviteľovi.
	Realizácia dodávok a prác	V tejto fáze spočíva realizácia projektového riadenia najmä v dohľade a kontrole kvality a postupu prác a riešenie prípadných issues.
	Kolaudácia	Zabezpečenie výkonu potrebnej inžinierskej činnosti pre danú fázu. Zabezpečenie podkladovej dokumentácie.
	Uvedenie do prevádzky	Uvedenie do prevádzky spočíva v zabezpečení technickej spôsobilosti budovy na prevádzku. Popri tom je však potrebné zabezpečiť prevádzku ako takú, t. j. reálny výkon činností, ktoré sa v budove majú vykonávať. V prípade riešeného projektu ide o výkon divadelnej činnosti, príp. poskytovanie budovy na krátkodobé prenájmy. Na to, aby HB SND bola v okamžitej prevádzke po dokončení jej rekonštrukcie, je potrebné už v priebehu stavebných prác naplánovať a zabezpečiť podmienky pre divadelnú činnosť zo stránky súladu prevádzky budovy s technickými normami (hygiena, technické revízie a povolenia a pod.), personálnej (mať zodpovedajúcich vyškolených zamestnancov), finančnej (finančné krytie prevádzky) a marketingovej (propagácia a predaj lístkov na divadelné predstavenia).

Predmetná kapitola bola spracovaná aj s využitím nasledujúcich podkladov:

- ▶ Ondek, Š.: Sprievodca projektovým riadením - Project Management Guide, verzia 1.2 - 13.12.2017, Potifob (e-book pod licenciou Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0), ktorá je definovaná na <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> a <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>).
- ▶ Kozlovska, M.: Riadenie projektov výstavby. Technická univerzita v Košiciach, 2015.

Informácie v zdrojových podkladoch boli prispôsobené podmienkam riešeného projektu.

11. Zhrnutie

V tabuľke nižšie je uvedené porovnanie posudzovaných alternatív. Investičné výdavky zahŕňajú prvotné kapitálové výdavky na rekonštrukciu objektu. Prevádzkové výdavky priamo úmerne diferencujú podľa rozličného obostavaného priestoru, resp. podlahovej plochy medzi jednotlivými variantmi, t. j. zo zvyšujúcim sa objemom budovy rastú aj prevádzkové náklady. Vlastné príjmy, prevádzkové úspory a ekonomicke/kultúrne prínosy sa nemenia v rámci jednotlivých variantov, keďže sú naviazané na počet návštevníkov alebo rozsah krátkodobých prenájmov budovy, ktoré sú vo všetkých variantoch rovnaké. Zostatková hodnota sa priamo úmerne mení v závislosti od pôvodných investičných nákladov.

Tabuľka 96 Porovnanie posudzovaných alternatív

Parameter	Nulový variant	Variant A	Variant B	Variant C
Celkové výdavky investície v mil. EUR (v stálych cenách)	0,158	144,000	147,925	184,169
z toho investičné	0,00	37,964	40,181	61,390
z toho prevádzkové	0,158	106,036	107,744	122,779
Prínosy celkom (v stálych cenách)	0,00	54,666	55,553	64,037
z toho vlastné príjmy	0,00	32,923	32,923	32,923
z toho prevádzkové úspory	0,00	1,060	1,060	1,060
z toho ekonomicke prínosy	0,00	12,944	12,944	12,944
z toho zostatková hodnota	N/A	7,739	8,626	17,110
Trvanie investičného procesu (v mesiacoch)	N/A	84	84	84
FNPV v mil. EUR	N/A	- 62,912	- 65,305	- 87,940
ENPV v mil. EUR	N/A	- 49,299	- 51,572	- 73,238
FIRR v %	N/A	- 32,8%	- 30,4%	- 19,8%
EIRR v %	N/A	- 26,7%	- 25,1%	- 17,6%
BCR	N/A	0,29	0,28	0,23
Životnosť projektu	N/A	30 rokov	30 rokov	30 rokov
Súlad s cieľmi/stratégiou (áno/nie/čiastočne)	N/A	áno	áno	áno

Zdroj: predkladaná štúdia

Poznámka

Údaje sú uvádzané kumulatívne za celé referenčné obdobie 30 rokov.

V prípade investičných výdavkov variantov B a C, tieto sú nacené bez techniky a mobiliáru v rozšírenej časti prístavby (var. B), resp. v novom pavilóne (var. C).

Z vyhodnotenia variantov sú zrejmé nasledujúce závery:

- ▶ Projekt v žiadnom variante nie je finančne ani ekonomicky návratný.
- ▶ Finančná čistá súčasná hodnota projektu FNPV, resp. hodnota finančnej miery návratnosti FRR je v každom variante záporná, čo je dôsledkom skutočnosti, že počas životnosti projektu celkové investičné a prevádzkové výrazne prevyšujú príjmy.
- ▶ Ekonomická čistá súčasná hodnota projektu ENPV, resp. hodnota ekonomickej miery návratnosti EIRR je v každom variante taktiež záporná, čo je dôsledkom skutočnosti, že aj po započítaní ekonomických

prínosov celkové investičné a prevádzkové výdavky stále výrazne prevyšujú príjmy a ekonomicke (kultúrne) prínosy projektu.

- ▶ Vzhľadom na záporné hodnoty ENPV je aj hodnota ukazovateľa BCR (pomer prínosov a nákladov) veľmi nízka.
- ▶ V relatívnom vyjadrení ako ekonomicky najvýhodnejší sa javí variant A, mierne pred variantom B. Mimo ekonomickeho vyjadrenia variant B lepšie rieši chýbajúce kapacitné nároky oproti variantu A, ktorý predstavuje obnovu budovy v jej existujúcom objeme. Variant C vychádza ako ekonomicky najnevýhodnejší, hoci najlepšie rieši chýbajúce kapacitné nároky. Vzhľadom na vyšie uvedené, ako aj riziká jednotlivých variantov investor preferuje variant A.

Pri hodnení parametrov výnosnosti treba vziať do úvahy špecifikum, že divadelná prevádzka SND je verejnou službou, ktorá nie je založená na komerčnom princípe, keď príjmy musia prevyšovať výdavky, inak nie je investícia zisková. Finančná výkonnosť SND je založená na dofinancovaní nákladov prostredníctvom transferov zo štátneho rozpočtu a transferov z iných zdrojov, ktoré nie sú pokryté výnosmi z vlastnej činnosti (hlavnej, resp. podnikateľskej). Pre SND ako celok platí, že pomer výnosov - tržieb za vlastné výkony a tovar voči výnosom z bežných transferov zo štátneho rozpočtu je na úrovni 27 % (za roky 2016 - 2019; 4,78 mil. EUR tržieb za vlastné výkony a tovar vs 18,22 mil. EUR výnosov z bežných transferov zo štátneho rozpočtu). Podiel transferov na celkových výnosoch predstavuje 68 % (v prípade bežných transferov zo štátneho rozpočtu, resp. 81 % v prípade všetkých transferov a rozpočtových príjmov). Práve z tohto dôvodu je potrebná verejná intervencia a dofinancovanie rekonštrukcie a prevádzky HB SND. Ak by bola rekonštrukcia HN SND komerčne výhodná, tak by sa naopak dalo argumentovať, že verejná intervencia je zbytočná a investíciu by mal zrealizovať súkromný sektor.

Vysoká záporná hodnota FNPV ako FRR je spôsobená tým, že model na výdavkovej strane berie do úvahy príslušné výdavky, no na príjmovej strane nezahŕňa transfery zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov, a to z dôvodu, že ide o výdavok na strane štátu. Druhým faktorom výrazne ovplyvňujúcim najmä výšku FNPV sú kapitálové výdavky na údržbu a obnovu technického vybavenia stavby a ich častí, resp. strojov, prístrojov, zariadení a ich častí.

Záporná finančná návratnosť projektu tohto typu ako verejne prospiešnej činnosti (kultúra, zdravotníctvo, školstvo a pod.) je bežným a prirodzeným javom.

V nadväznosti na finančnú výkonnosť sa v ekonomickej analýze premietajú vplyv pozitívnych externalít, príp. negatívnych. Vo vzťahu k predkladanému projektu sa do ekonomickej analýzy nezahŕňali žiadne negatívne externality a v rámci pozitívnych boli započítané kultúrne prínosy. Vychádzajúc z metodiky pre tvorbu CBA v oblasti kultúry boli kultúrne prínosy kalkulované ako násobok jednotkovej sumy (9,26 EUR) a počtu návštěvníkov. Celková výška kultúrnych prínosov však nie je dostatočná, aby dostatočne zlepšila ekonomickú výnosnosť projektu. V súvislosti s ekonomickými prínosmi je potrebné spomenúť, že popri kvantifikovaných prínosoch je možné identifikovať nekvantifikovateľné spoločensko-ekonomicke prínosy, ktoré sa objavujú, ale keďže sú nekvantifikovateľné, nie je možné ich premietnuť do modelu ekonomickej analýzy. Nekvantifikovateľné spoločensko-ekonomicke prínosy sú napríklad: synergia s cestovným ruchom (HB SND predstavuje dominantnú, emblematickú historickú budovu v jadre historického centra Bratislavky, a teda atrakciu kultúrneho turizmu); špecifické postavenie SND ako národnej kultúrnej ustanovizne; divadelný sektor ako generátor zamestnanosti a ekonomických hodnôt; spoločenský význam kultúry a divadla. Ďalšou exaktne nekvantifikovateľne hodnotou je historicko-umelecká hodnota HB SND.

12. Prílohy

Príloha A Vstupné dáta do modelu CBA

- ▶ Výkony SND
- ▶ Investičné výdavky podľa variantov
- ▶ Projekcia výdavkov - nultý variant
- ▶ Projekcia výdavkov - prevádzkové výdavky
- ▶ Projekcia výdavkov - mzdy
- ▶ Projekcia výdavkov - kapitálové výdavky
- ▶ Projekcia výdavkov - diferenciácia variantov
- ▶ Projekcia výdavkov - daň z nehnuteľnosti
- ▶ Projekcia nákladov - úspora energií
- ▶ Projekcia príjmov - tlačoviny a iný reklamný tovar
- ▶ Projekcia príjmov - krátkodobý prenájom priestorov
- ▶ Projekcia príjmov - divadelný bufet

Príloha B Rozbor položiek rozpočtu stavebných nákladov - Variant A

Príloha C Finančná a ekonomická analýza

Príloha A   Vstupné dáta do modelu CBA

Predmetná príloha je tvorená samostatnými súbormi v jednom adresári.

Príloha B

Rozbor položiek rozpočtu stavebných nákladov - Variant A

Tabuľka 97 Rozbor položiek rozpočtu stavebných nákladov - Variant A

Časť	Profesia	Dodávka (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH	Montáž (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH	Spolu (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH
B 2.7	Protipožiarne zabezpečenie stavby			94 803,31
	Oprava požiarnej opony Stoebich, požiarne uzávery (dvere, okná, steny)			88 114,50
	Nástenné hydranty 16 ks	2 764,38	2 073,28	4 837,66
	Hasiace prístroje 26 ks			1 851,15
SO 01	Hlavný stavebný objekt - SND			
E 1.1	Architektonicko-stavebné riešenie + Statika			11 279 421,63
	REKONŠTRUKCIA - architektúra, statika ⁶²			7 231 806,62
	Rešt. práce - obnova malieb	17 894,40	46 278,63	64 173,03
	Rešt. práce - obnova vnútorných štúk	320 865,14	944 083,97	1 264 949,11
	Rešt. práce - obnova fasády	222 137,40	810 554,71	1 032 692,11
	Celozasklená fasáda Schuco - prístavby /Schuco/	400 155,85	113 536,90	513 692,75
	Ocelová konštrukcia nesenia hornej sféry			331 725,19
	Búracie práce			592 921,76
	Búracie práce, likvidácia - skládka			56 274,81
	Demontáže jestv. infraštruktúry (káble, rúry)			47 784,22
	Sanácia vlhkosti			143 402,04
	Spolu infraštruktúra - vnútorná			4 390 459,41
E 1.3	Zdravotechnika vodovod a kanalizácia rozvody a zariadenia	203 625,95	190 421,12	394 047,07
E 1.5	Vykurovanie - elektrické vykurovanie kotolňa, telesá	293 468,19	136 737,91	430 206,11
E 1.6	Plynovod a plynomerňa	82 190,84	26 903,31	109 094,15
E 1.4	Vzduchotechnika a klimatizácia, chladenie	1 510 781,17	180 178,12	1 690 959,29
E 1.7	Vnútorné silnoprúdové rozvody, bleskozvod	231 146,31	118 473,28	349 619,59
	Svetidlá	264 343,51	64 173,03	328 516,54
E 1.8	Osvetlenie - interiér, iluminácia fasády	119 090,33	59 606,87	178 697,20
E 1.9	Slaboprúdové rozvody			
E 1.9.1	Štruktúrovaná kabeláž	123 656,49	39 244,27	162 900,76
E 1.9.2	CCTV	47 512,72		54 917,30
E 1.9.3	Dochádzkový systém	16 907,12	5 183,21	22 090,33
E 1.10	Meranie a regulácia			141 365,78
	Centrálny riadiaci systém			29 865,14

⁶² Stavba sa projektovo aj realizačne diferencuje na časti podľa tzv. remesiel (stavebné výkony, infraštruktúra počítajúca elektroinštalácie, vykurovanie a pod.). Stavebná výroba - v tabuľke pod označením E1.1. - je podeľaná na logické celky kvôli charakteru stavby, extra sú búracie práce (vybúrané staré stropy, steny, okná atď. podľa navrhovaných úprav), sanácia vlhkosti (celý suterén), reštaurovanie historických prvkov interiéru, exteriéru (80 % vonkajšej fasády) atď.

Rekonštrukcia (architektúra a statika) - znamená stavebnú výrobu NOVÉHO STAVU - stropy, schodiská, priečky, okná (nie hliníková fasáda vo zvláštnom riadku ani vonkajšia historická fasáda, ktorá je v riadku reštaurovanie), podlahy, obklady, maľby (nie historické), t. j. kompletnej stavba so strechou bez ostatných stavebných časťí vymenovaných v ostatných riadkoch.

Časť	Profesia	Dodávka (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH	Montáž (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH	Spolu (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH
	Regulácia			14 192,11
	Velín - vybavenie			12 032,44
E 1.9.4	Elektrická požiarna signalizácia	65 407,12	20 732,82	86 139,95
E 1.9.5	Evakuačný rozhlas HSP	34 307,89	11 847,33	46 155,22
E 1.9.6	Elektrická zabezpečovacia signalizácia monitorovanie interiéru a exteriéru	67 085,50	20 658,78	87 744,27
PS 01	Výťahy	75 896,95	32 086,51	107 983,46
PS 02	Zdvíhacia plošina			56 768,45
	Plošina Edmolift			
PS 03	Technológia kuchyne	33 851,27	7 034,35	40 885,62
PS 09	Náhradný zdroj - UPS	41 835,88	4 442,75	46 278,63
PS 04	Divadelná technológia - spodná sféra, horná sféra D			
	Dolná sféra			461 309,30
	Javiskový stôl 3 x 11 m			293 282,73
	Točňa 9 m			154 933,59
	Podlaha - nosnosť 500 kg/m ²			13 092,98
	Horná sféra			6 667 075,90
	Motoricky tah s rekuperáciou			6 109 314,99
	Bodový mobilný tah			466 110,06
	Navíjací bubon pre privedenie signálu na svetelnú batériu			91 650,85
	Riadiaci systém			255 902,74
	Hlavný rozvádzac hornej scény			47 477,70
	Podružný rozvádzac hornej scény			112 760,87
	Hlavný ovládací pult javiskových mechanizmov			48 326,09
	Mobilný ovládací pult javiskových mechanizmov			24 592,61
	Servisný ovládací pult			7 195,22
	Prípojný panel pripojenia pultov			15 550,26
PS 05	Divadelná technológia - svetelná technika - scénická			2 567 463,19
	DIMM/AC rozvádzace a príslušenstvo	54 523,48	2 953,80	57 477,28
	Pult hlavný, riadiace jednotky a príslušenstvo			304 378,67
	Svetidlá a príslušenstvo	1 502 942,47	15 880,63	1 518 823,09
	Multifunkčné stmievače 24 kanálov x 3,7 kW	190 567,51	19 056,75	209 624,27
	Prenosné multifunkčné stmievače 24-kanálové x 3,7 kW	38 113,50	3 811,35	41 924,85
	DMX distribúcia a príslušenstvo	145 890,02	14 610,18	160 500,20
	Rekonštrukcia centrálneho hľadiskového lustra	105 870,84	10 587,08	116 457,93
	Orchestrálne pulty	127 045,01	12 704,50	139 749,51
	Náhradné svetelné zdroje za predpokladu využitia úsporných technológií			5 293,54
	Dymostroj - plazivý dym			11 645,79
	Dymostroj hazer			1 588,06
PS 07	Divadelná technológia - videotechnika			1 099 487,30
	S 04.5-3_VV_Video informačný systém			284 179,12
	PS 04.5-2_VV_titulkovacie zariadenie			23 148,22
	Videoprojektor + optika			41 176,10
	LED zobrazovacia stena na zadnom horizonte + príslušenstvo			324 288,48
	LED zobrazovacia podlaha na javiskovej podlahe + príslušenstvo			213 347,69
PS 06	Divadelná technológia - elektroakustické ozvučenie			4 886 515,39
	PS 04.6-1_VV_Ozvučovací systém základný			2 667 545,85
	PS 04.6-2 Virtuálna akustika - Constelation			1 386 759,96

Časť	Profesia	Dodávka (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH	Montáž (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH	Spolu (Index cien podľa ŠÚSR c. ú. 2Q/2022) v EUR bez DPH
	PS 04.6-3_VV_Interkom			149 072,43
	Inšpicientské pracovisko a dorozumievanie + nást. signalizácia, hlásenia, odposluch, divácke priestory			104 386,76
	Kamerový systém (dirigent, javisko, hľadisko, zabezpeč. priestorov)			578 750,40
PS 08	Priestorová akustika			119 337,15
	Akustické obklady			119 337,15
SO 02	Inžinierske objekty			71 972,52
E.2.7	Komunikácia a spevnené plochy			28 137,40
E.2.1	Rekonštrukcia prípojky vodovodu, požiarneho hydrantu			6 910,94
E.2.3	Rekonštrukcia prípojky kanalizácie - splašková			5 923,66
E.2.2	Rekonštrukcia prípojky kanalizácie - dažďová			4 812,98
E.2.4	Rekonštrukcia prípojky plynu			11 625,19
E.2.6	Rekonštrukcia prípojky VN k trafostanici			14 562,34
SO 03	Trafostanica - rekonštrukcia			35 295,17
	NÁKLADY ODDIELOV A-F			31 929 043,01
SO 04	Interiér			2 678 393,19
E.4.1	Zabudovaný - kreslá sály, lóže, balkón, mezanín, bary			892 797,73
	Volný mobiliár, kancelárie, šatne, skúšobne, sklady			1 785 595,46
	Ostatné práce a výkony			
	Prípravné a prieskumné práce			83 795,17
	Projektové práce, PSP, TD, DRS, PD-interiér, AD, PD skutočného vyhotovenia, Plán užívania			1 129 395,93
	Inžinierske práce, doklady k SP, AD, kolaudácia, ekon. hodnotenie, TDI			536 585,24
	Zariadenie staveniska /VRN/			802 162,85
	Rezerva z ZRN ⁶³			805 001,27
	NÁKLADY ODDIELU H - Ostatné práce a výkony			3 356 940,46
	SPOLU bez DPH, historická budova SND			37 964 376,66

Zdroj: Stavebný zámer/prepočet na c. ú. 2Q/2022 EY

⁶³ Podľa vyhlášky Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva zákon č. 254/1998 Z. z. o verejných prácach v znení zákona č. 260/2007 Z. z., cena verejnej práce obsahuje položku „rozpočtová rezerva“, tá sa počíta zo základne „náklady na realizáciu stavebných objektov, technologickej časti a zariadenia staveniska“ a odporúčaná výška je 8 % z tejto základne. Z toho dôvodu zahŕňame rezervu do rozpočtu projektu, tak ako bola stanovená v rozpočte podľa stavebného zámeru.

Príloha C Finančná a ekonomická analýza

Predmetná príloha je tvorená samostatným súborom.

Informácie o EY

EY patrí medzi najvýznamnejšie celosvetové firmy poskytujúce odborné poradenské služby v oblasti auditu a daňového, transakčného a podnikového poradenstva. Našimi názormi a kvalitou služieb prispievame k budovaniu dôvery v kapitálové trhy a ekonomiky celého sveta. Podporujeme rozvoj popredných lídrov, ktorých spája dôraz na kvalitu poskytovaných služieb vo vzťahu k všetkým zainteresovaným skupinám. V tom je nás hlavný prínos k lepšie fungujúcemu svetu pre našich ľudí, klientov a širšiu komunitu.

Označenie EY sa vzťahuje na celosvetovú organizáciu spoločností, ktorej riadiacou spoločnosťou je britská Ernst & Young Global Limited. Každá členská spoločnosť je nezávislým právnym subjektom. Ernst & Young Global Limited neposkytuje služby priamo klientom. Informácie o tom, akým spôsobom EY zhromažďuje a používa osobné údaje, a opis práv, ktoré jednotlivci majú podľa predpisov o ochrane osobných údajov, sú dostupné prostredníctvom webovej stránky ey.com/privacy. Ďalšie informácie nájdete na našich webových stránkach ey.com.

© 2022 EYGM Limited.

Všetky práva vyhradené.

ey.com/sk